

1839

THE
BOOK OF GENESIS IN HEBREW,

EDITED BY THE
REV. C. H. H. WRIGHT, B.A.

E 1839

✓
THE
BOOK OF GENESIS IN HEBREW,

WITH
A CRITICALLY REVISED TEXT,
VARIOUS READINGS,
AND GRAMMATICAL AND CRITICAL NOTES,

BY
CHARLES HENRY HAMILTON WRIGHT, B.A.,
of Trinity College, Dublin,
ASSISTANT CURATE OF MIDDLETON TYAS, YORKSHIRE; AUTHOR
OF "A GRAMMAR OF THE MODERN IRISH LANGUAGE."

WILLIAMS AND NORGATE:
14, HENRIETTA STREET, COVENT GARDEN, LONDON;
AND
20, SOUTH FREDERICK STREET, EDINBURGH.
1859.

PRINTED BY FR. NIES (CARL B. LORCK), LEIPZIG.

TO
WILLIAM WRIGHT ESQ.,
PROFESSOR OF ARABIC IN THE UNIVERSITY OF DUBLIN,

As a Token of Esteem

FOR HIS PROFOUND ACQUAINTANCE WITH THE SHEMITIC LANGUAGES, AND
IN GRATEFUL ACKNOWLEDGMENT OF MANY KINDNESSES;

THIS WORK IS INSCRIBED,

BY

His Attached Friend and Pupil,

The Editor.

PREFACE.

IN the work now submitted to the public, which is an attempt to supply for a book of the Pentateuch what has long been done for many of the Greek and Latin classics, I have endeavoured to assist the student, who has just mastered the elements of Hebrew Grammar, in acquiring a better knowledge of that language, as well as to afford to the more advanced scholar such information on various points as he may desire.

The system of furnishing a student with a complete grammatical analysis of a book,—such as that of Bythner on the Psalms,* or of Oliphant, and more recently of Paul, on Genesis,—in order to enable him to translate before he has taken the preliminary step of mastering the grammar, is one of the very worst which can be adopted in either teaching or learning a language; for it burdens the memory without exercising the judgment, and renders the individual who has studied by means of such helps quite unable to proceed without them.

Firmly persuaded of the truth of this statement, I have not given in this work an analysis of grammatical forms; but, as I consider it perfectly hopeless for any one unacquainted with the etymology of a language to obtain an insight into its higher mysteries, I have taken it for granted, that those who will use this work are at least so far acquainted with the rudiments of Hebrew Grammar, as to be able to find out words in the Lexicon, with the help of the grammar, if not without it; and I have endeavoured to introduce them to the real difficulties of the language, namely those arising from the peculiarities of its syntax.

§ 1. GRAMMATICAL NOTES.

IN pursuance of this plan, the grammatical portion of this commentary consists principally of copious references to the grammar on every peculiar idiom met with. References have also been made to the grammar on any rare forms, either of verbs, nouns, or suffixes, which may from time to time occur, and frequently also on peculiarities in orthography.

The grammar to which I have generally referred, is that of Gesenius, and the edition which I have used, that published by Messrs. Bagster & Son in 4to, 1852. Very little alteration, however, has taken place in the numbering of the sections in any of the editions, and the references can therefore be made to any edition without much difficulty. The Grammar of Gesenius is the only one which ought to

be placed in the hands of a student by a judicious teacher. The most useful compendiums with which I am acquainted, if one is obliged to study without a teacher, are those of J. R. Wolf and Dr. Tregelles, both published by Messrs. Bagster.

§ 2. CRITICAL NOTES.

THE renderings of various passages also form subjects for notes, and I have throughout called attention more especially to those passages in which our Authorised Version (indicated by the initials "A. V.") has misunderstood or misinterpreted the original.

In the notes properly critical, I have endeavoured to give the most important opinions of the commentators, but have frequently, when the matter was very doubtful, expressed none of my own.

The commentators whose works have been used throughout are the following: Maurer's Comm. in Vet. Test.; Rosenmüller's Scholia; the Translation of Genesis with notes by De Sola, Lindenthal and Raphall (Lond. Bagster, 1844), which I have cited under the name of the first editor De Sola; Barrett's Synopsis of Criticisms, from whence Geddes and Schumann have been quoted; Hengstenberg's Christology, and his Dissert. on the Genuineness and Authenticity of the Pentateuch; Hävernicks Introduction to the Pent.; Tuch, Delitzsch and Knobel's Commentaries on Genesis; Gesenius' Thesaurus, now completed by Rödiger; also his Dissert. de

Pent. Sam., his *Lexicon Manuale* (2nd. ed. Leipzig 1847), and the English translation by Dr. Tregelles; Lee's *Hebrew and Chald. Lex.*; Land's *Disput. de Carmine Jacobi* (Leyden 1858); and Kalisch's *Historical and Critical Commentary*. The last work was not published till I had completed my notes on the first twenty-five chapters, but these were afterwards compared with it.

§ 3. THEOLOGICAL AND CHRONOLOGICAL QUESTIONS.

AND here I must mention that I have carefully abstained from intermeddling in my commentary with theological and chronological questions. I have noted the variations in chronology as so many various readings, but have not in any case attempted to alter the text, or indeed to express any opinion on the subject. Had I entered into such questions, the work would have far exceeded the limits, which I had prescribed to myself, and I have accordingly preferred to leave the discussion of such points to other more competent scholars.

So also with respect to theological questions. In cases of disputed translation, where a grave point often turns on the meaning assigned to the passage, I have thought it right to mention the various opinions, but not to enter into any discussion about them. It must be borne in mind, that frequently translations, which are critically unobjectionable, are theologically objectionable. A passage frequently admits of two renderings, and a commentator will adopt the one or

the other, according to the peculiar doctrinal opinions which he himself may hold. For instance, many eminent commentators of the German school have embraced the view that there are myths tessellated here and there through the various books of the Bible, more especially in those of earlier date, and that some of these are of a conflicting nature; an opinion which, of course, very considerably affects their criticisms on many passages.

To such views I am decidedly opposed. Believing, as I do, the Bible to be a Divine revelation, written by men under the influence of inspiration, I cannot agree with the ideas of those, who hold that mythic narratives are to be found in that revelation. Yet I have considered it incumbent on an impartial critic fairly to state the various views taken of a passage, whether he may agree with them or not; and I anticipate no evil consequences from the pursuance of such a course.

These observations, I trust, are sufficient on this head. To enter into a refutation of the various opinions mentioned, however important that might be, would have completely altered the entire work, which is intended to be purely of a philological, and not of a theological nature. Most of the views referred to will be found ably discussed in detail in the works of Hengstenberg and Hävernick on the Pentateuch, although the work of the former especially requires to be read with caution.

§ 4. STATE OF THE HEBREW TEXT.

It seems to be an opinion very prevalent, in this country at least, that the Hebrew text is comparatively, if not absolutely free from all corruption. The care assumed to have been taken in the transcription of Mss., and the existence of the Masora, in which the very letters are carefully counted, are supposed to have acted in such a way as to preserve the text remarkably pure; and most scholars in this country do not seem to have dreamed of corruptions in the Masoretic text, except perhaps in those passages bearing on the controversy between the Jews and the Gentiles. Now it is not generally borne in mind, that the Masora itself is of comparatively modern date, when compared with the age of the works on which it was written; that not only does the system of vowel-points, though of the highest value, not go farther back than the sixth or seventh century after Christ, but that even the vowel letters themselves were not used at all in the earlier stages of the language, as may be clearly seen from extant Phœnician inscriptions (vid. Gesenii Monument. Phœn.); that at several periods in the history of the Hebrew nation, the Sacred Scriptures seem to have been almost utterly destroyed, the great body of the people having apostatised, or being in exile; and that, even when restored to their native land, the Jews did not for any lengthened period enjoy tranquillity. All these undeniable facts, even had we nothing else to go upon, would serve to render it highly probable, that the

Hebrew Scriptures would, when critically examined, be found to abound in faulty readings and numerous orthographical blunders.

But independently of such a presumption, the collations of Kennicott and De Rossi, even incomplete as they are, have plainly revealed the fact that, apart from the various readings to be gathered from the versions, a considerable variety of readings exists in the Masoretic Mss. themselves; and if the collations made by those scholars had been extended to the vowel-points, the number of variants would have been more than trebled.

Kennicott did not revise the text; he merely reprinted that of Van der Hooght, which he made the basis of his various readings, and which has ever since been considered as the *textus receptus* of the Hebrew Bible. The collations of De Rossi are much more valuable, but neither did he reprint the text, nor do more than prepare the way for its revision.

Yet what use has been made, after all, of these collations? The text of Van der Hooght is now more firmly established than ever, though it was made without the advantage of such collations as we possess; and although many scholars have, with praiseworthy diligence, applied themselves to the correction of the text of the Greek New Testament, and have achieved much in that direction, still little, if anything, has as yet been done for our present Hebrew text.

The only attempts at a revision of the Hebrew text worth noting are those of Hamilton and Davidson. The

work of the former, entitled *Codex Criticus Vet. Test.*, was published in London in 1821. It is now very scarce, and, though useful as a contribution towards the formation of a standard text, is in every way far inferior to the work of the latter scholar. Besides, the plan adopted of indicating the versions by letters of the alphabet, renders it not easily available for purposes of reference. The work of Dr. S. Davidson on the *Revision of the Hebrew Text of the Old Test.*, published by Messrs. Bagster, ought to be in the hands of all who pretend to any acquaintance with the Hebrew Scriptures. In the present work I have attempted to go somewhat farther than Dr. Davidson in the revision of the text, as far as the book of Genesis is concerned.

§ 5. VARIOUS READINGS OF MSS. AND OF THE SAMARITAN CODEX.

THE plan that has been adopted with regard to the various readings is as follows.

De Rossi's *Variae Lectiones Vet. Test.* vol. I, and the appendix in vol. IV, along with his *Scholia Critica in V. T. libb. seu Supplementa ad var. Sac. Text. lect.*, have been always directly cited, and every reading in them, which I consider of any importance, has been given under the text. Davidson's work, before alluded to, has been used as the basis of the various readings, although all his statements have been verified, whether with respect to the readings of Mss., by reference to the works of Kennicott and De Rossi, or to those of the Vss., by reference to the versions them-

selves. Kennicott's Hebrew Bible has only been occasionally used.

I have adopted Davidson's method of noting the readings of the Mss., which he states as follows, pref. p. XIII.

"The following abbreviations are employed:—

Cd. 1., a single Hebrew Ms. Cdd. 2, 3, or 4, two, three, or four Mss.

Cdd., more Mss. than one. Where the number of Mss. is small, probably not exceeding six or seven, it is often specified as Cdd. 5, Cdd. 3, &c., but this is not always the case. Generally speaking, *Cdd.* is applied to any number of Mss. under 40. When the number amounts to 40, and does not exceed 80, *Cdd. mult.* is used, i. e. *Codices multi*, or many Mss. When it is 80 and under 120, *Cdd. plurim.* is employed, i. e. very many Mss. And when the number reaches 120 or upwards, *Cdd. quamplurim.* is the mark, i. e. an exceeding great number of Mss."

"Cdd.", with a capital C, is also used to indicate Hebrew Mss., but "cdd.", following either "Sam." or "Onk.", denotes respectively manuscripts of the Samaritan text or of Onkelos; e. g. "Sam. cdd. 3." means three Mss. of the Sam. codex of the Pentateuch.

Besides the readings of the Hebrew Mss., a complete collation is here given of the readings of the codex of the Pentateuch written in the Samaritan character, commonly called the Samaritan Pentateuch. The text, which has been followed is generally that of Walton, as given in the London Polyglott, with occasional reference to the Paris Polyglott,

Kennicott's Hebrew Bible, and, though very seldom, to Dr. Blayney's Reprint in Hebrew letters. Kennicott's Hebrew Bible has also been referred to for the number of Mss. of the Sam. Pent. which adopt a peculiar reading, as it is the only work in which any collation of the readings of Sam. Mss. is given. Messrs. Bagster have published, in their edition of the Hebrew Bible, a very accurate collation of the entire readings of this interesting copy of the Pentateuch.

§ 6. VARIOUS READINGS FOUND IN THE VSS.; EDITIONS OF THE
VSS. USED.

It is much more difficult to attempt a list of the readings which the translators, who wrote the ancient versions, had before them; and the difficulty is more particularly felt in the case of the LXX. Here we are peculiarly liable to error, as a free translation may often appear to indicate a various reading. I have attempted, as far as possible, to give a list of their readings, though frequently they are given in the commentary, and not in the footnotes under the text. Whenever the LXX. appear to have had substantially the same reading as the Sam., it has been noted that they agree with it, although, of course, it is not meant that the LXX. had actually the same dialectic forms of the words as are exhibited in the Sam.; e. g. ch. 41:27, it is said: "Cdd. 3., Sam., LXX., Vulg., וְיִשְׂרָאֵל" (the Heb. text reads שְׂרָאֵל without the copula); by which it is not meant that the Hebrew Mss., the LXX., or the Vulg.

actually had the peculiar form of the Sam. (שריפות), but merely that they expressed the copula, and so have followed the reading of the Sam., in contradistinction to that of the Hebrew text.

The text which I have uniformly adopted in making citations from the LXX., is that of Tischendorf; but various readings, (when not of the Cod. Alex., which are given by Tischendorf,) have sometimes been taken from the editions of Bos, Gräbe, and Holmes.

The Vulgate, Syriac, Onkelos and Saadiah have been collated in a *general* way, not in every minute particular. For the Vulgate I have generally used the Paris edition of 1856, frequently collated, however, with the text given in the London Polyglott, and with that of Sabatier, edited, together with the fragments of the Itala, in 3 vols. folio, Rheims 1743—1749. This last may be looked on as the most correct text.

For the Syriac I have used the text given by Walton in the Lond. Polygl., always collated with that of Dr. S. Lee of Cambridge in the edition published by the British and Foreign Bible Society, which latter may be considered at present as the standard edition.

The Targum of Onkelos has been taken from the London Polyglott, collated with an edition published at Königsberg along with the Hebrew text of the Pent., the commentary of Rashi, the Haphtaroth and the Megilloth.

The Targum of Pseudo-Jonathan I have usually cited from the fourth volume of the Lond. Polygl., but have

occasionally collated the text with that of an edition published in small folio at Basel, 1607.

For the Targum of Jerusalem, which I have seldom cited, I have generally used the text in the Lond. Polygl., sometimes collated with that of Buxtorf in his *Biblia Rabbinica*.

The Arabic version of Saadiah I have uniformly cited from the Lond. Polygl., correcting typographical and other errors that occur there.

The Samaritan version of the Pentateuch I have similarly cited from the Lond. Polygl., but have collated the text with that given by Uhlemann in the chrestomathy appended to his *Institutiones Linguae Samarit.*, Leipzig 1837. Gesenius' *Dissert. de Pent. Sam.* has also been consulted on this version.

The Greek translations of Aquila, Symmachus and Theodotion have been cited from Bos's edition of the LXX., 1709, and occasionally from Origen's Hexapla.

The Fathers, when cited, which has been very seldom, have been taken from the works of De Rossi or other critics, with the exception of Jerome, who has been verified. They are, with the exception of Jerome and Origen, of very little, if any, use in Old Testament criticism.

The Rabbis have been cited second-hand from the various commentators, especially Kalisch, De Sola and the *Thesaurus* of Gesenius.

For information on the history and comparative value of these various versions, I know no work which I can so

much recommend to the attention of the student as Dr. S. Davidson's Treatise on Biblical Criticism.

It ought to be remarked here that, frequently, when the various readings on a passage have been very numerous, or have been noticed at length in the commentary, they have been omitted in the footnotes, a reference being made to the commentary. Sometimes various readings are mentioned in the commentary without any reference being made to them in the footnotes, which is owing to the fact that the text with the various readings was the first part of the work put to press.

§ 7. ALTERATIONS MADE IN THE HEBREW TEXT.

It now remains for me to state the general principles on which emendations have been made in the text, and to enumerate these alterations. The text which I have adopted as the basis is that of Theile, by far the most accurate edition of the text of Van der Hooght, cleared of its typographical errors.

1. All literae majusculae et minusculae, suspensae et inversae, have been removed.

2. Together with these have been erased the Masoretic notes calling attention to such points.

3. The larger sections of the Masorites, indicated by **ⲁⲁⲁ** or **ⲁⲁⲁ**, have been deleted, inasmuch as they subserved no useful purpose. These sections have been denoted instead by **ⲁ** or **ⲁ**. The minor sections, marked by a single

פ or ד, have been retained, merely to indicate the commencement or end of paragraphs. And here I may mention that, only for the difficulties incident on printing at so great a distance, I would have removed these sections also, and have, in their stead, printed the text according to a regular system of paragraphs.

4. All the Masoretic notes, which do not point out anomalies in the punctuation, or indicate various readings, have been erased.

5. When there is a קרי upon any word, the כתיב, or written text, is treated as if it were unpointed, inasmuch as in that case the vowels written underneath the word belong properly to the קרי (as is indicated by the very names קרי and כתיב); and either the reading of the קרי has been adopted, and pointed with the vowels of the כתיב, or rejected, and the כתיב pointed in the regular manner; e. g. ch. 8: 17, I have pointed the כתיב regularly הוֹצֵא, and not, with Theile, הִוצֵא, which is the pointing of the קרי, הִוצֵא.

6. Similar has been the plan adopted with respect to words on which there is a קרי perpetuum, as for instance in the case of the pronoun הוּא, which I have always written הוּא not הִיא, since the distinction in gender of the pronoun seems to have been unknown in the earlier stages of the language. I may here mention that even where the form הִיא actually occurs in the book of Genesis, which it does some five or six times in Theile's text, I have always altered it to הוּא, which (written in the mode הוּא) is read in these places by some Mss. So again in the word יששכר, I have

given; with the *בְּחִיב* *יִשְׁשָׁבֶר*, and not, with the *קרי* perpet., *יִשְׁבֶּר*.

7. An exception to this rule has been made in the case of the word *יהוה*, which I have everywhere left unpunctuated. The fact is, that the real punctuation of the word is not certainly known. The vowel points in *יְהוָה* belong to a *קרי* perpetuum *אֶרְנִי*, the compound sheva being simplified merely because the *י* is not a guttural. Hence we find *לִיהוָה*, *בִּיהוָה* and *יְהוָה*, instead of *לִיהוֹה*, *בִּיהוֹה* and *יְהוֹה*; and accordingly we see, that, when *אֶרְנִי* precedes, *יהוה* is pointed *יְהוֹה*; that is to say, *אֱלֹהִים* is read instead of *אֶרְנִי*, to avoid repetition. Probably the correct pronunciation is *יְהוָה* or *יְהֻוָה*, from *הָיָה*=*הָיָה*, whence by apocope *יָה* and *יָהוּ* (for *יָהוּ*), from which latter form, and not from a form *יְהוֹה* or *יְהוֹה*, the *IAΩ*, *IAOY*, and *IEYΩ* of the early Fathers arose. From a form *יְהֻוָה*, the abbreviations *יָהוּ* and *יִי* can easily be explained; and this reading has the additional recommendation of being the only one which agrees with the form *IABE*, mentioned by Epiphanius as being the pronunciation of the Samaritans. Although this form is most probably the correct one, yet, as the matter is still disputed, I have preferred to leave the word unpunctuated; since to leave it every where as pointed by the Masorites would be a concession to the superstitious observances of the Jews.

8. With respect to the *puncta extraordinaria*, I have retained them in the text, as they are of pre-Masoretic origin. This is proved by the mention made of them in the

Talmud, where the Masoretic punctuation is not even alluded to. Leusden (Phil. Heb. Diss. XXII. § 4) says: “*ea vel casu in textum irrepsisse post tempora Ezræ*”, (which is the date he assigns to the invention of the vowel-points,) “*et ante confectum Talmud, vel eadem certo consilio a quibusdam Judæis circa illa tempora esse addita; et quidem eum in finem, ut effecta quædam mysteria ex textu elicerent.*” It is certain that the Masorites (at least those of later date, who affixed the notes) did not understand their nature, since they have marked them as anomalies. On the opinions of the Rabbis concerning them, vid. n. on ch. 16: 5. It is worthy of remark that the number of words so pointed, and the number of points on each word, differ in the Mss., occurring, for example, more frequently in the Cassel Ms., described by Michaelis, than in our common editions. It is possible that they may be remains of the first rude attempts at punctuation, similar to the diacritic points used for that purpose in Syriac (comp. Cowper’s Syriac Gramm. § 17, and Tab. A. 2). If such be the case, the number of points upon each word must sometimes have been increased; e. g. in אֱלֹהִים, instead of three, there must have been originally only two, to indicate the vowels

9. With respect to the more important part of the revision of the text, the following course has been adopted.

a. Readings retained in the text, but most probably corrupt, have been marked with asterisks. This has been done in three places, viz. ch. 15: 2, 36: 2 and 16.

b. Words inserted in the text have been, when it was possible, enclosed within brackets []. This could not always be done, as may be seen from ch. 14: 10, where the reading **מֶלֶךְ סָרַם וּמֶלֶךְ עִמְרָה** has been adopted instead of **מֶלֶךְ סָרַם וְעִמְרָה**. Here it would have been inconvenient to have placed the second **מֶלֶךְ** within brackets. The insertions in the text may be divided into two classes: (1) those made on the authority of Mss., as ch. 25: 8; and (2) those made on the authority of the ancient versions, supported by internal evidence, as ch. 4: 8.

c. Changes have sometimes been made in the division of the verses; viz. in ch. 2: 4, 5, ch. 35: 22 (from which verse the numbers have been changed to the end of the chapter), ch. 23: 6, 7, and 14, 15. These alterations have necessarily caused changes in the accentuation.

d. A few alterations have been made for grammatical reasons, or to preserve rarer forms; e. g. **הָלֵאָה**, without *metheg*, ch. 19: 9; **וַיִּבֹחַ**, ch. 7: 23; **אֶתְנֶנָּה**, ch. 31: 6; **אֶסְרִי** and **אֶסְרִים**, ch. 39: 20, 22. All these emendations have been made on Ms. authority.

e. Alterations in the vowel-points and accents. The most remarkable of these is in the phrase **בָּאֵר לְהִי רֵאִי**, which, for reasons given in the notes on ch. 16: 13, 14, I have everywhere pointed and accentuated **בָּאֵר לְהִי רֵאִי**. Insertions of words have, of course, altered the vowel-points, or the accents, or both, as in ch. 4: 18, 25: 8. I have also, for reasons assigned in the notes, read in ch. 3: 17, **וְלֹאֲדָם** instead of **וְלֵאֲדָם**, and in v. 21, **וְלֹאֲדָם** instead of **וְלֵאֲדָם**, &c.

f. Alterations have been made on the authority of Mss. in single words; such as רָדְנָם for רָדְנָם, ch. 10: 4; חָדָר for חָדָר, ch. 25: 15; מַחֲוִיָּאל for מַחֲוִיָּאל, ch. 4: 18; פְּנֹאֵל for פְּנֹאֵל, ch. 32: 30.

g. In a few places critical conjecture has been resorted to. The emendation adopted in ch. 36: 26 is undoubtedly correct. Less certain, perhaps, are the alterations in ch. 23: 6, 7, and 14, 15, although the usage of the language is strongly in their favour. The verse divisions, it should be remembered, are very slight in ancient Mss. In the fourth place in which I have had recourse to conjecture, viz. ch. 49: 19, 20, there is very much to be said in favour of the emendation proposed, and but little against it. The blessings on each of the tribes severally begin with their respective names, Reuben, Judah, &c., with the single exception of Asher (according to the Masoretic text). By joining the ׀ to the preceding verse, the blessing is rendered more clear, the uniformity of the poem is preserved, and the verse to which the ׀ is thus added, is freed from the very harsh construction with which it otherwise closes. For further details I refer to my note on the passage in question. I have no doubt whatever but that Scheid's conjecture, which I have received into the text, is the correct mode of reading the passage. Ch. 30: 40 I consider even more plainly corrupt, as we are obliged, if the Masoretic reading be retained, to understand the phrase לְבָן צֹאן as referring, in one member of the verse, to the entire flock of Laban, in the other, to that part of it which

was under the charge of Jacob. I would emend the passage in the manner I have suggested in my note; but, inasmuch as this emendation has not been proposed (so far as I am aware) by any previous critic, I have left the text untouched.

§ 8. COLLATION OF MSS. WITH RESPECT TO THE VOCALISATION.
DESCRIPTION OF MSS. COLLATED.

THE MSS. examined by De Rossi and Kennicott, have been collated only with regard to the consonants; there has been no attempt made to collate the variations in vocalisation or accentuation up to the present time. And yet this is far from being unimportant. Considerable differences of meaning often depend upon minute differences in punctuation, and if such collations were generally made, some, though they might be few, important variants would be found, and many perhaps which would throw light on the connexion of the Hebrew with the other Shemitic tongues.

I append on pp. 139—152 a collation of the vowel-points of four Mss. respectively denoted by the letters A., B., C., D. The accents I have not collated, because they are of minor consequence.

1. The Ms. marked A. is deposited in the Library of Trinity College, Dublin. It contains the Pentateuch with the Masora. It is in quarto, very recent (its date being 1479), and written in Africa. It has been much damaged, and is in great part re-written, the second scribe having

been very ignorant of Hebrew grammar, as is evident from his blunders. This Ms. was collated by Kennicott and is numbered by him 140. It is the only pointed Ms. of the Pentateuch in the University Library, which is indeed very poor in Hebrew Mss. I have not thought it necessary to give the readings of the second scribe.

2. The Ms. designated by B. is Kennicott 17. It is in the Bodleian Library, Oxford, and is there marked Arch. Bodl. A. 95. In Uri's *Catalogus Codd. Orient. conserv. in Bibl. Bodl.*, it is classed VII, and is stated to have been brought from the island of Harmuz or Ormus in the Persian Gulf. It is said to be of the 14th century.

This Ms. is in large folio, and contains the Pentateuch in four columns on each page, the Targum of Onkelos being written alternately with the Hebrew, except in the case of genealogical lists, where no difference could exist between the Hebrew and Chaldee; e. g. ch. 10: 2, 3, 4, ch. 36: 42, 43, &c. It consists of 2 vols., the first ending at Lev. 3: 1, and the second commencing at that point. The first vol. is slightly damaged at the beginning, and the second vol. much injured at both the beginning and the end.

The omissions in the text are pretty frequent, and are supplied in the margin in a different ink, though it cannot hence be argued that they were omitted intentionally, owing to their not occurring in the exemplar from which the Ms. was copied, and that they were supplied by a later hand; for the omissions frequently destroy the sense of the passage. The following may serve as instances. In ch. 1: 16 the words

לממשלה ואת המאור הק' are omitted; in ch. 2: 5 the word מָרָם; in ch. 5: 26 the second שָׁנָה; in ch. 6: 14 עָצִי; in ch. 8: 5 לְחֶרֶשׁ, and in v. 20 מִבֵּל; in ch. 13: 5 אֲבָרָם; in ch. 27: 30 אֶךְ יֵצֵא יֵצֵא יַעֲקֹב. The omissions in the Targum are even more numerous than those in the Hebrew text, and they are also supplied in the margin. In one place (Gen. 30: 1, 2) two entire verses of Onkelos are thus added.

There are a great many cases of scriptio plena and defectiva corrected in ink of the same colour, and probably by the same hand, as that which supplied the omissions in the margin. The vowel-points are added in a different ink, the same in which the Masora at the bottom, top and sides of the columns is written. The Masora initialis is curiously written in the shape of flowers, and often entwines rude figures of elephants, camels, dragons, &c.

This Ms. rarely uses the form הָיָא for the feminine pronoun, generally reading with the קָרִי perpetuum הָיָא.

3. The Ms. denoted by C. likewise belongs to the Bodleian Library. It is codex 1. of Kennicott, and is classed as Laud. 268, the second volume being Laud. 267. It is a Ms. of the Pentateuch, but defective, commencing at Genesis 27: 31. It is written in folio, and has no Masora below the text, though there are lines scored evidently for that purpose. There are no literæ majusculæ, minusculæ, or ornatae in this codex. Uri states in his Catalogue that the vowels and accents are a more recent addition, as appears, he says, from the colour of the ink; but that is not at all certain, as there is

no striking difference between the ink employed in writing the text, and that in which the vowel points are expressed. The letters have been renewed in some places. Kennicott considers this Ms. to be of the eleventh century; but De Rossi is probably more correct in assigning it to the twelfth.

4. Codex D. is a beautifully written Ms. of the entire Bible in two volumes quarto, with the Masora. It also belongs to the Bodleian Library, and is classed Pocock. 347—8. It is thought by Uri to be of the 13th century, but by Kennicott (of whose Mss. it is Cod. 3) to belong to the middle of the 14th century. In a few places the ink is blacker than in others, but there are no traces of the Ms. having been re-written. The vowels and accents are in the same ink as the letters. It has a few peculiar readings.

In ch. 27: 14, in the word **מטעמים**, there are marks of an **ע** and some other unfinished letter under the **ט**. In ch. 30: 19, **לאה** is written over an erasure, evidently that of **רחל**, which proves these corrections to have been made by the writer of the codex himself. In ch. 30: 23, **ותלד** seems to have been at first written instead of **ותהר**. Similar erasures appear in other places; e. g. in ch. 33: 1, the **ל** of **הילדים** is written over an erasure, and so also is the **ח** of **כראח** in v. 10. In ch. 37: 4, the scribe wrote by mistake **לברו** instead of **רברו**, which he corrected without erasing the **ל**. In ch. 37: 28, the letters **וימכ** of the word **וימכרו** are written over an erasure, the word underneath being most probably a repetition of **הבכר**, as the letters **הב** are easily

traceable. Again, in ch. 43: 13, in the words-**וְאֵת אֲחֵיכֶם**, the letters **א** **וְאֵת** are written over an erasure so complete that the former writing cannot be made out.

§ 9. PECULIARITIES IN THE ORTHOGRAPHY OF THE MSS.

I now proceed to note a few peculiarities in the mode of writing in these Mss., as this is a subject not altogether devoid of interest.

1. In cod. B. kametz chatuph is almost invariably expressed by — , so that there is no distinction in form between it and chateph kametz.

2. a. Mappik is expressed in the same codex by a point written below the letter, seldom within it, e. g. **לָהּ** for **לֶהּ**; and so occasionally in cod. C., as **לָהּ** in ch. 29: 24.

b. The mappik is also used in cod. C. with **ו** and **י**, when they retain their consonantal power; but in the case of **י** it is written below the letter, while in that of **ו** it is written, like the shurek, in the middle of the letter, as **אֶוֹי**, **אֶוִּי**.

c. In cod. B. the **ו** is sometimes pointed with sheva to denote its consonantal power, as **וְרִי**.

3. a. Final **ח** and **ץ** are often pointed with sheva in C. and B., as **לְחֶה**.

b. Final **ח**, when pointed with sheva, has often in cod. B. the sheva inscribed in the middle of the letter, e. g. **לְחֶה**; and so in cod. C. ch. 31: 1. **לְחֶה**.

4. Patach furtivum is sometimes omitted in cod. C., as in ch. 41: 45 פִּעֲנָה, ch. 39: 19 בְּשִׁמְעָ, ch. 38: 2 שִׁוֵּעַ; or expressed together with sheva, as in ch. 39: 3 מִצְלִיחַ.

5. In cod. C. the non-beghadhkephath letters are very frequently marked with raphe; e. g. ch. 30: 1, לֹא יִלְדָּה; לִיעֲקֹב; in the same verse וַחֲמֹר; in v. 2 וַיֵּאמֶר and יַעֲקֹב; וַיֵּאמֶר; in v. 3 אֵלֶיהָ; in v. 4 בִּימִי, וַיֵּלֶךְ; in v. 15 הִמָּעֹט.

6. The use of daghesh euphonic (or as it is more properly termed daghesh conjunctive) is very frequent in cod. C. In about twelve chapters of this Ms., fully 170 instances occur of the use of this daghesh in the first letters of words. The letters in which I have noticed it are ו, ל, מ, נ, ק, צ. It occurs with them in the following cases.

In ו preceded by וְ, י, and ר.

In ל preceded by א, ב, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י, יו, יא, יב, יג, יד, יו, יז, יח, יט, כ, כא, כב, כג, כד, כה, כו, כז, כח, כט, לו, לז, לח, לט, מ, מא, מב, מו, מז, מח, מט, נ, נא, נב, נג, נד, נה, נו, נז, נח, נט, נאשָׁר, נַעֲרָ (which may, however, have been read נַעֲרָשׁ), and ח.

In מ preceded by ב, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י, יו, יא, יב, יג, יד, יו, יז, יח, יט, כ, כא, כב, כג, כד, כה, כו, כז, כח, כט, לו, לז, לח, לט, מ, מא, מב, מו, מז, מח, מט, נ, נא, נב, נג, נד, נה, נו, נז, נח, נט, נאשָׁר, נַעֲרָ, and ח.

In נ preceded by ה, ו, ז, ח, ט, י, יו, יא, יב, יג, יד, יו, יז, יח, יט, כ, כא, כב, כג, כד, כה, כו, כז, כח, כט, לו, לז, לח, לט, מ, מא, מב, מו, מז, מח, מט, נ, נא, נב, נג, נד, נה, נו, נז, נח, נט, נאשָׁר, נַעֲרָ, and ח.

In צ preceded by ה and ח.

In ק preceded by ב, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י, יו, יא, יב, יג, יד, יו, יז, יח, יט, כ, כא, כב, כג, כד, כה, כו, כז, כח, כט, לו, לז, לח, לט, מ, מא, מב, מו, מז, מח, מט, נ, נא, נב, נג, נד, נה, נו, נז, נח, נט, נאשָׁר, נַעֲרָ, and ח.

Some of these cases are not very intelligible; in particular its occurrence after וְ, י, and ו. Very anomalous is the use of the daghesh in such instances as פִּתְּרָה, the first word of ch. 31: 39, and לָכוּ, the first word of ch. 37: 27.

7. The diacritic points of ש and ש in cod. B. are frequently not written above the letter (unless it have also daghesh), but within it, as ש, ש; and when the diacritic point is written in this way, the letter is generally marked with raphe; as in ch. 4: 9 הַשְּׂאֲמֹר; v. 23 לִנְשִׂיוּ the point above is the accent rebhia'); ch. 5: 7 יֵשׁוּ (rebhia' above); ch. 6: 2 אֵשׁ. So also with ש; e. g. ch. 6: 17 בְּשֶׁר (with rebhia'); v. 19 בְּשֶׁר; ch. 36: 15 the second עֵשֶׂן; v. 17 עֵשֶׂן.

8. The sheva in ך final is frequently written in Cod. B. below the letter; as in ch. 9: 5 וְאֶךְ; v. 4 אֶךְ; v. 6 שֶׁךְ and וְשֶׁךְ; there being no distinction between ך and ך final except the subscription of the sheva.

9. The final letters in cod. B. do not extend below the line, and final ך is written in exactly the same way as ח, being only distinguishable by the sense.

10. יהוה is generally pointed in A. B. D. יְהוָה. In the Targum of Onkelos in cod. B. it is expressed by יְיִ.

In conclusion I have to express my warm thanks to Professor Wm. Wright of the University of Dublin for the valuable assistance which he has afforded me in revising both the manuscript and the proof-sheets of this work. He has occasionally added remarks of his own, and his library of works in Oriental literature has been constantly at my disposal.

And I cannot lay down my pen without expressing my thankfulness to Him who has permitted me to bring to a close this work, which I humbly trust may prove in some degree useful in promoting the cause of Sacred learning.

TRINITY COLLEGE, DUBLIN.

March 1859.

CHARLES H. H. WRIGHT.

ERRATA.

The reader is particularly requested to correct the following typographical errors before he proceeds to the perusal of the work.

1. In the Notes.

P.	20.	l.	28.	for	שְׁכָּלָה	read	שְׁכָּלָה.
„	32.	„	11.	„	יכל	„	יכל.
„	35.	„	8.	„	<i>māh-koh</i>	„	<i>māh-kōh.</i>
„	39.	„	11.	„	יִסְטָנ	„	יִסְטָנ;
„	59.	„	29.	„	instecans	„	instances.
„	119.	„	26.	„	יָחַר twice	„	יָחַר.
„	128.	„	16.	„	נִפְתָּלִי	„	נִפְתָּלִי.
„	80.	„	23.	„	יָאִין	„	יָאִין.

2. In the Hebrew Text.

P.	6.	l.	9.	for	וּלְאֶרֶם	read	וּלְאֶרֶם.
„	29.	„	17.	„	בְּאֶר לְחִי	„	בְּאֶר לְחִי.
„	78.	„	12.	„	לְשַׁעַר	„	לְשַׁעַר.

3. Various Readings.

P. 151. b. l. 28. for וַיִּדְגּוּ read וַיִּדְגּוּ.

N O T E S.

NOTES.

CHAP. I.

1. בראשית. Used adverbially, "*at first*" "*firstly*", "*first of all*"; so Knobel rightly renders the phrase. Comp. בְּאַחֲזֹר, Prov. 29: 11, בְּקֶרֶי Lev. 26: 24, &c. Aq. ἐν κεφαλαίῳ, LXX. ἐν ἀρχῇ. Comp John 1: 1. Delitzsch adopts the rendering "*in the beginning*", which however would require the article; ראשית is used absolutely in Is. 46: 10, but not elsewhere. Ewald considers ראשית as in the const., governing the following clause in the genitive (comp. Hos. 1: 2), and translates thus: "In the beginning, when God created the heavens and the earth (and the earth was without form and void, &c.), God said, Let there be light". ברא אלהים. Plur. excell. Vid. Ges. § 106. 2. b. and § 143. 2.

2. תהו ובהו. On the form of these segholates vid. Ges. § 84. V. On the pointing of the ו vid. Ges. § 102. 2. d, and on the construction, § 104. 1. rem. 2. רוח אל'. Onkelos translates this: וְיָחַא מִן קֳדָם יי' "*a wind from the presence of the Lord*"; and so Saad. رِيَّاحُ اللَّهِ "*winds of God*". The phrase would accordingly be rendered "*a great wind*". "Lofty cedars" are called אֲרָזֵי-אֵל "*cedars of God*" (Ps. 80: 11); "*high mountains*" הַרְרֵי-אֵל (Ps. 36: 7); and Nineveh is termed

עִיר גְּדוֹלָה לְאֱלֹהִים “*an exceeding great city*”, as our A. V. has it, Jonah 3: 3. The Targg. of Ps.-Jon. and Jerus.: רוּחָא דְּרַחֲמִין “*the spirit of mercy or love*”. Others suppose רִיחַ to mean here *vis divina*, which meaning רוח has in Ps. 104: 30. “Thou sendest forth thy spirit (רוּחְךָ), they are created.” Lastly, others understand it of the Holy Spirit, which meaning best accords with מְרַחֶפֶת, *cherishing, brooding over*, as a bird over its young. רָחַף is only used in Piel twice in Scripture, viz. here and Deut. 32: 11. The LXX. render מְרַחֶפֶת by ἐπιφύετο, Vulg. *ferebatur*; Onk. by מְנַשְׁבֵּא, and so Saad. تَهَبُّ “*blowing*”, of the wind. The Syr. preserves the word حَفِطَ. Our A. V. “*moved upon*” is incorrect, as the idea of progression is never found in this verb.

3. יֹאמֶר. Vid. Ges. § 67. 1. יִהְיֶה אוֹר. Future used imperatively, vid. Ges. § 125. 3. c.

4. וִירָא. Vid. Ges. § 48b. 1. and § 126. 2. כִּי טוֹב. Ges. § 152. 1. בֵּין — וּבֵין. This is the usual construction; sometimes, however, as in v. 6. we have בֵּין — ?

5. קָרָא לִילָה. On the accents here vid. Ges. § 29. 3. b.

6. רָקַע. Pr. “*expanse*”, LXX. στερέωμα, Vulg. firmamentum. Saad. جَلَدٌ. וַיְהִי מְבַדִּיל. A participle construed with a preter. or future, as a finite verb, expresses continuity of action, as מְמַרִּים הָיִיתֶם, Deut. 31: 27, “*ye have been continually rebellious*”. So here “*let it be dividing*”, i. e. continue to divide. לָמִים. On the pointing of ל, vid. Ges. § 100. 2. c.

8. Here, at the conclusion of the second day's work, we should have expected the usual וִירָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב, but this, instead of being inserted here, is placed in the middle of the third day's work, in v. 10. The phrase thus occurs twice in the third day's work, and only once in the account of the work of every other day (verse 31 being only a sort of

general review). Probably it ought to be inserted here with the LXX., as the phrase might easily have been transposed by the error of some scribe. It is, however, to be noted that the LXX. have the phrase in v. 10 also. Perhaps the reason of the omission here is because the complete division of the waters was made on the third, and not on the second day.

9. יקו—ותראה. Vid. Ges. § 125. 3. אל מקום א'. LXX. εἰς συναγωγὴν μίαν, perhaps reading מִקְוֵה; but Aq. Symm. Theod. τόπον ἓνα, and Onk. לאתר חד.

10. ולמקוה המים. Vid. Ges. § 109. 1. and § 91. 9. LXX. τὰ συστήματα τῶν ἰδμάτων in the plural, and so Aquila.

11. חֲדָשָׁא רִשָּׁא. Vid. Ges. § 135. 1. rem. 1. רִשָּׁא is properly "*young grass*". The LXX. and Vulg., whom Rosenmüller and others follow, connect רִשָּׁא with the following עֵשֶׁב, contrary to the accentuation. LXX. βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χορτοῦ σπείρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, thus inserting καὶ καθ' ὁμοιότητα; Vulg. germinet terra herbam virentem et facientem semen. עֵשֶׁב מוֹרִיעַ ו'. On the construct. of the part. vid. Ges. § 132. 1. עֵשֶׁב פְּרִי. LXX. ποιοῦν καρπόν; vid. Ges. Lex. אֲשֶׁר ו' בו. Vid. Ges. § 121. 1.

14. יהי מארת. On the use of the sing. here vid. Ges. § 144. a. להבדיל. "*Ad distinctionem faciendum*", Ges. § 45. 3. לאתת וגו'. This may be considered as εἰς διὰ δυοῖν. Ges. § 152. 1. a, and rendered "*for signs of seasons and days and years*"; or אַתת may be viewed as the general term, of which מועדים &c. are specifications. Maurer looks upon מועדים as in apposition to ימים ושנים, on account of the difficulty of considering it opposed in meaning to them; it would then be rendered "*for signs of times, both of days and years*." Others regard אַתת as signifying the natural phenomena, such as eclipses, which were regarded as signs of extraordinary events.

16. **אח שני המארח**. Vid. Ges. § 118. 1. **הגדלים**. Vid. Ges. § 109. 2.

20. **ישרצו**. Vid. on the classes of verbs governing an acc., Ges. § 135. **שרץ נפש ח'**. The LXX. Vulg. Aq. take **ח'** as the genitive, but it is more correctly viewed according to the Masorites, Syr., &c., as in apposition to **שרץ חיה** is to be considered here as the feminine of **חי**, not the genitive of **חיה**, as if *animantia vitae*, for **חיה** as a subst. is only poetic.

21. **אח ההנינם הגדלים**. Vid. Ges. § 109. 2. **תנין** "*a monster*", used of sea-monsters, Isaiah 27: 1, and also of land-monsters, as serpents, &c., Ps. 91: 13, in both which places the A. V. awkwardly renders it "*dragon*". LXX. **τὰ ἀήτη**, Vulg. cete, "*sea monsters*". **כל נפש** is undetermined, and therefore must be determined by the predicate; hence **החיה** with the article. Ges. § 109. 2. a. **אשר**. Accus. **כל עוף כנף**. Vid. Ges. § 104. 2.

22. **ויברך**. On the tone vid. Ges. § 63. 3 rem. 1. **והעף**. Case absol. vid. Ges. § 142. 2.

24. **חוצא**. Vid. Ges. § 126. 2. **בהמה**, Arab. **بَهِيمَة**, prop. "*dumb beasts*", from **בהם** *to be dumb*, a root found in Heb. Sam. Arab. and Aethiop.; then "*animals in general*", especially *quadrupeds*. LXX. have here **τετράποδα**, in v. 25. **τὰ κτήνη**; Vulg. *jumenta* in both places. **וחיתו**. Vid. Ges. § 88. 3. b.

26. **אדם**. Taken collectively, as is proved by **יירדו**; vid. Ges. § 106. 1. This word is not used as a proper name till ch. 4: 25. **בצלמנו**. "*After our likeness*". On the various meanings of **ב** vid. Ges. § 151. 3. a. or Lex. in loco. **הרמש**. On the use of the article vid. Ges. § 107. note.

29. נִתְחַי. Pret. for fut. Ges. § 124. 4. אֲשֶׁר בּוֹ. Vid. Ges. § 121. 1.

31. יוֹם הַשְּׁשִׁי. On יוֹם without the article vid. Ges. § 109. 2. b.

CHAP. II.

1. צָבָאִם. צ is applied here in a wide sense to the animals, plants, etc. as well as to the stars. LXX. καὶ πᾶς ὁ κόσμος αὐτῶν; Vulg. *omnis ornatus eorum*.

2. וַיְכַל אֱלֹהִים וְגוֹ. וַיְכַל has been translated by some as a pluperfect, "and God had finished", which meaning however the future never has. The meaning must be "*God finished*", i. e. had done with his work on the seventh day. The reading הַשְּׁבִיעִי is that of all the Hebrew Mss. and of the Vulg. and Onk., but the LXX. Sam. cod. and vers. and the Syr. read הַשְּׁשִׁי, which is evidently an intentional alteration to avoid the notion, which the reading הַשְּׁבִיעִי seemed to imply, of God's continuing to work during a part of the seventh day.

3. בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת. "Quae creaverat Deus faciendo"; vid. Ges. § 45. 3. and § 139. 2. Comp. הִגְדִּיל לַעֲשׂוֹת "*he hath done nobly*", Joel 2: 21. The rendering of the LXX. is a paraphrase, ὡς ἤρξατο ὁ θεὸς ποιῆσαι. Vulg. *quod creavit Deus ut faceret*. De Sola's translation, "*to continue acting*", is incorrect, and opposed by all the ancient vss.

4. אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת. This and similar formulae, which occur twelve times in the Pentateuch, always refer to what follows, with the exception of this passage, where the words seem to refer to the account given in the first chapter, as no history of the heavens and the earth follows in this chapter. The

word תולדות is prop. "*generations*", "*families*" (סֵפֶר תּוֹלְדוֹת "*a genealogical register*"), then "*history*", as in ch. 6: 9, and here applied to the origin of all things; "*this was the origin of the heavens and the earth*". The LXX. render this passage: αὐτῇ ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς, but it does not necessarily follow that they had a different reading. בהבראם. "*When they were created*"; vid. Ges. § 129. 2, 3. Compare the Greek construction: ἐν τῷ εἶναι. The Masorites direct that the ה in בהבראם should be smaller than the other letters, to indicate that the heavens and the earth will pass away, or, as some imagine, to show that the world was created for the sake of the righteous alone, as from the letters in הבראם the name אברהם *Abraham* is formed!! Vid. *Buxtorf's Tiberias* p. 163.

5. ביום עשות וגו'. On this construction vid. Ges. § 130. 3. Maurer, Tuch, Knobel, and others, with whom we coincide, connect the words ביום וגו' with וכל שיח וגו' thus: "*at the time when Jehovah Elohim made the heavens and the earth, no herb of the field was as yet &c*". We have accordingly altered the Masoretic punctuation, which connects ביום עשות יי' אלהים ארץ ושמים with v. 4, thus making v. 5. commence with וכל שיח כל with a following negative expresses absolute negation — *none at all*. Comp. Ges. § 149. 1. מרם יהיה. Future after מרם, Ges. § 125. 4. a. המטיר. Pret. in the sense of pluperf., Ges. § 124. 2. ואדם אין includes the substantive verb *to be* in all its tenses, Ges. § 149. 1.

6. ואר. "*And a mist*"; LXX. πηγὴ "*a fountain*", Aq. ἐπιβλυσμός or ἐπιφλυσμός; Onk. עֲנָנָא, "*a cloud*" and so Sam. vers. The Vulg. and Syr. agree with the LXX. and render *fons*, مَصْفُوحٌ. Saad. rightly بَخَارٌ "*vapour*".

7. ויצר י' א' את הא' עפר. On this construct. vid. Ges. § 136. 2. האדם. On the use of the article here vid. Ges. § 107. 2.

8. גן בערן. The Vulg. translates as if the reading were גן ערן, *paradisum voluptatis*, and so in various other places, e. g. v. 15. in both LXX. and Vulg.

10. ונהר יצא for ונהר היה י; the omission of היה is frequent. Participles construed with the substantive verb often express the imperfect, Ges. § 131. 2. c. Hence Vulg. correctly *egrediebatur*. והיה לארבעה ראשים. “*Became four arms*”, was divided into four streams. הָיָה לְ always means *to become* something, as in v. 7.

11. פישון. Some, as Reland, suppose this river to be the *Phasis*, considering חוילה to be the land of Colchis, where there was a city called *Chabala* (ו being changed into the Greek β). Gesenius objects to this, on the ground that ח was not the Hebrew name for Colchis, but כַּסְלִיָּה (vid. note on ch. 10: 14). The word is a ἄπαξ λεγ., but Φεισσών occurs in Sirach 24: 25. Others think that the *Ganges* is meant, or the *Nile* (Saadiah); others, with more probability, the *Indus*. הוא. Used as a sort of copula, vid. Ges. § 119. 2. הסב. On the article with the predicate vid. Ges. § 108. 3, and on the construction of the participle § 132. ארץ החוילה. Vid. Ges. § 109. 1. ח probably means here *India*; vid. note on ch. 10: 7. אשר שם. “*where*”, Ges. § 121. 1. הוהב. Vid. Ges. § 107. 3. rem. 1.

12. וזהב. On the pointing of the ו vid. Ges. § 102. 2, and on the pointing of the ז, § 10. 2. rem. ההוא. The Masorites point הָהוּא, requiring it to be read הָהוּא, but הוא is of the common gender in the Pentateuch. On the pointing of the article here vid. Ges. § 35, and on its use § 109. 2. הברלח. The LXX. render the word in this passage by ἀνθραξ “*the ruby*”, and in Numb. 11: 7. (where manna is compared to it) by κρύσταλλος, “*crystal*”. Aq. Symm. Theod. and Joseph. βδέλλιον, Vulg. *bdellium*. *Bdellium* is the fragrant

gum of a tree growing in Arabia and India, and is white and resinous. The advocates of this opinion appeal to the agreement of the words *μάδελαον*, *maldacon*, *βολχόν* or *βλόχον*, *brochon*, *βδέλλα* and *βδέλλιον*. It is however objected to this view, that bdellium is not so remarkable a natural product as to render it worthy to be enumerated along with gold and precious stones, and that the land of Havilah should be specially noted for its production. The Jewish commentators, as the Kimchis, Rashi, &c., maintain that *pearls* are meant by the word, which opinion is adopted by Bochart; vid. *Ges. Thes.* So Saad. *الْبُرْلُو*. Onk. *בְּרוּלָחָא*, *בְּרוּלָחָא*; Syr. *ܒܪܘܠܚܐ* with ܕ. The word is evidently not Hebrew, and probably of Sanskrit origin. *אבן השדה*. There are three opinions as to what kind of gem is meant by *שדה*. (1) The LXX. and Theod. in Job 28: 16., Symm. here, Vulg., and sometimes Josephus, understand the *onyx*, *ὄνυξ*, so called from its resemblance in color to the human nail. (2) Aq. here, Jerome in Job, and sometimes Josephus, render it *sardonyx*. (3) Onk. Syr. Ps.-Jon. LXX. in two places, &c. *beryl*. The LXX. render the words here: *ὁ λίθος ὁ πράσινος*, "the green stone", i. e. beryl.

13. *וְשֵׁם הַנְּהַשׁ גִּיחֹן*. On the use of the article vid. *Ges.* § 109. 1, 2. *גִּיחֹן* is so called from its *bursting forth* from its sources (rad. *גִּיחַ*). Gesenius supposes it to be the Nile, and so also the LXX., who have *Γηῶν* for *שְׁחָרַר*, *the Nile*, in Jer. 2: 18. Reland thinks that the *Araxes* is meant; Michaelis, Rosenm. Knobel, *the Oxus* (Arab. *جَيحُون*).

14. *חֲדָקָל*. The *חֲ* is thought by many critics to be a redundant prefix; others (for example Tuch) regard it as *חַר* *sharp*, *swift*. It is more probably the prefix *εὖ*, Pers. *hu*, Sansk. *su*. The remaining portion of the word is certainly the same as the form found in the Persian cuneiform inscriptions

at Behistun (deciphered by Rawlinson), viz. *Tigram*, the accusative of *Tigra*, i. e. *the Tigris*, Gr. *Τίγρις*. Rawlinson derives *Tigra* from the Sansk. root *तिज्* *tij*, "*to sharpen*," softened in modern Persian into *تیر* *tīr*, "*an arrow*". *Tigra*, he considers, in its primitive form to have been an adjective, meaning *sharp* or *rapid*, and thus equally applicable to an arrow and a river. The successive Shemitic corruptions of the name are: Chald. *הַיִּגְרָא*, *הַיִּגְלָא*; Arab. *دجلة*; Syr. *ܡܚܕ*; Heb. *הַיִּקְקָל* (Sam. *הַיִּקְלָל*) = *hu-tigra*. *פַּרַת*. The Euphrates, *Εὐφράτης*, Arab. *أَلْفَرَات*. The original Persian name, found by Rawlinson in the cuneiform inscriptions, is *'Ufrāta*, compounded of *ʔv* (vid. above) and an adjective meaning "*broad*" (Sansk. *पृथु* "*broad*", Zend *frathô*, "*breadth*"). The name has been shortened in the Shemitic languages, in order to connect it with the rad. *فَرַת*, *to be sweet*, whence *فَرَات*, *sweet* (i. e. good) *water*.

15. *יִנְחָהוּ*. Vid. Ges. §. 71. rem. 9.

16. *וַיְצַו י' א' עַל הָאֵם*. This is a rare construction; 'צ' is generally construed with an accusative, or with *אֶל* or *לְ*, the words of the command being introduced by *לֵאמֹר*. *אֲכַל הָאֵם*. "*Thou mayest freely eat*". The future is here used as a sort of potential, Ges. § 125. 3. d. On the constr. of the inf. abs. to denote intensity vid. Ges. § 128. 3. a; and 'on the peculiarity of the fut. kal of *אֲכַל*, § 67. 1.

17. *בַּיּוֹם אֲכַלְךָ*. On this const. vid. Ges. § 130. 2. *מוֹת הַמוֹת*. Ges. § 128. 3. a. Symm. renders the sentence: *ἡ δ' αὖτε ἡμέρα γάγγη ἀπὸ τοῦ ξύλου θνητὸς ἐσθι*, "*thou shalt be mortal*," and so Ps.-Jon.

18. *לֹא מִיּוֹב*. On the masc. form of the predicate in this case, vid. Ges. § 144. b. *הַיּוֹת*. Inf. const. used as a verbal noun. vid. Ges. § 129. 1. *לְבָדּוֹ*. Prop. "*in his separation*", i. q. "*alone*";

In all the Shemitic languages "alone" is expressed by nouns with pronominal suff.; e. g. Arab. **وَحْدَهُ**, Syr. **ܚܕܐܗܘܢܐ**, Aeth. **ባሕደቱ**: *bāhūtū*, "in his singleness". **לו**. Dagh. euph. vid. Ges. § 20. 2. **בנגר**. Prop. "as overagainst", then "corresponding to"; LXX. **κατ' αὐτόν**, and in v. 20. **ὁμοιος αὐτῷ**; Aq. **ὡς κατέναντι αὐτοῦ**; Symm. **ἄντικρυς αὐτόν**.

19. **ויצר**. Script. defect. On the form vid. Ges. § 69. 1. **נפש חיה** is here redundant, vid. Ges. § 119. 6. rem. 4. "*And whatever name the man called them, (viz.) the living creatures, that was their name*". Others, as Ewald, reject these words as a mere gloss. **חיה** is not the fem. of **חי**, but the genitive of the noun **חיה**, and therefore there is no disagreement between the gender of **לו** and **שמו** and of **חיה**, which is in apposition to them. **נפש** is of the common gender. Gesenius in the Thes. compares **ψυχὴν ζῶσαν** in 1 Cor. 16: 45, and **ψυχὴ ζώης**, the reading of Griesbach in Apoc. 16: 3.

20. **וְלֹא־אָדָם**. So we point the text, and not, with the Masorites, **וְלֹא־אָדָם**. Vid. n. on ch. 1: 26. **מ' לֹא מָצָא** used impersonally, vid. Ges. § 134. 3.

21. **תרדמה**. "Deep sleep", from **רדם** to *snore*. The LXX. render **ת'** by **ἔκστασις**, "*a trance*"; Aq. **καταροπία**, "*a lethargy*"; Symm. **ἄρπον**, *torpor*, Vulg. *sopor*. **תחתנה**. Verbal suff. with the prep. **תחת**, vid. Ges. § 101. rem. 3.

23. **אשה כי מאיש**. The etymological connexion of the words **אִשָּׁה** and **אִישׁ** has been preserved by Symm., **ἀνδρίς** and **ἀνήρ**, and Vulg., *virago* and *vir*. **אִשׁ** stands for **אִשָּׁה**; cognate forms are Heb. **אִנּוּשׁ**, Chald. **אִנְשׁ**, Syr. **اِنْس**, Arab. **اِنْسَانٌ**, collective **اِنْسٌ** *mankind*, Aeth. **አንስ**: *ans*. The vowel in **אִשׁ** is lengthened to compensate for the loss of the middle radical, as a final letter without a vowel cannot be doubled in Hebrew; but the doubling regularly appears in the fem. **אִשָּׁה** (Aethiop.

אֶנֶשׁ: *anest*). לְקַחָהּ וְאֶת. On the chateph kamez vid. Ges. § 51. 1. rem. and § 10. 2. rem., and on the daghesh in the ו, § 20. 2. a.

24. וְהָיוּ לֶכֶת א'. LXX. Syr. Vulg. Ps.-Jon. Jerome and N. T. in Matth. 19: 5, Mark. 10: 8, 1 Cor. 6: 16, Eph. 5: 21, read וגו' וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם לֶכֶת. "and they two shall be one flesh". The Sam. cod. has. וְהָיָה מִשְׁנֵיהֶם וְגו', but the Sam. vers. gives אֶחָדָם יִשְׁתַּחֲוֶה לְאֶחָדָם with the verb in the plural, "and of the two of them they became one flesh", from being two they became one. All the Hebrew Mss., however, as well as Onk., have the reading in our text.

CHAP. III.

1. וְהָיָה הָאֵרֶץ כְּחָמֵס. "Now the serpent was more crafty than all the beasts of the field"; vid. Ges. § 117. 1. So Vulg. *callidior*, and LXX. *πορονομώτατος*, and similarly Onk. and Saad., but Symm. and Aq. render it by *πανοῦργος* "wicked", Ps.-Jon. חָכִים לְבִישׁ "wise as regards evil"; Syr. *كُفْر*, which means both "crafty" and "wicked". כִּי אֵף כִּי for כִּי אֵף כִּי, "is it even so that God has said?" Has God really said? Onk. *הֲקִיִּשְׁמָא אֱלֹהִי אֱמָר יִי* "is it true that God has said"? and so Ps.-Jon. and Syr. LXX. *τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεός*; "why is it that God has said?" and similarly Vulg. *cur praecepit vobis Deus?* לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל עֵץ הַגָּרְדֵּן. Our A. V. renders this "ye shall not eat of every tree of the garden", closely following the LXX. and Vulg., but Gesenius' rendering is the correct one: "ye shall eat of no tree of the garden". לֹא in connection with כָּל, when indefinite and therefore signifying *everyone, everything*, expresses the Latin *nullus*, "none"; so Exod. 10: 15, 12: 16, &c. Vid. Ges. § 149. 1.

3. תַּמְחִין. The full plural form in verbs ע"ו has the tone on the last syllable (vid. Ges. § 71. b.), whereas the common form תַּמְחִי is accented on the penult.

4. לֹא מוֹת ח'. On the position of the negative here vid. Ges. § 128. 3. rem. 1.

5. יֹדֵעַ א'. Participle for present, Gesenius § 131. 2. a. בְּיוֹם א' מ' וְנָפַ'. Vid. Ges. § 124. 6. rem. 1. On this use of the Inf. const. vid. Ges. § 129. 1, and on its form § 60. 1. rem. 2. וְהָיִיתֶם כְּאֱלֹהִים. A. V. "*ye shall be as gods*", and so LXX. Vulg. Syr. &c. Onk. וְהָיוּ כְּרִבְרִיין "*and ye shall be as princes*". Others, as Sam. vers. Saad. Ps.-Jon., understand *angels* to be meant by אֱלֹהִים. The simple rendering of the passage is the best: "*ye shall be like God*".

6. לְהַשְׁכִּיל. לְהַשְׁכִּיל may mean either intrans. *to look at*, to turn the mind to, attend to, become wise, or trans. *to make wise*, to teach. The former meaning is adopted here by Gesenius and most of the German commentators, and is supported by the ancient vss. LXX. ὡραῖον ἐστὶ τοῦ κατανοῆσαι, "*beautiful to contemplate*", Vulg. *aspectu delectabile*, Syr. يَهْدِي وَيُحْكِمُ. Onk. and Ps.-Jon.'s translation מְרַנֵּן אֵילָנָה לְאַחַד פְּלֵא מְרַנֵּן חֶסֶד is doubtful, and may be quoted as favourable to the other rendering, which takes the verb in the meaning of *to make one wise*. This rendering is that of Rashi and most of the Jewish commentators, Buxtorf, our A. V., and Ewald. It is argued that the former signification introduces a tautology into the passage, and that the whole is a climax, each word gradually rising in importance.

7. עִירְמָם הֵם. Vid. Ges. § 119. 1.

8. מִתְהַלֵּךְ. Hithpa'el is often indirectly reflexive as here; vid. Ges. § 53. 3. מ' must refer to Jehovah Elohim, and the קוֹל יי' אֱלֹהִים is not, as Rashi supposes, a manifestation of the Divine presence (vid. v. 10.), but simply means, as Tuch,

Delitzsch and Knobel rightly understand it, the *sound* of the Lord's footsteps. Compare 1 Kings 14: 6. לְרוּחַ הַיּוֹם "*At the breeze of the day*", when the evening wind began to blow and it became cool; comp. Cant. 2: 17. עַד שְׁפִיפָה הַיּוֹם. Onk. and Ps.-Jon. render יָמָנָה לְמָנָה "*at the rest (or silence) of the day*"; Saad. *فِي حَرَكَةِ النَّهَارِ* "*in the motion of the day*"; Theod. ἐν τῷ πνεύματι πρὸς κατάνυξιν τῆς ἡμέρας; Symm. διὰ πνεύματος ἡμέρας. All the other Vss. variously express the meaning "*at even*".

9. אִיכָּה. Vid. Ges. § 57. 4, §. 89. 1. rem. 2, and § 98. 5.

10. וְאִירָא. On the change of tense vid. Ges. § 126 b. 1.

11. הֲמֵן הָעֵץ. "*Hast thou eaten of the tree*". הֲ is used in simple questions when the answer is uncertain, vid. Ges. § 150. 2. LXX. badly ἐλ μὴ. לְבַלְתִּי. Ges. § 149. 1. מִמֶּנּוּ. On the form vid. Ges. § 101.

12. אֲשֶׁר נִתְחַה עִמָּרִי. Const. praegnans, Gesen. § 138. נִתְחַה is a scriptio plena, instead of the more common נִתְחַהּ, to indicate the final *ā*. הוּא is only used here for emphasis.

13. מַה זֹאת. LXX. τί τοῦτο ἐποίησας, "*why hast thou done this?*" So Vulg. and Onk. Our A. V. follows the Syr. and Saad. in rendering: "*what is this that thou hast done?*"

14. מִכָּל הַבְּ' אֲרֹרָא. Some commentators take מִן as comparative, and similarly our A. V. Gesenius, Maurer, &c., translate: "*by all the beasts &c.*" i. e. all animals will shun thee as an accursed beast, but such a rendering does not suit the passage. By far the best translation is *ex animalibus* = *inter animalia*; compare Deut. 14: 2, 33: 24, Judg. 5: 24, 1 Sam. 2. 28. עַל גִּזְרֵךְ. LXX. ἐπὶ τῷ στήθει σου καὶ τῇ κοιλίᾳ, thus adding τῷ στήθει, unless indeed, as has been suggested, this is a mixture of the renderings of the LXX. and Aq. The Vulg. renders the phrase *super pectus tuum*.

15. הוּא. Two cdd. read הוּיָא, erroneously, because, firstly, the feminine form does not properly belong to the age of the Pentateuch, and, secondly, because the verb is masculine. All the Targums, Syr. Sam. Saad. and LXX. (in most Mss.) have the masc. Some few LXX. Mss. have αὐτό, and, according to Montfaucon, but not Holmes, some have even αὐτή; the Vulg. has now *ipsa*, but the reading *ipse* was common among the ancient fathers. Vid. Sabatier in loco. הוּא יְשׁוּפֵךְ רֹאשׁ. The second accusative serves here to limit the first, and to express more definitely the object of the action; Ges. § 136. 2. rem. The verb. שׁוּף occurs in three places of S. S., in Job 9: 17, Ps. 139: 11, and here. In the first two passages the meaning “to bruise” will suit; in the latter it is better to read יְשׁוּכֵנִי, “shall cover me” (from שָׁכַח), with Ewald, Gesenius, and Roediger in the Thes., than to give forced meanings to the verb. We translate here: “He (the seed of the woman) shall bruise thee as to the head (i. e. bruise thy head), and thou shalt bruise him as to the heel (i. e. bruise his heel)”. The Syr. supports this rendering: ܫܝܚܝܬܐ ܕܥܡܪܐ ܕܥܝܢܐ ܕܥܡܪܐ ܕܥܝܢܐ ܕܥܝܢܐ, and the Samarit. Vers., which uses ܩܥܢ, i. q. قَعَن “to strike”, in both parts of the verse. So also Saad. وَهُوَ يَشْدَخُ مِنْكَ “and he shall break thy head, and thou shalt bite him in the heel.” The Targums of Ps.-Jon. and Jerusalem adopt this meaning, though with a wide paraphrase, and the Complut. edition of the LXX. also takes the same view, reading *τειρήσει* and *τειρήσεις*. Gesenius in the Lex. Man. takes שׁוּף = שָׁאַף “to gape at”, “to lie in wait for anything”, and translates: “he (the seed of the woman) shall lie in wait for thy head and thou shalt lie in wait for his heel”; and similarly Knobel. This rendering is supported by the LXX. αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν;

and perhaps by Onk. "I will place enmity between thee and the woman, and between thy children and her children. They shall remember against thee what thou hast done to them in the beginning, and thou shalt guard against them to the end." The Vulg. confuses the two renderings, "*ipsa conteret caput tuum et tu insidiaberis calcaneo ejus*".

16. הרכה ארכה. On this construct. vid. Ges. § 128. 3. עז' והרנך. Lit. "*thy pain and thy conception*", that is "*the pain of thy conception*" or pregnancy. Vid. Ges. § 152. 1. a. חשוקתך. "*Thy desire*", sexual passion. Rosenmüller translates it *submissiveness*, "*unto thy husband shall thy will be submissive*". LXX. ἡ ἀποστροφή σου, "*thy resort*"; similarly Syr. ܡܠܚܬܐ ܡܢܬܐ. The Vulg. has "*sub viri potestate eris*". Onk. adopts the first rendering, ܡܠܚܬܐ ܡܢܬܐ (from ܡܠܚܬܐ to desire).

17. וְלֹאֲדָם. So we read, and not, with the Masorites, וְלֹאֲדָם. Vid. n. on ch. 2: 20.

18. רררר. This word is twice found in S. S., viz. Hos. 10: 8, and here. The LXX. render it by τριβόλοι in both places; the Syr. and Saad. retain the word in their translations, ܕܪܪܪܪ, ܕܪܪܪܪ.

19. בועז אפיר. The article is omitted before בועז, because it is in the construct state, Ges 109. 1., and before אפיר, because it has a suffix, § 108. 2. שויכך. On the const. vid. Ges. § 129. 1. כי ממנה ל'. "*from which thou wast taken*". כי is apparently an old relative; as to the construction, comp. that of אֲשֶׁר, Ges. § 121. 1. This rendering is supported by the LXX. ἐξ ἧς ἐλήφθης, and so Vulg. Onk. Syr. Saad. The reason follows afterwards, כי עפר אתה, so that, if כי be taken in the first instance as "*for*", it involves a tautology. We have a similar case in ch. 4: 25, ܕܝ ܗܪܓܝ ܩܝܢ, "*whom Cain slew*", where the relative meaning of כי is again supported by the LXX.

again, as Gesenius in the *Lex. Man.*, that כְּרוּב is for רְכוּב, “a divine steed”. Others, that כְּרוּב is i. q. קְרוּב (compare Ar. كَرَّبَ *to be near, to be on the point of*), and signifies “one who is near God”, in his presence. Gesenius in *Thes.* adds another conjecture, viz. that כְּרַב is the same as חֲרַם, hence כְּרוּב “a guard” to keep away the profane. Vid. on this and other conjectures *Ges. Thes.* Of cherubim there seem to have been two or three different sorts, for the cherubim mentioned here are quite distinct from the cherubim on the ark, and these latter widely different from the cherubim of Ezekiel. The cherubim mentioned here were stationed at the entrance of the garden of Eden, brandishing in their hands fiery swords, to prevent Adam and Eve from eating of the tree of life. לְהַשְׂרֵף הָחַי הַזֶּה. On the pointing of the article before חֲרַב vid. *Ges.* § 109. 1. חֲרַב הַלֵּהט is the more unusual construction for לְהַשְׂרֵף הָחַי, *Ges.* § 104. 1. rem. 1. On the article with מִתְּהַפְכֶת vid. *Ges.* § 109. 2, and on the form § 93. Par. D. דֶּרֶךְ עֵץ הַ’ “The way to the tree of life”, *Ges.* § 112. 2.

CHAP. IV.

1. קִיֵּיתִי אִישׁ אֶת יְיָ. “I have gotten a male child by the help of Jehovah”. עִם אֱלֹהִים i. q. אֶת יְהוָה, 1 Sam. 14: 45. So rightly Gesenius, following the LXX. *ἵνα τοῦ Θεοῦ*, *Vulgar per Deum*. Others consider מֵאֵת = אֶת, and render accordingly “from the Lord”; so our A. V., Onk. מִן קִרְם יְיָ, Saad. מִן עִנְדֵּי אֱלֹהִים. The Syr. gives a different meaning, מֵיֵד, “I have gotten a man for (the service of) the Lord”. Ps.-Jon. has קִנֵּיתִי לַיְהוָה יֵשׁ מֵאֶבְרָא רַבִּי “I have gotten the man, the angel of the Lord”; as if Eve imagined that the Messiah

(ch. 3: 15) was now born. קין. Gesenius derives this name from קין, i. q. Arab. قَان, "to forge", whence قَيْن "a smith", "a slave", and supposes that קין here means "a spear" or "lance", as in 2 Sam. 21: 16. The text, however, alludes to another derivation, viz. that קין = קנה "to acquire", and therefore that קין means "a possession", and to this we adhere.

2. וחםף ללדה. Vid. on this construction Ges. § 139. 1.

3. מנחה, Ar. مِنْحَةً, prop. "a gift", then a gift to God, i. e. "a sacrifice"; always in the law an unbloody sacrifice, opposed to זֶבֶח, Ar. ذَبْحٌ, and לֶזְהָה. The LXX. in this verse, and in v. 5, translate it by θυσία, "a sacrifice", but in v. 4 by τὰ δώρα, "gifts", which rendering the Vulg. adopts, having munus throughout. Onk. has here קִרְבָּנָה, Syr. مَنُحْتًا, either "a gift" or "a sacrifice" (comp. Mark 7: 11).

4. והבל הביא גם-הוא. Kennicott translates גם "in addition to", and connects it with מבכרות, but the repetition of the pronoun with גם is only for emphasis, Ges. § 152. 2. a, "and Abel, he too brought. &c". ומחלבהן. "Of their fat". The plural (here written defectively) is used to designate either the fat portions of each animal, or the fat of the different animals, as in Arab. لَبَنٌ milk, pl. أَلْبَانٌ, دَمٌ blood, pl. دِمَاءٌ. Some edd. have ומחלבהן with dagesh (comp. רִשְׁפִי Cant. 8: 6, צִמְדִי Is. 5: 10). Knobel would read ומחלבהן in the sing. The translation which some give, "of their milk", is opposed to our present punctuation, as to bear such a meaning it should be pointed מחלבהן, a change which is unsupported by any Ms. or ancient version.

5. ויחר לקין, scil. אף.

7. הלוא אם היטיב שאת וגו'. On the form שאת vid. Ges. § 75. 2. a. "If thou doest well, is there not lifting up?"

scil. פָּנִים, of countenance (comp. Job 11: 15, 22: 26); "*but if thou dost not do well, sin is at the door, a crouching (lion); towards thee is his desire*", lying in wait for thee, "*but thou shouldest rule over him*", i. e. thou oughtest to withstand him. Or we may take הָלֵא = הָן, and translate: "*Lo, if thou doest well, there is lifting up, &c*". The LXX. render: οὐκ ἔαν ὁρθῶς προσενέγκῃς ὁρθῶς δὲ μὴ διέλῃς, ἡμᾶρες; ἡσυχάσῃς, perhaps punctuating the latter part of the clause thus רַבֵּץ חֲמָאָה רַבֵּץ; but even so, if indeed they had our present reading, they have taken שָׂא, פָּתַח, and רַבֵּץ, all in meanings which they never elsewhere bear. שָׂא they must have connected with מִשְׁאָה, ch. 43: 34, "*the offering of gifts*"; taken פָּתַח in the sense of "*division*", and רַבֵּץ to mean "*to be quiet*", deriving this signification from the proper one of *lying down* (comp. their rendering of רַבֵּץ in Job 11: 19 by ἡσυχάσεις). As we might expect, the versions all differ on this passage. Onkelos, for example, has: "If thou performest thy work well, wilt thou not be pardoned? and if thou dost not perform thy work well, at the day of judgment thy sin will watch, ready to take vengeance on thee, if thou dost not repent; but if thou dost repent, it shall be forgiven thee". לַפְתָּח חֲמָאָה רַבֵּץ. On the disagreement of the predicate with the subject in this clause, vid. Ges. § 144. rem. 2. Sin is figuratively represented as a lion lying in wait to seize his prey. רַבֵּץ. Arab. الرَّابِضُ or الرَّبَاضُ, "*the lion*", lit. the *liar* in wait.

8. וַיֵּאמֶר קִין אֶל הָבֵל אָחִיו נִלְכָּה הַשְׂדֵּה. We have adopted this reading on the authority of the Sam. cod. and vers. LXX. Aq. Vulg. Syr. Targg. of Ps.-Jon. and Jerus. The words are not found in any Hebrew Ms. yet collated, but that they were once there seems probable from the authorities quoted above. Many Mss. note here פֶּסָקָא "*an hiatus*"; two Mss. have ex-

pressly בלא פסקא, "*without an hiatus*". ואמר is never used in the sense of *to speak, to talk with*, but is always followed by what is said, and means *to say*. Michaelis and Rosenmüller appeal in favour of the former meaning to 2 Chron. 32: 24 and Exod. 19: 25. The words of the former passage are: "in those days Hezekiah was sick to the death, and prayed unto the Lord; ואמר לו ומופת נתן לו and He spake unto him, and He gave him a sign (A. V.)", but this, as Gesenius says, may be translated "and He promised him" viz. what he prayed for; or more probably some words have fallen out after לו. The latter passage is more clear: "so Moses went down unto the people, ואמר אליהם and said unto them" viz. what God had commanded in v. 24. In Ps. 139: 20, למצוא (or יאמרו) ימרוך may be translated "*they speak about thee wickedly*", or "*they utter thee (thy name) wickedly*", i. e. swear by thee falsely; but the reading of the LXX. and Theod. is better, viz. ימרוך "*they rebel against thee*". Of 2 Chron. 2: 10 the literal translation is: "And Hiram king of Tyre said in writing (and sent it to Solomon): Because of Jehovah's love for his people, &c." In the passage under consideration, Gesenius and Tuch, following Jerome, translate the clause ויאמר ק' אל ה' "*and Cain said it* (viz. what God had said) *to Abel*" (vid. *Ges. Thes.*); but both external and internal evidence supports the reading given above. Böttcher and Knobel would alter ויאמר into וישמר, "*and Cain watched Abel*", so as to seize the first opportunity of slaying him, comparing 2 Sam. 11: 16, Ps. 56: 7, Job. 14: 16; in support of which change Knobel remarks that the LXX. evidently read אכלה instead of שבלה in Levit. 26: 22, for their version has there κατέδαται. ביהיוחם. Comp. note on ch. 2: 4.

לא ידעתי. "I know not". On this meaning of the preter. vid. Ges. § 124. 3. השמר ה' here expects a negative answer, as Lat. *num*; הלא is *nonne*; vid. Ges. § 150. 2. rem.

10. קִיל דְּמִי אַחִיר צִ'. On the non-agreement in number between קִיל and צַעֲקִים, vid. Ges. § 145. 1.

11. אֲרִיר אַחַהּ וְגִ'. These words may admit of being translated in three ways. 1. "*Cursed art thou by the ground*", J. D. Michaelis, Gesenius, Maurer, &c. 2. "*Cursed art thou from the ground*", that is to say, the curse shall strike thee from the ground the earth shall hold thee accursed and not yield thee her fruit (Ibn Ezra, Kimchi, Knobel, &c. and our A. V.). 3. "*Cursed art thou away from the land*", i. e. cursed art thou and banished from this into another land (Rosenmüller, Tuch, &c.). A fourth rendering, "more cursed art thou than the ground", where מֵן is taken as comparative, seems scarcely admissible.

12. The LXX. translate נַע וְנָרַ וְגִ' by στείνων καὶ τρέμων ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, but the Schol. remarks: ὁ Εβραῖος καὶ ὁ Σύρος, σαλευόμενος καὶ ἀκατάστατος, τουτέστι, μὴ μένων ἐν ἐνὶ τόπῳ.

13. גָּדוֹל עוֹנִי מִנְשׂוֹא. The adjective is placed first for emphasis, Ges. § 142. 1. b. "*Greater is my punishment than is endurable*", my punishment is too heavy for me to bear. עוֹן punishment, as the consequence of sin. The ancient versions, LXX. Onk. Syr. Vulg. Saad., translate: "*My sin is too great to be pardoned*".

15. לְכֵן "Therefore", lest that should happen which thou fearest, "whosoever killeth Cain, &c." Gesenius. בַּל הָרַג קַיִן. Case absolute, Ges. § 142. 2. rem. יָקָם, "He", i. e. Cain, "*shall be avenged*". Others, as Knobel, regard יָקָם as impersonal, but see v. 24. שִׁבְעָתַיִם. Vid. Ges. § 95. rem. 1. וַיִּשָּׂא יְיָ. "And Jehovah gave a sign to Cain"; not as our A. V., following the Vulg., "*set a mark upon Cain*", which would require לָקַח אֹתוֹ עַל קַיִן or בִּקְּנֵן. LXX. rightly: καὶ ἔθηκεν κύριος ὁ Θεὸς

σημεῖον τῷ Καὶν. מ'—לבלתי כל with בל "no one", just as לֹא; Ges. § 149. 1.

16. וישב בארץ נוד. The Vulg. take נוד as an adjective referring to Cain, and not as the name of a country: "*habitavit (Cain) profugus in terra.*"

18. ויולד. On the construction vid. Ges. § 140. 1. a. מחויאל ומחייאל. The most of the Hebrew Mss. have מחויאל ומחייאל, which Theile has edited, although this reading is self-contradictory. Syr. has ܡܚܝܐܠ in both cases, Sam. מִיחֵאֵל, LXX. Μαλέληλ, Aldine and Compl. Μαίηλ Cot. Μαλουία, Vulg. Maviael. מחושאל. LXX. have Μαθουσάλα.

20. ישב אהל. Singular taken collectively. There is a zeugma in the use of ישב; transl. therefore, "*the father of dwellers in tents and of possessors of cattle.*"

22. למש וג'. "A forger of all kinds of instruments of brass and of iron." חרש prop. the part. of חרש "cutting", then "an instrument for cutting". The LXX. translate σφυροκόπος χαλκείος χαλκοῦ κ. τ. λ., Vulg. "malleator et faber in cuncta opera aeris et ferri", as if they had read למש וחרש וב' נחשת וב'. Onkelos on the other hand renders the sentence: רב־הון דְּבַל דְּיָדַי עֲבִידתָּ נְהָשָׁא וּפְרָזְלָא, "the master of all who know the working of brass and iron". Our A. V. takes למש in the metaphorical sense of "instructor", and חרש as "cutters", or "workers."

23. 24. שמען. On this form vid. Ges. § 46. n. 3. כי איש הרגתי. The usual translation of כי in this passage is "because" or "for", but Delitzsch and Meier (in his work "Die Form der hebräischen Poesie", p. 28) render it "certainly", "assuredly", whilst Knobel would leave it untranslated, taking it as equivalent to the Gr. ὅτι in the N. T., introducing the exact words of the speaker. He quotes in support of this, ch. 20: 11, 27: 20, 29: 33. With regard to הרגתי, it is

disputed whether it should be translated as an actual perfect, "*I have slain*" (LXX. Vulg. and other ancient vss., Schumann, Tuch, &c.), or as a future (on which use of the perfect vid. Ges. § 124. 4), "*I will slay*" (Rosenmüller, Knobel, Delitzsch, Meier). לפצע. The suffix in this word, and in לחברתי, is objective (Ges. § 119. 5), "*because of a wound inflicted on me*". Our A. V. erroneously takes the suffixes subjectively. ילד and איש are, of course, used here merely as synonymous expressions in the two parallel clauses. The whole passage, which is extremely obscure, may perhaps be translated as follows: "And Lamech said to his wives: 'Ada and Zillah, hear my voice; ye wives of Lamech, hearken to my words. Surely I will slay a man for wounding me, and a youth for bruising me. If Cain is to be avenged sevenfold, surely Lamech (shall be avenged) seventy and sevenfold'". I will slay, says Lamech, whoever offers me violence, but woe to those who try to avenge his death by killing me in turn; my ancestor Cain, who had no weapons, obtained from God a promise of sevenfold vengeance in case of his being murdered; my sons have weapons and can take a far more complete revenge by themselves on whomsoever slays me.

25. ישת-לי. Kametz stands here, although the syllable has lost its tone; to designate this the metheg is appended. כי הרגו קין. Vid. note on ch. 3: 19.

26. וילשת גם הוא. Vid. Ges. § 119. 3. אז הוחל וגו'. On the indeterminate third person vid. Ges. § 134. 3. "*Then they began to call on the name of Jehovah,*" to worship Jehovah. The Midrash, Maimonides, &c. think that we have here the origin of idolatry. They take הוחל in the sense of "*to be profaned*", a meaning which the rad. חלל bears in the Piel and Hiphil, and translate: "*then profanation was committed in calling (scil. idols) by the name of the Lord.*" Similarly Ps.-Jon.

"that was the age in the days of which they began to err, and made for themselves idols, and surnamed their idols by the name of the word of the Lord." Onkelos translates the passage: בְּיוֹמוֹתָי חָלוּ בְנֵי אָדָמָה מְלַצְלָאָה בְּשֵׁמָא דְּיָי, "*in his days the children of men ceased to invoke the name of the Lord.*"

CHAP. V.

1. בְּיוֹם בְּרָא וְגו'. Vid. note on ch. 2: 4.

3. שְׁשִׁים וּמֵאָה שָׁנָה. Vid. Ges. § 118. 1. note.

5. תִּשְׁעַת מֵאוֹת וְגו'. Vid. Ges. § 145. note. תִּשְׁעַת מֵאוֹת וְגו'.

Comp. Ges. § 118. 3.

6. חֲמִשָּׁה שָׁנִים וְגו'. Vid. Ges. § 118. 3.

22. וַיִּתְחַלֵּךְ חֲנוֹךְ. "*And Enoch walked with God.*" LXX. εὐηρέστισσε δὲ Ἐνώχ τῷ Θεῷ, "Enoch pleased God;" compare Sir. 44: 16, and Heb. 11: 5. Onkel. וַיִּתְחַלֵּךְ חֲנוֹךְ בְּרִחַתְלָא דְּיָי "*and Enoch walked in the fear of the Lord;*" Ps.-Jon. פְּלַח ח' בְּקִרְשָׁא קְדָם יָי, "*Enoch served in truth before the Lord.*" Comp. ch. 6: 9.

24. וַאֲיֵנְנוּ וְגו'. "*And he was not, for God took him*", he was taken up to heaven without tasting of death, as Elijah, 2 Kings 2. LXX. καὶ οὐχ εὐρίσκατο ὅτι (Alex. διότι) μετέβηεν αὐτὸν ὁ Θεός. Vid. Sir. 44: 16, and Heb. 11: 5. Vulg. quia tulit eum Deus. Onk. וַאֲיֵנְנוּ וְגו' אֲרִי לֹא אָמִית יְחִיָּהּ יָי "*and he was not found, because the Lord did not make him die.*" Ps.-Jon. וַאֲרִי אֲהֵנְגִיד וְיִלִּיק לְרִקִּיעָא בְּמִמָּר קְדָם יָי "*therefore he was taken away and ascended into heaven by the word of the Lord.*" Others, as Rosenmüller and von Bohlen, think that וַאֲיֵנְנוּ is merely=יָמָה, or at the most expresses the idea of "*sudden death*"; but as יָמָה is used after every other name throughout the whole chapter, it is plain that there must

have been some remarkable difference between his case and theirs, even if Heb. 11: 5 was not decisive on the point.

29. נָחַ. "*Rest*", from נָחַ to *rest*. The etymology is merely alluded to by the Hebrew writer, for, as Simonis remarks, "*scriptura saneta, sicubi nomina propria explicat, non semper per eandem radicem, unde descendunt, sed interdum per cognatam id facere solet, non tam verborum quam rerum habita ratione.*" זה ינחמנו ממ' "*This (scil. son) shall comfort us for our labour &c.*" LXX. οὗτος διαναπαύσει ἡμᾶς ἀπὸ κ. τ. λ. "*he will give us repose from our works &c.*"; but Vulg. *iste consolabitur*. The LXX. evidently read נִיחָמְנִי, Hiphil from נָחַ, a reading which Houbigant and Capellus think should be adopted. מִן הָאֲדָמָה may be connected either with ינחמנו, "*shall comfort us because of the ground,*" as our A. V. has it, or with ממעשנו וגו', "*for our work and the toil of our hands (arising) from the ground.*"

CHAP. VI.

2. בני אלהים. LXX. υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, Vulg. *filii Dei*, Aq. υἱοὶ τῶν Θεῶν. The words are variously explained to mean (1) *the angels*; LXX. MS. A. οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, Ital. *angeli Dei*. So Josephus, many of the earliest Fathers, and, though some of them for far different reasons, Rosenmüller, Gesenius, Maurer, Tuch, Knobel, Delitzsch; supported by such passages as Job 1: 6, 2: 1, 38: 7. (2) Many modern and some ancient critics and commentators, e.g. Ephrem, Chrysostom, Augustine, Luther, Calvin, Hengstenberg, Keil, with whom we agree, understand the passage to speak of intermarriage between the descendants of Seth and Cain; or, which comes to nearly the same thing, between the righteous and wicked (e.g. J. D. Michaelis). (3) Others

understand it of intermarriage of the higher with the lower ranks. So Onk. פְּנֵי רַבְרַבִּיָּא "the sons of the great" or "princes"; Symm. υἱοὶ τῶν δυναστεύοντων, Ibn Ezra, Kimchi, &c. מַבְתֵּי הַגָּדֹל. On the pronoun as copula vid. Ges. § 119. 2.

3. לֹא יִדּוֹן רוּחִי. Here again the meaning is doubtful. (1) יִדּוֹן is rendered by some "remain" or "dwell"; so LXX. καταμείνη, Vulg. Syr. Onk. Saad. It has been supposed, but unnecessarily, that they read יִדּוֹם or יִלּוֹן. (2) Others translate it by "judge", = יִרְיֵן. So Targg. Ps.-Jon. Jerus. Symm. ἀξιωνεῖ. Similarly Rashi, R. J. Kimchi, Rosenm. and our A. V. "shall not strive." (3) Some modern critics, as de Wette, Maurer, Knobel, Delitzsch, take יִדּוֹן in the sense of "to rule," connecting it with אֲדָרִין. (4) Others, for example Gesenius and Tuch, render it by "to be humbled" or "abased," Arab. دَانَ, "to be low," "mean." Either the third or the fourth translation appears to be the correct one, as רוּחִי seems to mean the divine breath, which God breathed into man at his creation (ch. 2 : 7). Translate: "My spirit shall not rule in mankind for ever (during all future time); because of their transgression, they shall be flesh (i. e. mortal, Ps. 78 : 39, Job. 10. 4), and their days shall be 120 years." The life of the human race is for the future to be shortened on account of their sins. The objection to this is, that many of patriarchs actually lived for a much longer period, but it is simply meant to be a *general statement*, to which there might be exceptions; compare Ps. 90 : 11. We *may* however refer רוּחִי to the Holy Spirit, and then our A. V. would be correct, and the latter clause of the verse would have to be taken in the sense in which it is understood by Onkelos, whom Hengstenberg and Delitzsch follow; viz. that a respite of 120 years would yet be given before the destruction of the human race, in order to see whether they would repent. This view

is opposed by the phrase "because of their transgression they shall be flesh," which could scarcely refer to a coming destruction of mankind, as such a meaning would likely be expressed in plainer language. בָּשָׂרָם. By all the old commentators and versions this seems to have been taken as a compound of three words בָּשָׂרָם = בָּשָׂרָם אֲשֶׁר גָּם; LXX. διὰ τὸ εἶναι, Vulg. quia, Onk. בָּדִילָהּ Syr. ܒܕܝܠܐ. So Saad., Rashi, and, among the moderns, Knobel (reading of course בָּשָׂרָם). Fuerst and Rosenmüller derive it from שָׁגָה "to wander," and translate "on account of their sin." Gesenius, Tuch, Delitzsch, and most moderns, derive it from שָׁגָה = שָׁגָה, as an infinitive of the form שָׁג from שָׁבָה and רָר from רָרָה (Gesenius § 66. rem. 3). To the ancient opinion it is rightly objected: (1) that שָׁ, or שָׁ, is never found in the Pentateuch; (2) that גָּם would be here quite superfluous; and (3) that the entire compound is nowhere else found.

4. גִּבּוֹרִים. "The giants". So LXX. Vulg. and many commentators, such as Tuch, Knobel, and Delitzsch (vid. Num. 13 : 33). Onk. גִּבּוֹרִים, and so Syr. Sam. vers. Saad., which may either be "giants" or "heroes"; Aq. οἱ ἐπιπύπτοντες οἱ βίαιοι, Symm. οἱ θυσιῶτες βίαιοι. Those who derive the word from the rad. נָפַל, "to fall," take it to mean either "the fallen angels" (as many of the Fathers), or "those who fall upon others," "robbers," or "tyrants" (Aq. Rosenm. Gesen.). Tuch and Knobel derive it from a rad. נָפַל = נָפַל. On the use of the article here vid. Ges. § 120. 1. אֲשֶׁר. "when".

5. וְכָל יָצָר וְגו'. The LXX. render this passage: καὶ πᾶς τις διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπιμελῶς, evidently taking יָצָר for a verb.

9. אֱלֹהֵי תוֹלְדוֹת. Vid. note on ch. 2 : 4.

11. חָמָם. Accus. Vid. Ges. § 135. 3. b.

13. מפניהם. On the use of מן to express the efficient cause vid. Ges. § 140. 2. את הארץ. Onk. Syr. ארץ ארץ, and so the Vulg.; similarly LXX. καὶ τὴν γῆν. The Sam. vers. incorrectly ארץ • ארץ, taking את=את.

14. תָּה. Probably an Egyptian word; vid. Gesen. Thes. But Dietrich (Abhandlungen für Semitische Wortforschung, p. 33) regards it as a contraction for תָּה, from תָּה "reeds" (comp. Job 9: 26). עצי גפר. Onk. and Ps.-Jon. דְּקִדְרוֹם, "of cedar trees;" Syr. عَسَلٌ وَخُمْ, the meaning of which is not certain; LXX. ξύλα τετραγωνα, Ital. *ligna quadrata*; Vulg. *ligna laevigata*. Gesenius supposes גפר=גפר, and translates "resinous trees," such as the pine, fir, cedar, cypress, &c. From גפר is derived κυπάρισσος, cypress.

16. צהר, Prop. "light", here "windows", collective and therefore feminine (תְּחִלָּה); Gesen. § 105. 3. a. So Gesenius Delitzsch, and, among the old versions, the Syr. But many commentators suppose that there was only *one* window (referring to את חלון in ch. 8: 6, which passage, however, is not decisive), and account for the fem. gender according to Ges. § 105. 4. a. or c. Among the ancient translators, Theodotion has θύραν, and the LXX., very absurdly, επισυνάγων ποιήσεις τὴν κιβωτόν, Ital. *colligens facies arcam*. Rosenmüller would render it by "roof" (Ar. ظَهْر "back").

17. הנני מביא. Part. for future, הֵנִי calling special attention; vid. Ges. § 131. 2. b. and rem. 1. מים. Acc. in apposition to המבול, or according to Ges. § 116. 3.

19. רחי. The kametz under the article is an exception to the general rule, Ges. § 35. 2. A.

CHAP. VII.

2. **שבעה שבעה**. Vid. Ges. §. 118. 5. The words are generally understood to mean *seven individuals* of each kind; but Knobel seems to be right in maintaining that *seven pair* of each kind are meant, as is shewn by the addition of the words **איש ואשתו**, which could not be used if seven individuals had been intended. Besides, if such had been the meaning, **שבעה** would have been expressed only once, just as **שנים** is put only once towards the end of the verse. From v. 9 the animals appear to have gone into the ark *in pairs*, which could not, of course, be the case, if the ordinary rendering "*by sevens*", i. e. *seven of each kind*, be correct. On nearly the same principles, we must, in v. 3, understand *seven pair* of birds to have been brought into the ark. Some commentators, however, defend the ordinary translation, and account for the statement in v. 9 on the supposition that it is an extract from a different document. **הוא**. Vid. Ges. §. 119. 2.

4. **בי לימים וגו'**. "*For after seven days*"; vid. Ges. Lex. art. **ל**, B. 2. c. Ps.-Jon. supposes this to be an additional respite of seven days (vid. n. on ch. 6: 3 towards the end): **אָרוֹם הָאֵל אָנָּה יְהִיב לָכֵן אֶרְפָּא שׁוֹבְעָא יוֹמִין אֵין יְחִיבִין יִשְׁתַּבֵּק לְהוֹן** "*therefore, behold I give you a respite of seven days; if they shall repent, it shall be forgiven them*". **ארבעים יום**. Vid. Ges. §. 118. 2. **בל היקום**. "*Every living thing*".

6. **בן שש וגו'**. Vid. Ges. § 104. 2. a. **והמבול וגו'**. "*When the deluge was (occurred), waters upon the earth*". **מים** in apposition to **המבול**. Comp. n. on ch. 6: 17. Maurer suspects that **מים** is a gloss upon **המבול**.

7. **ויבא**. On the singular number vid. Ges. § 145. 2.

8. **אשר איננה מזהרה**. Vid. Ges. § 121. 1 and § 149. 1.

9. שנים שנים. "Two by two", i. e. "in pairs". Ges. § 118. 5. Vid. n. on v. 2.

11. בשנת שש מאות ונו'. "In the six-hundredth year &c." Vid. Ges. § 118. 4. שש is the genitive governed by שנת, and מאות the genitive governed by שש; in Arabic it would be, in exactly the same way, فِي سَنَةِ سِتِّ مِائَةٍ. לחיי נח and ליום לחדש; on this mode of expressing the genitive, vid. Ges. § 113. 2. ארבת. Prop. "network," from אָרַב to "weave", Arab. أَرَبَ "to tie a knot." LXX. οἱ καταρρέαται, Vulg. cataractae; Aq. and Symm. αἱ θυρίδες, Onk. פִּיּוֹן "windows."

13. בעצם היום. On this periphrasis for *self*, *selfsame*, vid. Ges. § 122. 2. rem. 3. בא. Vid. Ges. § 145. 2. ויפת. On the kametz under the ו, vid. Ges. § 102. 2. d. שלשת נשי. On the masc. form of the numeral, vid. Ges. § 95. 1. n.

16. והבאים. "And those that went in"; on this relative force of the article, vid. Ges. § 107. ייסגר יי' בערו. "And Jehovah closed (the door) behind him".

19. מאד מאד. On the repetition of the word, vid. Ges. § 148. 2.

20. חמש ע' אמה. The word אמה is in the accusat.; vid. Ges. § 116. 1.

22. אשר—באפיו. Vid. Ges. § 121. 1.

23. וַיִּמָּח, not וַיִּמַּח, which latter is the reading of most editions, including that of Theile, for the verb is active: "and he (God)", or "it (the deluge), destroyed &c". So Onk. וַיִּמָּח וַיִּקְמָא ית כָּל יְקוֹמָא, LXX. ἐξήλειψε. יַמָּח is fut. niph'al, but then the accent ought to be on the last syllable, as in Ps. 109: 13, and the accusative would have to be explained, as in ch. 4: 18, according to Ges. § 140. 1. a.

CHAP. VIII.

3. הלוך ושוב. On this method of expressing continued action, vid. Ges. § 128. 3. rem. 3.

4. וחנה. Vid. Ges. § 71. rem. 4.

5. בעשירי. "In the tenth (month)". באחר. On the omission of יום, vid. Ges. § 118. 4. rem. 2.

6. את חלון. Vulg. *fenestram*, LXX. *τὴν θυρίδα*. Vid. n. on ch. 6: 16.

7. הערב. The article in this place, and in היונה v. 8, seems to have a force equivalent to the Greek *τις*, and may be properly rendered "*a certain raven*", "*a certain dove*"; comp. הארי ואת הרוב 1 Sam. 17: 34, האריה 1 Kings 20: 36, העלמה Isaiah 7: 14. Vid. n. on ch. 28: 11. Gesenius explains the article otherwise in Gram. § 107. rem. 1. c., but his explanation is not satisfactory, as reference is made in all these passages to individuals in the concrete and not in the abstract. Others think that the article is prefixed to denote the only male raven or dove in the ark, as from ch. 7: 9 they conclude that only two birds of each kind came into the ark. ער יבשה. Vid. Ges. § 129. 1. A similar form is יכלת from יכל, "*to be able*", § 82. 1.

8. מאהו. Lit. "*from beside himself*", Saad. مِنْ عِنْدِهِ. The Shemitic languages have no reflexive pronouns as distinct from the ordinary personal; Gesen. § 122. 1. The LXX. render it *ὁπίσω αὐτοῦ*, Vulg. *post eum*, i. e. after the raven, but the Hebrew words cannot be so translated. הקלו. On the use of ה in indirect questions, vid. Ges. § 150. 2.

9. מנות. On the form of this noun vid. Ges. § 83. 14, and § 84. IV.

10. שבעת ימים. Vid. Ges. § 118. 1. a.

11. עלה זית טרף. *"The fresh leaf of an olive"* (Arab. طَرَف to be new or recent). Others, as Knobel and our A. V., translate it by *"plucked off."* The LXX. have φύλλον ἐλαίας κάρπος, Vulg. *ramum olivae virentibus foliis.*

12. ויחל. On the form vid. Ges. § 68. 3. rem. 5.

13. בראשון. *"In the beginning"*, scil. of the month, Ges. § 118. 4. rem. 2. באחר. Cardinal for ordinal; vid Ges. § 118. 4.

17. הוצא. So the כתיב; the קרי is הוצא, a rarer form; see Ps. 5: 9. הושר (הושר), Hos. 7: 12. איסירם.

19. כל הרמש. The LXX. Vulg. Syr. and Saad. seem to have read וכל הבהמה, and the Sam. omits the words entirely. There certainly seems to be a tautology in the Hebrew text, but as there is no MS. authority for the reading supported by the versions, and as it savours much of intentional alteration, we cannot adopt it; nor can we receive the omission of the words by the Sam. as proof of their spuriousness.

21. וירח יי' את ריח הניחח. *"And Jehovah smelled the pleasing odour"*. On the article before נִיחַח vid. Ges. § 109. 1. LXX. ὁσμὴν εὐωδίας, Aq. ὁσμὴν εὐαρεστήσεως; but Onk. וְקָבִיל יְיָ בְּרִצְוֹ יֵת קִרְבָּנִיהָ *"and the Lord accepted with pleasure his sacrifice"*. ויאמר יי' אל לבו. LXX. εἶπε κύριος ὁ Θεὸς διανοη- Symm. εἶπε κύριος πρὸς ἑαυτόν. The Vulg. omits altogether the words אל לבו. Saad. has لِنَبِيِّ *"to his prophet"*!

CHAP. IX.

2. וּמִוֶּרְאֵכֶם. On the objective suffix, vid. Ges. § 119. 5.

3. הוּא הִי. Vid. Ges. § 119. 2.

4. בְּנַפְשׁוֹ דָּמוֹ. “*With its life, (namely) its blood*”, דָּמוֹ being in apposition to נַפְשׁוֹ. Saad. correctly: *بِدَمِهِ فَإِنَّهُ نَفْسُهُ*; LXX. wrongly: *πλην κρέας ἐν αἵματι ψυχῆς*.

5. לְנַפְשֵׁיכֶם. Tuch and Knobel take ‘נַפְשׁ’ as a dativus commodi, “*for your lives*”, for their benefit, to preserve your lives (vid. Ges. § 151. 3. e); but it seems better to regard it as a circumlocution for the genitive: “*And only your own blood will I require; from the hand of every living creature will I require it*” (animals were subject to the bloodrevenge, Exod. 21 : 28, 29), “*and from the hand of man, from the hand of each one’s brother (fellow-man), will I require the life of man.*” On נַפְשׁ vid. Ges. § 122. 1. c, and on the genitive circumlocution § 113. 2. As to the construction אִישׁ אָחִיו “*each one’s brother*,” compare ch. 42 : 25. אִישׁ אֶל שָׁקוֹ “*into the sack of each*,” Numb. 17 : 17. אִישׁ אֶת שְׁמוֹ “*each man’s name.*” Vid. Ges. §. 122. 2. rem. 1.

10. נַפְשׁ הַחַיָּה. On the article with חַיָּה, vid. Ges. § 109. 2. a. יֵצְאֵי הַחֲבֵה. On the construction of the participle, vid. Ges. § 132. 1, 2.

11. מִמֵּי. The efficient cause after passive verbs is sometimes construed with מִן; vid. Ges. § 140. 2.

13. נָחִי may be best rendered “*I set*”; Ges. § 124. 3.

14. בְּעֵינַי לְעֵינַי, Ges. § 10. 2. rem. LXX. *ἐν τῷ συν-*

The apodosis of the sentence begins with

15. **לֹא יִהְיֶה עוֹד הַמִּים**. On this construction vid. Ges. § 144. 1.

19. **נִפְצָה**. Either from **נָפַץ** in a reflexive sense, "*dispersed themselves*" = "were dispersed"; or, according to Ewald (Gr. 6th edit. § 193, c), an irreg. form instead of **נִפְצָה** or **נִפְצָה** (comp. Ges. § 66. rem. 5 and 11).

20. **וַיַּחֲלֵ נָח אִישׁ הָאָדָמָה**. On this construction vid. Ges. § 139. 4.

21. **וַיִּשַׁז**. Vid. Gesenius § 74. rem. 3. c. and § 28. 4. **אֶהְלֵה**. Older form for **אֶהְלֹו**; Ges. § 89. 1. rem. 2.

22. On the omission of the accusative pronoun, vid. Ges. § 119. 6. rem. 2.

24. **בְּנוֹ הַקָּטָן**. On the article vid. Ges. § 109. 2, and on this mode of expressing the superlative, § 117. 2.

25. **עֶבֶד עֲבָדִים**. "*A slave of slaves*", the meanest of slaves. Ges. § 117. 2. rem. **לְמוֹ**. Poet. suffix for **לְהֵם**, Ges. § 101. 2. a, and note.

27. **יִפַּח אֱלֹהִים וְנֹחַ**. "*Let God enlarge Japheth, and let him dwell in the tents of Shem, and let Canaan be his slave.*" On **יִפַּח** vid. Ges. § 74. rem. 4, and § 28. 4. **יִשְׁכֵּן**. Oukelos and some others consider "*God*" to be subject of this verb: "*the Lord shall enlarge Japheth, but (וַיִּשְׁכֵּן אֱלֹהִים בְּמִשְׁכְּנֵיהֶם) his Shekinah shall dwell in the tents of Shem.*" Many modern commentators, such as J. D. Michaelis, Gesenius, de Wette and Knobel, translate **אֱלֹהֵי שֵׁם** "*tents of name*", i. e. of fame, glory, comparing ch. 6. 4. **אֶת־שֵׁם־שֵׁם**, and other passages.

CHAP. X.

2. גִּמְרִי. Supposed by Gesenius to be the *Cimmerii*, inhabiting the Tauric Chersonese. The Arabs call this region, with a transposition of the letters, **أَلْقَرُمُ** (whence the name *Krim*, *Crimea*), and the Black Sea they call **بَحْرُ أَلْقَرُم**. מִנּוּג. According to Josephus and Jerome, *the Scythians*; perhaps rather the Caucasian tribes, as *Magog* may be derived from the Persian words **ماه کوه** *māh-koh*, "*the mountain-land.*" מְדִי. *Media*, Syr. **مَدْي**. יוֹן. *Greece*, or more properly *Ionia*, as the only part of Greece well known to the Shemitic nations; Arab. **أَلْيُونَانُ**, Syr. **تَعَنَّا**, *the Greeks*. The word comes from the Greek form *Ἰάονες* or *ἸάΦονες*, *Ἰάονες*. The LXX. have *Ἰώναν*. וחבל ומשך. The *Tibareni* and *Moschi*. These names are almost always joined together in Scripture, as also by Herodotus (*Μόσχοι καὶ Τιβαρηνοί*). The LXX. have *Μόσοχ*, Vulg. *Mosoch*, Sam. מוֹשׁוֹךְ or מוֹשֶׁךְ. חִירָם. Probably the *Thracians* (Josephus, Jerome, and Targg. Ps.-Jon. & Jerus.). Tuch thinks that the *Tyrrhenians*, *Τυρσηνοί* or *Τυρρῆνοί*, are meant.

3. אֲשַׁכְנִי. Probably a part of Armenia (comp. Jer. 41:27). Most of the ancient vss. retain the word. Saadiah, however, explains it by **أَلصَقَالِبَةُ**, *the Slavonians* or *Germans*; Ps.-Jon. **הַרְיָב** i. e. *Adiabene*; Josephus, *οἱ Πηγῖνες*, who are not known for certain. רִיפָת. Josephus, followed by Bochart, understands *Paphlagonia*; Saadiah, and the modern Jews, *France*. We may compare the name of the *Ripæan* or *Riphæan* mountains. The reading **רִיפָת** is erroneous. חֲגֵרְמָה. LXX. with the letters transposed, **Θοργαμά** (Alex. Ms. *Θεργαμά*); probably *the Armenians*. Josephus understands the *Phrygians*; others, the *Turks*.

4. אֱלִישָׁה. A part of *Greece*, either *Elis*, Ἠλῖς, or the *Aeolians*, οἱ Αἰολεῖς. Bochart thinks of *Hellas*. תְּרַשִּׁישׁ. Generally believed to be Τάρτησος, *Tartessus*, in Spain, the name of the district at the mouth of the Baetis or Guadalquivir. Redslob and others take it to be *Dertosa*, the modern Tortosa, near the mouth of the Ebro. כְּתִיּוֹם. The inhabitants of Cyprus, where was the ancient town of Κίτιον. יִרְדְּנִים. The people of *Rhodes*. The other reading יִרְדְּנִים has been explained to mean *Dodona*, the seat of the famous oracle; or as a corruption of יִרְדְּנִים, Ἀρδανιοί, the *Trojans* (Knobel). In favour of יִרְדְּנִים are several mss., Sam., LXX., and several mss. in 1 Chron. 1: 7. יִרְדְּנִים is supported by many mss., Onk. Vulg. Syr. and Saad., and is the reading adopted by Theile.

5. אִי. The Hebrew אִי denotes not merely *an island*, but also *a maritime region*. In Arabic جَزِيرَة is at once *an island* and *a peninsula*. אִישׁ לְלִשְׁנֵנוּ. Vid. Ges. § 122. 2. rem. 1.

6. כּוּשׁ. In the later Biblical books *Cush* means *Aethiopia*, but in the Pentateuch it seems to have a wider signification, including the southern part of Arabia. מִצְרַיִם. The dual may refer either to the division of *Egypt* into two parts by the Nile, or to its division into Upper and Lower Egypt (מִצְרַיִם and מִצְרַיִם). The Arabic name for Egypt is مِصْرُ = an unused sing. מִצְרַיִם. פִּיט. The LXX. and Vulg. generally render this name by *Libya*, where, according to Pliny and Ptolemy, there was a river called *Fut* or Φούτου. The Egyptian name for Libya is ΦΑΙΑΤ, i. e. "*the bowmen*" (Coptic *pite*, "*a bow*").

7. סִבְא. According to Josephus the ancient name of the kingdom of *Meroe*. חִוִּילָה. This name seems to be applied to several places, all lying in the extreme south of the world, as known to the Hebrews, though at considerable distances from one another. In ch. 2. 11, it would seem to denote *India*;

here, a part of *Aethiopia*, perhaps the *Αἰαλίται* of the ancients; and in v. 29, an *Arabian* district or tribe. סבחה. Gesenius supposes this to be the Aethiopic city *Σαβάτ*, near the modern *Arkiko*, or *Argeego*, on the shore of the Red Sea. Others would rather identify it with *Σάββαθα* or *Sabota*, a port in South Arabia. רעמה. LXX. *Πεγμα*; a town on the Persian gulf, called by the classical geographers *Πῆγμα*. סבחה. Perhaps a town or district of Aethiopia. The LXX. have *Σαβαθακά*, but the Alex. ms. and others *Σαβακαθα*. The Targ. of Ps.-Jon. has וננאי = Ar. *الننح*, the negro tribes to the south of Abyssinia; the Targ. of Jon. in Chron. וננאי, *id.* שבא = Ar. *سبأ*, the famous Sabæan or Himyaritic empire in South Arabia, the capital of which was مأرب, *Μαυριάβα*, or *سبأ*, *Σαβᾶς*. רדן. Bochart, J. D. Michaelis and Gesenius identify רדן with the island *دَادَن* in the Persian Gulf, called by the Syrians *دِجَن*.

8. נמרד. LXX. *Νεβρωδ*, Joseph. *Νεβρωδης*. The derivation of the word is uncertain, some deriving it from the rad. נמרד, others from the Pers. *نابرد*, *nabard*, "war", "battle", "valiant".

9. גבור ציד. "A mighty huntsman". Onk., however, renders it by גבר פקיד, "a mighty hero"; LXX. *γίγας κυναγός*, "a giant hunter".

10. בכל. This name, as proved by ch. 11: 9, is derived from *בָּלַל*, and therefore stands for *בִּלְבֵּל*, a Pilpel noun meaning *confusion*, the vowel of the first radical being lengthened to compensate for the omitted letter. This form is most common in Syriac. In Hebrew we have מַטְפָּחָה for מַטְפָּחָה, *fillets*, from טוף *to bind*; comp. גִּלְגָּלַת, Syr. *ܓܠܓܠܬܐ* a *skull*; שֶׁשֶּׁרֶת *a chain*, Syr. *ܫܬܪܬܐ*; *ܓܠܓܠܬܐ* a *wheel*, Syr. *ܓܠܓܠܬܐ*; &c. Others have derived the name from בַּיִת *the house of Baal*, or from *בַּיִת* *the gate of El (God)*. ארד. LXX. *Ὀρεχ*, Syr.

אֲנִי. According to the Targg. of Ps.-Jon. and Jerus., Jerome and Ephrem Syrus, *Edessa*, Syr. ܐܕܝܫܐ. Bochart and Gesenius suppose it to be *Ἀρεσσα*, a city on the confines of Babylonia and Susiana. Rawlinson identifies it with *Ὀρχόη*, which he places on the site of the modern *Warka*, אֲכַר. LXX. *Ἀρχάδ*, daghesh being resolved into ר, comp. דְּרִמְשֶׁק, דְּרִמְשֶׁק. The Syr. has ܐܪܫܐ, which Ephrem Syrus and Bar-Hebraeus interpret ܢܝܒܝܝܫ, i. e. *Nisibis*. This is also the opinion of the Targg. of Ps.-Jon. and Jerus. כַּלְנָה. According to the Targg. of Ps.-Jon. and Jerus., &c., this is *Ctesiphon*, Arab. ٱلْمَدَائِنُ. In Amos 6: 2, the name is written בְּלִנָּה, in Ezek. 27: 23, בְּנִה, and in Isaiah 10: 9, בְּלִנֹּן, שְׁנַעַר. LXX. *Σενάαρ*. All the ancient vss. retain the word, except Onk., who has ܒܐܪܥܐ ܒܠܝܢܐ, *“and Calneh in the land of Babel”*.

11 מִן הָאָרֶץ הַזֶּה אֲשׁוּר. *“From that land he (Nimrod) went to Assyria”*. So Gesenius and the modern commentators, following the rendering of the Targums. The LXX. and Vulg. render it: *“from that land went forth Asshur”*, and so our A. V. Internal evidence is in favour of the former translation, for it would be surprising to find a son of Shem, as Asshur was (vid. v. 22), enumerated among the descendants of Ham. On the grammatical construction vid. Ges. § 116. 1. רַחֲבֹת עִיר. Prop. *“the streets of a city”* (comp. *Plataeae*); or else in apposition, *“streets, viz. a city”*; LXX. τῆν Ποσβῶντι πόλιν, and Onk. ܩܪܚܐ, *“Rehoboth the city”*. It is perhaps the same as רַחֲבֹת הַנָּהָר in ch. 36: 37, the modern ٱلرَّحْبَة, *Rahaba* on the Euphrates. בָּלַח. Syr. ܒܠܚ. It is probably the same as ܠܚܠܐ, the *Calachene* of Strabo, whither a portion of the ten tribes were carried away by Shalmanezzer, 2 Kings 17: 6, 18: 11.

12. רִבְנָן. LXX. *Δασή* or *Δασέμ*, and one Ms. רִבְנָן. This place cannot be identified. הָעִיר הַגְּדֹלָה. This seems naturally to

refer to רָסָן; but several recent critics, as for instance Knobel, think that the expression refers to the whole four, *Nineveh, Rehoboth-Ir, Calach, and Resen*, which lay so close together as to be reckoned one great city, commonly called Nineveh.

13. לֹדִיִּים. In 1 Chron. 1: 11, according to the בַּחֲכִיב. Probably an Aethiopic tribe; compare Isaiah 66: 19, Ezek. 30: 5, and Jer. 46: 9. עֲנַמִּים. LXX. *Ἐνεμετιείμ* and *Ἀνεμετιείμ*, Syr. ܠܕܝܝܡ. Quite uncertain; vid. *Ges. Thes.* לַחֲכִיבִים. Prob. i. q. לִיבְיָאִים, the *Libyans*, Nah. 3: 9, Dan. 11: 43, 2 Chron. 12: 3, 16: 8. As to the interchange of ה and ו, comp. לֹדִיִּים, Sam. לַחֲדָיִים, and also the radicals בּוֹשׁ, זַעֲשׂוּ, נָהָר, נָסֹו, and נֹוֹר; רוֹץ, וְהָאֵל; &c. נַפְתָּחִים. Syr. ܢܦܬܚܝܡ, LXX. *Νεφθαλείμ*. According to Bochart = *Νεφθυς*, which Plutarch gives as the name of the most northern part of Egypt on the seashore. Knobel would derive it from *na-phthah* or *na-ptah*, “those (the worshipers) of *Phthah*”, understanding thereby the people of Memphis.

14. פַּתְרִים. The people of *Upper Egypt*. The meaning of the name in Coptic is “the region of the South”. כַּסְלָחִים. Probably the *Colchians*, who were according to Herodotus and others, a branch of the Egyptian race. LXX. variously, *Χασμωνιείμ*, *Χασλωνιείμ*, *Χασδοδιείμ*. אֲשֶׁר־מִשֶּׁם. Vid. *Ges.* § 121. 1. If by כַּסְלָחִים are meant the *Colchians*, we must here, and in 1 Chron. 1: 12, assume a corruption of the text, and place the words אֲשֶׁר מִשֶּׁם פִּלְשְׁתִּים after וְאֵת כַּפְתָּרִים. To get rid of this difficulty, Knobel supposes that כַּסְלָחִים is the desert region lying between the Delta of the Nile and Palestine. פִּלְשְׁתִּים. This word seems to mean *emigrants* or *strangers*, from the Aethiop. *ፋሊሳ*: (*fālāsā*) to *migrate*, akin to *فَلَسَ* and *فَلَسَ*. LXX. retain the word in the Penta-teuch, but in other places render it by *ἀλλόφυλοι*. בַּפְתָּרִים. Spoken of in Deut. 2: 23, Jer. 47: 4, and Amos 9: 7, as the ancestors of the Philistines (see the preceding note); and the Philistines are called בַּרְתִּים, 1 Sam. 30: 14, Zeph. 2: 5, Ezek. 25:

16. Most of the ancient vss. render it by *Cappadocia* (so LXX. in Deut. i. c., Vulg. everywhere but in this place, Targg. Onk. Ps.-Jon. and Jerus. קפוטקיא, קפוטקיא, Syr. قَطَّانِيَا), but probably the island of *Crete* (כפתור Jer. 47: 4) is meant.

17. הערקי. LXX. Ἀρουναιος (as Sam.). The inhabitants of *Arce*, Ἀρχη or τὰ Ἀρχα, a city of Phœnicia near Tripolis, called by the Arabic geographers عَرَقَا. A tribe of Mt. Lebanon, where Strabo mentions the castle of *Sinnas*, Σιννάς, and Jerome a town of the name of *Sin*.

18. הארורי. LXX. here Ἀράδιος; ארוד was a Phœnician city, built, according to Strabo, by exiles from Sidon, on the island of *Aradus*, Arab. رَوَاد. הצמרי. Prob. the people of *Simyra*, a Phœnician city at the foot of Mt. Lebanon. החמתי. נפצו. חבָא. still existing under the old name of *Hamath*, still existing under the old name of *חבָא*. Ewald derives this form from פָּצַץ, instead of פוּץ, but in that case we should expect the ז to have *daghesh* (comp. Ges. § 66. rem. 5).

19. גררה. On the גר locale vid. Ges. § 88. 2. באבה. Infin. with the fuller form of the suffix, for בִּאָרָה, used here adverbially = עַר בֵּאֵר, ch. 19: 22, 2 Sam. 5: 25, 1 Kings 18: 46. עוה still exists under the name of عَرَّة. לשע. According to Jerome, *Calirrhoe* on the east of the Dead Sea. The Targg. of Ps.-Jon. and Jerus. have קלרהי; which ought, according to Gesenius, to be read קלרהי, *Calirrhoe*.

21. גם הוא. Vid. Ges. § 119. 3. Comp. ch. 4: 26. עבר. Vid. n. on ch. 14: 13. אחי יפת הנדול. Not "the brother of *Japhet the elder*", but "the eldest brother of *Japhet*". The former rendering is preferred by the LXX. Symm. Rashi and Ibn Ezra, J. D. Michaelis, and others, and adopted by our A. V.

22. עלים. Properly *Elymais*, but used in the older Biblical books as equivalent to the later פָּרַס, *Persia*. אשור.

Assyria. The Syr. sometimes renders it by **אַמֶּה**, sometimes by **אַמֶּהִי**, Arab. **أَثُور**. **אַ-פֶּכֶשֶׁר**. Prob. *Arrapachitis*, a region of Assyria bordering on Armenia. **לֹוֹר**. Most probably *Lydia*.

23. **עֵיץ**. *Ausitis*, situated in the northern part of the Arabian desert, between Palestine, Idumea and the Euphrates. **חֹוֹל**. Most probably Rosenmüller is right in supposing this to be the district of Hūleh (**أَرْضُ الْحَوْلَة**), round the lake of the same name, near the source of the Jordan. **מִש**. Of course this place must be sought for in Syria or Mesopotamia. Bochart, with whom Gesenius agrees, understands by it the inhabitants of the Mons Masius, which lies to the north of Nisibis.

25. **יִקְטָן**. Probably identical with the Arabic **قَحْطَان**, from whom the tribes of Yemen or South Arabia trace their descent. The LXX. write **Ἰεκτόν**, Vulg. *Jectan*.

26. **אַלְמֹוֹרָד**. The syllable **אַל** in this name is the Arab. art. **أَل**. Tuch thinks we should read **אַלְמֹוֹרָד**, as a tribe of the name **مُرَاد** is well known. **שֶׁלֶף**. Perhaps the **Σαλαπηνοι** of Ptolemy, or the district of **السَّيْف** or **السَّيْف** in Yemen. **חֲצָרְמוֹת**. A region of Arabia Felix, called by the Arabs to this day **حَضْرَمَوْت**. LXX. **τὴν Σαρμώθ**, reading apparently **חֲצָרְמוֹת**. **יִרְחָ**. This is the Aeth. word **ወርክ**: *warkh*, "the moon", in the Sinaitic inscriptions **יִרְחָ**. The moon was worshipped as a goddess throughout Arabia, and many places were named after her. The Arab geographers mention "a mountain of the moon", **جَبَلُ الْقَمَر**, in South Arabia.

27. **הַדְרֹמִים**. Perhaps the *Adramitæ* of Ptolemy, a race on the southern coast of Arabia. LXX. **Ὀδορύα**. **אוּזל**. In Arab. **أَزَال**, afterwards called Sanaa (**الصَّنْعَاء**), the capital of Yemen. **דַּקְלָה**. Prop. a *palm-bearing region* (Arab. **دَقْل** a palm-tree).

The south-eastern part of Arabia, commonly called Bahrein, was famous for its dates, whence “to carry dates to Hajar” is the Arabic equivalent for “to carry coals to Newcastle.”

29. **אופר**. A seaport, supposed by many to be situated on the southern coast of Arabia, but more probably on the west coast of India, near the mouth of the Indus, where dwelt the nation called in Sanskrit *Abhira*. The ships of Solomon brought from hence “apes”, **קָפִים**, Sanskrit *kapi*; “peacocks”, **תְּכֵיִם**, Tamul *tōgai* or *tōghai*; and **אַלְמָנִים**, or more correctly **אַלְנוֹמִים**. Sanskrit *valguka* (lit. “beautiful”), the name of a fine sort of sandalwood. See Lassen’s *Indische Alterthumskunde*, vol. I., p. 538—9. **יֹכָב**. Perhaps i.q. Arab. **يَمَاب**, *a desert*; or the *Ἰωβαρίται*, whom Ptolemy places on the coast of the Indian ocean.

30. **משא**. Probably **مَيْسَانُ**, *Massanitis* or *Mesene*, a district at the head of the Persian gulf, near Bassora. Gesenius, Tuch, Knobel, &c., are correct in translating this passage: “and their habitation was from Mesha, until you come to Sephar, and to the mountain of the east”; making **הַר הַקָּרָם** distinct from Sephar. By **הַר הַקָּרָם** is meant the mountain range running through Arabia parallel to the Red Sea, called by the Arabs **نَجْد** *Nejd*, or “the Highlands”. **יספר**. Most probably, as Gesenius thinks, the city in southern Arabia called **ظَفَار**, vulgarly pronounced *Isfor*.

CHAP. XI.

1. **וְהָיָה**. Vid. Ges. § 126 b. 2. **לְכָל שָׂרָם**. “One language”. The construction is the same as in Latin *unæ literæ*, “a letter”.

2. **מִמְּקָרָם** may be best rendered *ab oriente*, “on the east” or “in the east”, Others (as Knobel and Delitsch) understand

מקדם to mean “*in their journeying to the countries that lay to the east*”. “*From the east*” seems hardly admissible.

3. אל רעו. On this mode of expressing reciprocal pronouns, vid. Ges. § 122. 2. rem. 4. הבה. On the ה־ vid. Ges. § 48. 5; on the form הבה, § 68. 3. rem. 2, and as an interjection, § 103. 2. גלבנה. On the cohortative future vid. Ges. § 48. 3. and § 126. 1.

4. וראשו בשמים. “*The top of which may reach to heaven*”, i. e. may be very high; comp. Deut. 1: 28, Dan. 4: 17. Others understand the passage literally. פן נפוצ. “*That we may not be dispersed*”. LXX. erroneously, πρὸ τοῦ διασπαρῆναι ἡμᾶς, and so Vulg. *antequam dividamur*.

6. החלם. Vid. Ges. § 130. 2. The Patach (instead of ח־) is owing to the guttural rad.; compare החתף Isaiah 9: 3., העירף Neh. 9: 34. Vid. Ewald's Gram. 6th ed. § 199. a. יזמו. On the form vid. Ges. § 66. rem. 11.

7. נבלה. Vid. as before Ges. § 66. rem. 11. “*Let us confound*”. אשר. “*in order that*”, = למען אשר.

8. ויחדלו לבנת. On this const. vid. Ges. § 139. 2.

9. קרא. Impers. Vid. Ges. § 134. 3. a.

10. ויולד. “*Shem was 100 years old and he begat*”. On this implied preter. vid. Ges. § 126 b. 1. note.

26. אברם. The meaning of this name is “*exalted father*”. After the promise was made to him, as recorded in ch. 17: 5, he was called אברהם, i. e. “*father of a multitude*”, explained by the text itself אב המון גוים, “*father of a multitude of nations*”. רהם = Arab, رَءَسٌ a great number. Vid n. on ch. 17: 4.

28. על פני. “*Before the face of Terach*”, during Terach's lifetime. אור כשרים. The LXX. render this by χώρα τῶν Χαλδαίων. Some suppose it to be the present town of Urfa or Oorfah;

Gesenius imagines that it is the castle of Ur, mentioned by Ammianus as situated between Nisibis and the river Tigris. אור is perhaps identical, as Roediger thinks (vid. Ges. Thes. Addend. et Emend. p. 67), with the Zend *vare*, Pers. ^{اور} *aurā*, "a castle" or "fort"; or it may be that the word אור contains an allusion to the *fire-worship* once prevalent in those regions. Knobel suggests that אור כ' may mean "*mountain of the Chaldeans*" (אור = הור = הַר). The כשדים are the *Chaldeans* of later times, the inhabitants of Babylonia, Gr. *Καρχεδώνιοι* (LXX. *Χαλδαίοι*), Ar. ^{أَلْكُرْدُ} *al-kurdu* (from a sing. ^{الْكُرْدُ} *al-kurdu*), the *Kurds*.

29. שרי. Afterwards called שרה ch. 17: 15. The LXX. write שרי *Σάρα*, pronouncing ^{סַרַי} *sarai*, after the Arabian manner, *ā* (comp. ^{סַוָּא} *siwā*); whilst the latter name they write *Σάρρα*, שַׂרָה, standing for שַׂרָה from שרר. שרה means "*a princess*"; שרי is explained by Ewald to signify "*contentious*", by Knobel "*heroine*", שרה being used in ch. 32: 29 in the sense of *to fight*. שרי may also mean *noble*, from the Arab. ^{سَرَوٌ} *seraw* *to be noble*, ^{سَرِيٌّ} *seriyy* *noble*.

30. ולד i. q. Arab. ^{وَلَدٌ} *walad*, an ancient form of ^{بَلَدٌ} *balad*, which also occurs in 2 Sam. 6: 23, according to some editions.

31. ויצאו — ללכת. On this const. vid. Ges. § 139. 2. Probably the plural refers to the other members of the family who are not named: "*and they went out with them* (Terach, &c.)." Knobel, however, will not admit this, but translates אִתָּם as a reciprocal, "*and they* (Terach, &c.) *went out with one another*", in company. Perhaps we should read either וַיֵּצֵא אִתָּם (with the Syr.) or וַיֵּצֵא אִתָּם (with Sam. LXX. Vulg.). חרן Arab. ^{حَرَّان} *Harraan*, *Karrhæ*.

CHAP. XII.

1. לך לך. The pronoun is redundant, as in Syr. ܠܝ ܠܝ, Fr. *va t'en*.

2. אנרלה. On the use of the cohort. fut. vid. Ges. §. 126. 1. היה. On the use of the imperative here, vid. Ges. § 127. 1. ברכה. "*And be a blessing,*" i. e. "*and thou shalt be blessed;*" LXX. καὶ ἔσῃ εὐλογημένος, Onk. וְיִתְהַאֲמְרָךְ; comp. Ps. 21: 7. Tuch translates: "and be a blessing (to all around thee)"; whilst Knobel and others suppose the meaning to be that Abraham's name would be used as a form in blessing: "*be as blessed as Abraham was.*"

3. ונברכו בך. These words have been translated in two ways. (1) Taking נברך (for which התברך is more commonly used) as a passive, "*through thee* (or "*through thy seed,*" as we read in some passages) shall all the families (nations) of the earth be blessed"; i. e. through Christ, as is shewn by Acts 3: 25, Rom. 4: 13, 16, Gal. 3: 8, 16. (2) Taking the verb as reflexive, "*with thee,*" using thy name "shall all the nations of the earth bless themselves"; in which case the meaning is the same as that of היה ברכה in v. 2, according to Knobel's explanation. Compare ch. 48: 20. ---

5. והנ' אשר עשו. "*The souls which they had acquired in Charran,*" i. e. *their slaves.* עשה is used in this sense in ch. 31: 1; and on the meaning of נפש compare ch. 36: 6, Ezek. 27: 13. Onkelos renders וְנִיחַ נַפְשָׁהּא רִי שְׁעִבִירו לְאִוְרִיתָא בְּחָרָן "*the souls which they had converted to the law in Charran*"!

6. מקום שם. ש' is the *Sychar* of John 4: 5, now called نَابُلُس (corrupted from the Roman name *Flavia Neapolis*). On מקום in the construct state vid. Ges. § 112, 3. עד אילון

מורה. "Unto the oak-grove of Morch." מילון is to be taken here collectively; compare Deut. 11: 30. The Targg. of Onk. and Ps.-Jon. render the word by מִישֵׁר a plain, which is supported by the Vulg. *convallis illustris*, and so our A. V. The Sam. Vers. has מִישֵׁר חֹזְבָה, (חֹזְבָה=חֹזֶה) "valley of vision". On the other hand the LXX. give more correctly ἐν τῇ δρυὶ τῇ ὑψηλῇ. The Syr. has حَصْبًا وَمَمْرًا "at the oak of Mamre," and so also Saadiah مَبْرَى بَلُوط (vid. ch. 13: 18).

9. הלוח ונסוע. On this method of expressing the idea of continuance, vid. Ges. § 128. 3. rem. 3. הנגבה. LXX. here and elsewhere wrongly: ἐν τῇ ἐρημῳ.

11. הקריב לבוא. "Drew near". Vid. Ges. § 139. 2.

13. אחתי את. On the omission of כִּי, vid. Ges. § 152. 4. c. The LXX. turn the clause into the *oratio directa*: εἰπὼν οὗν ὅτι ἀδελφὴ αὐτοῦ εἰμι.

15. ויהללו for ויהללו, vid. Ges. § 10. 2. rem. בית פרעה. "Into the house of Pharaoh"; acc. of place, vid. Ges. § 116. 1. פרעה is the Coptic *p-ouro* or *ph-ouro*, "the king", compounded of the article *pi* and *ouro* "king"; or, according to others, *p-ra* or *p-re*, "the sun".

16. ויהי. On the verb in the sing. vid. Ges. § 144.

17. וינגע—נגעים. Vid. Ges. § 135. 1. rem. 1.

20. וישלחו. "And they conducted" or "convoyed him". LXX. συμπορεύσθαι. Comp. the N. T. usage of πορεύμεν, e. g. Acts 15: 3.

CHAP. XIII.

2. **במקנה וגו'.** On the article used with these nouns, vid. Ges. § 107. 3. rem. 1. *b.* “*In flocks*”; comp. the Arab. **مَال**, *wealth*, often applied to *camels*.

3. **למסעיו.** “*By stations*”, Arab. **مَرَا حِلْ**. The LXX. wrongly: **καὶ ἐπορεύθη ὁ θεὸς ἡλθεν.** **הע.** On the article vid. Ges. § 107. 3.

5. **אֶהְיֶה לָהֶם**, for **אֶהְיֶה לָהֶם**, vid. Ges. 23. 4. rem. 2, and § 91. 6. rem. 3.

7. **הבנעני.** The article is here used to denote that **נ** is collective, Ges. § 107. 1. **ישב.** On the singular predicate vid. Ges. § 145. 2.

10. **השמאל.** Adverbial accusative. Onk., instead of translating **ש** and **י** literally, renders them respectively by **לְצִפּוֹנָא** *to the north*, and **לְדִרְוֹמָא** *to the south*. **שְׂמָאל** stands for **שְׂמָאל**, Arab. **شَمَال** and **شَمَال** *the north*, **شَمَال** *the left hand*, Syr. **شَمَال**. The quadrilateral verb **השמאל** means “*to go to the left hand*”, as in Arab. **أَشَامَ** *to go to Syria* (**الشَّامُ** prop. *the left*), **أَيَمَنَ** *to go to Yemen* (**الْيَمَنُ** prop. *the right*). **שחת יי.** On the subject, in connection with the infinitive, being in the genitive, vid. Ges. § 130. 3. **בגן יהוה.** Either “*as a beautiful garden*” (comp. the note on ch. 1: 2), or , which is preferable, “*like the garden of Jehovah*”, i. e. the garden of Eden. **צער** Anciently called **בָּלַע**, ch. 14: 2. LXX. **Ζόγορα**, but in ch. 14: 2, **Σηγώρ**, the name used by the Arabian geographers, **زَعْرُ**.

14. **יָמָה.** “*Towards the sea*”, i. e. to the west. Comp. **מים** in ch. 12: 8.

16. **ושמתי.** The accent is thrown forward according to Ges. § 44. 2. rem. 5 *b.*

CHAP. XIV. '

1. 'בימי א'. "In the days of Amraphel". Vulg. wrongly "*factum est in illo tempore ut*", followed by Dathe; LXX. ἐν τῇ βασιλείᾳ τῇ Ἀμαρφαὶ βασιλέως. The etymology of the proper names in this verse is very doubtful. Von Bohlen derives אמרפל and ארייוך from the Sanskrit *amarapâla* (worshipper of the gods) and *ârya* or *âryaka* (venerable). גויים seems here to be a proper name; comp. Josh. 12: 23. Onkelos and LXX. "the king of nations", and so our A. V.; Aquila βασιλεὺς Πόντου, and Symm. βασιλεὺς τῶν Σκύθων.

3. עמק השדים. "The valley of Siddim", 'ש being i. q. Ar. سِدِّ low stony ground. LXX. here ἡ φάραγξ ἡ ἄλυσκῆ "the salt chasm"; in v. 9. κοιλὰς ἡ ἄλυσκῆ "the salt valley"; Aq. κοιλὰς τῶν περιπεδίωνων; Symm. Theod. κοιλὰς τῶν ἀλσῶν; Vulg. vallis sylvestris; Syr. حَصْلًا قَرْيَةً "the valley of the people of Sodom"; Onk. מִישַׁר חֲלָקִיָּא "the plain of fields", Saad. مَرْجُ الْحَقُول id., perhaps reading הַשָּׂדִים.

4. שְׁחִים עֲשָׂרָה ש'. Acc. of time, vid. Ges. § 116. 2.

5. רפאים. The name of a tribe. LXX. οἱ γίγαντες, Onk. and Syr. גִּבְרִיָּא. בעשחרת קרנים. A city of Bashan, called simply עשחרת in Deut. 1: 4, &c., and also בְּעֶשְׁחָרָה in Josh. 21: 27 (contracted for בֵּית עֶשֶׁה). The literal meaning of 'ק' 'ע is "the horned Astartes", the town being doubtless so called from the statues of Astarte worshipped there. הוויים. Possibly the same as the מְוָאֲבִים, Deut. 2: 28, the aborigines of the land of the Ammonites. LXX. ἑθνη ισχυρά, Onk. חֲקִיָּיָא "the mighty ones", Syr. هَوَاجِمٌ "and the mighty men who were in those places"; what derivation they assigned to the word is unknown. בהם. "In Ham", a place mentioned no-

where else. The LXX, Vulg. and Syriac read בָּהֶם "*among them*" or "*along with them*"; but Onk. has דְּבַרְהֶמָּא "*who were in Hemta (?)*". The Sam. Vers. gives לִישָׁא "*in Lisha (?)*". אִימִים. Mentioned again in Deut. 2: 11, where Saadiah has אֱלִיבֹנוֹ "*the terrible ones*", because אִימִים means "*terrors*" in Ps. 88: 16. Onkelos gives here אֲמָתָיִי lit. "*the strong*" (comp. אֲמָתָיִי Dar. 7: 7).

6. אֵיל פָּארַן. A proper name, lit. "*the terebinth tree (or rather grove) of Paran*", which rendering is given here by the LXX. and Syr.; but Onk. Vulg. Saad. "*plain of Paran*". It is probably identical with אֵילָה or אֵילוֹת, Ar. أَيْلَة, at the head of the Gulf of Akaba (عَقَبَة).

7. עֵין מִשְׁפָּט. A proper name. Onkelos renders לְמִישַׁר בְּלֹג דִּינָא "*to the plain of the division of judgment*". בְּל שְׂדֵה. "*The whole country of the Amalekites*". LXX. τοὺς ἀρχοντας Ἀμαλή, and Syr. تَمَنَّا بِحَكَمَتَا, "*the princes of the Amalekites*", perhaps reading שְׂרִי.

10. בָּאֵרָה בָּאֵרָה. Vid. on this construction Ges. § 106. 4. וּמֶלֶךְ עַמָּרָה. We have adopted this reading, following the LXX. Syr. & Sam. cod. and vers. The reading of V. D. H. וְעַמָּרָה is supported by the Hebrew Mss., and by Onk. and the Vulg. וַיִּפְּלוּ שָׁמָּה. As שָׁמָּה has the הָ־ locale (Ges. § 88. 2), the meaning seems to be: "*and fell therein*", i. e. into the pits. יִפְּלוּ is here to be understood generally of the troops, for the king of Sodom, at least, made his escape; vid. v. 17. הָרָה "To the mountain", from הָרָה, Ges. § 88. 2.

11. רֶכֶשׁ. The LXX. here, and in v. 21, as also once in v. 16, render this word by ἡ ἵππος, "*the horse*" or "*cavalry*", reading רֶכֶשׁ. In v. 12, on the contrary, they have ἡ ἀποσκευή, "*baggage*," and on its second occurrence in v. 16, τὰ ὑπόρχοντα.

13. הָעֶבֶר. Perhaps the best explanation of this word is

that it is an adjective formed from עֶבֶר הַנָּהָר, "the land beyond the Euphrates," whence עֶבְרִי, a person born in that place. This is supported by the LXX., who render it here by ὁ περατῆς, Aq. ὁ περαιῆς, Vulg. *Transeuphratensis*, and also by the authority of Origen. The other explanation is that it is a patronymic from עֶבֶר, mentioned as the ancestor of Abram in ch. 10: 24, 11: 14, 15, in proof of which an appeal is made to Numbers 24: 24, but that passage is not decisive. On the distinction observed in the use of עֶבְרִי, and הַנִּי יִשְׂרָאֵל, vid. Gesenius' Lexicon. בְּאֵלֵי מִמְּרָא. The same variety of rendering occurs here among the ancient vss. as in ch. 12: 6. בְּעֵלֵי בְרִית אֲ. "Joined in league with Abram"; vid. Ges. § 101. 2. a.

14. וַיֵּרֶק חַי. "And he led forth his tried (lit. initiated) men". רֵיק "to be emptied", in Hiphil "to pour out, to draw". as a sword, and in this place "to lead out to battle"; compare Arab. جَرَدَ, which Saad. uses here. The Sam. has וַיֵּרֶק "he surveyed" or "mustered", from Chald. רֵיק. The LXX. and Vulg. give ἀριθμῆσαι, *numeravit*; Onk. וַיֵּרֶן, Syr. أَرَمَ "he armed". חֲנִיכִיו. Like the Arab. حَنِيفٌ, "experienced, skilled, tried". Saad. نَحَّاءٌ "his faithful (servants)"; Onk. and Syr. عَوْلِمَاهِي, "his young men"; LXX. τοὺς ἰδίους.

15. וַיַּחֲלֶק ע. Const. præg. "he divided his army and fell upon them", lit. "he divided himself against them".

17. עֵמֶק הַמֶּלֶךְ. Some vss., as LXX. and Syr., take הַמֶּלֶךְ as collective. Onk. renders the words עַל הַמֶּ' by בֵּית רִיסָא "the place of the royal hippodrome" or "race-course" (רִיסָא connected with רִוץ, or with رَافَضَ "to train or break in").

18. שָׁלֵם. Josephus, the Targg. of Onk. and Ps.-Jon., Gesenius, Knobel, Delitzsch, &c., consider this to be Jerusalem (in Ps. 76: 2 it certainly does mean that city); but Roediger in

Ges. Thes. rejects this opinion (1) on account of geographical reasons, which require the place to be situated more towards the north, and (2) on account of the tradition preserved by Jerome. This tradition, which is quoted by Roediger, is found in Epist. 73 (tom I. p. 446, ed. Vallers), and runs as follows: "Salem non ut Josephus et nostri omnes arbitrantur, Jerusalem, . . . sed oppidum juxta Scythopolim, quod usque hodie appellatur Salem, et ostenditur ibi palatium Melchisedech." Roediger and Tuch think it is the same as *Σαλείμ*, mentioned in John 3: 23 (where some Mss. have *Σαλήμ*) and Judith 4: 4. Vid. also n. on ch. 33: 18. *בִּהְיוֹן לֵאלֹהִים*. "*A priest of the High God*", vid. Gram. § 113. 2; not, as our A. V. has it, "*the priest*".

19. *בִּרְוֹךְ אֵל לֵאלֹהִים*. On the ל after the pass. part. expressing the efficient cause, vid. Ges. § 140. 2.

23. *אֵין* with negative force. Vid. Ges. § 152. 2.f. The second *אֵין* is merely repeated for the sake of emphasis.

CHAP. XV.

1. *ש' הַרְבֵּה מֶאֱדָר*. "*Thy reward shall be very great*". On this const. of inf. absol. vid. Ges. § 128. 2, and on the form *הַרְבֵּה* § 74, rem. 13.

2. *מִשְׁקָן*. Most of the ancient vss., as Theod., Vulg., Onk., Sam. Vers., Ps.-Jon., Saad., render *בֶּן מִשְׁקָן* either by "*son of the manager of my house*", or "*son of the management of my house*", i. e. my steward, deriving it apparently from *שָׁקַק*, as *מִמָּר* from *מָרַר*; see Lex. art. *מִשְׁקָן*. Lee thinks that *מִשְׁקָן* is the Ar. *مَوْثِقٌ* "a bargain, a compact" (from *وَثَقَ* "to place reliance on", *ثَقَّةٌ* "confidence, a trustworthy person"); but the two words do not

correspond in form, for **מוֹתִיק** would be in Heb. **מוֹשֶׁק**, just as **מוֹעֵד** is **מוֹעֵד**. To both of these renderings there is the same decisive objection, that neither of them suits the context. Gesenius seems to be right in taking **משק** to mean “possession” (compare **מִשְׁקָא** and the rad. **מָשַׁךְ**), and **בן מ' ב'** “the son of the possession of my house”, i. e. my heir, = **יורש** in v. 3. So the Syr., although it transposes the two clauses, **ܐܝܬܝܗܘܢ ܕܡܫܟܐ ܕܡܝܬܝܗܘܢ**. The LXX. regard **מ'** as a proper name, **ὁ δὲ υἱὸς Μασέκ τῆς οἰκογενεὸς μου**. Aquila seems to have connected it with **משקה**, for he translates **ὁ υἱὸς τοῦ ποτιζοντος οἰκίαν μου**. **הוא דמשק א'**. “He is Dammesek Eliezer”. So LXX., Vulg., Jerome and Lee, taking “Dammesek Eliezer” as the man’s name. Onk., Syr., Gesenius, Knobel, and others (among the rest our A. V.) translate: “Eliezer of Damascus”, which would at least require **ר** to be placed after **א'**, and would have been more naturally expressed by **א' הַדַּמְשִׁקִּי**. Hitzig and Tuch regard **דמשק** as a marginal gloss (and an erroneous one) upon the rare word **משק**, which has by some accident crept into the text. We are inclined to adopt this view, and have accordingly put the word between asterisks.

9. **עגלה משלש**. “A heifer of three years old”. **מ'** is to be taken in this sense, and not with Onk., Rashi, &c. as “three of each kind”. The former translation is supported by the authority of the LXX., Vulg., Syr., Sam. Vers., Saad., Ps.-Jon., and most modern scholars.

10. **איש בתרו לק רע**. “Each piece opposite to the other”. Vid. Ges. § 122. 2. rem. 4.

11. **פגרים**. LXX. insert a gloss in their rendering of this passage: **κατέβη δὲ ὄρεα ἐπὶ τὰ σώματα, ἐπὶ τὰ διχοτομήματα αὐτῶν**. **פגרי** in Hebrew means only “a dead body”, in Syr. **ܡܝܬܐ** is used of the body, whether living or dead. **וישב אג'**. “And Abram drove them

away". So all the vss., except the LXX., who appear to have read וַיֵּשֶׁב, and to have taken אָחָם = אֶחָם, for they translate: συναγάθισεν αὐτοῖς.

12. וַיְהִי הַשֶּׁלֶבֶת לָבוֹא. "And the sun was about to go down." Vid. Ges. § 129. 3. rem. 1. אִימָה חֲשֹׁכָה גְדֹלָה. "A terror, a great darkness", i. e. "a very terrible darkness"; LXX. lit. φόβος σκοτεινὸς μέγας; Vulg. horror magnus et tenebrosus.

13. בָּא' לֹא לָהֶם. Vid. Ges. § 121. 3. a. The relative is omitted here, as in Arabic, because the antecedent is indefinite. וְעַבְדֵּיהֶם. "And they (the Israelites) shall serve them", i. e. the Egyptians. LXX. incorrectly: καὶ δουλώσουσιν αὐτούς, cited Acts 7: 7.

17. וַיְהִי הַשֶּׁלֶבֶת בָּאָה. "And when the sun had gone down and it was dark, lo a smoking furnace &c." בָּאָה is the 3rd pers. sing. fem. perf., and not the participle, which would be בֹּאֶה, with the accent on the last syllable instead of the first. וְעַל הַיָּה. On the nonconformity in gender between the predicate and the subject, vid. Ges. § 144, rem. 2.

18. נָהַר פָּרַח. Pret. for future, Gesen. § 124. 4. נָהַר. "The river Euphrates", נָהַר being in the construct state, according to the Shemitic idiom. Similarly in Arab. نَهْرُ الْفَرَاتِ. The נָהַר מִצְרַיִם is probably not the Nile, but the small stream elsewhere called נַחַל מִצְרַיִם, and by the Arabs وَادِي الْعَرِيشِ.

CHAP. XVI.

1. הָגֵר. If this name be Shemitic (هَجَرَ to flee from, هِجْرَة flight), it could have been given to Hagar only after her flight from Abraham's house. As she is stated to have been an Egyptian,

it is more probably an Egyptian name, perhaps in a corrupted form, like פִּרְעוֹה and בְּרֵהֶמֹת, which are adapted to Hebrew radicals.

4. וְחָקַל. This is one of the few instances of final — in verbs עָלַ, instead of cholem; vid. Ges. §. 66. rem. 3.

5. חֲמֹסִי ע. “*The wrong done to me be upon thee*”, may you suffer for the injury done to me. The suffix here expresses the objective genitive; vid. Ges. § 119. 5. The ancient versions take it somewhat differently: Onk. דִּין לִי עָלֶיךָ “*I have a cause against thee*”, LXX. ἀδικουμαι ἐκ σοῦ, Vulg. inique agis contra me. וּבִינִיךְ. The point over this word is extraordinary. There are 15 words with such points placed over them, ten of which occur in the Pentateuch, four in the Prophets, and one in the Hagiographa. The passages of Genesis, in which such points occur, are, besides the present, ch. 18: 9, 19: 23, 33: 4, 37: 12. The Rabbins give absurd reasons in each case for these points; e. g. in ch. 33: 4. they say that they indicate Esau’s teeth, the fable being that Esau intended to bite Jacob, but that his neck was changed into marble; and in ch. 37: 12, that they are meant to show that Joseph’s brethren went rather to feed themselves than to feed the sheep of their father!! Vid. *Buxtorf’s Tiberias* and *Gesenius’ Lehrg.* § 30. .

11. הִנֵּךְ הָרָה. “*Behold thou art pregnant.*” Vid. Gesen. §. 131. rem. 1. יִלְדָּתָהּ for יִלְדָּתָהּ. This form, which is found only in this word, occurs again in Judges 13: 5, 7. Vid. Ges. § 92. 2. rem. 1. פֶּרֶא אָדָם. Lit. “*an ass of men*”, אָדָם being taken collectively (compare אָדָם בְּכָל אָדָם Prov. 21: 20), i. e. a wild man. פֶּרֶא is the onager or wild ass, Ar. فَرَس.

13. אַתָּה אֵל רֹאֵי וְגוֹי. “*Thou art the God of vision* (i. e. who revealest Thyself), for she said: Do I see here even after the vision?” viz. of God, i. e. after having seen God. The

Hebrews believed that if any man saw God, he died; vid.
ch. 32 : 30, Exod. 33 : 20. So, with unimportant variations,
Gesenius, Rosenmüller, Lee, &c. The LXX., Vulg. and our
A. V. are all wrong in regarding ראי as the participle with
the suff. 1. pers. sing. (*σὺ ὁ θεὸς ὃς ἐπιδίδω μὲ*, *tu Deus qui vidisti*
me, "Thou God seest me"), which would be ראִי. In both
places where ראי occurs, we have written רָאִי with the accent
on the first syllable, being the pausal form of the noun
רְאֵה (compare דַּלִּי Deut. 7 : 15, צָרִי Ezek. 27 : 17). The Ma-
sorites have pointed it in the first case רָאִי, contrary to their
usual practice; whilst, in the second, they have considered it as
the participle with a suff., and have therefore put the accent on
the last syllable, רָאִי. In this they are followed by the LXX.
καὶ γὰρ ἐνώπιον εἰδόν ὑποθέμετα μου, Vulg. *profecto hic vidi*
posteriora videntis me, and our A. V. The translation of אחרי
by *posteriora* (*back*) in the Vulg. seems to have been made in
reference to Exod. 33 : 23. וְרָאיתָ אֶת-אַחֲרֵי. That אחרים is
sometimes used a substantive cannot be denied; comp. 2 Sam.
2 : 23. בְּאַחֲרֵי הַחַיִּית. Onkelos gives חַוִּי כִּילָא אֱלֹהָא חַוִּי פִּילָא
אֱלֹהֵי אֳמָרָת אֵף הָבָא שְׂרִיתִי חַוִּיא בְּתַר דְּאַחֲגִלִּי לִי
"*Thou art the God who sees everything, because she said, I even continue*
seeing (i. e. alive) *here after He revealed himself to me*"; the Syr.
ܐܝܢܐ ܚܘܬܐ ܡܨܥܠܐ ܕܗܪܟܐ ܒܥܝܢܐ ܕܡܫܚܐ ܕܡܨܥܠܐ ܕܡܨܥܠܐ ܕܡܨܥܠܐ
"*Thou art God in vision; for she said: Behold! I even*
saw a vision after he saw me".

14. קרא על בן קרא לבאר. "Therefore the well was called". indef. 3rd. pers.† vid. Ges. § 134. 3. באר ל' ר' "Well of the life (or the living) of vision", i. e. where, after seeing God, her life was preserved. According to the Masoretic accentuation לַחֲיִי רְאִי, the sense is: "well of the Living One who sees me"; but we have preferred לַחֲיִי רְאִי, the segolate noun. Vid. n. on

v. 13. Of the ancient versions, the Syr. and Vulg. agree with the Masoretic text. Onk. *בִּירַא דְּמִלְאָךְ קִימָא אֶתְחַוִּי עָלָהּ* "*the well at which the angel of the Living One was seen*". LXX. *φρέα, οὗ ἐνώπιον εἶδον*, "*the well before (beside) which I saw*"!

CHAP. XVII.

1. שָׂרִי. The LXX. usually render this word by παντοκράτωρ, Vulg. *omnipotens*, Aq. *ἄλλυμος*, Ibn Ezra, Kimchi, & תַּקִּי, all meaning "*strong, mighty*". Gesenius and others consider it to be a plur. majest. from שָׂרָר (vid. Gram. § 86. 1. c.), but Roediger in the Thesaurus thinks it more probable that שָׂרִי, which never has the article, is a plural form with the suffix of the first person, like אֶרְנִי (Ges. § 119. 6. rem. 4). Others suppose it to be a sing. from שָׂרָר with the adjectival suffix י, which, however, occurs only in a few proper names, such as שָׁמִי, הַגִּי, and may admit of another explanation. Rashi and other Jewish commentators explain it by שָׂרִי, "*who is sufficient*", "*the all-sufficient*". The LXX. also have sometimes *ἰκανός*, Aq. *αὐτάρακτος*, and Saad. *أَلْكَافِي*. Ewald and Tuch seem to be right in supposing that שָׂרִי comes from שָׂרָר = שָׂרָר, according to the form קָטַל, comparing the proper names שָׂרִי and שָׂרִי. Perhaps we might even venture to alter the vowel of the last syllable and read שָׂרִי (comp. שָׂרִי, *sick*), as the Masorites may have pointed it with Patach in accordance with the Rabbinical explanation given above.

2. וְאֶתְחַנֵּה. "*For I will certainly establish*"; Ges. § 126. 1.

4. אֲנִי. Case absol. vid. Ges. § 142. 2. אֲנִי is used here, instead of the common form אֲנִי, for the sake of the paro-

nomasia with אברהם; but that the form was at one time in common use is proved by such names as אֶבְנֵי־שָׁלוֹם, אֶבְנֵי־אֱלֹהִים, &c., which occur along with אֶבְנֵי־שָׁלוֹם. Hence אֶבְנֵי־שָׁלוֹם is identical with אֶבְנֵי־שָׁלוֹם.

5. יקרא. On the const. of the passive vid. Ges. § 140.

1. a. אב ה' ג' נ'. On the double accusative vid. Ges. § 136. 2.

7. לדרתם. Plural suffix, because זרע is collective.

10. המול. Infinitive absol. niph'al from מיל, used as predicate to ברית. Transl. "*This is my covenant which ye shall observe . . . , to be circumcised, every male among you*", i. e. that every male among you be circumcised. Others, as Gesenius, take the inf. here as an imperat. Vid. Ges. § 128. 4 b.

11. ונמלתם את ב'. Tuch translates "*and ye shall circumcise &c.*", deriving the word from a root נמל = מול; but Gesenius, Delitzsch, Knobel, and others suppose it to be the niph'al of מלל, for נמלתם. Compare תמניו for תמניו Numb. 17: 13. בשר is here the accusative of limitation, Ges. § 136. rem.; therefore translate: "*ye shall be circumcised with respect to the flesh of your foreskin*".

12. מקנת כסף. "*A purchase of money*", i. e. a thing bought with money, a slave.

14. מעמיה. The plural is commonly used in such formularies; see, for example, Exod. 30: 33, Levit. 17: 9. הִפֵּר for הִפִּיר, as הִשֵּׁב Isaiah 42: 22, הִתֵּן Isaiah 18: 5.

15. שרה. Vid. n. on ch. 11: 29.

17. ויצחק. Onk. וַיִּהְיֶה "*and he rejoiced*"; Ps-Jon. וַיִּתְמָה "*and he wondered*". הלבן מ' וג' "*Shall a man of a hundred years &c.*". On the interrogative ה followed by daghesh, vid. Ges. 98. 4. rem. בן יולד scil. בן.

18. לו יש' יחיה. "*O that Ishmael might live*"; vid. Ges. § 133. 2.

26. נמול. On the form vid. Ges. § 71. rem. 9.

CHAP. XVIII.

1. פתח האהל. Acc. of place; vid. Ges. § 116. 1.

2. וישתחו. On the form vid. Ges. § 74. rem. 18.

3. אָנִי. Vid. Ges. § 119. rem. 4. The Masoretic note קָרָשׁ cautions us against any other reading, but the Sam. read אָנִי, as is evident from the subsequent alterations of the sing. suff. into the plural בעיניכם, תעבדו, and עבדכם.

5. ואָהָרָה for ואַהָרָה, Ges. § 20. 3. b. אַהָר. In reference to the variant ואַהָר, we may remark that it is one of the five words called סְפָרִים עֲטוּר, on which the Masorites noted that ו was erroneously added in some copies. The other four words are אַהָר in ch. 24: 55, Numb. 12: 14, Ps. 68: 26, מִשְׁפָּטִיךְ Ps. 36: 7. בִּי עַל כֵּן. Not "*for therefore are ye come*" (A. V.), but "*because*", or more idiomatically "*since*." בִּי עַל כֵּן is not a transposition for כִּי עַל כֵּן, but the particle עַל-כֵּן merely strengthens בִּי, the whole being equivalent to *quandoquidem*.

6. קֶמַח. שְׁלֹשָׁה סָאִים. "*Three measures of meal*". קֶמַח adverbial acc.; vid. Ges. § 116. 3.

7. אֵלָיו. Punct. extraord. Vid. n. on ch. 16: 5.

10. בְּעֵת חַיָּה. Not "*according to the time of life*" (A. V.), but "*next spring*" or "*next year*", lit. "as the time lives again (after the winter)." So LXX. κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον εἰς ὥρας. Gesenius regards — as the art., בְּעֵתָהּ = בְּעֵתָהּ, and חַיָּה as the fem. adj. in the predicate and therefore without the article. Delitzsch prefers to compare the construction with such phrases as בְּלִילָהּ הוּא for הוּא. Others think that there is no article along with עֵת, but that — is used instead of — on account of the accents, comparing for example Deut. 33: 26. אֵין בָּאֵל וְהוּא אַחֲרָיו. "*For it (viz. the door of the tent) was*

behind him (Jehovah)"; or with the Sam. and LXX. "for she was behind him."

12. בקרבה. On this mode of expressing the reflexive pronoun, vid. Ges. § 122, 1. אחרי בלתי וגו'. The LXX. translate: οὐπω μὲν μοι γέγονεν ἕως τοῦ νῦν, probably omitting אחרי, and reading עֲרֵנָה לִי עֲרֵנָה; Onk. renders ערנה by ערנימו "youth", Syr. حُصْنَةٌ; Aq. τρυφαιρία, Symm. ἀμύη, "bloom".

14. היפלא מי דבר. "Is anything too hard for Jehovah?" הַיִּתְבָּסִי is frequently used in the sense of "anything". Onk. הַיִּתְבָּסִי מִן קֳדָם יְיָ פִתְנָמָא "is anything concealed from the Lord?"

16. לשלחם, προπέμψαι, "to escort them." Vid. n. on ch. 12: 20.

17. עֲשֵׂה. Participle to express the future; vid. Ges. § 131. 2. b.

18. הָיָה = הָיוּ; vid. Ges. § 74. rem. 2.

19. בי ירעתי. "For I have chosen him" (= בָּחַר, Amos 3: 2) that (למען אשר Ges. § 152. 2. e) he may command . . . to keep (ושמרו Ges. § 124: 6. b) &c."

20. ועקת סדם וע' כי רבה. The object. gen.; vid. Ges. § 112. 2. Translate: "the cry concerning Sodom and Gomorrha—because it is great, and their sin—because it is very heavy; come, let me go down &c. ועקת and חמאתם are in the case absol. Ges. § 142. 2.

21. הבאה אלי. "Which is come unto me". The article standing before the whole clause (באה 3rd. p. fem. sing. pret.) = אָשָׁר; vid. Ges. § 107. rem. So also in Arabic, though very rarely, أَلَّذِي = الَّذِي. This usage is generally found in the later books, and Ewald would therefore alter the punctuation here to the participle (vid. his Grammar, 5th edit., § 321 b and note), but there are similar instances in the earlier books, e. g. 1 Sam. 9: 24. וַהֲעֲלִיָּהּ. "They have acted exactly" according to the report. In the edition of Genesis

by De Sola, the following translation is given: "*If they have acted according to the cry about it which is come unto me, — Extermination! — and if not, I will know*"! Onkelos, indeed, would seem to favor such a rendering: אַעְבִּיד עֲמִהוֹן גְּמִירָא אִם לֹא תִיבִין וְאִם תִּיבִין לֹא אֶחְפָּרַע "I will utterly destroy them, if they do not repent; but if they repent, I will not take vengeance."

22. עוֹרְדוּ עֹמֵד לִפְנֵי יְהוָה. This is one of the 18 passages marked in the Masora as סוּפְרִים פְּקֻיִן. In these passages the Masorites thought that there was something derogatory to the glory of God; e. g. in the passage under consideration, they thought it would have been better expressed, "Jehovah stood yet before Abraham", but, lest it should be read in that way, they have noted that the reading in the text is the true one. For a list of these passages, and other information about them, vid. Hottinger's Thes. Phil. and Leusden's Phil. Heb. There is no other passage so marked in the book of Genesis.

28. חֲמִשָּׁה. Accusative; vid. Ges. § 135. 3.

30. אֶל־נָא יִחַד. Vid. Ges. § 125. 3. b.

CHAP. XIX.

1. שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים. "*The two angels*", viz. two of the three mentioned in chap. 18: 2; not as qur A. V. incorrectly renders it, "*two angels*". Vid. on the const. Ges. § 118. 1. a.

2. אֲדָנִי. The Masorites note here חוֹל, i. e. "profane", intimating that א' is not used with reference to God.

4. מָרַם וְגו'. "*They had not yet lain down (to sleep), when the men of the city &c.*" מִקְצֵה. Lit. "*from the end*", i. e. "*one and all*", "*in a body*". Maurer, following Hitzig, supposes it to be an

elliptical form of expression for **מִקְצֶה וְעַר קָצָה**; comp Jer. 25: 33. **מִקְצֶה הָאָרֶץ וְעַר־קָצָה הָאָרֶץ**.

5. **הַלֵּילָה**. On the demonstrative force of the article here, "*this night*", vid. Ges. § 107. note.

8. **הָאֵל**. This form of the plural of **אֵל** occurs only in the Pentateuch and in 1 Chr. 20: 8. Ges. § 34. It is always used (except in 1 Chr. l. c.) with the article, which may have caused the contraction.

9. **גַּשׁ הַלֵּאָה**, with the tone *milel*, and therefore without *metheg*; Theile incorrectly **הִלָּאָה**. Gesenius, Tuch, Knobel, Delitzsch, &c., render "*stand back!*" "*make room!*" comparing Isaiah 49: 20; and so LXX. *ἀπόστα ἐκεῖ*, Vulg. *recede illuc*. But as **גַּשׁ** everywhere else means "*to come near*", Maurer and Fæsius retain that signification, and translate: "*come here, (if you dare)*", spoken in a threatening tone. **וַיִּשְׁפֹּט שָׁפּוֹט**. "*And he will always be playing the judge*". Vid. on const. Ges. § 128. 3.b.

11. **אֲשֶׁר פָּתַח הַבַּיִת**. "*Who were at the door of the house*". **פ' הַבַּיִת** accus. of place, Ges. § 116. 1. **בְּסִנְוִירִים**. On the article as used here, vid. Ges. § 107. rem. 1.c. The word does not mean total blindness, but rather the temporary blindness caused by a dazzling light. It occurs again in 2 Kings 6: 18. Onkelos renders it by **שְׂבָרִירִיא**, Syr. **مَنْعُورٍ**.

13. **בִּי מִשְׁחָתִים אֲנַחְנוּ**. Participle used as future, vid. Ges. § 131. 2.b.

14. **לְקַחֵי בָנָתָיו**. Probably "*who had married his daughters*", — not the two daughters mentioned in v. 7, but other two, who were living in the city with their husbands. So LXX., Ps-Jon., Knobel; and this view seems to be supported by **הַנִּמְצָאָה** in v. 15. Josephus, Vulg., J. D. Michaelis, Tuch, Ewald, and Delitzsch translate: "*who were to marry*", understanding, of course, that Lot had only two daughters.

16. ויתמהמה. The LXX. had perhaps a different reading in their text, as they render this word by *καὶ ἐταράχθησαν*. במלח וגו'. Vid. Ges. § 130. 2.

18. אדני. The Masorites have the note קדש, but wrongly, as is proved by the preceding אֱלֹהִים. Lot seems at first to have spoken to the two angels, but afterwards to have continued to address only one, as appears from the singular suffixes in the following verse. אֲדֹנָי is here pointed אֲדֹנִי merely on account of the pause. The LXX., Vulg., Onk., and Sam. Vers. follow the opinion of the Masorites, but on the other hand the Syr. and Saad. are against it, the former correctly rendering 'א by مُنَبِّه "my lords", and the latter paraphrasing it by يَا رَسُولِي إِلَهٍ, "O ye two messengers of God."

19. חרבקני. The patach is rare as the union vowel of the suffix with the future; vid. Ges. § 59. rem. 2. מִתִּי for מִתִּי.

27. עמר. Used as pluperf., vid. Ges. § 124. 2.

33. בקומה. Punct. extraord. Vid. n. on ch. 16: 5.

34. ממחרת. A rare fem. termination; vid. Ges. § 79. rem. 2. b. מחר and מחרת are contracted compounds of יום and אחר, in Chald. יומחרא actually occurs.

37. מואב. The LXX. supply an explanation of the name in their version: *καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μωάβ, λέγουσα Ἐκ τοῦ πατρός μου.*

CHAP. XX.

1. ארצה הנגב. Vid. Ges. § 88. 2.a. towards the end.

2. אל שרה. "In regard to Sarah". So in v. 13. אמרי לי, "say in regard to me"; Ps. 3: 3, 71: 10.

4. הגוי גם צדיק. The particle גם is here placed immediately before the word to which it gives emphasis; so v. 5. גם הוא, v. 6. גם אנכי. Vid. Ges. § 152. 2.a.

6. חָטָא, after the form of verbs לָ"ה, for חָטָא; vid. Ges. § 74. rem. 21.c. The Masoretic note remarks that the א is deficient. לא וגו'. "I did not permit thee to touch her". נָתַן לַעֲשׂוֹת פ' and עָשׂוֹת פ' are both used in this sense, prop. to give or grant one to do a thing. Vid. Ges. § 139. 2, note.

7. השב—וחיה. Vid. Ges. § 127. 2; and on the pointing of the ו in וחיה, Ges. § 102. 2.c.

9. אשר לא יעשו. "Things which are not done", i. e. which are not customary and ought not to be done.

10. מה ראית. "What did you have in view?" What was your intention in doing this?

11. רק אין. "If only there be no fear of God"; "supposing there is no fear of God in this place, they will kill me on account of my wife." Gesenius gives a different translation, imagining that the word רק merely gives emphasis to אין; see the Lex. Man. and the Thesaurus, art. רק.

13. יהתעו אתי אלהים. א, even when it means God, is sometimes construed with a verb in the plural number; e. g. Exod. 22: 8, Josh. 24: 19, 2 Sam. 7: 23, Ps. 58: 12. Vid. Ges. § 143. 2. note. In four places of the Pentateuch, viz. Gen. 20: 13, 31: 53, 35: 7, and Exod. 22: 8, the Sam. substitutes the singular for the plural verb. In Gen. 35: 7, Onkelos

renders אַ by “angels”. The Masorites affix the note קרש to guard against such a meaning in this place.

16. אֶלֶף כֶּסֶף, scil. שֶׁקֶל. Vid. Ges. § 118. 4. rem. 2. Knobel supposes these 1,000 shekels to be a statement of the value of the sheep, oxen and slaves given to Abraham (v. 14); Tuch and others think they were a separate present. הוּא may refer grammatically either to Abraham or to the אַ בֵּי. The former is the view of Ibn Ezra, and followed by our A. V.; the latter, which we adopt, is the opinion of most of the expositors. בְּסוּת ע. Schröter, Rosenm., and others suppose that אַ בֵּי means *a veil*, and that it was customary in the East for married women only to wear veils; but in this they are mistaken. Nor is Lee more accurate in asserting that the women of the cities wore veils, whilst those of the pastoral districts did not, and that therefore Abimelech, in giving this money to buy a veil, recommends Sarah to conform to the city usage, and so escape annoyance for the future. The correct view is that of Gesenius, Tuch, Knobel, &c., viz. that אַ בֵּי is “a gift to make one overlook or condone an injury”; comp. ch. 32: 21, 1 Sam. 12: 3. So the LXX. ταῦτα ἔσται σοι εἰς τιμὴν τοῦ προσώπου σου. Onkelos renders the words by בְּסוּת דִּיקָר עֵינֵינִי, and similarly Saadiah: يَكُونُ لَكَ مَصْرُوفًا فِي كِسْوَةٍ حَسَنَةٍ لِكُلِّ مَنْ مَعَكَ, “it shall be laid out for thee on beautiful clothing for all who are with thee”. Translate: “Lo this (the 1000 shekels) is a satisfaction to thee for all (אֶת כָּל וְאֶת כָּל) that has befallen thee and all (thy family)”. וַנִּבְחָתָה. Gesenius takes this as the part. fem. “and she stood reproved”, had no excuse to offer for herself, in which case the words are those of the writer. Maurer, Knobel, Delitzsch, and others view נִבְחָתָה, as the 2nd. pers. fem. sing. perf. = נִבְחָתָה, comparing לָקַחְתָּ in ch. 30: 15, and render it: “and (herewith) justice has been done to thee”, or “satisfaction

has been given thee". The LXX. translate the word by: *καὶ πάντα ἀλήθευσον*, "and in all things speak the truth"; Onk. וְעַל-כָּל-מַה-דִּיאָמַרְתָּ אֲפוֹכַחַת "and for all which she had said, she was reprov'd"; Syr. *ܟܠܗ ܕܗܝܥܬܝܒܝܢܝܐ* "and for every thing thou hast reprov'd me"; Vulg. "et quocumque perrexeris, mementoque te deprehensam."

CHAP. XXI.

3. הַנּוֹלֵד. On account of the accent, for הַנּוֹלֵד, part. Niph'al with the art. Others take it as the Perfect, in which case ה=אשר.

5. בְּהוֹלֵד לוֹ אֵת יֵצֵא. Vid. Ges. § 140. 1. a; so v. 8. בּוֹיֹם הַגּוֹמֵל אֵת יֵצֵא.

6. יֵצֵאֵק לִי. For יֵצֵאֵק. "God has prepared for me laughing"; every one who hears this will laugh at me. ל' צ' is always used in the sense of *laughing at, deriding*; Job. 5: 22; 39: 7, 18, 22. The ancient versions all take it wrongly in the sense of "to congratulate" or "rejoice with", e. g. LXX. *συγχαρεῖται μοι*, Onk. יֵהֲדִי לִי, and so our A. V.

7. מִי מֵלֵל. "Who would have said to Abraham, Sarah will give suck to children?" הַיְנִיקָה. Perf. for future, Ges. § 124. 4.

9. מִצַּחֵק. "Playing". צַחֵק in piel is always used in a good sense (vid. n. on ch. 39: 14), and never in the sense of "mocking", as our A. V. renders it both here and in ch. 39. Comp. ch. 26: 8, Exod. 32: 6, Judg. 16: 25. So Onk. מִחֲיֵיק, Saad. لَاعِبًا, Syr. *ܠܥܝܒܝܐ* "laughing". The LXX. and Vulg. add "with Isaac her son"; *παίζοντα μετὰ Ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς*, *ludentem cum Isaac filio suo*.

16. לה. Dat. pleonastic. במטחוי. Pi'lel. Vid. Ges. § 74. rem. 18. אל אר' במות הי. "I cannot witness the death of the lad!" On כָּ vid. Ges. § 151. 2.

20. ויהי רבה קשת. The usual translation of this passage is: "*and he became, when he grew up, an archer.*" Maurer and Lee, however, explain it as meaning: "*and he was growing up an archer*", becoming every day more skilful in the use of the bow. A third view, adopted by Kimchi, Rosenmüller and others, is that רבה is equivalent to רכב, or to the Arab. رمى to throw, and therefore does not differ in meaning from בקשת. Onkelos appears to have read רבה קשת, for he translates: והיה רבי קשתא "and he became a shooter with the bow". The Vulg. renders רבה by juvenis, "*factusque est juvenis sagittarius*"; LXX. indefinitely: ἐγένετο δὲ τοξότης.

23. הנה. Either to be taken as an adverb of place "*here*", or else as a pronoun "*these things*", which he afterwards points out. The former seems preferable. אֵם is here used with a negative force, Ges. § 152. 2.f, "*swear . . . that thou wilt not deal falsely &c.*"

29. לברנה. This suffix is rare; vid. Ges. § 89. 1. rem. 2. The common form לְבִרְנָה occurs in v. 28.

30. בי. Used before the direct narration; vid. Ges. § 152. 1. e. תהיה. The Shemitic languages often employ the feminine in cases where we would use the neuter.

33. אשל. "A tamarisk"; Ar. أشل. Onk. אִילָנָא a tree; LXX. badly ἄρουρα; Aq. and Symm. δένδρον φυτεῖαν.

CHAP. XXII.

2. אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה. "*The district round Moriah*", i. e. the hill on which, in later times, the temple stood, 2. Chr. 3: 1. But Tuch and some other critics think that מֹרִיָּה is identical with, or a corruption of, מִרְיָה, and that the same place is meant which is called מִרְיָה in Judg. 7: 1. The ancient versions do not regard the word as a proper name, and translate in different ways; e. g. LXX. τῆν γῆν τὴν ὑψηλὴν (which is the same as their rendering of מִרְיָה in ch. 12: 6), Aq. τὴν γῆν τὴν καταφανή, Symm. τὴν γῆν τῆς ὀπτάσιας. Onkelos פִּלְחָנָא אֶרֶץ, "*the land of worship*"; Vulg. *terram visionis*.

5. לֵךְ לְךָ שְׂבוֹר־לִבְכֶם. pleonastic here, as in v. 2. לֵךְ לְךָ.

13. אֵיל אַחֵר. Fortytwo Mss. Sam. LXX. Syr. Ps.-Jon. read אַחֵר. The received reading אֵיל is supported by Onk., Saad., Vulg. *post tergum*, and 40 Mss. Onk. and Saad. however, place the word after עֵינַי, and render it by בְּתֵר אֵילִן, בְּעַד זֶה, "*after this*." אַחֵר must be taken as an adverb of place "*behind*," i. e. "*in the background*". For נֶאֱחָז (Part. Niphal) many Mss. have נֶאֱחָזָה (Pret Niphal), with which Ibn Ezra, Rosenm. and others wrongly connect אַחֵר, translating: "*afterwards it was caught &c.*" The correct rendering is: "*and behold a ram in the background, caught in a thicket by its horns*." בַּסֵּבֶךְ. Onkelos renders this by בְּאֵילָנָא "*in a tree*," Syr. בְּסַבְכָּא "*in a branch*," Symm. ἐν δίχτυῳ "*in a net*" (connecting it with שֶׁבַךְ); the LXX. retain the word, as if it were the name of some kind of shrub, ἐν φυτῷ Σαβέκ.

14. יְהוָה יִרְאֶה. "*Jehovah sees*" or "*provides*" (v.S). אֲשֶׁר. "*So that*," in consequence, as in ch. 13: 16. בְּהַר יְיָ יִרְאֶה. "*In the mount of the Lord provision shall be made*," i. e. the

Lord always watches over his holy mountain, is ever present there with his ready help. Some translate יראה by "*he shall appear*" or "*reveal himself*" (LXX. ἐν τῷ ὄρει κύριος ὡφείη); whilst others take it collectively: "*his people shall appear*" in order to worship and offer sacrifices.

15. שנית. "*A second time.*" Vid. Ges. §. 118. 5.

CHAP. XXIII.

3. מחר. Vid. Ges. §. 105. 1. note.

6. לו שמענו. לו is undoubtedly the true reading, instead of the ordinary reading ל (which must be joined to v. 5, so that v. 6 would commence with שמענו). The credit of this conjecture is due to Hitzig, and it is supported by the analogy of v. 13. On לו with the imperat. vid. Ges. §. 133. 2. The LXX. and Sam. have taken לו=לא, which gives a bad sense, as if the *possession* of a sepulchre was denied to Abraham, but liberty given to him to avail himself of the *use* of the most convenient one. נשיא אלהים. Either "*a mighty prince*" (vid. n. on ch. 1: 2), or "*a prince of God*," meaning "*blessed by God*." במבחר קברינו. "*In our choicest sepulchre*;" vid. Ges. §. 104. 1. rem. 1. יִהְיֶה=יִלָּא. Vid. Ges. §. 74. rem. 21. c.

8. אם יש את נפשכם. "*If it be in your mind*," i. e. if you have so purposed.

9. המכפלה. The ancient versions render this "*the double cave*," probably meaning a cave with two compartments or two entrances, but it is evident from vv. 17 and 19 that it is a proper name.

10. באי שער-עירו. On this construction vid. Ges. § 132. 1. note.

11. לֹא אֲדַנִּי שׁ וְנִי. "Not so, my lord; hear me; the field I give unto thee &c." But Hitzig, Maurer, and others would read לֹא = לֹא־ or לִי (see 1 Sam. 14: 30, 2 Sam. 18: 12), connecting it with שִׁמְעֵנִי, as in vv. 6, 13, and 15; and this is perhaps preferable. The LXX. seem to have read לִי, for they render: παρ' ἐμοὶ γενοῦ κύριε.

13. אַךְ אִם־יִשְׁמָעֶנִּי לֹא שׁ. An anacoluthon. "If thou only — pray hear me!" נִתְחַי. Preter. for future, used in making contracts. Vid. Ges. § 124. 4.

15. לֹא אֲדַנִּי. The LXX. and Sam. read here, as in v. 6, לֹא (vid. note on v. 6). The ordinary reading is לִי, which is connected with v. 14 thus: לֹא־אֲמַר לִי.

16. בִּסְפָּה עֹבֵר לְסַחַר. "Money passing current with the merchants." So in Arabic جَائِزٌ, the participle of جَاَزَ, to pass by. In 2 Kings 12: 5, the shorter phrase בִּסְפָּה עֹבֵר is used. On the article with סַחַר, to denote that the word is collective, vid. Ges. § 107. 1.

17, 18. וַיָּקָם שָׂדֶה.... לְאַבְרָהָם. "And so the field &c. passed into the possession of Abraham."

18. בְּכָל בָּאֵי וְנִי. "In the presence of all &c.," i. e. publicly; more fully expressed by כָּל בֵּי בֵּי.

CHAP. XXIV.

2. וְזֶקֶן בֵּיתוֹ. "The oldest servant of his house," most probably Eliezer (vid. ch. 15: 2), which name Ps.-Jon. supplies here: וְאָמַר אַבְרָהָם לְאֵלִיעֶזֶר.

4. כִּי. "But," after the negative, vid. Ges. § 152. 1. c. Several Mss. and the Sam. read אִם. "The Masorites," says

Davidson, "reckon **אם** among the **כבירין** or "*conjectures*," and note four other places in which it appears to be wanting."

5. **ההשב**. On the **ה** with segol, vid. Ges. § 98. 4. rem.

9. **ארניו**. Plur. excellentiæ, referring to Abraham. Vid. Ges. § 106. 2.b.

12. **הקרה נא**. On the omission of the accus. vid. Ges. § 119. 6. rem. 2. "*Cause that to meet me this day* (which I seek)," a prayer for success in his mission.

14. **הנער**. This is commonly read **הַנֶּעֶר**, and regarded as an archaism found only in the Pentateuch. It is possible, however, that we should read **הַנְּעֶר** (according to the **קרי** and Sam., which have **הנערה**), for such instances of scriptio defectiva are by no means rare. Compare the verbal forms **קָטַלְתָּ** and **קָטַלְתָּהּ**, **קָטַלְתָּ** and **קָטַלְתָּהּ**, **אָפַּ** for **אָפַתָּהּ**, **עָפַ** for **עָפַתָּהּ** (Ezek. 23: 43, Ps. 74: 6). The form **הַנְּעֶר** is supported by the plural **נְעָרִים**, applied to *women* in Ruth 2: 21 (comp. vv. 8 and 22). **נערה** occurs in the Pentateuch as **כַּתִּיב** only in Deut. 22: 19, and in that chapter there are thirteen examples of the singular **נער**. The plural **נערות** is found twice in the Pent., viz. in v. 61 of this chapter, and in Exod. 2: 5.

19. **עד אם כלו לשחת**. Vid. Ges. § 124. 5.c. The LXX. render this: *ὥς ἂν πᾶσαι πίωσι*, connecting, in some way or other, **כלו** with **כל** "*all*."

21. **משהאה לה**. On the const. state before a preposition, vid. Ges. § 114. 1.

33. **וַיֵּשֶׂם**. Fut. from **יָשַׁם** = **שָׁם**. "*He* (viz. Laban) *placed before him to eat*;" comp. ch. 50: 26, Judg. 12: 3. Gesenius, however, renders it intransitively, "*and there was placed &c.*" The **קרי** is **וַיֵּשֶׂם** = **וַיֵּשֶׂם**, fut. hophal of **שָׁם**.

38. **לא אם**. After a negative, equivalent to **כי אם**, "*but*." Vid. Ges. § 152. 2.f.

42. **אם ישךנא**. If the subject of either **יש** or **אין** be a personal pronoun, it is expressed by a suffix, e. g. v. 49. **ישכם** "ye are," **אינני** "I am not." Comp. Ges. § 149. 1.

55. **תשב הנ' א' ימים או עשור**. "Let the girl remain with us (a few) days, or (say) ten;" let her remain with us a week or ten days.

61. **ונערתי**. Vid. n. on v. 14.

62. **באר לחי ראי**. Vid. n. on ch. 16: 14.

63. **לשוח בשדה**. **שית** is only found in this passage, and there are several opinions about its meaning. (1) That it is = **שית** in Ps. 77: 7, 119: 15, "to meditate;" so Vulg. *ad meditandum in agro*; LXX. ἀδολεσχῆσαι, which is used of meditation in Ps. 119: 15, 23: 27. But Onkelos **לצלל** "to pray," and so Saad. and Sam. vers. (2) That it is = **שית** "to talk," Job 12: 8, Prov. 6: 22. So Aq. ὁμιλῆσαι, Symm. λαλῆσαι, i. e. to speak with his friends or with his servants in the field. (3) That it is = **שית** "to lament, mourn," Job. 7: 11. So Knobel, comparing v. 67. (4) That it means "to take a walk;" comp. Arab. **سَاح**. So Syr. **لصحنه**, Ibn Ezra **ללכת בין השיחים** "to walk amid the shrubs" (wrongly regarding it as a denom. from **שית** "a shrub"). Gesenius in the Thes., dissatisfied with these explanations, thinks the text is corrupt and proposes to read **לשוח בשדה** "to wander about in the field," but such a change of the text is unnecessary. We give the preference to the first meaning.

65. **הלזה**. Vid. Ges. § 34. rem. 1; = Arab. **الَّذِي**, which is always used, however, as a relative pronoun, *who, which*.

67. **האהלה שרה**. On the construct state with **ה** locale, vid. Ges. § 88. 2.a; and on the occurrence of the article with the noun in the construct, § 108. 2.b.

CHAP. XXV.

8. **ושבע ימים**. So we read with several Mss., Sam.; and some cdd. of Onk. The LXX., Vulg., Syr. and Saad. also supply **ימים**, but from this no decisive proof can be drawn that such was their reading. V. D. H. and most Mss. have simply **ושבע**, but comp. ch. 35: 29, Job 42: 17, 1 Chron. 23: 1, 29: 28, in all of which places **ימים** is added. **אל עמיו**. Sam. reads **אל עמו**, which is probably not the sing. **עמו** (LXX. *λαός*), but merely a scriptio defect. **עמו**. Compare ch. 35: 29, 49: 33, Numb. 27: 13, Deut. 32: 50.

10. **השרה**. Acc. of place, vid. Ges. § 116. 1, or genitive in apposition to **שרה עפרן** in v. 9. **שמה**. Vid. Ges. § 88. 2.

13. **נבית**. The Nabathæans in Arabia Petræa, Is. 60: 7, where they are coupled with **קרר**, the *Cedrei* of Pliny; in Ar. **النَّبَطُ**, which name, however, is commonly applied, not to the inhabitants of Arabia Petræa, but to those of Babylonia, as far down the Euphrates as Wasit and Basra. Gesenius considers the Heb. **נבית** to be the most ancient form of the name, from a sing. **נבי**, whence Sam. **נְבִיאוֹת** (comp. **צִבְיָאִים**, **צִבְיָיִם**), and from it sprung the Arab. **نَبَط**, by the change of **ת** into **ט**. On **קרר** we may remark that post-biblical Hebrew writers use it to denote the Arabs in general, and **לשון ק'** to mean "Arabic". **אדבאל**. LXX. *Ναβδελ*. **מבשם**. LXX. *Μασσάμ*.

14. **משמע**. LXX. and Vulg. *Masma*. **דומה**. Now known as **دُومَةُ الْجَنْدَلِ**, "the rocky Duma", or **دُومَةُ الشَّامِيَّةِ**, "the Syrian Duma", situated on the confines of the Syrian desert and Arabia Proper.

15. **חרר**. So we read with 200 Mss., Saad., Onk. in most edd., and some copies of the Vulg., as also 1 Chron. 1: 30,

where this is the general reading. V. D. H. gives חרר, which is supported by some Mss., the Syr., and the usual text of the Vulg. Another reading is הרר, supported by the Sam. and four Mss. The LXX. have *Xoδδάν*. חִימָא. Ar. قَيْمَاء, a place in the northern part of the Arabian desert, not to be confounded with חִימָן, as the LXX. have done, everywhere writing the word *Θαιμάν*. יִטּוּר. The *Itureans* beyond the Jordan, vid. Luke 3: 1; now called الْجَيْدُور, *Jaidur* or *Jedur*.

18. נָפַל. "Settled", = שָׁבַן in ch. 16: 12.

20. אֶרֶם = אֶרֶם שָׂרָה, Hos. 12: 13, *Mesopotamia*. פָּדָן is an old word for *field, plain*, Ar. فِدَانٌ.

22. אֵם בֵּן לָמָּה זֶה אֲנִי. "If it be so, why am I," i. e. why do I live? Comp. ch. 27: 46. So, among the ancient versions, the Syr. ܐܡܐ ܒܢ ܠܡܐ ܙܗܐ ܐܢܝ ܡܪܝܬܝ merely increases the force of the interrogation, as in ch. 18: 13, Ar. لِمَاذَا. Others would translate: "if it be so, why am I thus", in this condition, with child, following the LXX. and Vulg.

23. יִפְרְדּוּ. "Shall separate themselves from thy bowels", shall be enemies from their very birth. לֹא־אֶם מִלֵּד. Vid. Ges. § 117. 1.

26. בָּלְרַת אֲחֵם. "When she bare them". Vid. Ges. § 130. 1.

27. יָדַע צִיד. צִיד is here in the accus., not in the genitive, which would require יָדַע צִיד; vid. Ges. § 91. 7. a. אִישׁ חָם. "An upright man", one whose character contrasted strongly with that of the wild, reckless huntsman.

28. כִּי צִיד בְּפִיו. "For venison was according to his taste," was his favourite food. On this meaning of בִּי vid. Ges. § 151. 3. b. The Sam. and LXX. both read צִידוֹ, which could only mean: "for his (Esau's) venison was in his mouth", for he eat of his venison.

32. הלך למות. These words do not mean that Esau was then actually at the point of death (A. V.), but that his way of life led him into constant dangers. Others take it in a more general sense: "*I am going to die*", I must die some day soon.

CHAP. XXVI.

12. מאה שערים. "*A hundredfold*"; so rightly Onk. and Vulg. *centuplum*. The LXX., Syr., Symm., Theod. and some Mss. read שערים "*barley*". This is the only passage in which שער occurs in the sense of "*measure*"; see Lex.

13. הלון וגל. Vid. Ges. § 128. 3.b, and rem. 3. :

15. וימלאום עפר. On the double accusative vid. Ges. § 136. 2.

18. ויסתמום. On the confusion of gender, vid. Ges. § 119. 6. rem. 1, and comp. ch. 31: 9, 32: 16, 33: 13, 41: 23.

19. מים חיים. Lit. "*living water*", i. e. gushing up, running.

26. ואחוזת מרעהו. LXX. translate: Ὁχοζαθ ὁ συμπαγωγός, but how they deduced this meaning from מרעהו is unknown. Onk. וְסִיעַת מִרְחֻמוֹהִי "*and a number of his friends*", taking אחוזת as the const. of אחוזה before the preposition (Ges. § 114, 1), and מרעהו as compounded of מן and רע (רעהו for רעיהו, Ges. § 89. 2. rem. 1). Onkelos is followed by Jerome and several of the Jewish commentators, but there is no authority for this meaning of the word אחוזת. All the other ancient vss. agree in taking א as a proper name, and so also the Masora and nearly all modern commentators. מרע. Lit. "*friend*", a title of the chief minister; comp. רעה 1 Kings 4: 5, רע 1 Chr. 27: 33. Translate therefore: "*and Ahuzzath his minister*".

29. אִם תַּעֲשֶׂה. Vid. Ges. § 152. 2.f; comp. ch. 14: 23. On the form תַּעֲשֶׂה, vid. Ges. § 74, rem. 17.

31. וַיִּשְׁבְּעוּ א' ל' "And they swore one to another"; Ges. § 122. rem. 4.

32. וַיֹּאמְרוּ לוֹ מ'. The LXX. either read לֹא, or took לֹא=לָא, rendering: οὐχ εὐρομεν ὑδωρ.

33. שְׁבֻעָה. "Oath," ἀπ. λεγ. = שְׁבֻעָה.

35. מַרְת רֹחַ. "Bitterness of soul, grief of mind", not because they were disobedient or quarrelsome (LXX. Onk.), but because they were heathens.

CHAP. XXVII.

1. מֵרֶאֱחָ. Vid. Ges. § 129. 2.

3. תִּלְךְ. Onk. and Syr. "thy sword", but the meaning of "quiver", given by the LXX. and Vulg., is preferable. צִירָה. This is what is called in Arabic grammars the *noun of unity* from צִיר "game" (Ar. صَيْدٌ), meaning "a single head of game"; vid. Ges. § 105. 3.e. It must not be confounded with צִירָה "provisions for a journey" (Ar. زَادٌ).

4. וַאֲבִלָּה. "That I may eat"; vid. Ges. § 126. 1.c.

5. לְהַבִּיא. "To hunt game in order to bring it". The reading of the LXX. לֵאבִיו seems to be merely a conjectural emendation.

12. בַּמְחַעֲחַע. Properly "a stammerer", then "a mocker", "deceiver". Compare the radicals לֹץ and לַעַג.

15. הַחֲמִירָה. His *finest* or *best* clothes, worn on special occasions. Onk. דְּכִיתָא "which were clean".

24. אַתָּה זֶה בְּנִי ע'. The interrogative particle ה' is omitted

before אַתָּה (Ges. § 150. 1), and וְהָ added to give greater emphasis: "*Art thou indeed my son Esau?*"

26. וּשְׁקָה. On the וְ, instead of וּ, vid. Ges. § 10. 2. note.

28. מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ. "*Of the dew of heaven and of the fatnesses of the earth,*" i. e. fertile meadows. מִשְׁמַנֵּי stands for מִשְׁמָנִי, compounded of מֵן and שְׁמָנִים. In v. 39, however, where the same words occur, מֵן is taken, not in a partitive, but in a privative sense: "*without the fatnesses of the earth shall be thy dwelling, and without the dew of heaven from above.*" So מִמּוֹם „without stain," Job 11: 15, מִפֶּחַח „without fear," Job 21: 9. The barrenness of Edom, compared with the fertility of the land of Palestine, is here predicted. All the ancient vss., however, have taken מֵן in both passages as partitive, in which they are followed by our A. V. and by Delitzsch, who regards מִשְׁמַנֵּי as the construct plural of מִשְׁמָן. Knobel prefers taking מֵן in the latter passage in its usual sense of *away from*: "*Far from the fatnesses of the earth ... and from the dew of heaven &c.*"

29. וַיִּשְׁתַּחֲוֶהוּ. The כתיב is וַיִּשְׁתַּחֲוֶהוּ, which might be defended (see Ges. § 144. a), but as the plur. יַעֲבֹדֶךָ precedes, we have preferred the plural. The LXX. translate: καὶ γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ προσκυνήσουσί σοι οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς σου, reading לְאַחֶיךָ, and בְּנֵי אֲבִיךָ. אַרְרִיךָ אֲרוּר. Vid. Ges. § 143. 4.

33. מִי אֵפוֹא הוּא. מי אֵפוֹא adds emphasis to מִי, Lat. *quis tandem?*

33, 34. וְאָבִי גַם בֵּרַךְ י: כְּשָׁמַע. "*And I blessed him, — verily he shall be blessed. When Esau heard &c.*" Instead of וַאֲבִרְכֵהוּ some editions have וַאֲבִרְכֵהוּ, a difference of punctuation which does not, however, affect the meaning, as the Vav conversive is occasionally pointed with וְ, instead of וַ, before אֵ, e. g. Judges 6: 9. וַאֲנִי. From the absence of the

substantive verb, which we should naturally expect before בשמע, Hitzig has been induced to alter the text as follows: וַיִּבְרָכְהוּ גַם פְּרוֹדָהּ : וְהָיָה כְּשִׁמְעָה, comparing Josh. 24: 10. It would, however, be better simply to add (with Sam. and LXX.) וְהָיָה at the commencement of v. 34.

34. בִּרְכָנִי גַם אֲנִי. Vid. Ges. § 119. 3.

36. קָרָא הָבִי scarcely admits of a literal rendering into English, but the meaning is: "*rightly has he been called Jacob, for he has supplanted me &c.*" So LXX. *δικαιῶς ἐκλήθη*, Vulg. *juste vocatum est nomen ejus*. On קָרָא vid. Ges. § 134. 3. וְהָיָה פַּעַמִּים. Vid. Ges. § 120. 2. note.

38. וַיִּבֶן. Vid. Ges. § 74. rem. 3. c.

39. מִשְׁמֵנִי ה'. Vid. note on v. 28.

40. וְעַל הָרֶכֶת תַּחֲיָה. "*And by thy sword shalt thou live.*" As to the use of עַל, compare Deut. 8: 3, Isaiah 38: 16, Ezek. 33: 19. Schumann and Geddes would read הָרֶכֶת, "*on thy desert shalt thou live,*" but such a change in the text is quite unnecessary, and supported by none of the ancient vss. תַּרְדִּי. (1) Several of the Jewish commentators, followed by our A. V., consider רֹד to be i. q. רָדָה, and render: "*When thou shalt have dominion, thou shalt break his yoke &c.*;" but this is well characterised by Rosenmüller as mere tautology. (2) Others derive it from רֹד in the sense of "*to bewail*" (?), in which case the meaning would be: When his yoke shall be oppressive and thou shalt bewail it before the Lord, then thou shalt break his yoke, &c. or: When Israel sins against the Lord, and becomes unworthy of the preference shewn to him, and Edom complains thereof, then Edom shall regain his liberty. Onkelos probably took this view: כִּד יַעֲבִרֹן בְּנֵי הַיָּהּ עַל וְתַעֲדִי נִירָהּ מֵעַל צִוְּיָהּ, "*when his sons transgress the commandments of the Law, then shalt thou break his yoke from off thy neck.*" (3) Some modern critics connect

it with the Ar. אֶלְאִי, to wish, and render, "*when thou shalt desire it.*" (4) Gesenius translates the passage: "*fiet autem, ubi libere vagaberis, ut frangas (et decutias) jugum ejus de cervicibus tuis*", comparing Ps. 55: 3, אָרִיד בְּשִׁיחִי "*circumvagor in mœrore meo.*" (5) Perhaps, however, it is better to take it, with Tuch, in the sense of "*to be refractory or rebellious*;" compare Jer. 2: 31. "*Wherefore do my people say, (רָדְנוּ) We have rebelled, we will not come again to thee?*" Hos. 12: 1, (A. V. 11: 12). "*And Judah too has rebelled against God, and against the Holy One, the Faithful (קְרוּשִׁים plur. majest.).*" The Sam. cod. has הָאָרִיד (Niphal of אָרִיד), "*when thou becomest great*," instead of תָּרִיד. Syr. ܐܢ ܬܠܬܬ ܬܚܝܬ ܝܡܝܗ ܡܢ ܬܠܬ ܝܡܝܗ, "*and if thou shalt repent, his yoke shall pass from thy neck.*" Vulg. "*tempusque veniet cum excutias et solvas jugum ejus de cervicibus tuis.*" LXX. ἔσται δὲ ἡνίκά ἐὰν καὶ ἀλύσῃς καὶ ἐκλύσῃς τὸν ζυγὸν α. τ. λ., perhaps reading, as Gesenius supposes, תָּרִיד (Hiphil of יָרַד).

41. יִקְרְבוּ וְגו'. Generally understood to mean: "The days of mourning for my father are at hand, and then I will slay my brother Jacob" (A. V., Tuch, Knobel, Delitzsch, &c.). But Kalisch seem to be right in translating: "Days of grief are at hand for my father, for I will slay my brother Jacob;" see his Comm. p. 516.

42. מִתְנַחֵם. "*Will revenge himself upon thee by slaying thee.*" Compare Isaiah 1: 24. הִתְנַחֵם is here equivalent in meaning to הִתְנַקֵּם.

45. עַד שׁוּב—וּשְׁכַח. On the construction vid. Ges. § 129. 3. rem. 2.

CHAP. XXVIII.

3. אל שרי. Vid. n. on ch. 17: 1.

9. על נשיו. "In addition to his (other) wives." Comp. ch. 31: 50.

11. במקום. The article is here used in the sense of "a certain." Vid. n. on ch. 8: 7, and comp. ch. 42: 27 (האחר). The LXX. have merely *καὶ ἀπήντησε τόποι*. מאבני ה'. "One of the stones of the place;" comp. v. 18, and see Ges. § 151. 3.c. So Ps. 137: 3, מִשִּׁיר צִיּוֹן, "one of the songs of Zion."

12. סלם. ἀπ. λεγ., Ar. سَلَمٌ. Vid. Ges. § 86. 1.d.

13. נצב עליו. LXX. ἐπεστήκειτο ἐπ' αὐτῆς, A. V. "stood above it" (or rather "upon it"), and so Knobel, Delitzsch, &c. Tuch prefers to refer the suffix to Jacob, and to translate: "stood beside him," which is the usual meaning of the phrase נָצַב; comp. ch. 18: 2, 45: 1, 1 Sam. 4: 20, 19: 20, 22: 7, 17.

17. מַה נּוֹרָא. "How dreadful!" So Ps. 8: 2. מַה אֲדִיר, "how excellent!" כִּי אֵם. "Except," "but;" Ges. § 152. 2.i.

19. וְאוֹלָם לוֹ. The LXX. take these two words as a proper name: *καὶ Οὐλαμλουζ ἡ ὄνομα τῇ πόλει τὸ πρότερον!*

20—22. According to our A. V., the apodosis commences with וְהָיָה in v. 21. "If God will be with me, . . . then shall the Lord be my God, and this stone &c." So Delitzsch, Knobel, and others. It seems better however to follow Tuch and Kalisch in making the apodosis commence with וְהָאֵל in v. 22: "If God be with me, . . . and Jehovah be to me a God, then this stone &c."

CHAP. XXIX.

2. שלשה עדרי צאן. Kennicott proposes to read שלשה 'רעי צ', "*three shepherds*," following the Sam. in v. 3, and the Sam. and LXX. in v. 8. ישקו. "*Used to water*," Ges. § 125. 4. b; on the indeterminate 3rd. pers. plur. vid. Ges. § 134. 3. b. גרולה. The article is omitted because ג is the predicate; vid. Ges. § 108. 3. "*For the stone upon the mouth of the well was large.*"

3. נאספו and the other preterites in this verse are to be translated by "*used to assemble*," &c., being connected with the preceding וישקו; Ges. § 124. 6. d.

6. באה. Part. "*is coming*;" the pret. would have the accent on the first syllable, as in v. 9.

7. גרול. On the omission of the article vid. Ges. § 108. 3. "*It is still early.*" עת האסף. Vid. Ges. § 129. 1.

9. אשר לאביה. Vid. Ges. § 113. 1.

14. ימים. Accus., vid. Ges. § 116. 2, and not the genitive governed by חדש.

15. רבי אחי. Correctly Vulg. "*Num quia frater meus es, gratis servies mihi?*" and so our A. V.

17. ועיני לאה רכות. Vid. Ges. § 143. 5. "*And Leah's eyes were tender*," or "*weak*." LXX. ἀσθενεῖς, Aq. and Symm. ἀπαλοί, Syr. رَظِيفٌ, Vulg. *lippi*; but Onk. רִיפִי, and Saad. حَسَنَتَانِ, "*beautiful*," as if the text meant that Leah had fine eyes, but was in other respects inferior in beauty to her sister Rachel.

27. מלא שבוע זאת. "*Fulfil the week of this one*", i. e. Leah, a week being generally allotted to marriage festivities; vid. Judges 14: 12. גם את זאת. "*This one too*," viz. Rachel.

30. וַיֵּאָהֶב גַּם אֶת רַחֵל. *וַיֵּאָהֶב* *גַּם* is used here for emphasis; vid. Ges. §. 152. 2. a. מִלֵּאָה Ges. §. 117. 1.
34. קָרָא. Vid. Ges. § 134. 3. a.

CHAP. XXX.

1. מַחֵה. Participle; the pret. would have the accent on the first syllable.

2. הִתְחַח א' אֲנִכִּי. "*Am I in the place of God?*" Can I work miracles like God? Compare ch. 50: 19, and 2 Kings 5: 7. Others take הִתְחַח as equivalent to הִלֵּא *nonne?* and translate: "*am I not under God?*" Vid. Ges. § 150. 2.

3. וְחָלַד עַל בְּרִכִּי. "*And she shall bear upon my knees,*" i. e. bear a child whom I shall rear up upon my knees, and adopt for my own. The children of female slaves were regarded as children of their mistresses; comp. ch. 16: 2.

8. נִפְתּוּלֵי וְגו'. Schumann and some other commentators understand by נִפְ' א' "*great wrestlings*" (A. V.), referring to the rivalry between the two sisters, but see v. 15 and ch. 29: 33. Delitzsch and Kalisch understand "*wrestlings with God,*" viz. in prayer (comp. Rom. 15: 30). Perhaps the explanation given by Tuch, Knobel and Hengstenberg is the best, namely, that נִפְ' א' means "*wrestlings for God,*" strivings after God's favour; and hence Rachel exclaims in v. 6, רַנְנִי א', "God hath given judgment in my favour."

11. בָּגַד. The קָרִי explains this as if it were a contraction for בָּא גָר "*Prosperity has come,*" and so Onk. and Syr. Our A. V. has "a troop cometh," taking גָר = גֵּר, and similarly the Gr.-Ven. ἡαυ στρατεύμα. LXX. and Vulg. correctly: *et*

τύχη, *feliciter*, equivalent to באשרי in v. 13, "to my joy." On the pointing of the ב vid. Ges. § 100. 2. c.

13. באשרי. See note on v. 11. LXX. *Μαχαρία ἐγώ*, Onk. לִי הִנֵּה הַשְׁבָּחָה "Praise shall be to me." אשרוני. Vid. Ges. § 124. 4.

15. ולקחת. Vid. Ges. § 64. 2, and n. on ch. 20: 16.

16. בלילה הוא. Vid. Ges. § 109. 2. b. So also ch. 32: 23; but in both passages the Sam. has the regular הווא.

18. יששכר. The קרי perpetuum on this word is that it should be pronounced ישכר, and, according to the Masora, it should be written יששכר, the second ש having neither vowel nor diacritical point. This reading seems to have been generally adopted by the ancient vss. LXX. Ἰσάχαρ, Vulg. *Is-sachar*, Syr. اِسْحَاح, Saad. يَسَاحَار. We must regard it as a derivative from the future niph'al of שכר, meaning "got for hire" (Joseph. ἐκ μίσθου γενόμενος). The כתיב is either יששכר, "there is reward," or יששכר, for ישא שכר, "he brings reward," which latter we have adopted.

24. יסף as an optative, "may he add;" Ges. § 126. 2. a.

27. אם נא מ' וגו'. Gesenius, in the Thes., and Maurer render this phrase: "would that I had found favour in thine eyes;" but this latter form of expression would, as Tuch remarks, require the future (see for example Ps. 81: 9, 139: 19). It is best to understand the words exactly as in ch. 18: 3, with this difference, that the apodosis of the sentence is here suppressed: "If I have found favour in thy sight, (listen, or remain)." נחשתי וגו'. "I have learned by omens that Jehovah blesses me for thy sake;" comp. ch. 44: 5, 15; or perhaps: "I have a feeling that Jehovah blesses me for thy sake" (compare *olowizew* and *augurari*). Our A. V., "I have learned by experience," follows the Vulg. "*experimento didici*."

29. אַתָּה אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ. A second accusative to עֲבַדְתִּיךָ, to be rendered in English "*how I have served thee*". וְאַתָּה אֲשֶׁר הָיָה וְגו'. "*And what thy flocks have become under my charge*".

30. לִפְנֵי is correctly rendered in our A. V. "*before I came*", but לְרַגְלִי cannot mean "*since my coming*". The correct rendering is: "*at my footstep*", i. e. wherever I went.

31. אֲשֶׁמֶר — אֲשׁוּבָה אֶר' . On the construction vid. Ges. § 139. 3. b.

32. אֶעֱבֹר. The Vulg. has "*gyra omnes greges tuos*", LXX. παραελθέτω πάντα τὰ πρόβατά σου, as if reading עֲבֹר in the imperative. הָסֵר. Imper., addressed to Laban. Others consider it as the infinitive absol. used for the finite verb (Ges. § 128. 4. a.), but this would seem to require וְהָסֵר. וְהָיָה שְׂכָרִי. Our A. V. correctly supplies the words "*of such*", for the meaning is that all parti-coloured animals, born after this time in the one-coloured flock, were to fall to Jacob's share.

33. וְעִנְתָּה בִּי צ'. "*And my righteousness shall bear witness against me*," i. e. I shall be self-condemned. עָנָה ב' always means "*to bear witness against a person*", even in 1 Sam. 12: 3, which Gesenius quotes in favour of the opposite signification, "*for a person*". בּוֹיּוֹם מָחָר. Not literally "*to-morrow*", but "*at a future day*". Comp. Exod. 13: 14, Joshua 4: 6. בִּי תִבּוֹא וְגו'. "*When thou shalt come to inspect my hire (which is) before thy face*." לִפְנֵי is to be closely connected with שְׂכָרִי, "*my reward which I earn under thy very eyes*."

37. מִחֲשֵׁף is here equivalent to the inf. absol. חֲשֹׁף, *peeling off*.

38. בְּשִׁקְתוֹת. Plural const. of שִׁקָּה. "ת" femin. tanquam radicale apparet, ut in קִשְׁתוֹת, et י' ex ם ortum est, ut in סִבְכֵי, אֲמָרִי. Roediger in Ges. Thes. He derives סִבְכֵי and אֲמָרִי from סִבֵּךְ and אָמַר, not, as Gesenius did, from סִבֵּךְ and אָמַר,

which latter forms nowhere occur. יִחְמְנָה. From יָחַם according to the Arabic form of the 3rd pers. plur. fem. يَحْتُمْنَن; vid. Ges. § 47. rem. 3. Two other instances of this form occur, viz. 1 Sam. 6: 12, Dan. 8: 22.

39. יִחְמֹו. Future of יָחַם, for יִחְמְוּ; or of יָחַם, for יִחְמֹו, the Chaldaizing form of יָחַם or יָחַם. Vid. Ges. § 66. 5. rem. אֵל הַמִּקְלֹת. "*Beside*" or "*near the rods*", as, in ch. 24: 11, אֵל בְּאֵר הַמַּיִם.

40. וְהִשְׁבִּיחַ וְגו'. The text is perhaps corrupt in this passage. As it stands, the meaning seems to be: "And Jacob separated the lambs, and turned the faces of the flock towards what was speckled and towards all that was black in the herd of Laban". Knobel adopts the reading of Onkelos, Ps.-Jon., and Saad., בְּלַ עֵקֶר, and takes פָּנַי in the sense of "*before*" (comparing Exod. 23: 15, Ps. 42: 3): "and Jacob separated the lambs, and placed *them* — *namely* all the speckled and all the black in the flock of Laban — before the flock." Kalisch gives a wholly different translation: "and Jacob separated the lambs; and he set the faces of *Laban's* flocks towards *his own* ringstraked, and all *his* dark *he set* to the flocks of Laban"; which, however, he scarcely succeeds in justifying.

41. לִיחְמְנָה. The Infin. Piel. יָחַם (from יָחַם) with fem. pronom. suffix.

42. וּבְהַעֲטִיף. "*When the sheep were feeble*". As sheep commonly lamb twice a year in the East, most commentators think that by the קְשָׁרִים are meant the spring lambs, and by the עֲטָפִים those yeaned in autumn. Others, as for instance Kalisch, agree with our A. V. in understanding simply the stronger and weaker cattle.

43. צֹאן רְבוּחַ. Vid. Ges. § 110. 1. rem. 3. — Few passages have given rise to so many and various explanations as the last twelve verses of this chapter, and it would be useless

to enter into details on the subject. Our view of the passage is as follows. In v. 31, Laban, acknowledging that he has no further claim on Jacob's services, proposes to pay him fixed wages, if he will remain with him (וַיֹּאמֶר מִה אֶחָן לִי). Jacob declines to receive any wages, but consents to stay, provided Laban will agree to a proposal which he has to make. For the understanding of v. 32, it must be remembered that the normal colour of the sheep is white, of the goats black (Cant. 1: 5, 4: 1, 2.). Jacob proposes that he and Laban should inspect the flocks and separate all the animals of abnormal colours (black or spotted sheep and white or spotted goats), so that only cattle of one colour should remain under Jacob's care (v. 32). The offspring of these, if of the normal colour, were to belong to Laban; if abnormal, to Jacob (וְהָיָה שְׂבִירִי). The sheep and goats that had been separated from the main flock, were sent away to a distance under the charge of Laban's sons (vv. 35, 36). By means of the stratagem of the peeled rods, Jacob contrived that the one-coloured animals left to his care should produce considerably more than the usual proportion of young of different colours (vv. 37—9). V. 40 is very obscure, probably corrupt. It seems to describe a second contrivance by which Jacob increased the number of animals that were to fall to his share, namely, by placing in view of the one-coloured cattle not only the peeled rods, but also some of their variegated offspring. Perhaps we should read בָּל עֵקֶד, instead of אֵל עֵקֶד (see note on v. 40), and בָּצֵאֵן instead of בְּצֵאֵן, deleting לָבֵן. The meaning would then be: "And Jacob separated the lambs, and placed in front of the flock all the spotted and black found among the flock," so that the breeding ewes had those parti-coloured lambs constantly in sight. Vv. 41 and 42 detail a third stratagem by which Jacob secured for himself the strong lambs, and left the weak ones to Laban's share. See the note on v. 42.

CHAP. XXXI.

4. הַשָּׂדֶה. Acc. of place; vid. Ges. § 116. 1.

6. וְאַתְּנָה. This is more correct than the usual reading וְאַתְּנָה, as shewn by the Arab. **أَتْنَنَّ**. It is the oldest form of the feminine plural; and occurs four times, viz. Ezek. 13: 11 and 20, 34: 17, and here. Vid. Ges. § 32. rem 5. A form אֲתֵן occurs once, Ezek. 34: 11, where, however, some Mss. have the regular אֲתֵן.

7. הַחֵל. Hiphil of חָלַל "to deceive", and not from a rad. הַחֵל. The ה, it is true, is always retained, as if it were a radical, but the doubling of the third letter appears in the form חָלַחְלִי, Job 13: 9, and the Hophal is חוֹלֵל, Isaiah 44: 20. See Gesenius' Thes. art. חָלַל, and Ewald's Heb. Gram. 6th edit. § 127 d. עֲשֵׂרָת מְנִים. The received text of the LXX. has here: καὶ ἡλλαξε τὸν μισθὸν μου τῶν δέκα ἀμνῶν, but we should probably read, as has been suggested by Grabe and others, μνῶν, and in v. 41 μναῖς for ἀμνάσιν. Aquila has δέκα ἀριθμοί, and Symm. δεκάαις ἀρίθμῳ.

8. יִהְיֶה. On the sing. vid. Ges. § 144. d. אֲבִיכֶם. Vid. n. on ch. 26: 18.

13. הָאֵל בֵּית אֵל. Vid. Ges. § 108. 2. b.

14. וְחֶעֱנָן — וְחֶעֱמָרְנָה. Vid. Ges. § 145. 2.

15. וַיֹּאכַל גַּם אֲכֹל. On the inf. absol. vid. Ges. § 128. 3. rem. 1. בְּסָפְנוּ. The money that he got through us, the produce of Jacob's labour (in ch. 29: 20, 27).

16. כִּי. "So that." They regard Jacob's present wealth as only a fair equivalent for his past labours in Laban's service.

19. לָנֹז. Vid. Ges. § 66. rem. 10, and comp. לָנֹז, ch. 38: 13.

20. תְּרָפִים. It would be of little use here to mention the

various derivations assigned to this word. The most probable is that which derives it; from the Arab. تَرَفَّ, "to enjoy the luxuries of life," whence the תרפים were those gods who were supposed to bestow the blessings of life and fortune on their worshippers. The תרפים were Dii penates of the Hebrews, probably imported from Mesopotamia. Their worship is condemned in Scripture (vid. 1 Sam. 15: 23, 2 Kings 23: 24, Ezck. 21: 21, Zech. 10: 2), and in Hosea 3: 4 they are enumerated among those things which would not be found among the Israelites in their exile. They were of human form, 1 Sam. 19: 13, 16, in which places the plural form is used to denote a single image. The LXX. render the word here εἰδωλα, in other places variously θεραφεῖν, γλυπτόν, τὰ δῆλα, ἀποφθεγγόμενοι, and κενोटάφια; Aq. here μορφώματα, in Hos. ἰωτισμοί; Symm. εἰδωλα; Onk. צִלְמֵנִיָּא; Syr. ܠܚܝܩܐ; Jonathan in Hos. הַחַיִּי, "indicating" scil. futurity.

25. אִתּוֹ אֶחָיו. "With his brothers."

27. לָמָּה נֶחְבֵּאת לְבָרַח. "Wherefore hast thou secretly fled?" Vid. Ges. § 139. 4. rem. 1. וַהֲנִיב אֶחָיו. "And deceived me." Compare נָגַב לְבָבִי in vv. 20, 26. וַאֲשַׁלַּח. On the — vid. Ges. § 64. 2. note.

28. עָשָׂה = עָשָׂה, a rare form of the inf. const. Vid. Ges. § 74. rem. 2. The Sam. has the regular inf. עָשָׂה.

29. יֵשׁ לִאֵל יְדִי. Three explanations of this phrase (which also occurs in Micah 2: 1 and Prov. 3: 27) have been proposed, of which the last seems the best. 1. That of Hitzig, Knobel and others: "My hand is for God," i. e. in God's place; comp. *dextra mihi Deus*, Virg. Aen. 10: 773. 2. That of Schumann: "My hand belongs to strength," i. e. is strong; but, as Maurer remarks, in prose this would rather be expressed by יָדִי לִיָּהּ. 3. That of Maurer, Rosenmüller, Ge-

senius (Gr § 149. 1): "*It is in the power of my hand.*" The negative would be **אֵין לֵאל יָדִי**, as in Deut. 28: 32, Nehem. 5: 5. **עִמְכֶם**. The plural suffix refers to Jacob and his companions.

30. **וְעַתָּה הֲלֹךְ ה' בִּי נ' נ'.** A. V. correctly: "*And now, (though) thou wouldest needs be gone, because thou sore longedst after thy father's house, (yet) wherefore &c.?*" Vid. Ges. § 128. 3.

31. **כִּי יִרְאַתִּי.** Either "*Indeed I was afraid,*" or introducing the direct speech, "*And Jacob answered and said to Laban, I was afraid.*"

32. **אֲשֶׁר עָמַל עִמָּו** = **עִמָּו אֲשֶׁר**. Vid. Ges. § 121. 2. foot-note.

39. **אֶחָמֶנָּה** for **אֶחָמֶנָּה**, vid. Ges. § 73. rem. 4, and § 74. rem. 21. c. **גִּנְבֹתִי**. Vid. Ges. § 88. 3. a. The Sam. has in both places the usual form **גִּנּוּבָתִי**. Onk. renders the word by **גִּנְטִירִית**, "*I guarded*", scil. the flock, and Saad. **كَدَّسْتُ**, "*I laboured*".

40. **הַיִּיחִי בְּיוֹם א' חָרַב**. Lit. "*I was — by day the heat consumed me*", i. e. by day the heat continually consumed me. **חָרַף** in the Sam. is a blunder, for that word is always used in the meaning of "autumn", and never in that of "cold" (*De Sola*) or "heat" (*Walton*).

42. **וַיִּדְרֹחִיל לְיִשָּׁה יִצְחָק**. Well rendered by Onk. "*and he whom Isaac feared*", scil. Jehovah. Vid. v. 53, also Isaiah 8: 12, 13 (**מֹרְאָה**), and compare the Syr. **ܡܪܝܬܐ**, "*fear*", "*a god*" or "*idol*".

45. **וַיִּרְמֶה מִצְבֵּה**. Vid. Ges. § 136. 1.

47. **יִגְר שְׁהָרוּתָא**. The first example of Aramaic words in S. S.

49. **וַהֲמִצְפָּה**. As the text stands, we can only translate (with Knobel and others): "*therefore he called its name Ga'ed, and (also) Ham-mizpah, because he said, &c.*" The Sam., however, has **וַהֲמִצְבָּה**, and this favours the conjecture of Ewald

(Composit. der Genesis, p. 64) that the original reading was והמצבה המצפה, “and (he called) the pillar Ham-mizpah”, which is supported by Saad. **وَسَمَّى الْحَجَرَ الْمَطْلَعِ**. The other ancient versions vary considerably. The Syr. closely follows the Heb. **עַל כֵּן ; מַצְבֵּה מִצְפָּה מִן מַזְלָה מִן הַיָּם ;** Onk. **עַל כֵּן ; קָרָא שְׁמִיהָ יִלְעָד וְסִבְיָהּ דִּי אִמֶּר וְגו'** LXX. **διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα Βουνὸς μαρτυρεῖ, καὶ ἡ ὄρασις ἣν εἶπεν κ. τ. λ. ;** the Vulg., omitting **אמר אשר** המצפה, has: *Et idcirco appellatum est nomen ejus Galaad, id est, Tumulus testis*, these last words being an interpolation. Kalisch proposes a new translation: “This pile is a witness between me and thee this day: therefore was its name called Galed; and Mizpah is a witness, for he said, &c.”; but this ellipsis is too forced. Some think that the whole verse is an interpolation by a later hand, and the reading of the Sam. a bad attempt at an emendation.

52. **אם אני — ואם אתה**. “If it be I, I will not pass . . . , and if it be thou, thou shalt not pass.” Knobel and Kalisch, along with our A. V., prefer to regard **אם** as a negative particle: “that I will not pass over . . . , and that thou shalt not pass over.”

CHAP. XXXII.

3. **מִחֲנֵי**. The dual of **מִחָנָה**, referring to his own host and that which he had met. Gesenius, however, considers it to be the plural, as if from a sing. **מִחָנִי**.

5. **תֹּאמְרוּן**. Vid. Ges. § 47. rem. 4. **אֶחָד** for **אֶחָדִים**, as **אֶחָד** for **אֶחָדִים**, Prov. S: 17. Vid. Ges. § 67. 1. note.

11. **קִטְנֵנִי**. As pres.; vid Ges. § 124. 3. **בְּמִקְלִי**. “With

my staff," and nothing else. He contrasts his former poverty with his present wealth.

12. ירא אנכי. Vid. Ges. § 131. 2. a. אם על בנים. Either "*the mother over (her) children*," vainly attempting to defend them, or "*the mother along with (her) children*"; a proverbial form of expression, which also occurs in Hos. 10: 14. Tuch and Knobel adopt the former translation; Delitzsch and Kalisch the latter, which is also that of our A. V.

14. הבא בירו. "*That which had come into his hand*", what he possessed; not as in our A. V. "that which came to his hand", i. e. came in his way.

16. בניהם. Vid. n. on ch. 26: 18.

17. עדר עדר. Vid. Ges. § 106. 4. Comp. ch. 14: 10.

19. יִפְגֹּשׁ. Read *yiphgōsh^hkhā*, not *yiphgāsh^hkhā*, for the future of פגש is יִפְגֹּשׁ, 1 Sam. 25: 20. As to the metheg comp., for example, Obad. 11. עֲמֹד. וְשֹׁאֵל instead of וְשֹׁאֵלָה; comp. Ges. § 44. rem. 2.

23. בלילה הוא. Vid. Ges. § 109. 2. b. and comp. the note on ch. 30: 16.

25. ויאבק. Probably there is an allusion here, as Gesenius supposes, to the name of the river יַבֵּק.

29. The name ישראל means, as here explained, "*he who fights with (against) God*", אל אשר ישרה עם אל or את אל (comp. Hos. 12: 4). Gesenius, however, regards it as equivalent to שִׁרְיָה, "*he who fights for God*," "*the soldier of God*." The alteration of Jacob's name is mentioned a second time in ch. 35: 10.

CHAP. XXXIII.

4. וַיִּשְׁקְרוּ. Vid. n. on ch. 16: 5.

5. מִי אֵלֶּה. Vid. Ges. § 120. 3. The meaning is not "*who are those with thee*" (A. V.), but "*what are these to thee*", in what connection do they stand to thee? אֲשֶׁר חָתַן א' אֶת עֶבֶד Double acc.; vid. Ges. § 136. 2.

6, 7. On the gender of the verbal forms in these verses, vid. Ges. § 145. 2.

8. מִי לָךְ כָּל הָעֵם. The pronoun מִי is used in reference to the men who drove the cattle intended as a present to Esau (ch. 32: 15—17), here called from their number "*a camp*." Transl. "*What is to thee all this camp, which I have met?*" do these herds and their drivers belong to you? Jacob politely responds לְמַצָּא וְגו', "*(They are intended) to find favour &c.*"

10. וּלְקַחַת. Vid. Ges. § 124. rem. 1. וְהִרְצֵנִי. Vid. Ges. § 126. b. 2. note.

11. הִבָּאת. For הִוָּבָאת; vid. Ges. § 73. rem. 1.

13. וּרְפָקוֹם. Vid. n. on ch. 26: 18. On the construction vid. § 153. 4. a.

18. וַיָּבֵא י' שָׁלֹם וְגו'. "*And Jacob came in safety to the city of Shechem,*" referring to his late encounter with Esau. שָׁלֹם i. q. בְּשָׁלוֹם in ch. 28: 21, which the Sam. supports by reading שָׁלוֹם (comp. ch. 43: 27). So also Onk. and Saad., with Rashi and other Jewish commentators, and most of the moderns. The LXX., Vulg. and Syr. take שָׁלֹם as a proper name. שָׁבֵם is here the name of the prince of the country from whom the city afterwards took its name; comp. ch. 34 and Judges 9: 28.

19. קֶשִׁיטָה. What the value of the kesitah was is unknown, though it has been supposed, from a comparison of

ch. 23: 15, 16, to have been equal to four shekels. It literally means "*weight*", Arab. ⁸قِسْطًا, "*a pair of scales*". Onk., LXX., and Syr. render it by "*lamb*"; the Targg. of Ps.-Jon. and Jerus. by "*pearl*".

CHAP. XXXIV.

2. וישכב אִתָּהּ. As ישכב is usually construed with עם or אִתָּהּ, some would here read אִתָּהּ, which is an unnecessary correction, as the verb שָׁנַל is also construed with the accusative.

3. וידבר על לב. Vid. n. on ch. 24: 14. "And spoke kindly"; comp. Isaiah 40: 2.

7. לְשַׁכַּב. An unusual form of the inf. const. Vid. Ges. § 45. 2. a.

8. שָׁכַם בִּי. Case absol. Vid. Ges. § 142. 2.

13. וידברו. The ordinary meaning of the word "*to speak*" seems scarcely to yield a good sense here, so that Gesenius in the Lex. Man. has recourse to an ellipsis of בְּמִרְמָה, "*deceitfully*". It is better to take it, with Schultens, Knobel, Delitzsch, and Gesenius himself in the Thesaurus, as equivalent to the Arab. سَجَّ, "*to contrive, plot, lay snares for*", and the same meaning seems applicable in 2 Chron. 22: 10.

15. יֵאָוֶה is generally regarded as the future niph'al of אָוָה (connected with אָוָה), according to the form יִקְוֶה; but Knobel prefers regarding it as the future Kal, like יִבוֹשׁ from בּוֹשׁ. לְהַמֵּל. Vid. on the form Ges. § 71. rem. 9.

25. אִישׁ חָרְבוּ. Vid. Ges. § 122. rem. 1.

27. As the sentence commences rather abruptly in the received text, we have adopted the reading וַיִּבְנֵי, which is

found in the Sam. and two Mss., and supported by the LXX. Syr. and Saad.

30. מִחֵי מִסְפָּר. "A few men." Vid. Ges. § 104. 1.

CHAP. XXXV.

3. הַעֲנַה־וִיהִי. Vid. Ges. § 131. rem. 2.

4. הַנּוֹמִים. Not those which were worn as ornaments, but those worn as talismans and amulets. תְּרֵמֶלֶךְ. "The terebinth." Knobel would read תְּרֵמֶלֶךְ, comparing ch. 12: 6 and Josh. 24: 26.

7. נִנְלוּ א' הָאֱלֹהִים. The Masorites note הָאֱלֹהִים here as מְלַאכֵיָא, i. e. as referring to God, but Onk. renders it by מְלַאכֵיָא, "the angels of the Lord," and in this he is followed by some commentators. On the verb in the plural vid. n. on ch. 20: 13.

8. מִתַּחַת לְבֵית אֵל. "Below Bethel," Bethel being situated on a hill.

10. יִשְׂרָאֵל. Vid. n. on ch. 32: 29.

22. There are 27 or 28 verses in Sacred Scripture in which the Masorites leave a hiatus, and note that something is deficient. Lists of these verses may be found in Buxtorf's Tiberias, Leusden's Philologus Heb., and other works. The LXX. here supply: καὶ πορεύσθαι ἐναντίον αὐτοῦ, i. e. וַיֵּרָע. — As we have reckoned the words וַיְהִי בְנֵי יַע' ש' בְּעֵינָיו as a separate verse, the numbering of the verses is changed from here to the end of the chapter.

27. אֲשֶׁר יֵלֵךְ לוֹ. Vid. Ges. § 140. 1. b. אֲשֶׁר is to be regarded as an accusative.

CHAP. XXXVI.

2. The text here is encompassed with difficulties. We must not adopt the reading **בן צבען** (which is that of several of the vss. both here and in v. 15), but translate: "Oholibamah, the daughter of Anah, the grand-daughter of Zibeon," as plainly appears from vv. 24, 25, in the former of which Anah is said to be the son of Zibeon, and in the latter Oholibamah to be the daughter of Anah. Of more consequence are the apparent contradictions between the list given here of the wives of Esau and their fathers, and that in ch. 26: 34. These may be reduced to three heads. 1. The father of Esau's first wife is here called Anah, while in the former chapter he is called Beeri. Hengstenberg, however, is probably correct in supposing that v. 24 gives us the key for the solution of this difficulty, for it is there said that Anah found "*the warm springs*" in the desert (vid. n. on that verse), and he may have been called from that discovery **בְּאֵרִי** "*fontanus*." 2. Anah, supposing him to be the same as Beeri, is assigned to three different nations; in ch. 26: 34 he is said to have been a Hittite (**חִתִּי**), in the verse under consideration he is called a Hivvite (**חִוִּי**), while again in vv. 19, 24, he is ranked as a Horite (**חֹרִי**). Anah, however, may have been called **חֹרִי**, not because he actually belonged to the nation of the Horites, but because of his dwelling in a cave, so that the designation would be nothing more than a mere appellative; for it is scarcely credible that a writer or compiler would have so soon contradicted himself. A greater difficulty lies in the other fact, that the same man is called in one place a Hivvite and in the other a Hittite, although Hengstenberg thinks we may find "a very simple solution." "The name Hittites," says this critic, "like that of

Amorites (Ges. Thes. p. 122), although originally it denoted a single Canaanitish nation, yet was likewise used *sensu latiori*, to designate the whole race;" and he refers in proof to Josh. 1: 4, 1 Kings 10: 29, 2 Kings 7: 6, &c., and Ges. Thes. p. 541. There are few, however, who would not consider this explanation as forced, and we think it more probable that the text is corrupt, and accordingly have placed הַחִוִּי within asterisks. We ought either to read with five Mss. הַחִוִּי instead of הַחִוִּי; or perhaps the reading הַחִוִּי in ch. 26: 34 was an early mistake of some scribe for הַחִוִּי; comp. the fact that in the same verse the Sam., IXX. (cod. Alex.) and Syr. read אֵילֵן הַחִוִּי for אֵילֵן הַחִוִּי. Several commentators, for example Rosenmüller, J. D. Michaelis, Tuch and Knobel, think we ought to read הַחִוִּי instead of הַחִוִּי; but, though such a mistake might easily have occurred, we have no authority for this alteration of the text, nor does it remove all our difficulties. 3. The wives of Esau have different names in the various passages. The Oholibamah of this chapter is the Judith of ch. 26: 34; the Adah here the Basemath of ch. 26; and finally the Basemath of v. 3 is the Mahalath of ch. 28: 9, which latter name the Sam. reads instead of Basemath in vv. 3, 4, of this chapter. We cannot admit the supposition of Kalisch that the Basemath of this chapter is the same as the Basemath of ch. 26, as the father of the latter was Elon the Hittite, while the father of the former was Ishmael. Several commentators consider a reconciliation of the statements here with those in ch. 26: 34 and 28: 9 impossible, and maintain that we have therein an embodiment of two different accounts.

3. בַּשְּׂמֶת. Vid. preceding note.

6. אֶל אֶרֶץ שֶׁעִר. So we read with the Syr., following Ewald, Knobel, Delitzsch, &c., as the ordinary reading of the Hebrew אֶל-אֶרֶץ, edited by Theile, leaves the sense in-

complete. The Sam. and LXX. read מִאֶרֶץ כְּנָעַן. One Ms. has אֶל-אֶרֶץ אַחֶרָה "*into another land*", a reading adopted by Onk., Saad. and the Vulg.

16. אֱלִיף קָרָה. These words are omitted in one Ms. and in the Sam. cod. and vers., and are rejected as spurious by Kennicott, Schumann, Tuch, Knobel, Delitzsch, &c., because ק' א' is mentioned in v. 18 as a son of Esau by Ōholibamah, and not as a son of Eliphaz. We have accordingly placed the name within asterisks. In 1 Chron. 1: 36 the name disappears, and is replaced by that of Timnah, who must not be confounded with Timnah, the concubine of Eliphaz. C. B. Michaelis, followed by Rosenmüller, supposes that Timnah died without children, and is therefore omitted by Moses in the catalogue of the sons of Esau, but that one of his brethren (by the law mentioned in Deut. 25: 5, 6, and even in this early age known among the patriarchs, comp. ch. 38: 8) married his widow, and had a son Korah, different from the Korah named in v. 18. It is, however, to be noted that Timnah is omitted by one Ms. in 1 Chron. 1: 36. Schumann, Tuch, Delitzsch and others, following the ancient versions, consider אֱלִיף as here used in the construct state, and therefore render vv. 15, 16, thus: "*These are the chiefs (or princes) of the descendants of Esau; of the posterity of Eliphaz, the firstborn of Esau, the chief of Teman, &c.; these names being the names of the various tribes.*" C. B. Michaelis and Knobel render אֱלִיף by "family", "tribe", and translate: "*These are the tribes of the descendants of Esau.*"

24. אֵיָה. So we read with the Sam. and several cdd., instead of the the common reading וְאֵיָה. The ו is not expressed by the LXX., Syr. and Vulg., nor is it found in 1 Chron. 1: 40. הַיְסִים. Most probably "*the warm springs*", Vulg. *aquæ calidæ*. Jerome, quoted by Gesenius in the Thes., says:

“nonnulli putant aquas calidas juxta linguæ Punicæ viciniam, quæ Hebrææ contermina est, hoc vocabulo significari”. Some understand the אַמִּים, a gigantic race mentioned in Deut. 2: 10, and take מִצָּע in the sense of *meeting and conquering*, which it cannot bear. This opinion is adopted by the Sam., which reads הָאִמִּים, Onk., Ps-Jon., &c. One Ms. has הַמִּים “*the waters*”; and so also the Syr. Saadiah, with many of the Rabbinical commentators, followed by Buxtorf and our A. V., render the word “*mules*”, which is a mere conjecture, and has nothing to recommend it. The Greek translators, the LXX., Aq., Symm. and Theod. do not translate the word, but write it variously αἰὺν, λαῦν, λαυεῖν and ἐμῖν.

26. דִּישָׁן. So we read with 1 Chr. 1: 41, the LXX., Syr. and Vulg., and in accordance with v. 21. Theile reads דִּישָׁן, but the sons of דִּישָׁן are not mentioned till we come to v. 28.

CHAP. XXXVII.

2. הָיָה רְעָה וְגו'. “*Used to tend the flock along with his brethren*”. Vid. Ges. § 131. 2. רִבְהֵם רְעָה. On the omission of the article vid. Ges. § 109. 2.b. Transl. “*an evil report regarding them*”.

3. בֶּן זָקִים. Onk. renders: בֶּן חָכִים “*a wise son*”, which has been adopted by Schumann. כֹּתֶנֶת פָּסִים. This appears to have been an outer tunic worn as a distinction by persons of rank. Some have endeavoured to make out that it was a priestly garment, and that, as such, it was given to Joseph as the priest of his family; but the fact of the phrase recurring only in 2 Sam. 13: 18, where it refers to Tamar's garment, is sufficient refutation of this notion; and besides, we have

not the slightest evidence that Joseph really acted in that capacity. The upholders of this view render the phrase, as in our A. V., by "*a coat of many colours*", supported by the rendering of the LXX. in this place, *χιτών ποικίλος*, and of the Vulg. "*tunica polymita*". **DE**, according to this view, means "*a patch*", but this translation is destitute of any support from the cognate dialects, and even the LXX. and Vulg. can scarcely be quoted in its favour, as the LXX. in 2 Sam. have *χιτών καρπωτός*, and the Vulg. "*tunica talaris*". In v. 23. of this chapter the Vulg. combines both opinions and translates: "*tunica talaris et polymita*". The rendering "*tunica talaris*" is the correct one, since **DE** is equivalent to the Chald. and Syr. **ܕܥܡܐ**, primarily meaning "*an extremity*". **DE** therefore is a tunic that extended to the wrists and ancles. So Aquila in Gen. *χιτών ἀστραγάλειος*, in 2 Sam. *χ. καρπωτός*; Symm. *χειριδωτός*; Syr. in Gen. **ܕܥܡܐ ܕܥܡܐ**, "*a tunic with sleeves*", but in 2 Sam. **ܕܥܡܐ ܕܥܡܐ**, "*a striped or variegated tunic*".

4. **דברו לשלם** This is the only instance of **דבר** being construed with the accusative of the person, except Numb. 26: 3, where, however, we might read, as suggested by Knobel, **אָהָם** instead of **אָתָם**.

5. **ויוספו עיר שנא**. Vid. Ges. § 139. 1.

12. **אֵת צֹאן**. Punct. extraord. Vid. n. on ch. 16: 5.

17. **דְּתִינָה**. **דְּתִינָה** is an Aramaic dual from **דָּת**.

18. **וּבְטָרָם יִקְרָב**. Vid. Ges. § 125. 4. a.

19. **בְּעַל הַחֲלָמוֹת**. Vid. Ges. § 104. 2. a.

21. **נִכְנְנוּ נֶפֶשׁ**. Vid. Ges. § 136. rem.

25. **אֶרְחַת יִשְׁמְעֵאלִים**. **אֶרְחַת** is the part. fem. used collectively; vid. Ges. § 105. 3. d. Onk. correctly **שְׂרִירַת עֶרְבָאִי**, "*a caravan of Arabs*". **וַיִּצְרִי**. The chateph kametz of **צָרִי** is changed into a simple sheva on account of the preceding **ו**.

28. מְרִינִים. The Midianites were a branch of the Ishmaelite Arabs, and therefore this verse does not contradict v. 25. Comp. Judges 8: 22, 24, 26. בַּעַשׁ כֶּסֶף. Supply שָׁקַל; vid. Ges. § 118. 4. rem. 2. The LXX. have *gold* instead of *silver*, εἰσὸς χρυσῶν.

32. הֲפִתָּנָה. On the pointing of the ה interrogative vid. Ges. § 98. 4. rem.

35. שֶׁאֵלָה. The word שֶׁאֵל never takes the article. It is derived from שָׁאֵל = שָׁעַל "to be hollow".

36. הַמְרִנִּים. Prob. a contracted form of מְרִינִים in v. 28, although in ch. 25: 2 both מְרִיָן and מְרִן are mentioned as sons of Abraham and Keturah. שֶׁר הַמְבָחִים. "*Captain of the life-guard*", lit. "*of the executioners*". LXX. badly ἀρχι-μαγειρος, "*head-cook*".

CHAP. XXXVIII.

2. אִישׁ כַּנְעִי. "*A Canaanite*". So all the ancient vss., except Onk., who translates יָבֵר תַּנְגָּרָא "*a merchant*". In a few passages כ' is used in this way, e. g. Isaiah 23: 8.

9. וַשְׁחָה אֶרְצָה. "*Perdidit (semen suum) effundens in terram; const. præg.*" Maurer. Vid. Ges. § 138.

11. בֵּית אַבִּיק. Acc. of place. Vid. Ges. § 116. 1.

14. וַחֲחַעְלָה. "*And veiled herself*." Onk., LXX., Syr. give the sense of "*adorning*". The Vulg. has "*mutato habitu*," as if the verb were חָלַף, which the Sam. Vers. gives אַחַגְגָּא. Saadiah alone correctly تَنَقَّبَتْ, "*veiled herself*". The word פָּעִיף is rendered variously; the LXX., Vulg., and Saad. θηρίστρου, *theristrum*, خِيَارٌ, "*a veil*"; but Onk. עֵיפָה, and Syr.

אֵינִי, "a robe". בפתח עינים. "At the gate of 'Enayim". So LXX., Gesenius and most of the moderns, correctly considering עינים as a proper name, as clearly appears from v. 21, where העינים only is used. Onk. translates ע' פ' by פְּרִשָּׁה עֵינִין, "the bursting forth of two fountains," and in this he is followed by Rosenmüller. The Syr. has: ܦܚܡܐ ܕܥܝܢܐ, "the division of two roads", the place where two roads meet, and so Vulg. "in bivio itineris"; Saad. مَنْطَرَة, "a rising ground, a watch-tower"; our A. V. "an open place", and in v. 21. בעינים "openly".

15. The LXX. add: καὶ οὐκ ἐπέγνω αὐτήν, but there is no necessity for supposing that any words have been lost in the Masoretic text. Judah does not recognise Tamar simply on account of her being veiled, not because of the veil she wore being one peculiar to prostitutes; for צִעֲרִי is used only once more in Scripture, viz. in ch 24: 65, with reference to the veil of Rebecca.

24. ויהי כמשלש חדשים. "And it came to pass after about three months". מן "after"; vid. Ges. § 151. 3. c.

28. ויתן יד. "And one put forth a hand". Impers. Vid. Ges. § 134. 3. יתקח. The accusative after this verb may be either יד or יָשָׁנִי.

29. במשיב ידו. The participle with פִּי is here, and in ch. 40: 10 (as remarked by Maurer), nearly equivalent to the infinitive with פִּי. מה פרצת וגו'. "Why hast thou broken forth? Upon thee be a breach!" i. e. may a similar act of violence be done to thee! referring, as Knobel thinks, to the rebellion of the Israelites against the house of David (who was descended from Pharez). Delitzsch considers פרץ as the accusative governed by פרצת; "why hast thou made a rent (or burst a way) for thyself?" The accent on פרצת is, however, disjunc-

tive, and the meaning attached to עליך is very doubtful. Another explanation of the words is that adopted by Rosenmüller, Maurer, &c., viz. that the midwife, fearing for the rights of primogeniture, which properly belonged to Zarah, exclaimed: "*to thee this breach is to be imputed*". The absence of the article in פרץ is against this view. The ancient vss. throw no additional light on the passage.

CHAP. XXXIX.

2. איש מצליח. "*A prosperous man*". מ' is used adjectively here, but as a verb in v. 3.

4. וכל יש לו. For וכל אשר יש לו, as in v. 5; vid. Ges. § 121. 3.a.

5. מאז. The word אז is properly a noun denoting "*time*"; hence מאז lit. "*from the time*", and as a conjunction "*since*".

6. לא ידע אהו מ'. "*He took no concern about anything which was with him*" (Joseph), under his charge; or "*he did not regard in his own mind* (lit. with himself) *anything*," taking אהו as reflexive (vid. Ges. § 122. 1). Our A. V. also takes אהו reflexively, but with a different meaning: "*and he knew not aught he had*." בי אם. "But", "except", after a negative; vid. Ges. § 152. 2.i.

9. איננו גדול וגו'. Maurer renders this: "*there is nothing in this house too great for me*", i. e. of such importance that I am not intrusted with it. If this translation be adopted, the following ו ought to be rendered "*for*". Others, as Rosenmüller and Knobel, translate: "*He is not greater in this house than I*." Others, including our A. V., "*there is no one greater in this house than I*".

10. יום יום, "Daily"; vid. Ges. § 106. 4.

12. בבגרו. In this word the ב is aspirated contrary to rule, בגְרו instead of בגִרו.

14. לצחק. On the ץ under the 2nd radical, vid. Ges. § 63. 3. rem. 2. "*Accessit ad me servus iste Hebræus ut luderet mecum*, i. e. ad lusus venereos sollicitare me volebat homo impudens." Gesenius in the Thes.

18. ואקרא — בהרימי. On the construction, vid. Ges. § 129. 2. rem. 2.

20. ויקח ארני. Plural. excell. Vid. Ges § 106. 2. b. מקום אשר. "The place where"; vid. Ges. § 114. 2. אסירי. We have adopted the קרי reading אַסִירִי in preference to the כתיב, אַסִירִי, because the form קָטִיל is more commonly used as an adjective or substantive, קָטִיל as a participle.

21. ויתן חנו. "And gave him favour", i. e. made him agreeable. The nominative to יתן is Jehovah, and the suffix חנו refers to Joseph; comp. Exod. 3: 21, 11: 3.

22. הַאֲסִירִים. So the קרי; the כתיב is הַאֲסִירִים; vid. n. on v. 20. הוא היה עשה. "He was the doer (of it)", everything was done by his orders, or under his superintendence.

CHAP. XL.

3. מקום אשר. Vid. n. on ch. 39: 20.

4. ויפקד שר וגו'. "And the captain of the life-guard appointed Joseph (to be) with them, and he waited upon them". So Onk. and LXX. Slightly different is the rendering of our A. V. "charged Joseph with them, and he served them". The Vulg. *custos carceris*, and LXX. ὁ ἀρχιμεστωτής, seem to indicate the reading שַׂר בֵּית הַפֶּהַר instead of שַׂר הַטַּבָּחִים.

8. וּפָתַר אֵין אָתּוּ. "*And there is no interpreter of it.*" אָתּוּ accusative governed by פָּתַר; comp. ch. 41: 8.

10. וְהָיָא כְּפִרְחָהּ. Either "*and it was as if budding,*" "*seemed to bud*" (A. V., Tuch, Knobel, Kalisch); or with Onkelos, "*and when it had budded*", וְהָיָא כִּרְ אֶפְרָחָהּ (comp. ch. 38: 29). The Sam. has likewise כְּאַפְרָחָהּ, using the Aramaic form of the hiph'il. The former translation is preferable, since הָיָה is a periphrasis for "*to appear*" "*to seem*", as in ch. 19: 14, 27: 12. נִצְּחָה "*Its blossoms*", taken collectively, and hence עָלָהּ. Knobel and others suppose that נִצְּחָה is a mistake for נִצָּה, as נִץ does not occur elsewhere in the Hebrew text of the Old Test.

13. יֵשָׁא פ' אֵת רֹאשׁ. "*Pharaoh shall lift up thy head*", i. e. restore thee to thy dignity. This appears to be the simplest mode of explaining the phrase. In v. 19 there is a play upon the word, as in John 12: 32. Gesenius, Knobel and Delitzsch take it to mean "*shall fetch thee out of prison*", regarding רֹאשׁ as equivalent to נֶפֶשׁ, and appealing to 2 Kings 25: 27, where, however, the words מִבֵּית כְּלָא are added. The prisons of the ancients were, it is true, often underground. Rosenmüller: "*shall number thee*", i. e. number his servants and count thee among them. נִשָּׂא רֹאשׁ has this meaning in Exod. 30: 12, &c. The ancient versions give the idea "*shall remember thee*"; e. g. LXX. καὶ μνησθήσεται Φαραὼ τῆς ἀρχῆς σου; Syr. וְנִסְמַח וְנִסְמַח, and so Onk.; Vulg. "*recordabitur Pharaoh ministerii tui*". כִּמְשַׁפְּט הָרִאשׁוֹן. "*In the former manner*", "*as before*".

14. וְעָשִׂיתָ נָא. Vid. Ges. § 124. 4. foot-note.

16. סָלִי חֲרִי. "*Baskets of white bread*". So Gesenius rightly, following LXX., Aq., Vulg., Syr., Ps.-Jon., and Saad. Onkelos has סָלִין דְּחִירִי "*baskets of liberty (?)*," unless perhaps חִירִי be a derivative from חָיָר "*to be white*", in which case he would agree with the rendering given above. Our A. V.

has "*white baskets*", which is wrong. Rosenmüller would derive חָרִי from חוֹר "*an opening*", and translate: "*perforated (or wicker) baskets*", following Symm., who gives *κατὰ βαῖνά*.

19. יֵשׁא פִּרְעָה וְגו'. Vid. n. on v. 13. -

20. יוֹם הַלֵּרֶת אֶת פ'. On the construction vid. Ges. § 140. 1. a. The rare form of the infin. hophal הִלִּי־ת may be best explained by assimilation from the original הִלִּירֶת or הִוִּלִּירֶת. Compare Ewald's Gram. 6th ed. § 131. c.

CHAP. XLI.

1. שְׁנָחִים יָמִים. Vid. Ges. § 116. 3.

2. בִּאֲחוֹ. 'א is an Egyptian word, denoting reeds growing in marshy ground; the word is also used in the Alexandrine Greek, in which it is written *ἄχι, ἄχει*, and the LXX. retain it here. The Vulg. has "*in locis palustribus*", Saad. فِي الْقُرْطِ "*in the clover or trefoil*", Syr. صَفْحَانٍ "*in the meadow*".

8. חַ מְזִי מ'. "*The sacred scribes of Egypt*," the *ἱερογραμματοῖς*, who were skilled in the hieroglyphics. This word is, according to Gesenius, a quadriliteral formation from חָרַט, *to inscribe*, and חָרַם, *to be sacred*; or from חָרַט, *a style*, with the termination מ'—, the מ being doubled as in גְּמָלִים, גְּמָלִים. Other scholars have supposed it to be a corruption of an Egyptian word, such as *ἑρπασμ*, "*a worker of wonders*", or *καρPECTΩμ*, "*a guardian of secret things*". Hitzig, following Hyde, holds it to be a Persian word, viz. Zend *khratumat*, Pers. *khirad-mand*, "*wise*"; but the occurrence of a Persian word in the Pentateuch would be strange indeed. The LXX. translate it here by οἱ ἐξηγηταί, and in other places by ἐπαιδοί or γαρμαχοί; Vulg. here *conectores*, elsewhere *malefici* or *harioli*.

תַּלְמוֹ וְאֵ פ' אוֹתָם. The use of the plural אוֹתָם in reference to the preceding sing. תַּלְמוֹ, may be explained by the double nature of the dream; perhaps, however, we should read with Sam., Syr. and Saad. תַּלְמֵי, or rather תַּלְמֵי (script. defect.), although the only plural actually found in the Bible is תַּלְמוֹת

12. אִישׁ. Vid. Ges. § 122. rem. 1.

14. רִיצִיהוּ. Vid. Ges. § 134. 3.

16. בִּלְעָדִי וְגו'. "*Not I — God shall answer to the welfare of Pharaoh*". Agreeably to this translation the Masorites have placed an athnach under בִּלְעָדִי, and similarly Onk. לֹא מִן חֹכְמָתִי "*Not from my wisdom*", Saad. and Vulg. *absque me*". The Sam. inserts לֹא before יַעֲנֶה, and so likewise the LXX. ἀνευ τοῦ θεοῦ οὐκ ἀποκριθήσεται τὸ σωτήριον Φαραώ, and the Syr.

19. רָקוֹת in this verse, as well as in vv. 20 and 27, is not improbably a mistake for רָקוֹת (v. 3), which some Mss. read here.

21. קִרְבָּנָה. On the form of the suffix vid. Ges. § 89. 1. rem. 2. מִרְאִיהֶן. On the form vid. Ges. § 91. 9. note.

23. אַחֲרֵיהֶם. Vid. note on ch. 26: 18.

25. עֲשֵׂה. Part. for future; vid. Ges. § 131. 2.b.

26. פֶּרֶת הַטֶּבֶת. On the omission of the article with פ' vid. Ges. § 109. 2.a. הִנֵּה. Vid. Ges. § 119. 2.

34. וְחִמֵּשׁ. "*And let him exact the fifth part of the produce*". The verb is ἀπάξ λεγ. Onk. badly renders: וַיִּנְרִי "*and let him fortify the land of Egypt*". The LXX., Syr. and Saad. seem to have read the verb in the plural. One Ms. has actually וְחִמִּשׁוֹן.

39. אֵ. הוֹדִיעַ אֵ אֶתְךָ אֵת כָּל ד'. Vid. Ges. § 130. 3.

40. וְעַל פִּיךָ יִשְׁקוּ כָּל עַמִּי. "*And according to thy mouth (i. e. orders) shall all my people dispose themselves*", they shall be governed by thee and obey thy orders. So, with slight

varieties of expression, the old versions, our A. V., and among the commentators Rosenmüller, Maurer, Tuch, Delitzsch, &c. Others, as Gesenius, Schumann, and Knobel, understand it of the kiss of reverence, "*and all my people shall kiss thy mouth*", but several objections may be raised against this; 1. this kiss was only given to the king; 2. only the hands and feet were kissed; 3. **נִשֵּׁק** when it means *to kiss* is always construed with **לְ** or with the accusative. **רַק הַבֶּסֶם**. **ה'** is the accus. vid. Ges. § 116. 3.

43. **אֲבָרָךְ**. Most probably an Egyptian word, accommodated to a Hebrew root. It is compounded, according to de Rossi, of **ΑΠΕ** *the head* and **ΡΕΚ** *to bow*, i. e. "*bow the head*", which is supported by the Vulg. "*ut omnes coram eo genu flecterent*", and Aquila ap. Jerome: "*et clamavit in conspectu ejus ad geniculationem*", ap. Origen *γονατιζειν*. Jablonski takes it from **ΟΥΒΕΡΕΚ** "*bow towards (Joseph)*;" whilst Benfey and Knobel identify it with **ΑΒΩΡΚ**, "*prostrate thyself*." The Targg. of Onk. and Jerus. render: **אָבָא לְמֶלֶכָא** "*the father of the king*", deriving it from **אב** and **רַךְ** "*a king*", but the Chaldee word is probably a mere corruption of the Latin *rex*. If the word were Hebrew, it would be either the 1st pers. fut. hiph. of **כָּרַךְ**, or the imperative, according to the Chald. form, for **הִכְרִיךְ**. The Syr. has **أَبَا مَحِيْمًا عَلَى كُلِّ أَرْضِ مِصْرَ** "*the father and prefect over all the land of Egypt*". Saad. renders **أ** by **الظَّرِيفُ** "*the elegant*", "*the good*", whilst the LXX. and Sam. vers. give **κηρυξ**, **כִּרְיָץ**, "*herald*". **נָחִין**. Inf. used for the finite verb; vid. Ges. § 128. 4. a.

45. **צַפְנָה פַּעֲנָה**. The Egyptian name seems to have been modified to suit the Hebrew language. Its genuine form is given more nearly by the LXX. **Πουθομαρνήχ**, in which some have recognised the Egypt. **π-σωτ-μ-φ-εφεζ**, *pi-sôt-em-*

ph-eneh, "the saviour of the age"; but as the *v* in *ψωθ* is always retained, or, in a few edd., changed into *μ*, the derivation given by Gesenius seems preferable, viz. **Π-CΩNT-M-Φ-ENEZ**, "the supporter" or "preserver of the age". Lepsius Chron. Egypt. vol. I. p. 382) thinks that פִּעְנָח is the Egypt. **Φ-ANAZ**, "life", and that the LXX. considered the name to be the same as **Π-CΩNT-M-Φ-ANAZ**, "*creatio (creator) vitæ*". The Hebrew interpreters supposed it to be a Hebrew word, and accordingly render it "*revealer of secrets*". So Onkelos: גִּבְרָא יִפְתָּח לְחֵם, Saad. **أَلْكَفَايَا**, **مَوْضِحَ**, Syr. **ܚܝܬܐ ܚܝܬܐ**.

51. נִשְׁעִי. Vid. Ges. § 51. rem. 1. It should be remarked, however, that patach was the original vowel of the first syllable in Heb. as well as in Chald., as may be seen from the Future and Imperative.

57. וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ. Vid. Ges. § 143. 1.

CHAP. XLII.

7. קִשּׁוּת. Fem. instead of neut., which is common in all the Shemitic languages.

11. נִחְנוּ. Instead of אֲנַחְנוּ. Vid. Ges. § 32. rem. 2.

13. הִקְטֵן. Used as a superlative; vid. Ges. § 117. 2.

18. וְזֹאת עָשׂוּ וְחָיוּ. Vid. Ges. § 127. 2.

25. בְּסִפְיָהֶם. On the plural vid. Ges. § 106. 4. rem. 1.

28. יִחַדְדוּ אִישׁ אֶל אָחִיו. Const. præg. vid. Ges. § 138.

30. אֲדֹנֵי הָאָרֶץ. Vid. n. on ch. 39: 20.

36. כִּלְנָה. On the suffix vid. Ges. § 89. 1. 2.

38. וְקִרְאָהוּ אִסּוֹן. On the omission of the conditional particle vid. Ges. § 152. 4. a. Comp. ch. 33: 13, 44: 29.

CHAP. XLIII.

4. אם ישלח. "If you send". Vid. Ges. § 131. 2. a. The negative occurs in v. 5.

7. הידוע נרע. "How could we possibly know?" On the inf. absol. vid. Ges. § 128. 3. a, and on the potential force of the future § 125. 3. d.

11. מומרת ה'. "Of the song of the land", i. e. some of its most highly prized and valuable products.

12. כסף משנה. An apposition; but in משנה כסף, v. 45. the word כסף is in the accusative (vid. Ges. § 116. 3).

14. יתן. Used optatively; Ges. § 125. 3. b. את א' אחר. On the omission of the article before אחר, vid. Ges. § 109. 2. b. באשר שכלתי שכלתי. On the use of the pret. vid. Ges. § 124. 5. Comp. Esth. 4: 16.

16. טָבַח. Perhaps this may be a real imperative for טָבַח; otherwise, we must take it as an infinitive used instead of the imp., in which case we should rather expect the inf. absol. (Ges. § 128. 4. b), and not, as here, the inf. const. (see, however, rem. 2).

20. בִּי for בָּעֵי, as בָּל for בָּעַל, lit. "prayer", and then as a particle of entreaty, "pray". Vid. *Jonah in Four Shemitic Versions*, ed. W. Wright, p. 11. But Ewald regards it as a mere exclamatory particle, identical with אֲבֹי, Prov. 23: 29, and אֲבִי, Job 34: 36, and compares the Greek αἰβοῖ.

26. וְיִבְיֵא. The Masorites regard the point in the א as a daghesh, although that mark can have no place here, since the א does not admit of being doubled. It is rather a *mappîk* to indicate a distinct pronunciation of the א, perhaps inclining to the sound of י. The same point occurs in Levit. 23: 17, Ezra 8: 18, and Job 33: 21 (where, however, some editions

have רָאוּ instead of רָאִי. Vid. Gesenius' Lehrgebäude § 21. 1. c, and Ewald's Gram. (6th ed.) § 94. a.

29. יִרְחֹקְךָ for יִרְחֹקְךָ, as in Isaiah 30: 19, a transposition similar to that in קָטַלְךָ and קָטַלְךָ from קָטַל.

33. יִתְמָהוּ. Const. præg. vid. Ges. § 138.

CHAP. XLIV.

1. בִּסְפָּר אִישׁ. Vid. Ges. § 122. rem. 1.

3. הַבֹּקֶר אֹר. "The morning shone". אֹר 3rd pers. sing. pret. Vid. Ges. § 71. rem. 1.

4. יֵצְאוּ אֶת הָעִיר וְגו'. The clause is to be translated: "*They had not gone far from the city, when Joseph said &c.*" On הִרְהִיק vid. Ges. § 139. 4. rem. 1, and on the accusative אֶת הָעִיר, § 135. 1. The LXX. add at the end of the verse: *ἵνα τί ἐκλέψατέ μου τὸ κόνδυ τὸ ἀργυροῦν*, whilst the Vulg. inserts a similar phrase at the commencement of v. 5: "*Scyphus, quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, &c.*"

5. הֲלוֹא זֶה וְגו'. Tuch would supply בִּידְכֶם and translate: "*Is not that, out of which my master drinks, in your possession?*" but it is better to take the clause literally: "*Is not this that out of which my master drinks?*" Is not this my master's cup? אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה, א' בּו. On the construction בְּ שִׁתָּהּ vid. Ges. § 151. 3. a. וְהוּא נָחַשׁ יִנְחֹשׁ בּו. "*And in which he is wont to divine*". So LXX., Vulg., Syr., and similarly Onk. who has בִּדְקָא מְבַדֵּק בֵּיהּ, "*and in which he searches*", scil. for the future. Vid. n. on v. 15. Saad., wishing to screen Joseph from the charge of such practices, explains

here by נִסָּה, *to tempt, to try*, and renders accordingly:

وَهَوَّ إِنَّا أَمْتَحَنَكُم, "*and he only proved you by it*".

12. וַיִּחְפֹּשׂ וְגו'. "So he searched, with the eldest he began, and with the youngest he finished".

15. Vid. n. on v. 5. Tuch, Delitzsch, Knobel render הֲלָא יִדְעָהֶם וְגו' by: "Did you not know that a man like me would certainly surmise it?" or "notice it?" To be consistent, they should have given נִחַשׁ נִחַשׁ the same meaning in v. 5, "and he would certainly remark it," i. e. its loss, miss it; in which case נִחַשׁ would be construed with בָּ, like רָאָה בָּ.

18. בִּי אֲדַנִּי. Vid. n. on ch. 43: 20.

21. וְאֶשִׁימָה עֵינִי עָלָיו. "And I will look favourably upon him". שׁוֹם עֵינִים עַל פ' is "to look favourably on a person"; שׁוֹם פָּנִים עַל פ' "to look unfavourably on a person". This rendering has the support of the LXX. καὶ ἐπιμελοῦμαι αὐτοῦ, Saad. וְאֶשִׁי עֵינִי לְמַבְרָא עָלָיו, and Ps.-Jon. أَجْعَلُ عَيْنَايَ بِهِ. But Onk., Syr., Vulg., our A. V., and several of the commentators, such as Delitzsch and Kalisch, take it literally: "that I may set my eyes upon him," convince myself of his existence and see that you are speaking the truth.

22. וְעָב וְגו'. "For if he leave his father, he will die". Vid. n. on ch. 42: 38.

CHAP. XLV.

6. וְזֶה שְׁנֵהֶם. Vid. Ges. § 120. 2. note.

7. לְשׁוֹם לְכֶם שְׂאֵרִית. Maurer and Schumann render this: "that I might give you the residue in the earth," "of the earth," i. e. the residue of the corn which the earth has produced. however, is not so used, and besides it would then be הָאָרֶץ Translate therefore: "that I might give you a remnant in the

earth," i. e. might keep you alive, so as to have posterity. Comp. 2 Sam. 14: 7. וְלִהְיוֹת וְגו' "*And to preserve you alive, a great body of fugitives.*" לפליטה is in apposition to לכם, the infinitive being here construed with ל instead of with the accusative. Most critics, following some of the ancient versions, translate: "*to preserve you alive for a great deliverance*," that you may be preserved in great numbers and become a great people. Kalisch adopts the rendering of our A. V. "*that I may keep you alive by a great deliverance*," arguing that the repetition of the ל in apposition is contrary to usage (the Sam. omits it), but we do not see how לפליטה can mean "*by a deliverance*". The Vulg. has a curious translation: "*ut reservemini super terram, et escas ad vivendum habere possitis.*"

8. לֹאֵב לְפָרְעָה. "A father to Pharaoh," i. e. chief minister. Comp. 1. Macc. 11: 32.

12. כִּי פִי הַמְדַּבֵּר. *That it is my mouth that is speaking to you*," i. e. that it is my very self. Vid. Ges. § 108. 3. note.

18. אֵת טוֹב א' מ'. "*The best of the land of Egypt*", i. e. its choicest products, as shown by v. 23, Is. 1: 19, Ezra 9: 12, &c. Others render: "*the best part of the land of Egypt*," i. e. Goshen, but this is not proved by a reference to ch. 47: 6, 11, for the word used there is not טוֹב, but מִיָּטֵב.

19. וְאַתָּה צ'. "*And thou (scil. Joseph) art commanded*" to say to thy brethren, "*do this.*"

21. עַל פִּי פָרְעָה. Comp. n. on ch. 41: 40.

22. חֲלָפוֹת שִׁמְלַת. "*Changes of garments*", robes of honour given them by the monarch, as is customary in the East. So Saad. خِلَعٌ. The LXX. render the words by δισσὰς στολὰς, Vulg. *binas stolas*, "Syr. اَوْنِيَتَيْنِ نَسَلًا "*pairs of garments*,"

Onk. אֶצְמִלּוֹן דְּלִבּוֹשֵׁן, the plural of a word אֶצְמִלִּי, or אֶצְמִלִּי, borrowed from the Greek *στολγῇ*.

24. אֵל תִּרְגְּזוּ בְּדֶרֶךְ. Either, with Gesenius, Tuch, Maure. &c., "*do not fear on the way*", go your way with confidence or, with the ancient vss., Knobel and Delitzsch, "*be not angry on the way*" with one another, blaming each other for what you formerly did to me.

CHAP. XLVI.

3. מִרְדָּה. רָדָה is a rare form of the infinitive, like דָּעָה from יָדַע, and לָדָה from יָלַד. Vid. Ges. § 68. rem. 1.

4. אַעֲלֶךְ גַּם עִלָּה. Vid. Ges. § 128. 3. rem. 1.

15. וְאִתָּּ רִינָה. A very awkward construction. The best translation is: "*along with Dinah.*"

21. The catalogue of names given in this chapter differs very considerably from those in Numb. 26, and in 1 Chron. as may be seen by a reference to the various readings. In no case, however, are the differences so wide as in that of the sons of Benjamin. It should however be borne in mind: 1. That the list here given is that of those sons of Benjamin who went down into Egypt, whilst those in Numbers and 1 Chron. are drawn up without any reference to that event. 2. That in the catalogue of Numb. 26 we have a list of the then existing families of the tribe of Benjamin, and that, therefore, all of his sons who died without issue are omitted in it. 3. That the genealogical lists in Scripture do not always carefully distinguish between the children and the grandchildren. With these preliminary remarks we proceed to note the differences between the various catalogues. The sons of Benjamin here

amount to *ten*; in Numb. 26: 40, to *five*; in 1 Chr. 7: 6, to *three*; and in 1 Chr. 8: 1, 2, to *five*. The genealogical lists appear indeed to be very corrupt. We shall note the variations of the names in order. (1.) בִּלְע occurs in all four lists. (2.) בִּכְר occurs only here and in 1 Chr. 7: 6. (3.) אֶשְׁבֵּל occurs here, in Numb. 26: 38, and 1 Chr. 8: 1, and is probably identical with יְדִיעֵאל, mentioned in 1 Chr. 7: 6. (4.) גִּרְא is named here and in 1 Chr. 8: 3, where, however, he is a grandson, and not a son, of Benjamin. There are, it is to be noted, two sons of בִּלְע mentioned in that chapter of the name of גִּרְא. (5.) נַעֲמָן is given in three lists, viz. here, in Numb. 26, and in 1 Chr. 8. In the two latter passages, he is reckoned a grandson. (6.) אַחִי, possibly the same as אַחִירָם (Numb. 26) and אַחִיחָה (1 Chr. 8: 4), in which latter passage he is also reckoned a grandson. (7.) רֹאשׁ is not mentioned elsewhere. (8, 9.) חֲפִים and חֲפִים are here sons of Benjamin, and so also in Numb. 26: 39, where they are called חֲפִים and חֲפִים; while in 1 Chr. 8: 5 they are reckoned as his grandsons, and named חֲפִים and חֲפִים. They are perhaps identical with the חֲפִים and חֲפִים of 1 Chr. 7: 12, in which case עִיר must be a second name of בִּלְע, and not to be identified with the עִירִי of 1 Chr. 7: 7, as Benjamin could not have had great-grandchildren before going down to Egypt. (10.) אֶרֶד is probably the same as the אֶרֶד of 1 Chr. 8: 3, and therefore a grandson of Benjamin. Sons of Benjamin not named in this chapter (unless indeed we choose to identify them with רֹאשׁ and בִּכְר) are the נֹחָה and רָפָה of 1 Chr. 8: 2. Additional grandsons are also there mentioned, viz. אֶבְיָהוּד, אֶבְיָהוּד, and a second גִּרְא. Perhaps the אֶרֶד of 1 Chr. 7: 12, if a son of Benjamin at all, is the same as the אַחִירָה of 1 Chr. 8: 1.

28. יָאֵת יְהוּדָה שְׁלַח וְגו'. "*He sent Judah before himself to Joseph, that he (Joseph) might direct him* (Ju-

dah) to Goshen, before his (Jacob's) arrival" (lit. "before his face").

29. ויבך על צ' עור is strangely rendered by the LXX. καὶ ἐκλαυσσε κλαυθμῶ πόνου.

CHAP. XLVII.

2. מִקְצָה. "Out of the whole number." Vid. n. on ch. 19: 4.

3. רָעָה. On this const. vid. Ges. § 144. c. Several edd. and the Sam. read רָעִי, which would be the ordinary construction.

6. וְשִׁמְחָם. Pret. used for imperative. Vid. Ges. § 124. 6. rem. 1.

11. רַעְמָם. The name is here used by prolepsis, as the town was built by the children of Israel themselves, Exod. 1: 11.

13. וְהָלָה וְגו'. "And the land of Egypt was exhausted." הָלָה is the fut. apoc. from לָחָה, i. q. לָאָה, "to be exhausted." On the lengthening of the vowel of the preformative vid. Ges. § 74. rem. 3. b. The Sam. has the more common וְהָלָה.

18. וַיֹּאמְרוּ לוֹ וְגו'. "And they said to him, we will not conceal it from my lord, that, since the money is all spent, and our herds of cattle have become my lord's, there remains nothing &c." Maurer, Hitzig and Kalisch translate כִּי אִם וְגו' by "but our money is spent, &c." Knobel connects הֵם with מִקְנֵה הַבָּי, as well as with הַבָּסֶף: "since our money and our herds of cattle have entirely passed into the hands of my lord."

19. הָשֵׁם. Fut. of שָׁמַם, like יָמַר and יִקַּל. Vid. Ges. § 66. rem. 3.

21. וְאֵת הָעָם ה' אָחַז לְעֵרִים. וְאֵת הָעָם is the case absol., vid. Ges. § 142. 2. "And as for the people, he removed them

into the cities." Such is the literal translation of the Masoretic text, which can, however, scarcely be correct, as it is impossible that Joseph could have brought *all* the Egyptians into the towns. Gesenius, Tuch, and others, take it to mean that he removed the people from one city into another throughout the whole land; but that would require הָעִיר אֶתוֹ מֵעִיר לָעִיר, as in 2 Chr. 30: 10. If the words be really not corrupt, we must take הָעִיר in a somewhat wide sense, and translate with Schumann, "*and the people he caused to come to the cities,*" namely for the purpose of getting the grain which was stored up in them (ch. 41: 48). Among the ancient versions, Onkelos and the Syr. understand the passage in the same way as Gesenius, and are accordingly obliged to render it: סֶחֱמַן מִיָּב אִנְשֵׁי כָּח מֵאָ, וַיָּבֹא עִמָּם אֶעֱבֹר יְהוּה מִקְרִי לְקָרִי חֲמֵן. But the Sam., LXX. and Vulg. have a very different reading: וַיָּבֹא הָעָם הָעִבְרִי אֶתוֹ הָעִבְרִים, καὶ τὸν λαὸν κατεδουλώσαστο αὐτῷ εἰς παιδῶς, which is adopted by Houbigant and Knobel, and would be very good, if only לְעִבְרִים were omitted. The LXX., it may be remarked, have taken אֶתוֹ not as referring to הָעָם, but as a second accusative to הָעִבְרִי (just as in Jerem. 17: 4), in which Knobel follows them.

31. וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. "*And Israel bowed down* (in prayer) *towards the head of the bed.*" So Knobel, Delitzsch, &c. Schumann, Tuch, and others, render it: "*reclined* (or *leant back*) *upon the head of the bed,*" but in that case רֹאשׁ would be quite superfluous, just as in 1 Kings 1: 47 we have וַיִּשְׁתַּחוּ הַמֶּלֶךְ עַל הַמִּשְׁכָּב "*and the king bowed* (in prayer) *upon the bed.*" Of the ancient versions, Onk., Aq., Symm., and the Vulg. agree with the translation which we have given; e. g. Vulg. *adoravit Israel Deum conversus ad lectuli caput.*" But the LXX. and Syr. have read הַמִּטָּה, "*the*"

staff;" LXX. καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ; Syr. ܐܡܪ ܝܫܪܐܝܝܠ ܕܢܝܬܝܢ ܥܠ ܥܝܢܐ ܕܪܥܝܬܐ ܕܝܫܐܝܬܐ ܕܝܫܪܐܝܝܠ. Some modern critics have followed this reading, but taken it to mean that Jacob bowed in reverence to the sceptre which Joseph carried as a symbol of authority! The Apostle in the Epistle to the Hebrews (ch. 11:21), arguing with the Hellenistic Jews, quotes verbatim from the LXX., their mistake not affecting the correctness of his argument.

CHAP. XLVIII.

1. וַיֹּאמֶר. Indef., Ges. § 134. 3.

6. עַל שֵׁם וְגו'. "*They shall be called after the name of their brethren in their inheritance;*" that is to say, all Joseph's younger children are to be included in the tribes of Ephraim and Manasseh, and not to be reckoned as separate tribes.

7. מִפָּרָן. This is the only passage in which פָּרָן is used for אָרָם. מִתָּהּ עָלַי ר'. "*Rachel died beside me,*" i. e. in my presence, when I was with her. So Knobel. But Rosenm., Gesen. and Tuch render it preferably: "*Rachel died to my sorrow*" (lit. *upon me*, her loss weighing heavily on me). Vid. Ges. *Thesaurus*.

10. קָרָם נָא. Imp. from קָרַח, with suffix קָרָם, which is shortened on account of the maqpeph.

11. רָאָה. A rare infinitive form. Vid. Ges. § 74. rem. 2.

14. שָׁבַל אֶת יָדָיו. "*He crossed his hands.*" So LXX., Syr., Vulg., Targg. Ps.-Jon. and Jerus., Tuch, Delitzsch. Compare in Arabic, شَكَلَ *to be obscure or difficult* (lit. *to be entangled*), شَكَلَ *to plait* (e. g. the hair), *to bind*. But Gesenius, Kalisch,

and others, following Onk. and Saad., translate שכל by *“he placed his hands designedly (lit. he made his hands wise).”*

16. יקרא בהם שמי. Lit. *“let my name be called on them,”* i. e. let them be called mine, reckoned as my children; so Deut. 28: 10, 2 Sam. 12: 28, Isaiah 4: 2, 63: 19. Knobel, however, translates: *“and let my name be named through them,”* i. e. become famous through them.

22. שבהם אחד על וגו'. On אחד, for אֶחָד, vid. Ges. § 114. 6. *“And I give thee one portion above thy brethren, which I will take out of the hand of the Amorite with my sword and my bow.”* On the perfects נחתי and לקחתי vid. Ges. § 124. 4. Knobel takes שבהם more literally as a piece of *mountain-land*. The passage refers to the future assignment of *two* portions of territory to the descendants of Joseph in the land of Canaan, as the tribes of Ephraim and Manasseh. The LXX. curiously translate 'א 'ש by Σίχημα ἐξαίρετον, taking 'ש as the name of the wellknown city of Shechem, which really lay in the territory of the tribe of Ephraim.

CHAP. XLIX.

1. יקרא for יקרה, from קרה. Vid. Ges. § 74, rem. 22. באחרית הימים. The LXX. translate these words by ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, Targg. בְּסוֹף יְמֵינָא, *“at the end of days”*, Syr. בְּסוֹף יְמֵינָא, Vulg. *“in diebus novissimis.”* The exact words of the LXX. are used in the Epist. to the Hebrews 1: 1, and nearly identical are the words in 1 Pet. 1: 20, ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων, in both of which passages they are employed with reference to the times of Christ. The phrase, however,

need not bear that meaning, as is shewn by Deut. 4: 30, and we may therefore render it by "*hereafter*."

3. אַתָּה. This pronoun might include the substantive verb, but it is better to regard it as a vocative. רִאשִׁית אִנִּי. "*First-fruit of my vigour*". אֵין used of genital power. Rightly LXX. ἀρχὴ τέκνων μου. Aquila confounds אֵין with אֵין, translating κεφάλαιον λύπης μου, and similarly Symm. ἀρχὴ ὀδύνης μου, and Vulg. *principium doloris mei*. Such a rendering will not suit the context, nor such passages as Deut. 21: 17, Ps. 105: 36. יָרָא. Taken concretely, "*first*", "*chief*". Onkelos abandons the Hebrew text, giving in its place the Jewish tradition, which ascribed to Reuben three privileges, the right of primogeniture, of the priesthood, and of royalty: לְךָ הָיָה תְּחִלָּה לְךָ הָיָה לְמַסַּב הָלָהָא חִילְקִין בְּבִירוּתָא כְּהוֹנָתָא וּמַלְכוּתָא.

4. פָּחוּ כִּמִּים. The Sam. has פָּחוּת, which the ancient versions seem to follow, but, as Rosenmüller remarks, they may have expressed the 2nd pers. of the verb more for the sake of perspicuity than because they read פָּחוּת. LXX. ἐξύβρισας, Symm. ὑπερζέσας, Aq. ἐθάμβευσας, Vulg. *effusus es*, Syr. ܦܚܘܬܐ, "*thou hast erred*". פָּחוּ is not used by poetic license for פָּחוּת as Gesenius supposed, and we must not render it, as he did, "*scatebra es ceu aquæ sc. fervidæ*", but consider פָּחוּ as still the vocative. אַל הוֹתֵר. "*Mayest thou not excel*," or "*Thou shalt not excel*". Vid. Ges. § 149. 1. In the Lex. Man. Gesenius translates 'ת' א' by "*non lucrificies*;" Land, in his *Disp. de Carm. Jacobi*, by "*ebulliens aquæ instar noli redundare*." מִשְׁכְּבִי א'. Plur. instead of sing. by poetic license. Gesenius explains it differently, in his Gram. § 106. 4. rem. 2, as referring to polygamy. אִזְוָהּ י' עָלָה. "*Then thou didst pollute (it); my couch he ascended*". So we prefer to render, following the Masoretic accentuation. יִצְעִי עָלָה is an indignant ex-

clamation, addressed to the other sons, who were standing around. The old versions all appear to have read עֲלֵיתָ.

5. מכרהיהם namely in disposition. A much disputed word. (1.) Some derive it from בור, *to pierce, to bore, to dig*, or from כָּרָה = כּוּר; hence מְכָרָה “*a sword*”, with which has been falsely compared the Greek μάχαιρα. So, for example, Gesenius and Delitzsch. (2.) Others derive it, with Lud. de Dieu and Maurer, from the Aeth. ሙከራ: (mākārā) and Arab. مَكَر, *to consult, to contrive, to plot*, and translate the word by “*machinations*,” or, with Tuch, deduce the same meaning from the rad. ברר, *to turn one's self, to wind*. (3.) Kimchi and others identify it with מְגִירִים, which they render by “*habitations*.” So Onk. בְּאַרְעֵ תוֹקְבוֹתָהֶן from the rad. יִתַּב = יָשַׁב, and our A. V. Or else they take it as synonymous with מְבוֹרָה or מְבוֹרָה, their “*nature*” or “*character*.” So the Syr. מַטְבֵּן (מַטְבֵּן nature). (4.) Kalisch connects it with בּוֹר מְבִיר, and translates it by “*burning rage*.” (5.) Michaelis, Dathe, and Knobel, alter the word to מְבִירָתָהֶם, “*their betrothals*,” from מְבִיר. The LXX., reading with the Sam. בָּלוּ, render the passage: συνετέλεσαν ἀδικίαν ἐξαίρεσιν αὐτῶν.

6. אל תבוא נִי וגו'. Our A. V. is incorrect here, since כְּבוֹד and כְּבָרִי are not vocatives, but nominatives. כְּבוֹד is here fem., as being parallel to נַפֶּשׁ and of the same meaning. The LXX. render the latter clause: μὴ ἐρίσαι τὰ ἥπατά μου, probably reading יִחַד כְּבָרִי. The Sam. too has יִחַד. הרגו וגו'. Onkelos reads שֹׁר and renders the clause: הִרְגוּ שֹׁר הַנֶּאֱחָה “*they broke down a hostile wall*” (from רָצַץ = רָעַץ). This reading is found in 3 Mss., and is also followed by the Syr., Ps.-Jon., Saad., Vulg., Aq., Symm., and our A. V. It does not, however, suit the parallelism. The LXX. read, with the

Masoretic text, שׁוֹר, and translate: *ἐνεσχυροποίησαν ταῦρον*, "*they hamstrung an ox*," which is the usual meaning of עָקַר, Ar. عَقَرَ. אִישׁ the LXX. render collectively by ἀνθρώπους. This view is adopted by most commentators, as Rosenmüller, Gesenius, Tuch, Knobel, and Delitzsch. Some, instead of understanding שׁוֹר literally, have preferred referring it to Shechem, the ravisher of Dinah. They compare such passages as Ps. 22: 13, 68: 31, Isaiah 14: 9.

7. אָרוּר. The Sam. reads אֲדִיר, "*noble*," "*glorious*," probably an intentional alteration of the text; and in the same way has substituted הִכְרָתָם, "*their association*," for עֲבָרָתָם.

8. אַתָּה. This may be rendered with our A. V. and Schumann: "*Thou art he whom thy brethren shall praise*." Maurer and others regard it as rendering the following suffix more emphatic: "*Thee shall thy brethren praise*" (comp. Ges. § 119. 3); but it seems better to consider it as the vocative.

9. מִטְרֵף בְּנֵי עֲלִיָּה. "*From the prey my son thou art gone up*." The image is that of a lion retiring to the mountains after having devoured the prey which he has killed in the valley. The sense given by J. D. Michaelis, Dathe, and Gesenius: "*upon prey, my son, thou art grown up*," is not good, as עָלָה seems not to be used of the growth of animals. The LXX. took עָלָה in this sense, but assigned to מִטְרֵף the meaning of "*bud*" or "*shoot*;" ἀβλαστοῦ, υἱέ μου, ἀνέβη. Land, in his Disput., arbitrarily alters the text into מִטְרֵף בְּנֵי עֲלִיָּה וְגו', "*raptis filiis ovium genua flexit*" (עָלָה part. plur. fem. of עָלָה). "*And as a lioness*." That לְבִיָּא means "*a lioness*," and not "*a lion*," is proved by the Arab. لَبِيَّةٌ. It is objected, that in Ezek. 19: 2 we have לְבִיָּא used for "*a lioness*," and that לְבִיָּא must therefore be "*a lion*;" but the punctuation there is either wrong, or לְבִיָּא stands for לְבִיָּה, fem. of לָבִי.

The Vulg. has correctly *leaena*, and Saad. لَبْرَة, but the LXX. and Syr. render it by σάτυρος and لَبْرَة, "nhelp."

10. שֶׁבֶט. "*The staff*" of authority, or sceptre. Vulg. *sceptrum*. ומחקה. Onkelos renders מ' by סִפְרָא "*a scribe*," "*one learned in the law*," Ps. Jon. סִפְרִין, Targ. Jerus. סִפְרִין, Syr. مَضْمُنَا, "*an expositor*" or "*interpreter*;" Saad. الرِّسْمُ, probably "*the lawgiver*;" LXX. ἡγούμενος, Vulg. *dux*, and similarly the Sam. vers. מְנִיָּה (מְנִיָּה). Hengstenberg adopts the meaning of "*lawgiver*," which the word certainly bears in Deut. 33: 21, Isaiah 33: 22; but most critics (such as Gesenius, Tuch, Knobel, Delitzsch, Kalisch) prefer the meaning of "*staff*, *sceptre*," which it has in Num. 21: 18 and Ps. 60: 9. מִבֵּין רַגְלָיו. The opinion of Herder, de Wette, Schumann, Knobel, Delitzsch, and Kalisch, is perhaps the best on this point, viz. that the picture here drawn is that of a king seated upon his throne, with the sceptre between his feet, as represented on various ancient monuments. Others think, but with little probability, that the phrase is equivalent to the Arabic مِنْ يَدَيْهِ, an idiomatic expression for "*from him*." Maurer, Gesenius in the Thes., and others, consider the expression to mean "*his posterity*," בֵּין רַגְלָיו being, according to them, a euphemism for the organs of generation. They compare Deut. 28: 57, which, however, is wholly inapplicable on account of the difference of sex. This rendering, however, is supported by the LXX. ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, the Targg. Onk. and Jerus. מִבְּמֵי בְנוֹהֵי, Ps.-Jon. מִבְּרַגְלֵיהֶּ, Vulg. *de femore ejus*. Ewald and Tuch take רַגְלָיו as the plural of רַגְלִי "*a foot-soldier*," "*from among his soldiers*," and the Sam. vers. actually has: מִבְּיָן סִרְיָו (מִבְּיָן סִרְיָו) "*from between his ranks*." The Sam. cod. reads מִבְּיָן רַגְלָיו "*from between his banners*," but this seems to be a merely conjectural emendation. Two Hebrew

Mss. indeed appear to exhibit this reading, but they are doubtful. עַד כִּי יִגְעָה יָדוֹ. “*Until*”, as in 2 Sam. 23: 10, “*until his hand was tired*”; comp. עַד אֲשֶׁר in ch. 28: 15. שָׁלוֹה. The form שְׁלוּהָ (adopted by V. d. H. and Theile), though the common one in the Mss., is of later date. Forty Mss. have שָׁלוֹה (never pointed שְׁלוּהָ), some few שָׁלוּ. The Sam. cod. and vers. give שָׁלָה, which the Samaritans pronounce שְׁלָה, and understand of Solomon (שְׁלָמָה, comp. מְנוּחָה in 1 Chr. 22: 9). A similar variety of reading prevails in Mss. with regard to the town of Shiloh, the name of which is written שָׁלוֹה, שָׁלוּ, and שְׁלוּ, whilst the gentile adjective is שְׁלֹנִי. All the ancient versions, with the exception of the Vulg. and Ps.-Jon., have read שָׁלָה, compounded of שָׁ=אֶשֶׁר and לָהּ for לוֹ. So LXX. τὰ ἀποστέλλεσθαι αὐτῆς; Aq. and Symm. ὃ ἀποκαίεται (which reading has crept into some Mss. of the LXX.); Syr. ܡܢ ܥܝܢܐ, Cod. S. Ephrem ܡܢ ܥܝܢܐ; Saad. اَلَّذِي اَلَّذِي; Onk. and Targ. Jerus. מְשִׁיחָא דְרִיְלִיָּה הוּא. Jerome and the Vulg. appear to have read some form of שָׁלָה, rendering it “*qui mittendus est*,” with which Grotius compares the name given to Christ ἀποσταλμένος. There is no trace now, however, of such a reading in the Mss. The Targ. of Ps.-Jon. has מְשִׁיחָא וְעִיר בְּנוֹי “*the Messiah, the youngest of his sons*”, taking שָׁלָה to mean “*his son*”. This signification has perhaps been deduced from the Rabbinical שְׁלִיל, Arab. سَلِيلٌ, “*foetus*”, but the word שָׁלִי itself does not exist, and therefore this interpretation (though adopted by Kimchi, Pagninus and Calvin) is now justly exploded. We must discard at once the derivation from שָׁלָה, as the form שָׁ nowhere appears in the Pentateuch (Gen. 6: 3 not being an example, vid. note on that passage). The derivation of שָׁלָה, or שְׁלוּהָ, from שָׁלוּ, as an appellative noun signifying “*peace*”, “*rest*”, (according

to the forms **קִישׁוֹר** and **בְּיִשׁוֹר** will not do, as such a form cannot come from **שָׁלוּ**, unless **שִׁלָּה** or **שִׁלּוֹ** be shortened from **שָׁלוּ** (comp. **גִּזִּי**). The words **שִׁלָּה** and **גִּלָּה** stand, however, for **שִׁלּוֹן** (**سَيْلُون**) and **גִּלּוֹן**, as proved by the gentile nouns **שִׁלְנִי** and **גִּלְנִי**, and by the analogy of **מְגִדוֹ** for **מְגִדוֹן** and **שְׁלֹמֹה** for **שְׁלֹמֹן** (comp. Gr. *Σαλωμών*, *Σολομών*, and Arab. **سُلَيْمَان**). Hengstenberg, taking **שִׁלָּה** to mean either “peaceful” or “man of peace” (comp. **שָׁר־שָׁלוֹם** Isaiah 9: 5), relies on the analogy of **קִיצוֹן** and **אִיתוֹן**, for **קָצִין** and **אָתִין**, from **קָצָה** and **אָתָה**; so that **שִׁלּוֹן** and **גִּלּוֹן** would stand for **שָׁלִין** and **גָּלִין**, from **שָׁלוּ** and **גָּלָה**. Roediger, in *Ges. Thes.*, thinks it more probable that **שִׁלָּה** or **שִׁלּוֹ** stands for **שִׁלּוֹן**, and that for **שִׁלּוֹם**, from the radical **שָׁלַם**. **גִּלָּה** he derives from **גָּל**, as **הִיצוֹן** from **הִצָּן**. Delitzsch assumes a radical **שׁוּל**, i. q. **שָׁלוּ**. With regard to the rendering of the passage, **שִׁלָּה** may either be taken as the accus. of place (just as in 1 Sam. 4: 12), “until he (scil. Judah) comes to Shiloh,” or as the nominative, “until Shiloh comes.” We prefer the latter, but there is no grammatical objection to either translation. A modification of the latter rendering has been adopted by some, viz. “until tranquillity cometh”; so Knobel, who is inclined to vocalise the word **שִׁלָּה** or **שִׁלָּה**. We purposely avoid entering here into theological exegesis. **וְלוֹ יִקְרָת עַמִּים**. “And to him is the obedience of the nations”. On the **ק** with dagh. euph. vid. *Ges.* § 20. 2. b. The root of the word is **יָקַר**, Arab. **وَقَعَ** “to obey”; it occurs only here and in Prov. 30: 17. Rightly Onk. **יָלִיה**. Incorrectly the LXX. **καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν** (apparently connecting **יָקַר** with **יָקָרָה**), and so the Vulg. *ipse erit expectatio gentium*, and Syr. **ܠܗ ܝܩܪܬܐ ܕܥܡܝܐ**. The Sam. cod. reads **יָקַרְתִּי** (var. lect. **יָקַרְתִּי**) “to him shall the people be assembled”, from a word **יָקַרְתִּי**=**יָקַרְתִּי**, of which, how-

ever, there is no other trace. The Sam. vers. translates it by יִתְגַּדְּרוּן *"shall be led"*. Saad. follows this opinion: **وَالَيْهِ تَجْتَبِعُ** and likewise our A. V. *"and unto him shall the gathering of the people be"*. Ps.-Jon. has the following extraordinary version: **וּבְרִלִיָּה יִתְיַמְסוּן עַמֵּימָא**, *"and on account of him shall the nations melt away"* (מזמם=ימים).

11. **אֲסָרִי וְגו'**. Obsolete const. state before a preposition; vid. Ges. § 114. 1, and § 88. 3. a. On the form of the suffix in **עִירָה** and **סוּתָה** vid. Ges. § 89. 1. rem. 2; the קִרִי must not be adopted, as the reading in our text is more ancient. **בְּנֵי**. Vid. Ges. § 88. 3. a. The Sam. cod. has in this passage **עִירִי** and **אִירָנִי**, whence the following ridiculous translation in the Sam. vers. **אֲסָרִי לְגַפְנָה קְרָתָה וּלְרִיקָה בְּנֵי עֲמֻקָּה**, *"binding to the vine his city (confounding עִיר with עֵיר), and to the vine-branch the sons of strength (אִתָּן instead of אֲתָן)"* **סוּתָה**. The Sam. cod. reads **בְּסוּתָה**, which is probably the correct reading. Gesenius explains **סוּתָה** by aphæresis for **בְּסוּתָה**, which is possible, but without evidence. Tuch, Knobel, Delitzsch and others take it from the rad. **סוּה** (= Arab. **تَزَيَّ**, *to dress oneself*), whence the noun **מִסְחָה**. In this case it would be a contraction for **סוּתָה**, like **רִי** for **רָוִי**.

12. **חֲבִלִּילִי**. **חֲבִלִּיל** is the adjective and **־י** the termination of the const. state; vid. Ges. § 88. 3. a. The word must be connected with the Arab. **حَلَك**, *to be jet black*, and **حَكَل**, *to be obscure and doubtful*. The LXX. render it by *χαρποιοι*; Vulg. *pulchriores*; Syr. **وَقَّ** *"flashing"*; Onk. and Ps.-Jon. **יִסְמְקוּן** *"are red"*; Aq. *κατάκαροι*. The Sam. cod. has **חֲבִלִּילִי**, hiphil of **בָּלַל**, taken intransitively: *"his eyes are more perfect (beautiful) than wine;"* but the Sam. vers. gives **אֲצִירָחֵן** *"are red"* (connected with the Heb. rad. **חָמַר**, **ע** for **ח**).

13. **וְהוּא לְחוּף אֲנִית**. *'And he shall be on a shore of*

ships", i. e. a shore much frequented by ships. על צידן. Some Mss., the Sam. cod. and vers., LXX., Vulg., Saad., Ps.-Jon., read עַר; whilst the ordinary reading עַל is that of the great majority of the Mss., Onk., and Syr. The difference is that עַל means: "*his border shall be upon Sidon*", i. e. he shall border on Sidon; and עַר, "*shall extend to Sidon*", as far as Sidon.

14. חמר גרם. "*An ass of body*", i. e. of large size, powerful; Vulg. *asinus fortis*, Aq. ὄνος ὀστώδης, Syr. paraphrastically אֲבִירָא, "a brave man". The Sam. has גרים, probably an adjective גרים=Arab. جَرِيمٌ, "*bulky*"; although Geiger, in his work *Urschrift und Uebersetzungen der Bibel*, p. 359—60, reads the word גרים, and explains גרים as meaning "*an ass of strangers*", that is bearing the burdens of, or subject to, the Phœnicians. Onk. gives a meaningless quid pro quo: עתיר בנכסין, "*rich in substance*". The translation of the LXX. Ἰ. τὸ καλὸν ἐπεθύμισεν, "*Issachar desired what was good*", seems to depend on some such reading as חמר גרם (Geiger); whilst the Jerus. Targ. has חמיר באורייתא, "*he had desire after the law*", probably reading חמר גרם! בין המשפחים. "*Between the cattle-pens*". מ' only occurs in this passage and in Judg. 5: 16. The root is שָׁפַט, "*to fix*" (connected with שָׁפַט, "*to judge*", and שָׁכַח "*to be quiet, to rest*"), the name being derived from the stakes driven into the earth. The phrase seems to indicate the easy life of the agriculturist. Onk. פְּחִימָא, and so Vulg. *inter terminos*; Syr. بَيْنَ نَحْيَيْنِ, "*between the roads*"; Ps.-Jon. combines both translations: בין פְּחִימָא וּבֵין אֲרָחָא. The LXX. have here: ἀνὰ μέσον τῶν ἀλήρων; but in Judg. 1. c. ἀνὰ μέσον τῆς διγομίας, "*between two burdens*"; which latter is the rendering of our A. V. in this passage, although in Judges it has the better translation "*sheepfolds*." Symm. ἀνὰ μέσον τῶν μεταίχμιων, "*in the middle of two armies*", and so

Saad. **בֵּינֵן صَفִיִּין**. Theod. retains the Hebrew word, which he writes *μωσπεθιαμ*.

15. מנחה. "Rest"; LXX. *ἀνάπαυσις*, Vulg. *requies*, Saad. **الرَّاحَة**. Others, "resting-place" or "settlement"; Onk. **חִילְקָא**, "lot or portion", Syr. **مَنْمَتِه**, "his habitation". מנח. Taken substantively, and therefore not agreeing with מנחה; the Sam. has **מְנַחָה עֲבַד**. וַיְהִי לַמֶּלֶךְ לְעֹבֵד. Not to be translated, as in our A. V., "and became a servant to tribute", but "and became liable to the service of a slave", that is to say, worked without receiving wages. עֲבַד is the genitive after מֶלֶךְ (comp. 1 Kings 9: 21), otherwise we should have **לְמַם עֲבַד**. The simple phrase **וַיְהִי לַמֶּלֶךְ** is more frequently used, e. g. Judg. 1: 30, 33.

16. כֹּאחַד שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל. "As one of the tribes of Israel" i. e. shall be recognised as an independent tribe, notwithstanding the small extent of his territory.

17. יִהְיֶה is here used by poetic license for יִהְיֶה, which is the reading of the Sam. **שְׁפִיפִן** poet. for **עַל**. A *ἀναξ* λεγ.; apparently a diminutive from a noun corresponding to the Arab. **سُف** "a snake". Jerome renders it by *cerastes*, the Vulg. by *coluber*. Others suppose that the *basilisk* is meant, Onk. **חִירְמָן**, Syr. **سُفْمَنْ**. The LXX. render it by *ἐγκαθήμενος*, "lying in ambush" **עֲקֵבִי**. Dagh. euph.

18. This verse is confessedly obscure. Some critics consider it to be an interpolation, on account of the want of any apparent connexion with the other parts of the poem; but it would be difficult to see why such an interpolation should have been made, and if so, it must have been one of a very early date, as it occurs in all the Mss. and versions. The connexion is certainly hard to be perceived, but it has probably been correctly understood by the Targg. of Ps.-Jon.

and Jerus., the former of which paraphrases the verse thus:

אָמַר יַעֲקֹב כִּי חָמָא ית גִּדְעוֹן בֶּר יוֹאָשׁ וְיִת שְׁמִשׁוֹן בֶּר מָנוּחַ
דְּקִימִין לְפָרוֹקִין לֹא לְפִוְרָקְנִיה דְּגִדְעוֹן אָנָּה מִסְכִּי וְלֹא לְפִוְרָקְנִיה
דְּשְׁמִשׁוֹן אָנָּה מוֹדִיק דְּפִוְרָקְנֵהוּ פִוְרָקִין דְּשַׁעְתָּא אֱלֹהִין לְפִוְרָקְנֵה
יְיָ דְּפִוְרָקְנֵה פִוְרָקוֹן עַלְמִין, "Jacob said, when he
beheld Gideon, the son of Joash, and Samson, the son of Manoah,
who were to arise as deliverers: 'I look not to the deliverance
wrought by Gideon, nor to the deliverance wrought by Samson,
because the deliverance achieved by them is only a temporary
deliverance; but I wait for, and look to, thy deliverance, O
Lord, because thy deliverance is an eternal deliverance.'"

19. גַּד גִּדּוֹר וְגו'. "Gad, an army shall assail him, but he
shall assail their rear". LXX. *πειρατήριον πειρατεύσει αὐτόν*
αὐτὸς δὲ πειρατεύσει αὐτὸν κατὰ πόδας. *Πειρατήριον* is a
piratical expedition. Vulg. *Gad, accinctus præliabitur ante*
eum, et ipse accingetur retrorsum; Syr. *גַּד יֵצֵא לְעֵדָף סֶחֶם*
וְיֵצֵא חֶמְלָא, "Gad shall go forth with an army and shall lead
along his followers" (*חֶמְלָא* in a derived sense, like *عَقِب* in
Arab. "posterity."). A. V. badly: "he shall overcome at the
last". *עַקְבָּם: אֲשֵׁר*. So we read, adopting the conjecture of
Ev. Scheid, and separating the *ד* from the following verse.
This is supported by the LXX., Syr., Vulg., and Saad., none of
whom appear to have read *מֵאֲשֵׁר*.

20. *מֵאֲשֵׁר*. Vid. n. on v. 19. The usual reading is *מֵאֲשֵׁר*,
which has been variously explained. J. D. Michaelis, Tuch,
Knobel and Delitzsch take *שְׂמִנָּה* as a substantive, and render
the clause: "out of Asher (comes) fat, (which is) his food",
comparing *שְׂמִנִּים* in Isaiah 25: 6; but *שְׂמִנָּה* nowhere occurs
as a noun (whence, perhaps, it has been altered in the Sam.
into *שְׂמִן*). Ewald takes the *מֵן* in a comparative sense, and
translates accordingly: "his food is too rich for Asher", i. e.

he has great superfluity, and hence can furnish royal dainties. Kalisch has: "*Of Asher the bread will be fat*", following Onk. אֶשֶׁר טָבָא אֶרְעִיהָ, "*Of Asher the land shall be good*" מעדני מלך. "*Royal dainties*", i. e. meat fit for the table of kings. It is not necessary to refer it with the LXX. and Syr. to the supplying of the table of the kings of Israel by the tribe of Asher.

21. אִילָה שְׁלַחָה. Either "*an outstretched*", i. e. "*a graceful*" or "*slender hind*;" or "*a hind let loose* (A. V.)" i. e. "*unfettered*," bounding swiftly away. So Aq. ἐλαφὸς ἀπεσταλμένος, Vulg. *cervus emissus*, Saad. كَيْائِلَةٌ مُرْسَلَةٌ, "*as a hind sent forth*", and the Syr. paraphrastically إِسْرَافًا فَحِيلاً, "*a swift messenger*". Knobel renders שְׁלַחָה by "*scared*", comp. Isaiah 16: 2. Some have found here a prophecy in reference to the Galilean apostles (in Syr. مَجْنُونًا)!! The LXX., whom Ewald follows, appear to have read the verse: נִפְתָּלִי אִילָה שְׁלַחָה הַנָּחַן, as they translate: Νεφθαλι στέλεχος ἀνειμένον, ἐπιδιδούς ἐν τῷ γεννήματι κάλλος. The Masoretic reading, however, is decidedly preferable. הַנָּחַן אִמְרֵי שֵׁפָר. "*Who utters elegant words*", referring to the poets of the tribe, such as Deborah and Barak (Judges 5). So Rosenm., Tuch, Knobel, Delitzsch, &c. הַנָּחַן agrees grammatically with נִפְתָּלִי, and not with אִילָה. The rendering "*who bringeth forth beautiful young*" (Chald. אֶמֶר "*a lamb*") is bad. The Sam. has שׁוּפָר, according to the Aramaic form שׁוּפָרָא, שׁוּפְרָא; but the Sam. vers. evidently read בּוּפָר, as it gives the following marvellous translation: נִפְתָּלִי אֶגְרָה מִשְׁלַחָה הַיָּהֵב מִיַּמְרֵי פָרְקָן, "*Naphtali is a letter (or messenger) sent, that gives words of redemption (or salvation)*".

22. בֶּן פֶּרֶת. בֶּן is in the construct state, although everywhere else it takes the form בֶּן־ with maqqeph; comp. שָׁם,

which form is used in the construct state as well as שֹׁר. פֶּרֶה is the old form of פָּרָה or פְּרִיָּה (vid. Ges. § 79. rem. 2.b), and here equivalent to פָּרָה, “a heifer”, “a hind”, for antelopes are called by the Arabs بَقَرُ الْوَحْشِ, “wild oxen”. בָּנוֹת, “the daughters”, are the hinds that accompany the stag (on the verb in the sing. vid. Ges. § 143. 3); and שֹׁר is to be taken in the sense of “an ambush” or “ambuscade” (vid. Ges. Thes.), made by the huntsman near the spring or pool, where the deer come to drink. The verse may, however, admit of an entirely different rendering, if we take פֶּרֶה in the sense of “a fruitful tree” (= פְּרִיָּה Isaiah 17: 6), here “a vine”. The daughters are in this case “the branches”, and שֹׁר is used in its ordinary meaning of “a wall”. “Joseph is the son of a vine, the son of a vine beside a spring; his branches run over the wall.” We prefer the former translation, although the latter is adopted by most modern critics. e. g. Gesenius, Tuch, Knobel, Delitzsch, Kalisch, and Ewald (who, however, reads בָּנוֹת צֹעֲדָה, as signifying “daughters of ascent,” i. e. “climbing branches”). The ancient versions differ widely. Onkelos: כְּרִי דִיסְמִי יוֹסֵף כְּרִי דִיתְבְּרָךְ כְּגוֹפֵן דְּנִצִּיב עַל עֵינָא דְמָא תְּרִין שְׂבָכִין יִפְקֹן מִבְּנוֹתָי וּמִקְבְּלֵין חוּלְקָא וְאַחֲסִנְהָא “My son that increaseth is Joseph, my son that is blessed, like a vine that is planted beside a spring of water; two tribes shall proceed from his children; they shall receive a portion and a possession”; — an excellent specimen of the *literal accuracy* of Onkelos in this chapter. LXX. υἱὸς ὑψημένους μου ζηλωτός, υἱὸς μου νεώτατος, πρὸς μὲ ἀνάστρεψον, reading with the Sam. בְּנֵי צִעֲרִי, and, apparently, עָלֵי שׁוֹב (ב and ר are easily confounded in the old Hebrew or Samaritan character, א, א); but how they extracted μου ζηλωτός out of עֵין is not clear, unless they took עֵין in the sense of “the eye” and

guessed that **עין עלי פרת בן** might mean: "one who grows up, or thrives, and is looked on with envy or admiration." Vulg. "*filius accrescens Joseph et decorus aspectu, filia discurrerunt super murum*", following the LXX. in the first part of the verse, but alluding in the second, to all appearance, to the story told in the Targg. Ps.-Jon. and Jerus., that the Egyptian young ladies ascended the walls to behold the beauty of Joseph as he rode out in his chariot!!! Syr. **בְּנֵי בִזְיָא מִשֵּׁף חָן**, **בְּנֵי בִזְיָא שֵׁם חָן חֲנָן שִׁמְיָא בְּשֵׁם שִׁמְיָא**, literally translated: "a son of education is Joseph, a son of education; ascend, O fountain, O lofty building which riseth with a wall". This seems to be sheer nonsense. The translators apparently read **עלי עין** (imp. 2. s. f. of **עלה**), and connected **בנות** with the verb **בנה**.

23. **ורבו**. Vid. Ges. § 66. rem. 1. "*And they shoot at him*". **רב** either is connected with **רמה**, or else this meaning is derived from the great number of the arrows; comp. **רביבים**, "rain", from the number of drops, and **رَبَابَة**, "a bundle of arrows". Ps. 18: 15, Job 16: 13, and Jerem. 50: 29, are referred to in proof of this meaning, but the first of these passages is doubtful, as **רב** may there be an adverb, "*in great numbers*". Kalisch translates **ורבו** "*and they assembled in multitude*"; Gesen. in the Lex. Man. "*et exacerbant eum magno numero*" (comp. his Gram. § 139. 4. rem. 1.). Similarly, among the ancient versions, Syr. and Saad.; but the Sam. cod. has **ויריבוהו**, "*and they contend with him*". LXX., Vulg. and Onk. seem to have read **ורבו**, as their respective translations are *ελοιδορουν*, *jurgati sunt*, **וְנִקְמֹתָי**. **בעלי חצים**. "Archers". Ges. § 104. 2. a. The Syr., has **مُتَبِّحَاتُ**, "*commanders of troops or bands*"; Onk. **בעלי פלוגתיה**, "*the lords of his heritage*", i. e. his brethren.

24. **באיתן** is to be taken as a substantive "*in strength*".

The LXX. render: *καὶ συνετριβή μετὰ κράτους τὰ τόξα αὐτῶν*, perhaps reading, as Capellus conjectures, *ק' יתכן*. Similarly Syr. *ܩܬܝܢܐ ܨܚܝܬܐ*. Knobel conjectures that *וחשב* should be altered into *וּתָשַׁר* or *וּתְשַׁר*, from *שָׁרַר* "to be firm"; and he translates *בְּאֵיתָן* by "for ever". *וַיִּפְּזוּ זְרָעֵי יָדָיו*. "And the arms of his hands shall be agile", or "the strength of his hands shall be active". *פָּזַן* is akin to the Arab. *فَزَّ*, "to leap up and flee (as a hind)". Others, comparing the Syr. *ܩܬܝܢܐ*, "hard", "robust", render: "the arms of his hands are strong". The former rendering is adopted by Saad. *اَهْتَرَّتْ ذِرَاعَاهُ*, and by Gesenius in the later editions of his *Lex. Man.*; but in the *Thes.* he prefers the second. The LXX., Syr., Vulg. and Sam. vers. take the word in a quite opposite meaning: LXX. *ἐξελύθη*, Syr. *ܐܠܝܚܐ*, Sam. vers. *מלכא*, and Vulg. (supplying *vincula*) *dissoluta sunt vincula brachiorum et manuum illius*. Davidson conjectures that they read *וַיִּפְּזוּ*, from *פָּזַן*. *מִשָּׁם* רעה אבן ישראל. Rosenmüller translates: "from that time he (Joseph) was the shepherd and stone of Israel", comparing *מִשָּׁם* in Hos. 2: 17. (A. V. 2: 15). Joseph, he says, is called the Shepherd of Israel, because he fed and nourished his father and brethren, and the Stone, because he was the prop of the family. Ewald: "from the hands of the Mighty One of Jacob, from thence where is (dwells) the Shepherd (guardian) of the stone of Israel", alluding, as he imagines, to ch. 25: 10—22. In our translation (p. 135) we have followed Tuch, Knobel, and other modern commentators. Among the ancient versions, Onk. and the Syr. read *מִשָּׁם*. The LXX. must have omitted either רעה or אבן, as they have merely: *καὶ ἐθεν ὁ κατισχύσας Ἰσραήλ*.

25. *וְאֵל שָׂרִי*. So we prefer to read with Tuch, Ewald, &c., following several Mss., the Sam. cod. and vers., and the Syr.

יִמָּאֵת. The ordinary reading of the Mss., adopted by V. D. H. and Theile, is וַיָּאֵת שְׂדֵי, which must, if correct, stand for וַיִּמָּאֵת שְׂדֵי (vid. on the omission of מֵן, Ges. § 151. 4). שְׂדֵי, however, never stands alone in the Pentateuch. The LXX. appear to support our reading, as do also the Vulg. and Saad., but all three are doubtful. Some Mss. have מֵאֵל שְׂדֵי, whilst Knobel would read מֵאֵת שְׂדֵי. בְּרַכַּת הַחַיִּים וְגוֹ', i. e. springs of water.

26. בְּרַכַּת הַהָרִים עַד. So we point the text, and translate: "*the blessings of the eternal mountains*", following the LXX. ὁρᾶς τῶν μονίμων, and most moderns, as Gesenius, Maurer, and Tuch, on account of the parallelism in this place, and the similar passages in Deut. 33: 15, Hab. 3: 6. In all probability we should read הָרִי עַד, or else הָרִי עַד, as in the second of the passages cited, though הָרִי may perhaps be an ancient form of הָרָה. The Vulg., Syr., Onk., Saad. and all the Jewish commentators follow the Masoretic punctuation הָרִי עַד (with a large disjunctive accent between the words), and consider הָרִי to be the participle, with suffix, of הָרָה "*to conceive*"; parents, however, are never called in Heb. הָרִים, but יֹלְדִים. The Sam. cod. and four Mss. have הָרִי עַד (see above) in the same sense as the LXX., but the later Samaritans pronounced the words הָרִי עַד "*of my mountain, even to —*" and understood it of mount Gerizzim, situated in the territory of the tribe of Joseph. Ewald imagines that בְּרַכַּת means here "*the summits*," and connects it with the Gr. πύργος! הַאֲבָתָה וְגוֹ'. Supply עַל. We render the word "*ornament, glory*," following Gesenius, Tuch, Knobel, &c., and deriving it from the rad. אָוַה. Ewald gives it the meaning of "*boundary, limit*," from the rad. אָוַה, and so our A. V. "*unto the utmost bound of the everlasting hills.*" נוֹרֵץ אֶחָיו. "*The crowned or consecrated among his brethren*", i. e. "*the prince of his brethren.*" So Gesenius, Tuch, Knobel, &c. LXX. καὶ ἐπὶ κορυφαῖς ὧν ἰσχύσεται

ἀδελφῶν, “and upon the head of the brethren of whom he was the leader”. Syr. **כֹּהֵן חֵטְאָא**, “upon the top of the crown of his brethren”, apparently confounding נזיר with נזיר. Saad. took נזיר in the ordinary sense of “a Nazarite”, rendering **וְהָמָהּ** **אֲחוֹתֵהּ**; and so Vulg. *in vertice Nazaræi inter fratres suos*. Onkelos, whom Rashi and several Jewish commentators and our A. V. follow, takes נזיר in the sense of the “separated one”; **וּלְנִזְרָא פְּרִישָׁא רַחֲמֵהּ**, “and upon the man (who was) separated among his brethren,” alluding to Joseph’s early sufferings.

27. **בֶּן זַבּוּלֵן**. “Benjamin is a wolf that tears in pieces”. On the omission of the relative, vid. Ges. § 121. 3. a. footnote. **יֹאכֵל עֵד**. “He devours prey”. LXX. badly *ἔδεται ἔτι*.

In order that the reader may more fully understand our views, we append the following translation of the entire poem. In some few instances we have given a free rendering.

“And Jacob called to his sons, and said: Gather yourselves together, that I may announce to you what shall befall you in after days.

“Assemble and listen, ye sons of Jacob,

“And hearken to Israel your father.

“REUBEN, my firstborn, thou,

“My strength and firstfruit of my vigour,

“Excelling in dignity and excelling in might,

“Thou that boilest over like water, excel not thou.

“For thou didst ascend the couch of thy father —

“Then thou didst defile it. My couch he ascended!

“SIMEON and LEVI are brethren,

“Instruments of violence are their swords.

“Into their council let not my soul enter,

“To their assembly let not my heart be united;

“For in their anger they slew men,

"And in their wanton cruelty they houghed oxen.
"Cursed be their anger, for it was violent,
"And their wrath, for it was cruel!
"I disperse them through Jacob,
"And I scatter them through Israel!
"JUDAH, thou — let thy brethren praise thee!
"Thy hand be on the neck of thine enemies,
"The sons of thy father bow down to thee!
"A lion's whelp is Judah;
"[Sated] with prey, my son, thou hast ascended [to thy
den].
"He has crouched, he has lain down, like a lion, and like
a lioness;
"Who shall arouse him?
"The sceptre shall not depart from Judah,
"Nor the staff [of power] from between his feet,*
"Until SHILOH come, †
"And the peoples obey him.
"He binds to the vine his ass,
"And to the choice vine his ass's colt;
"He washes in wine his garment,
"And in the blood of grapes his clothing;
"Dark are his eyes with wine,
"And white his teeth with milk.
"ZEBULON on the shore of the sea shall dwell,
"And he shall be on a shore of ships,
"And his border shall be upon Sidon.
"ISSACHAR is a strong ass,
"Lying down between the cattle-pens;

* Or: "*Nor a lawgiver from before him.*"

† Or: "*Until he comes to Shiloh.*"

“And he saw that rest was good,
“And that the land was pleasant,
“And so he bowed his shoulder to bear,
“And became a bonden thrall.
“DAN shall judge his people
“As one of the tribes of Israel.
“Dan shall be a serpent on the path,
“A snake upon the road,
“Which bites the heels of the horse,
“So that his rider falls backward.
“For thy help I wait, Jehovah!
“GAD — an army shall assail him,
“But he shall assail their rear.
“ASHER — rich is his food,
“And he produces royal dainties.
“NAPHTALI is a graceful hind;
“He utters words of beauty.
“JOSEPH is a stag —
“A stag at a spring;
“His hinds go up towards the ambuscade;
“And the archers harass him, and shoot at him,
“And assail him;
“But his bow shall continue sound,
“And his hands shall be strong and active.
“From the hands of the MIGHTY ONE of Jacob —
“From thence — from the Shepherd — the Rock of
Israel —
“From the God of thy father (may he help thee),
“And from God Almighty (may he bless thee),
“[Let there be] blessings of heaven above,
“Blessings of the deep that lies beneath,
“Blessings of the breasts and of the womb;

"May the blessings of thy father prevail over the blessings
of the eternal mountains,

"The glory of the everlasting hills ;

"Let them be upon the head of Joseph,

"On the head of the Prince among his brethren.

"BENJAMIN is a ravening wolf;

"In the morning he devours prey,

"And at eve he divides booty."

28. **אִישׁ אִשׁר כִּבְּ וְגו'**. "Structura hæc est: '*unicuique, quod secundum benedictionem ejus esset*', h. e. juxta id, quod ei eventurum esset, '*bene precatus est illis*'. בִּרְךָ cum dupl. acc. positum est, ut Deut. 12; 7, 15: 14." Maurer. Land would get rid of the somewhat harsh construction by reading **אִישׁ אִשׁר בִּבְרָכָתוֹ**. The Sam and several cdd. omit **אִשׁר**.

32. **מִקְנֵה הַשָּׂדֶה**. These words are in apposition to the preceding verses.

CHAP. L.

3, **הַחֲנָטִים**. Vid. on the plural, Ges. § 106. 2. a.

5. **בְּרִיתִי**. LXX. *ᾠσῶσα*, and so Vulg., Ps.-Jon., Saad., followed by Gesenius, Tuch, Delitzsch, our A. V., &c. But Onk., Syr., von Bohlen and Knobel take it in the sense of "*I have bought*," which is perhaps preferable.

10. **גֵּרֶן הָאֵטָד**. In all likelihood not "*the threshing-floor of Atad*," as if Atad was the name of a man or of a place, but, as a compound, "*the threshing-floor of thorns*," so called from some neighbouring thicket. **בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן**. "*On the other side of Jordan*". The route taken was certainly circuitous, but probably chosen on account of the warlike escort, which accom-

panied the procession. Only the brethren of Joseph entered Canaan, the armed body remaining on the eastern side of the Jordan towards the desert. A warlike procession would hardly have been allowed to pass without opposition through the territory of the Philistines in the south of the Holy Land.

11. **יֹשֵׁב מִצְרַיִם**. Collective. **אָבֵל מִצְרַיִם**. This name cannot mean "*the mourning of the Egyptians*," which would be **אָבֵל מִצְרַיִם** (and so Knobel would read); neither need we suppose it to mean, with Gesenius, Tuch, and Delitzsch, "*the meadow of the Egyptians*"; but it is best to consider **אָבֵל** as a verb in the 3. p. sing. pret. "*Egypt mourns*". Dr. Tregelles' translation, "*mourner of Egypt*", is incorrect, as that would require **מִן אָבֵל** in the construct state.

15. **לֹא יִשְׁמַמְנוּ יוֹסֵף**. "*If Joseph should hate us and recompense us &c.* —" an aposiopesis; rightly LXX. **μὴ ποτε**.

19. **בִּי הֲחַחַת אֱלֹהִים אֲנִי**. "*For am I in the place of God?*" i. e. shall I take upon myself to punish you? So rightly Aq. **οὐτε μὴ θεὸς ἐγὼ**, Symm. **μὴ γὰρ ἀντὶ θεοῦ ἐγὼ εἰμι**. Others incorrectly: "*for am I not under God?*" Syr. **عَنْدَ اللَّهِ**, **لَا أَسْتَعِينُ**, "*for I am under God*"; LXX. **τοῦ γὰρ θεοῦ εἰμι ἐγὼ**, "*for I am God's*" scil. servant. But Onk. and Saad. seem to have read **הֲחַחַת אֱלֹהִים** (from the noun **חָחַת**), for they translate: **הֲחַחַת רַבִּי אֲנִי**, and **أَخَافُ اللَّهَ**, "*I fear God*". One Ms. of the Sam. too has **הֲחַחַת**. Vulg. loosely: *num Dei possumus resistere voluntati?*

20. **עָשָׂה**. Vid. Ges. § 74. rem. 2.

21. **וַיִּרְכַּב עַל לָבֶם**. Vid. n. on ch. 34: 3.

26. **וַיִּשֶׂם**. "*And they placed him*". So Onk., LXX., and Syr. On the indetermin. 3rd pers. sing. vid. Ges. § 134 3. It is not to be rendered intransitively; vid. n. on ch. 24: 33.

A COLLATION OF VARIOUS READINGS

FOUND

IN THREE MSS. IN THE BODLEIAN LIBRARY, OXFORD,
AND ONE MS. IN THE UNIVERSITY LIBRARY, DUBLIN.

* * *Instances of mere scriptio plena and defectiva are not included in this collation.*

1: 18.	וְלֹהֲבָדִיל A.	9. B. has לְקִיָּין instead of
28.	בְּדִנָּה A.	אֶל קִין.
2: 7.	עָפָר A.	4: 12, 14.
19.	מֵה וְקָרָא-לוֹ A.	נָע A.
„	B. omits בָּל- before עוֹף.	23.
21.	תִּדְמָה A.	הָאֻזָּנָה A. D.
„	מִצְלֵתָיו B.	5: 10.
„	תִּחְתָּנָה B.	חָמֶשׁ A.
23.	לִקְחָהּ A. D.	14.
3: 3.	חָנְעוּ בּוֹ A.	עֶשֶׂר A.
7.	וַיִּתְּפְרוּ A.	30.
4: 4.	וַיִּמְחַלְבְּהוּ A.	וְחָמֶשׁ A.
7.	חֲטָאֵת A.	32.
		חָמֶשׁ D.
		6: 3.
		בְּשָׁנִים B. D.
		5.
		יָצָר B.
		16.
		וּשְׁלֹשִׁים A.
		19.
		הַחַי B.
		7: 11.
		וַאֲרָבָת A.

13.	בַּעֲצָם A.	15.	וַיִּתְּלֶה D.
18.	D. reads וַיִּתְּלֶה for וַיִּתְּלֶה.	13 : 7.	מִקְנֶה A twice.
23.	וַיִּמַּח B.; D.	10.	שָׁחַת A.
	reads the מ also with-	14 : 1.	כָּדָר־לְעֹמֶר B.
	out daghesh, but has		everywhere.
	no raphe, which is not	2.	וְשִׁמְאֵבֶר A. B.
	used in this MS. ex-	4.	וְשִׁלֵּשׁ B. D.
	cept with בְּגִד־כַּפֹּת.	6.	בְּהִרְרִים B.
3.	הָלוֹךְ A.	10.	A. D. : נָסוּ, but
21.	יָצָר B.		B. : נָסוּ.
14.	בַּעֲנָנִי D.	15.	After מִשְׁמָאל A. exhib-
18.	שָׁם הָם וַיָּפֹת B.		its אִישׁ, with an era-
21.	וַיִּשְׁכַּר D.		sure, partly obliterated.
29.	תִּשַׁע A.	17.	שֹׁנָה A.
10 : 10.	וְכִלְנָה B.	19.	קָנָה A.B. and so in v. 22.
14.	פְּתָרִים A.	23.	B. read אָם for וְאָם
17.	הַעֲרָקִי B.		before revision.
24.	וְשִׁלָּח A.	16 : 3.	עֶשֶׂר A.
26.	חֲצִיר־מֹות B.	"	לְשֹׁבֶת A.
30.	מִמִּשְׁאָה B.	14.	לְחִי B.
11 2.	בִּקְעָה A.	17 : 17.	A. reads now, instead
"	שֹׁנֶעֶר A.		of תִּבְתָּ, the word תִּנָּם,
3.	וַיִּחַמֵּר A.		but there are traces of
4.	פֶּן־נִפְּוִץ B.		the former reading hav-
18.	רָעוּ A.		ing been the same as
12 : 1.	אֶרְאָה A.		in the usual text, רָבַת.
2.	וַיְהִי D.	21.	הָאֶחָדָה A.
9.	הָלוֹךְ A.	23.	בַּעֲצָם A.
		18 : 6.	עֲנֹת A.B.D.

10.	שוב D.	16.	וַיִּתְמַהֲמָה B. D.
12.	וַחֲצֹקָה A. B.	19.	חֲדָרְבָּנִי B.
"	וְאֶרְנִי A. B.	20.	אֲמַלְטָה-נָּא B.
13.	לָמָּה D.	34.	אֲמָשׁ A.
"	אֲמָנָם B.	20 : 4.	אֶרְנִי for יְהוָה B.
17.	הַמִּכְסָּה A.B.D.	"	גַּם A.
21.	אֶרְדֶּה-נָּא A; but
B. has אֶרְדֶּה-נָּא.	16.	וְנִבְחַת D.
"	כָּלָה A.	21 : 2.	D. reads כֹּאשֶׁר with כ
deleted.
23.	הָאֵף A.	3.	אֶת-שֵׁם-בְּנוֹ A.
24.	A. has צְדִיקִים צְדִיקִים	12.	יִקְרָא לָךְ A.
"	הָאֵף A.	19.	הַחֲמַת B.
25.	הִלְלָה A. twice.	22 : 2.	In D. בְּנֶךְ has been
erased, but the vowels
and the end of the let-
ter ך remain.
26.	B. read originally
וַיִּנְשֵׂא; the affix תִּי was
added, either by an-
other hand, or in the
revision of the codex.	4.	D. omits אֶת before
הַמִּקְוִים.
27.	עָפָר A.	12.	וְאֶל-תַּעֲשֶׂה A.
31.	D. reads וַיֹּאמֶר לֹא,
but the first לֹא has been
partly erased.	13.	נִגְאָחוֹ A.B.D.
19 : 8.	אֲצִיָּאָה-נָּא A.	14.	יִרְאָה D.
"	אֶתְהִן A.	17.	נִאֲכָרְבָּךְ B.
"	לָהֶן B. D.	"	וְכֹחֹל A.
9.	D. reads הִלְאָה without
metheg. B. הִלְאָה.	18.	וְהַתְּבַרְכוּ B.
15.	הַמִּלְאָבִים B.
with mappik in the א.	23 : 9.	בְּתוֹכְכֶם B.
		10.	יֵשֵׁב A.
		18.	B. reads לְכָל instead
of בְּכָל.
		24 : 3.	יֵשֵׁב B.

11.	מְחוּץ A.	33.	לִי for לִי A.
12.	וַעֲשֵׂה חֶסֶד A.	26 : 3.	וְאַבְרָהָם A.B.D.
19.	לְגַמְלִיךָ B.	4.	לְזֹרְעָה B.
21.	מִשְׁתָּאָה B.	”	וְהַחֲבִירָבו D.
23.	מָקוֹם A.	”	בְּזֹרְעָה B.
24.	B. omits אֱלֹהֵי.	13.	הַלֹּחַ A.
33.	וַיִּשָּׂם, instead of וַיִּרְשָׁם, A.B.D.	15.	עֶפֶר A.
39.	אֱלֹהֵי A.	16.	עֶצְמָה A.
40.	מִלְאָבו A.	18.	בְּאַרְחַ D.
41.	חֶבֶא B.	”	לְהֵן B.twice.
42.	נָא for נָא A.	22.	אַחֲרָה A.
44.	אֱלֹהֵי A.	25.	בִּנְחָל was evidently written in D. instead of בְּאֵר, which is written over it.
”	לְבֵן A.		
46.	וְחִמְהָר A.	29.	חֶעֱשֵׂה B. D.
47.	יִלְדָה-לוֹ A.	”	רָק־טוֹב A.
48.	וְאַבְרָהָם A.B.D.	”	וְנִשְׁלַחַה A.
51.	לְבֵן A.	27 : 4.	אַחֲבִיתִי A.
55.	אַחִיָּה A.	”	לִי for לִי A.
59.	עֵבֶר A.	7.	וַעֲשֵׂה-לִי A.
60.	וַיִּבְרָכוּ D.	9.	גִּדְיִי A.
”	וְרַעַף A.	12.	בְּמִתְעַחֵע A.
25 : 3.	וַיִּקְשֵׁן A.	13.	קָח-לִי D.
15.	חֲדָר A. B.	16.	גִּדְיִי A.
	So also D., although it is not noticed by Kennicott.	17.	עֲשֵׂתָה A.
30.	נָא A.	19.	בְּבִרְךָ A.
32.	זֶה for זֶה D.	”	חֲבִירָבִי B.

21.	הָאָפָה A.	17.	C. מָה-נֹרָא
23.	וַיִּכְרְבֵהוּ A. B.	18.	A. מֵרֵאשִׁיתוֹ
25.	לִי for לִי A. D.	„	B. C. וַיֵּצֶק
26.	וַיִּשְׁקֶה-לִי A. D.	20.	A. נָדָר
27.	וַיִּכְרְבֵהוּ A. B.	22.	A. D. תִּתֶּן-לִי
„	B. בָּרְכוּ	„	D. אַעֲשֶׂהנּוּ
29.	D. יַעֲבֹדוּךְ	29: 2.	C. בִּשְׁמִיחָה
„	A. B. וּמִזֶּךְ כִּיד	„	A. C. הָעֵרְרִים
31.	C. וַיָּבֵא	3.	A.B.C. וְגָלְלוּ
„	C. but B has תִּכְרְבֵנִי	7.	A. רְעוּ
33.	B. C. וַאֲכַרְבֵּהוּ	8.	A.B.C. וְגָלְלוּ
34.	A. B. בָּרְכֵנִי, but C. בָּרְכֵנִי.	11.	C. וַיִּשָּׂק
38.	A. הַפְּרָכָה	13.	C. בְּשִׁמְעַ
„	A. B. בָּרְכֵנִי	20.	A. אֲחֵרִים
41.	B. C. בָּרְכוּ	33.	G. reads גַּם-זֶה
„	A. אָבָל		omitting אֶת.
44.	C. וַיִּשְׁבֹּחַ	30: 11.	The reading of the קרי, viz. בָּא נָד, is written in full in the text of B., but the נ seems to have been corrected on revision.
45.	C. לוּ for לוּ		
28: 2.	C. בְּחִיּוֹאֵל	13.	C. אֲשֶׁר
„	C. אָחִי	14.	A. וַיָּבֵא
5.	C. פִּדְדָּה	15.	A. כִּנִּי
6.	B. בָּבְרָכוּ	19.	C. בֶּן-שִׁשִּׁי
9.	A. מַחֲלַת	20.	A. C. וְבוֹלֵן
10.	A. חֲרָנָה	26.	A. עֲבַדְתִּי
11.	A. מֵרֵאשִׁיתוֹ	27.	A.B.C. וַיִּכְרְבֵנִי
15.	A. D. בְּכָל-אֶשְׁרָתִּי		

28.	C. שְׁכָרְךָ	20.	C. הָאֲרָמִי
31.	C. אָרְעָה	23.	A. reads תו
33.	C. בְּיוֹם מָחָר		instead of אֲתוֹ.
35.	C. הֵהוּא	27.	C. וְאֶשְׁלַחְךָ
"	C. omits חוּם	"	C. has בְּתָךְ
	ובל חוּם, but it appears		instead of בְּתָךְ.
	to have been formerly	28.	A. נִמְשָׁטָיו
	supplied in the margin,	"	C. עֲשֵׂה
	where there is an	30.	C. נִכְסֵיכֶם
	erasure.	32.	A. הַבְּרִיָּה
36.	C. רָעָה אֶת-צֹאֵן	"	C. וְקָח-לָךְ
37.	C. וַיִּפְצֵל	"	A. נִגְבְּתָם
"	A.B.D. בָּהֶן	36.	C. וַיִּרֶב
38.	C. בְּרִהֲטִים	"	C. מֵה ח'
"	A. C. בְּשִׁקְחוֹת	37.	C. מִצָּאָה
"	C. וַיִּחְמְנָה	38.	A. אֶבְלָתִי
41.	C. בְּרִהֲטִים	39.	C. אֶחֱטִינָה
"	C. D. לַיִּחְמְנָה	41.	C. וְהִלִּי
42.	C. הָעֵטְפִים	44.	C. וְנִכְרְתָה
43.	C. וַיְהִי לוֹ צֹאֵן	46.	C. D. גֵּל
31: 5.	B. C. לָהֶן	47.	C. שֶׁהֲרוּתָא
6.	B. וְאַחֲמָנָה	"	D. גֵּלְעָד
"	A. עֲבַדְתִּי	48.	D. הַגֵּל
9.	B. C. אֲבִיבִין	51.	D. הַגֵּל
12.	B. C. לָךְ	54.	B. לְאַבְלֵל-לָחֶם
13.	C. לִי	32: 5.	A. לְאֲדָנִי
15.	A. אֶכּוֹל	6.	A. לְאֲדָנִי
18.	A. רָכָשׁוֹ	"	C. vid. Pref. §9.1

9.	C. הַשְׁפָּחָה	„	C. הַשְׁפָּחָה
10.	D. אָבִי	„	C. וְחִשְׁתְּחוּיָו.
11.	C. מְכַל־הַחַי	9.	C. רַב
12.	C. וְהִבְנִי	10.	C. אֶל-נָא
15.	C. מֵאֲתֵימ	„	C. מְצִאֲתִי
17.	A. D. וְעִירָם, but C. וְעִירִים.	11.	C. קַח-נָא
„	C. וְרִינוּחַ	„	C. הַבָּאֵת
18.	A.B.D. יִפְגֹּשֶׁךָ	„	A. כִּי-תִגְנִי
„	C. אָתָּה	„	C. יֵשׁ-לִי-כָל
19.	A. לְאֶרְצִי	„	C. וַיִּקַּח
20.	C. הָעֲדָרִים	12.	C. וְנִלְכָּה וְאִלְכָּה
21.	C. אֶרְעָה	„	C. לְגִנְדָּךְ
26.	C. יִרְדָּךְ	14.	C. יַעֲבֹד-נָא
27.	C. לֹא	„	A. D. אֶתְחַנְּהֶלָה
30.	C. תִּשָּׂאֵל	15.	In D. in אֲצִיגָה- נָא, the word נָא is omitted, but עִמָּךְ is written twice, in the first instance without points.
31.	C. שָׁם	16.	C. שְׁעִירָה:
„	C. וְתִנָּצֵל	17.	C. בֵּית
33.	A. הַנְּשָׂה, B. הַנְּשָׂה.	„	C. שָׁם-
„	A. הַנְּשָׂה. B. reads at present הַנְּשָׂה, but a daghesh seems to have been erased in the שׁ.	19.	B. C. אֶתְהִלָּה
33: 1.	C. וְהִנֵּה	34: 2.	C. וַיַּעֲנֶה
2.	C. הַשְׁפָּחָה	3.	C. עַל-לֵב
5.	C. D. לָךְ for לָךְ	8.	C. וַיִּדְבֹּר
6.	A. וְחִנָּשׁ	10.	C. וְהִיאֲחֹזִי
		11.	C. אֶתָּן

12.	C. וּמִתֵּן	8.	A. has מִיִּנְקָה, and C. מִיִּנְקָה.
16.	C. וְנָחֵנִי	12.	A. has לְיִצְחָק, omitting י.
21.	C. הָנָה	„	C. אֶתְנַנֶּה
23.	C. בְּהִמָּתָם	„	C. אֶתֵּן
24.	This verse seems to have concluded in C. at עִירו, because there is there an evident erasure of the:; and the words וַיִּמְלוּ כָל זָכָר כָּל וַיִּמְלוּ are supplied on the margin in Rabbinical characters.	14.	C. מִצָּכָה
27.	A. וַיְבֹזֶה	„	B. וַיִּצָּק
29.	A. וַיְבֹזֶה	15.	C. אֶת־שֵׁמֶהָ
30.	C. וּבִפְרֹזֵי	20.	C. וַיִּצָּב
„	C. מִסְפָּר	22.	C. וַיִּשָּׁבֵב
„	C. עָלַי	23.	C. וַיִּשְׁשָׁךְ
35: 1.	C. עָלָה	24.	C. וַנִּפְתָּלִי
„	C. וַעֲשֵׂה	27.	C. הָאֲרָבֶעַ
„	C. לֵאלֹהֵי הַנִּרְאָה	„	C. אֲשֶׁר־נִרְ-שָׁם
2.	C. הַנִּבְרָ	36: 3.	C. בְּשִׁמְחָה, but D. בְּשִׁמְחָה.
3.	B. C. שָׁם for שָׁם	4.	C. וַתִּלָּד
4.	C. הַנִּבְרָ	„	B. אֶלִּיפוֹ
5.	In הָעָרִים in D., the ע is over an erasure, which is probably that of ה, a reading which one Ms. has.	„	C. וּבְשִׁמְחָה
		5.	C. יַעֲלֶם
		6.	C. רָכַשׁ
		10.	C. בְּשִׁמְחָה
		11.	B. אֶלִּיפוֹ
		„	C. חֵימָן
		„	C. וַקְנוּ
		12.	C. D. לְאֶלִּיפוֹ
		„	C. לְאֶלִּיפוֹ

<p>14. יְעִישׁ So A. without
any קרי.</p> <p>„ יַעֲלֶם C.</p> <p>15. תִּימָן So B.
C. D., but it is not
noticed by Kennicott as
the reading of D.—A.
has a sec. man. תִּימָן,
the original reading be-
ing entirely obliterated.</p> <p>16. אֶלְיָפוֹ D.</p> <p>17. בְּשִׁמַּח C.</p> <p>18. יַעֲלֶם D.</p> <p>„ עֲנָה D.</p> <p>20. שְׁעִיר C.</p> <p>„ לוֹטָן C.</p> <p>22. וְהִימָם C.</p> <p>23. עֲלֹן C.</p> <p>24. בְּמֶרְבֵּר C.</p> <p>26. וְאֶשְׁכֵּן C.D. and
probably A.</p> <p>„ וּבָרָן A.</p> <p>29. שׁוּבֵל C.</p> <p>31. מְלוּךְ-מֶלֶךְ C.</p> <p>33. יוֹבֵב C.</p> <p>34. חָשֵׁם A.</p> <p>35. חָשֵׁם A.</p> <p>„ הָרָר A.</p> <p>„ בְּשִׁרָה מוֹאֵב C.</p> | <p>35. וְשֵׁם- C.</p> <p>„ עֲנִיח C.</p> <p>36. הָרָר A.</p> <p>39. וַיִּמַּח C.</p> <p>„ חָנָן A.</p> <p>„ הָרָר C.</p> <p>„ מְהִיטָבָאֵל A.
מְהִיטָבָאֵל C.</p> <p>40. תִּמְנַע A.B.C.D.</p> <p>41. קָנָז C.</p> <p>37: 2. C. reads here יוֹסֵף,
and so throughout the
chapter.</p> <p>3. פָּסִים C.</p> <p>7. חֶסְבִּינָה C.</p> <p>„ וַתִּשְׁתַּחֲוֶיין C.</p> <p>8. מָשׁוּל B.</p> <p>9. אַחֲרָר C.</p> <p>„ עֲשֵׂר C.</p> <p>10. וְאַחִיקָה C.</p> <p>11. וַיִּקְנֵאוּ C.</p> <p>13. אַחִיקָה C.</p> <p>14. לֶךְ-נָא C.</p> <p>„ אַחִיקָה C.</p> <p>15. וַיִּמְצְאוּהוּ C.</p> <p>„ תַּעֲה C.</p> <p>„ מֶה-הִ' C.</p> <p>„ הַנִּירָה-נָא C.</p> |
|--|---|

17.	C. וַיִּמָּצְאֵם	14.	D. רָאָתָהּ
18.	C. וַיִּקְרַב	16.	C. מִדֶּ-תִּתֵּן
19.	D. אֶל אָחִיו	18.	C. אֶתֵּן-לָךְ
20.	B. בְּאַחַח	„	B. וַיִּתֵּן לָהּ
„	C. חָיָה	21.	B. קָדָשָׁה
„	C. וַנִּרְאָהּ	23.	B. תִּקַּח-לָהּ
21.	C. נִבְנוּ	24.	C. בְּמִשְׁלָשׁ
22.	C. וַיֵּד	vid. Preface. § 9. 1.	
25.	B. לֹא-כָל-לֶחֶם	25.	C. לוֹ for לוֹ
27.	C. וַנִּמְבְּרֵנוּ	26.	C. יִסָּף
„	C. אָחִיו	29.	C. וַתִּקְרָא but a later hand has writ- ten above the ח a י.
30.	C. אֵינֵנִי	39:	1. C. הוֹרֵד
31.	A. שֹׁעִיר		2. C. and also in vv. 4, 6, 21.
32.	C. וַיִּשְׁלַחוּ	„	B. and also in v. 3.
35.	C. וַיִּקְמוּ כָל-ב'	4.	C. וַיִּשְׁרַח
„	A. וַיִּמְאֵן	„	C. וַיִּפְקִידֶהּ
„	B. C. לְהַתְּנַחֵם	5.	D. בְּגִלָּל
38: 1.	C. בִּיעַת	„	C. כָּבַל אֲשֶׁר
2.	A. וַיִּקְחָהּ	6.	יִפְדֶּ-תָאֵר וַיִּפָּהּ
8.	C. וַיִּבֶט	„	C. מִרְאָה
„	C. וַרַע	8.	C. וַיִּמְאֵן
9.	C. וַיִּדַע	9.	C. מִמֶּנּוּ C. twice.
„	A. D. כִּי לֹא	10.	A.; כִּי-בָרָהּ but C. has כִּי-בָרָהּ
12.	A. גִּזְוִי		
13.	C. עָלָהּ		
14.	C. וַתִּסַּר		
„	C. וַתִּחַם		
„	B. C. D. וַתִּתְעַלָּה		

which perhaps indicates the double reading.

10. וְלֹא שָׁמַע A.
 11. מֵאֲנָשִׁי C.
 „ שֵׁם C.
 12. וַיֵּצֵא C.
 „ הַחוּצָה C. and
 also in vv. 13, 15, 18.
 14. לְצֹחֶק C. and
 also in v. 17.
 15. בְּשָׁמְעוֹ D.
 20. אֲסִירִי C.
 22. הָאֲסִירִים A. B. D. but
 C. has הָאֲסִירִים.
 „ עֲשֵׂה C.
 40: 4. וַיִּשְׁרֹת D.
 10. סְרִיגִים for
 שְׂרִיגִים C.
 „ נִצָּה C.
 11. הָעֲנָבִים C.
 „ וְאֶתֶּן C.
 14. וְכִרְתֵּנִי C.
 „ וַיִּטֵּב לָךְ C.
 „ וְהוֹצֵאתִנִּי C.
 21. וַיִּתֵּן אֶת הַבּוֹם C.
 22. פֶּתֶר לָהֶן C.
 23. הַמִּשְׁקִים C.
 „ אֶת־יוֹסֵף C.

- 41: 2. C. יָפוֹת מֵרֵאָה.
 „ וְתִרְעִינָה C.
 3. אֶת־רִיחֶן C. and
 so in v. 6.
 „ רְעוֹת מֵרֵאָה C.
 „ וְרִקּוֹת C.
 4. וְרִקּוֹת C.
 „ וַיִּקֶּץ C. and
 so in v. 7.
 7. וְתִבְלֵעַן C.
 8. וְתִפְעֵם C.
 10. וַיִּתֵּן C.
 „ בְּמִשְׁמֶר C.
 12. וַיִּנְסָפֶרְלוּ A. B. so
 D. וַיִּנְסָפֶר.
 19. וְרִקּוֹת C.
 20. וְהִבְרִיאֹת C.
 Kennicott cites B. as
 having this reading,
 but incorrectly, as the
 ו is there cancelled.
 23. אֶת־רִיחֶן B. C.
 24. הַחֶרְטָמִּים B.
 29. D. reads שְׂבָלִים
 unpointed, instead of
 שְׁבָנִים. There is no cor-
 rection in the margin.
 33. יֵרָא B.
 35. בָּר C.

38.	הִנְמָצָא C.	9.	אָעֲרֵבֵנו C.
42.	הָוָהב C.	„	וְחִטָּאחִי A.
45.	פּוֹמִיפֶרַע A.B.C.	11.	אִיפִּיא B.
	and so in v. 20.	„	עָשׂו A.
50.	יֵלֶד C. D.	„	בְּטָנִים B.
51.	A. נִשְׁנִי, or	12.	הַמּוֹשֵׁב B.
	probably נִשְׁנִי, as there	16.	בְּצִהָרִים B. but
	is a seeming erasure		C. בְּצִהָרִים.
	in the ש.	23.	כִּסְפָּכֶם A.
„	Instead of אֶת־כָּל־עַ	25.	וַיְכִינוּ C.
	B. has מִכָּל־עַ with מ	„	בְּצִהָרִים B.
	unpointed. The reading	26.	C. reads וַיְבִיאוּ
	of the text is written		without mappik in the א.
	on the margin.	28.	וַיִּשְׁתַּחֲוִי C.
53.	וַתְּכִילָנָה. So C.	29.	C. omits הַקֶּטֶן in
	with , transposed.		the text, but it is sup-
42: 4.	C. reads אָחִיו עִם		plied on the margin in
	(עִם without points) in		apparently a different
	the text, which is cor-		hand.
	rected on the margin	30.	שָׁמָּה C.
	into אֶת־א'.	34.	וַתֵּרֶב A.
21.	בְּהַחֲנִנִי A. but	44: 1.	אֵבֶל C.
	C. בְּהַחֲנִנִי.	2.	וְאֶת־כָּסֶף C.
25.	וַיִּמְלֵאוּ C.	„	דָּבָר A.
34.	וְאֶדְעָה C.	9.	יִמְצָה C.
43: 2.	For אֱלֹהִים C.	„	לְאֶרְצִי A.
	has לָהֶם, but an א	15.	מִהֲרֵמִי C.
	seems to have been	16.	C. does not have
	written above the line.		
8.	טָשִׁינוּ B.		

daghesh euph. after מַה
in this verse.

manuscript as reading
יִלְדָה.

- 45: 11. וְכָל־לֵהִי A. C.
" וְחֹרֶשׁ C.
16. C. reads בַּל עֲבָדִיו,
but בַּל is unpointed and
marked with two dots
to indicate that it is
incorrect; thus בָּל.
17. עָשׂוּ A.
18. Cod. C. reads טוֹב
בַּל, the בַּל, how-
ever, is unpointed.
23. וְעָשָׂר A.
46: 1. שִׁבְעַת A.B.D.
4. בָּנִים B.C.D.
5. בְּעֵגְלוֹת A. B.
11. וְקָהָת C.
13. וּפְּוָה B. C.
14. סָרַד C.
17. אֲשֶׁר instead of
אִשֶּׁר C.
" וְסָרַח B. C.
20. אֲסִנָּה C.
" פּוֹטִיפָרֶעַ B.C.D.
21. בָּלַע C.
" וְאַשְׁבָּאל גִּרָה C.
22. יִלְדָה C. Kennicott
wrongly quotes this

23. חֲשִׁים A.
24. וְנָצַר B.
27. יִלְדָה לוֹ C.
31. אֲעֵלָה B.
32. רָעָה B.
34. רָעִי C. A. רָעָה
47: 1. וְאֶחָי C.
3. רָעִי C.
4. לָצֵאֵן A.
" C. omits כִּי אֵין מֵרַעָה
לָצֵאֵן, but the words
are supplied on the
margin.
11. רָעַפְסִים B.
13. וְתִלְהָה A. וְתִלְהָה C.
14. בְּאֶרֶץ D.
26. אֶתְהָ C.
27. וְאֶחָיו A.
30. אֲעֵשָׂה A. C.
48: 4. אֵלֵי A.
7. בְּדֶרֶךְ A.
" שָׁם for שָׁם C.
9. קָחֶם־נָא C.
13. מִנִּשָּׁה C.
16. רָע A.
" וְיִדְּנוּ A.

<p>17. אֶתָּה C.</p> <p>19. לָעֵם A. D.</p> <p>„ יִגְדֵּל וְאֵלִים C. which
has no athnach in this
verse.</p> <p>20. וַיְבָרְכֵם B. C.</p> <p>21. C. omits הֵנָּה in the
text, but it is inserted
on the margin.</p> <p>49: 8. וַיִּשְׁתַּחֲוֶי C.</p> <p>10. שְׁלֵה C.</p> <p>11. בָּכֶם A. D.</p> <p>12. שִׁינִים C.</p> <p>13. עַד-צִירֶן C.</p> | <p>23. וַיִּמְרָרְהוּ C.</p> <p>25. וַיְבָרְכֵהָ A.B.C.</p> <p>„ וְרַחֵם B.</p> <p>27. C. לָעֵרֶב, but וְ is in-
serted above the line.</p> <p>30. בְּשָׂרָה C.</p> <p>31. קָבְרוּ B.</p> <p>50: 3. הַחֲנֻמִּים A.</p> <p>5. נָא for נָא A. C.</p> <p>17. אָנָּה A.</p> <p>26. B. supplies הַרְפָּאִים
without points as a mar-
ginal gloss on וַיִּחַנְטוּ.</p> <p>„ וַיִּשְׁם C.</p> |
|---|--|

24 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו אֲנֹכִי מֵת וְאֱלֹהִים^י) פָּקֹד יִפְקֹד
 אֶתְכֶם וְהֶעֱלָה אֶתְכֶם מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 כֹּה נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַעֲקֹב: וַיִּשָּׁבַע יוֹסֵף אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לֵאמֹר פָּקֹד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהֶעֱלֵתֶם^u) אֶת-עַצְמוֹתַי מִזֶּה^v):
 26 וַיָּמָת יוֹסֵף בֶּן-מֵאָה וָעֶשְׂרִי שָׁנִים וַיַּחַנְטוּ אֹתוֹ וַיִּישָׂם^w) בְּאֶרְוֹן
 בְּמִצְרַיִם:

י) Sam. והאלהים. u) Cdd. Sam. והעליחם. v) Cdd. Sam.
 LXX. Vulg. Syr insert אהכם. w) Cdd. Sam. Vulg. Saad. ויושם.

הַבְּנֵעַנִי"*) אֶת-הָאֵל בְּגֵרֹן הָאֵמֶד וַיֹּאמְרוּ אֵבֶל-כָּבֶד זֶה
 לַמִּצְרִים עַל-כֵּן קָרָא שְׁמָהּ¹⁾ אֵבֶל מִצְרִים"*) אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הִירְדֵּן:
 וַיַּעֲשׂוּ בָנָיו לֹו²⁾ כֵּן³⁾ כְּאֲשֶׁר צִוּם: וַיֵּשְׂאוּ אֹתוֹ בָּנָיו אֶרְצָה בְּנֵעַן¹²
 וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּמַעְרַת שְׂדֵה¹³ x) הַמִּכְפֶּלֶה אֲשֶׁר קִנָּה אֲבִרְהָם
 אֶת-הַשְּׂדֵה לְאַחֻזַּת-קָבֶר מֵאֵת עַפְרֹן^{y)} הַחֲתִי עַל-פְּנֵי מִמְרָא:
 וַיֵּשֶׁב^{z)} יוֹסֵף מִצְרֵימָה הוּא וְאָחִיו וְכָל-הָעֲלִים אִתּוֹ לְקָבֶר¹⁴
 אֶת-אָבִיו אַחֲרֵי קָבְרוֹ אֶת-אָבִיו: וַיֵּרְאוּ אֶת-יוֹסֵף כִּי-מֵת^{טו}
 אָבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ^{א)} וַיִּשְׁמְעֵנוּ יוֹסֵף וְהַשֵּׁב^{ב)} וַיֵּשֶׁב לָנוּ אֵת כָּל-^{ע)}
 הָרָעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ: וַיִּצְווּ אֵל-יוֹסֵף^{d)} לֵאמֹר אָבִיד צֹוָה¹⁶
 לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר: כֹּה-תֹאמְרוּ^{e)} לְיוֹסֵף אָנָּה^{f)} שָׂא נָא פֶשַׁע¹⁷
 אֲחִיד וְחִטָּאֲחֶם כִּי-רָעָה גָּמְלוֹד וַעֲתִיד שָׂא נָא לִפְשַׁע עֲבָדִי
 אֱלֹהֵי אָבִיד וַיִּבְךְּ יוֹסֵף בְּדַבָּרָם אֵלָיו: וַיִּלְכְּוּ גַם-אָחִיו¹⁸
 וַיִּפְּלוּ לִפְנָיו^{ג)} וַיֹּאמְרוּ הִנְנִי לָךְ לְעֲבָדִים^{ה)}: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים¹⁹ יוֹסֵף
 אֶל-תִּירְאוּ כִּי^{ו)} הִתְחַח אֱלֹהִים אֵנִי: וְאַתֶּם חִשַּׁבְתֶּם עָלַי רָעָה כֹּ
 אֱלֹהִים^{א)} חִשַּׁבָה לְטֹבָה¹⁾ לְמַעַן עֲשֶׂה^{ב)} כִּי־יִהְיֶה הַזֶּה לְהַחְיִית^{ג)}
 עַם-רַב: וַעֲתִיד אֶל-תִּירְאוּ אֲנִי אֲבָלְכֶם אֶתְכֶם וְאֶת-טַפְכֶּם²¹
 וַיִּנָּחֶם אוֹתָם^{ד)} וַיְדַבֵּר עַל-לִבָּם^{ה)}: וַיֵּשֶׁב יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם הוּא²²
 וּבֵיתוֹ^{א)} אָבִיו וַיְחִי יוֹסֵף מֵאָה וְעֶשְׂרִי שָׁנִים: וַיֵּרָא יוֹסֵף²³
 לְאַפְרָיִם בְּנֵי שְׁלֹשִׁים^{ב)} גַּם בְּנֵי מְכִיר בֶּן-מְנַשֶּׁה יְלָדוֹ עַל-בְּרָכָיו^{ג)}

s) Sam. ארץ הכנען. t) Sam. שמו. u) Sam. למצרים. v) Cdd.
 3. Sam. לו בניו. w) Omitted by Cdd., LXX. Ms. A.; LXX. omit
 צום, כאשר, but Ms. A. retains those words. x) Omitted by LXX.
 Vulg. y) Sam. עפרון. z) Sam. וישב. a) Sam. לא. b) Sam.
 השב. c) Omitted by Cdd. 2. d) Sam. על י. e) Sam. האמרן.
 f) Sam. אנה. g) Cd. 1. Vulg. add ארצה; LXX. omit from אחיו
 to לפניו. h) Sam. לעדים, but cdd. as Heb. i) Sam. אליהם.
 j) Omitted in Sam. k) Sam. והאלהים. l) Sam. לטובה. m) Sam.
 עשות. n) Sam. להחיות. o) Sam. אחם. p) Sam. אל י. q) LXX.
 Vulg. וכל בית. r) Sam. בנים שלישים. s) Sam. reads בימי instead
 of על ברכי.

קָנָה אֲבִרְהָם אֶת-הַשְּׂדֵה מֵאֵת עֶפְרָן^ע הַחִתִּי לְאַחֻזַּת-קָבֵר:
 31 שָׁמָּה^ד קָבְרוּ אֶת-אֲבִרְהָם וְאֵת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ שָׁמָּה^ע קָבְרוּ
 אֶת-יִצְחָק וְאֵת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ וְשָׁמָּה^פ קָבְרָתִי אֶת-לֵאָה:
 32 מִקְנֵה הַשְּׂדֵה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר-בּוֹ מֵאֵת בְּנֵי-חֵת^ג: וַיָּבֵל
 33 יַעֲקֹב לְצֹנֹת אֶת-בָּנָיו וַיֵּאֱסֹף רִגְלָיו אֶל-הַמַּטָּה וַיָּגַע וַיֵּאֱסֹף
 אֶל-עַמּוּיָא^ה:

נ 50

2 וַיִּפֹּל יוֹסֵף עַל-פְּנֵי אָבִיו וַיִּבְכֶּה עָלָיו וַיִּשַׁק-לוֹ: וַיֵּצֵא יוֹסֵף
 אֶת-עֶבְדָּיו אֶת-הַרְפָּאִים לַחֲנֹט אֶת-אָבִיו וַיַּחֲנֹטוּ הַרְפָּאִים
 3 אֶת-יִשְׂרָאֵל: וַיִּמְלְאוּ-לוֹ אַרְבָּעִים יוֹם כִּי כֵן וַיִּמְלְאוּ יָמֵי
 4 הַחַנְּטִים וַיִּבְכּוּ אֹתוֹ מִצְרַיִם^א שְׁבַע יָמִים: וַיַּעֲבְדוּ יָמֵי בְּכִיתוֹ
 וַיִּדְבֹּר יוֹסֵף אֶל-בֵּית פַּרְעֹה לֵאמֹר אִם-נָא מִצָּאֹתִי חַן
 ה בְּעֵינֶיכֶם דַּבְּרוּ-נָא בְּאָזְנֵי פַרְעֹה לֵאמֹר: אָבִי הַשְׁבִּיעַנִי^ב
 לֵאמֹר הִנֵּה אָנֹכִי מֵת^כ בְּקִבְרִי אֲשֶׁר פָּרִיתִי^א לִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
 שָׁמָּה^ג תִּקְבְּרֵנִי וְעַתָּה אֵעֲלֶה-נָּא וְאֶקְבְּרָה אֶת-אָבִי^ה וְאֶשׁוּבָה:
 6 וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה עֲלֶה וּקְבֹר אֶת-אָבִיךָ בְּאֶשֶׁר הַשְׁבִּיעֶיךָ^ד:
 7 וַיַּעַל יוֹסֵף לִקְבֹּר אֶת-אָבִיו וַיַּעֲלֵו אֹתוֹ כָּל-עֶבְדָּי פַּרְעֹה וְקָנִי^ה
 8 בֵּיתוֹ וְכָל זָקְנֵי אֶרֶץ-מִצְרַיִם: וְכָל בֵּית יוֹסֵף וְאֶחָיו^ו וּבֵית^ז
 9 אָבִיו לֹךְ טַפָּם וְצֹאנָם וּבָקָרָם עֲזָבוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁשׁ: וַיַּעַל עַמּוּ
 י גַּם-רָכָב גַּם-פָּרָשִׁים וַיְהִי הַמַּחֲטָה כְּבֹד מָאֹד: וַיָּבֹאוּ עַד-גִּזְרֹן
 הָאֹמֶר אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּסְפְּדוּ-שָׁם מִסֹּפֶד גָּדוֹל וּכְבֹד
 11 מָאֹד וַיַּעַשׂ לְאָבִיו אֲבֵל שִׁבְעַת יָמִים: וַיֵּרָא יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ

c) Sam. עפרון. d) Sam. שם. e) Sam. ושם, Cdd. Syr. Saad. ושמה. f) Sam. ושם. g) Vulg. omits the entire verse. h) Sam. עמו. i) Sam. מצרימה. j) Sam. השבעני לפני מוחו. k) LXX. omit מֵת—הנה. l) Sam. כרחי. m) Sam. שם. n) Sam. inserts כאשר השבעני. o) Sam. השבעך. p) Cdd. LXX. Syr. Saad. וזקני; Cd. 1. Vulg. וכל זקני. q) Cdd. Sam. אחיו. r) Cd. 1. LXX. וכל בית.

- 19 וְהוּא יִגְדֵנוּ (עֲקֵבם^d): נָד נָדוּר וַיִּגְדֵנוּ
 20 וְהוּא יִתֵּן מַעֲדָנֵי-מִלֶּכֶּה: אֲשֶׁר^e שְׂמִינָה^f לַחֲמוֹ
 21 הִנָּתַן אִמְרוֹ-שֹׁפֶר^g: נִפְתָּלוּ אֵילָה שְׁלַחָה^h
 22 בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף
 23 וַיִּשְׁאַמְחוּ בְּעֲלֵי חַצִּים: בְּלוֹת צַעֲרָהⁱ עַל־יֹשִׁיר:
 24 וַיִּפְּחוּ וַרְעִי^j יְדִיו: וַיִּמְרְרוּהוּ וַרְבוּ^k
 25 מִשֵּׁם^l רָעָה אֲבֹן וַיִּשְׂרָאֵל^m כֹּה מִיְדֵי אֲבִיר יַעֲקֹב
 26 וְאֵלⁿ שְׂדֵי וַיִּבְרַכְהָ מֵאֵל אֲבִיהָ וַיַּעֲזֹרָהּ
 27 בְּרַכַּת שָׁמַיִם מִעַל^o בְּרַכַּת שָׁרִים וְרַחֵם:
 28 תִּפְאוֹת גִּבְעַת עוֹלָם בְּרַכַּת אֲבִיהָ^p גָּבְרוּ עַל-בְּרַכַּת
 29 וּלְקַדְקֹד גִּזִּיר אֲחִיו: הוֹרִי עַד^q
 30 בִּבְקָר יֵאָבֵל עַד^r תִּהְיֶינָה^s לְרֹאשׁ יוֹסֵף
 31 בְּנִגְמִין וְאֵב יִטְרָף^t בְּנִגְמִין וְאֵב יִטְרָף
 32 וְלַעֲרֵב וַיַּחֲלַק שָׁלָל: וְלַעֲרֵב וַיַּחֲלַק שָׁלָל:
 33 כָּל-אֵלָה שִׁבְטֵי וַיִּשְׂרָאֵל^u שְׁנַיִם עָשָׂר וְזֹאת אֲשֶׁר-דִּבֶּר לָהֶם
 34 אֲבִיהֶם וַיִּבְרַךְ אוֹתָם^v אִישׁ אֶשְׁרָה^w בְּבִרְכָתוֹ בִּרְךָ אוֹתָם: וַיִּצְו
 35 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם^x אֲנִי נֹאמָרָה אֶל-עַמִּי קִבְּרוּ אֹתִי אֶל-
 36 אֲבֹתִי אֶל-הַמַּעֲרָה אֲשֶׁר בַּשְּׂדֶה עֶפְרוֹן הַחֲתָנִי: בַּמַּעֲרָה אֲשֶׁר ל
 37 בַּשְּׂדֶה^y הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר-עַל-פְּנֵי מִמְרָא בְּאַרְצָה^z בְּנָעַן אֲשֶׁר

c) Sam. יגידנו הוא יגיד. d) Vid. n. e) Vid. n. f) Sam. כני צעירי. g) Sam. שופר. h) Sam. שלווח. i) Sam. LXX. שמי. j) Vid. n. k) Vid. n. l) Sam. ורועי. m) Cdd. וימשם; Syr. וימשם, reading וימשם. n) Omitted in LXX. o) Vid. n. p) Sam. LXX. insert ואמך. q) Vid. n. r) Vid. n. s) Sam. חהיניה. t) קמץ ב"ק. u) Sam. ערי. v) Cdd. 3. LXX. w) Sam. אחם. x) Omitted in Cdd. Sam. y) Sam. אחם. z) Sam. ירהם. a) LXX. omit אשר בשדה. (b Cd. 1. Syr. אשר בארץ.

- כי באפם תרגו איש
7 ארור^ר) אפם כי עו
אחלקם בעקב
8 יהודה אפה יורוד אחיה
ישתחוו^ו) לה בני אביה^ל:
9 גור^ג) אריה יהודה
ברע^ר) רבץ באריה וכלביא^ל)
י לא-יסור שבט מיהודה
עד פירכא^א) שלה^ל)
11 אסרי^ר) לגפן עירה^ר)
בבם ביון לבשו^ו)
12 חכלילי^י) עינים מיון
13 ובלין לחוף ימים ישגן
וירכתו על-צידן^ו):
14 ויששכר חמר גרם^ר)
טו וירא מנחה כי טוב^ו)
ויט שקמו לסבל
16 דן ירין עמו
17 יהודה^ד) נחש על-ידך
הנשף עקבי-סוס^ס)
18 לישועתה קניתי יהוה:

z) Sam. וברצונם. a) Vid. n. b) Sam. אדיר. c) Sam. וחברתם. d) Sam. יריך. e) Cdd. וישתחוו. f) Cdd. 3. בני אמך. g) Sam. גר. h) Cdd. 2 add שכב. i) Sam. וכלביה. j) Vid. n. k) Sam. עירו. l) Vid. n. m) Cdd. 16. ולא. n) Cdd. 19. omit daghesh; Sam. יקרתו. o) Sam. אסורי. p) Sam. and ק' עירו. q) Cdd. 3. בני. r) Sam. איתנו. s) Sam. לבושו. t) Sam. כסותו; u) Sam. והכלילו. v) Sam. אנויות. w) Vid. n. x) Sam. חמור גרים. y) Sam. מנוחה כי טובה. z) Sam. (עקבי in) ק' דגושה. a) Sam. שפפון. יהיה דן.

אֲבֹתִי אֲכַרְתֶּם וַיִּצְחַק וַיֹּדְעוּ לָרֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: וַיֵּרָא יוֹסֵף 17
 בִּי-וְשֵׁית אָבִיו יֵד-וּמִינוּ^k) עַל-רֹאשׁ אֲפָרִים וַיַּרְע בְּעֵינָיו
 וַיִּתְמָךְ יֵד-אָבִיו לְהַסִּיר אֹתָהּ מֵעַל רֹאשׁ-אֲפָרִים עַל-רֹאשׁ
 מְנַשֶּׁה: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אָבִיו לֹא-כֵן אָבִי כִי-זֶה הַכְּבֹד^l) 18
 שֵׁים וּמִיָּה עַל-רֹאשׁוֹ: וַיִּמָּאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר יִדְעָתִי בְנִי 19
 יִדְעָתִי גַם-הוּא יִהְיֶה-לָּעַם וְגַם-הוּא יִגְדֹל וְאוֹלָם אֲחִיו הַקָּטָן
 יִגְדֹל מִפָּנָיו וְזָרְעוֹ יִהְיֶה מְלֹא-הַגּוֹיִם: וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא כ
 לְאִמּוֹ^m) בָּרַךְ וּבְרָךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יִשְׁמְךָⁿ) אֱלֹהִים בְּאֲפָרִים
 וּבְמְנַשֶּׁה וַיִּשָּׂם אֶת-אֲפָרִים לִפְנֵי מְנַשֶּׁה: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל- 21
 יוֹסֵף הִנֵּה אֲנִי מֵת וְהִיָּה אֱלֹהִים עִמָּכֶם וְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל-
 אָרֶץ אֲבֹתֵיכֶם: וְאֲנִי^o) נָתַתִּי לְךָ שָׂבָם אַחֲרָי^p) עַל-אֶחָיוֹ אֲשֶׁר 22
 לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹלִי בְּחֶרֶבִי וּבְקִשְׁתִּי: פ

מט 49

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל-בָּנָיו וַיֹּאמֶר הָאֵסְפוּ וְאֶנִּידָה לָּכֶם אֶת אֲשֶׁר-א
 יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים:

הַקִּבְצוּ וְשִׁמְעוּ בְנֵי יַעֲקֹב	וְשִׁמְעוּ אֶל-יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם ^q): 2
רְאוּבֵן בְּכֹרִי ^r) אֹתָהּ	כְּחִי וְרֹאשִׁית אוֹנִי 3
יָחִיד שְׂאֵת וַיִּחַר עֹז:	פְּחוּ ^s) בְּמִיֹּם אֶל-תּוֹתֵר ^t) 4
כִּי עָלִית מִשְׁבְּבִי אֲבִיד	אֲנִי חִלְלֵת וַיִּצְוֵנִי ^u) עָלָה ^v):
שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחָיו	בְּלִי ^w) חֲמָם מִבְּרִיתֵיהֶם: ה
בְּסֹדֶם ^x) אֶל-תִּבְכָּא נַפְשִׁי	בְּקִהְלָם אֶל-תַּחַר בְּכֹרִי ^y) 6

k) Sam. מאת ידי. l) Sam. הבכור. m) Sam. מלא ו'. n) Sam. לאמר. o) Sam. אחי. p) Sam. הנה. q) Cdd. 4. Syr. insert. r) Sam. ישימך. s) Vid. n. t) LXX. insert שמעו before אביכם. u) Sam. בכורי. v) Vid. n. w) Vid. n. x) Sam. תוהיר. y) Vulg. ויצונו. z) Vid. n. w) Vid. n. x) Sam. ובקהלם אל יחר כבודי. y) Sam. בסודם.

ה הַנָּאֵת לְזִרְעָךָ^u) אַחֲרֶיךָ אַחֲוֹת עֹלָם : וַעֲתָה שְׁנֵי-בָנֶיךָ
הַנּוֹלָדִים לָךְ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד-בָּאִי אֵלֶיךָ מִצְרַיִמָּה לִי-הֵב
6 אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה בְּרָאִיכֶן (וּשְׁמַעוֹןⁱ) יְהִי-לִי : וּמִזִּלְדָּתָךְ אֲשֶׁר-
הוֹלִדָּתָ אַחֲרֵיהֶם לָךְ יְהִי עַל שֵׁם אֲחֵיהֶם יִקְרָאוּ בְּנֵחֲלָתָם :
7 וְאֲנִי וּבָבְאִי מִפְּדֹן^v) מִתָּהּ עָלַי רָחֵל^w) בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ בְּעֹד
בְּבֵרֶת-אֶרֶץ לְבָא^x) אֶפְרָתָה וְאֶקְבְּרָה שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה^y) הוּא
8 בֵּית לָחֶם : וַיֵּרָא וַיִּשְׁאַל אֶת-בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי-אֱלֹהִים^z) :
9 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶבְיָו בְּנֵי הֵם אֲשֶׁר-נָתַן-לִי אֱלֹהִים כְּוָה
י וַיֹּאמֶר קָחֶם-גָּא אֵלַי וְאֶבְרָכֶם : וַעֲיֵנִי וַיִּשְׁאַל בְּכֹדוֹ מִזֶּקֶן^a)
לֹא^b) יוֹכֵל^c) לִרְאֹת וַיַּגֵּשׁ אֹתָם אֵלָיו וַיִּשָּׁק לָהֶם וַיַּחֲבֹק לָהֶם :
11 וַיֹּאמֶר וַיִּשְׁאַל אֶל-יוֹסֵף רְאֵה פָנֶיךָ לֹא פָלַתִּי וְהִנֵּה הָרְאָה
12 אֹתִי אֱלֹהִים גַּם אֶת-זִרְעָךָ : וַיּוֹצֵא יוֹסֵף אֹתָם מֵעַם בְּרָכִיו
13 (וַיִּשְׁתַּחֲוֶי^d) לְאֶפְיֹו אֲרָצָה : וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת-שְׁנֵיהֶם^e) אֶת-אֶפְרַיִם
בְּיָמִינוֹ מִשְׁמָאל וְיִשְׂרָאֵל וְאֶת-מְנַשֶּׁה בְּשִׁמְאֵלוֹ מִיְּמִינוֹ וַיִּשְׁאַל
14 וַיַּגֵּשׁ אֵלָיו : וַיִּשְׁלַח וַיִּשְׁאַל אֶת-יָמִינוֹ וַיִּשָּׁת^f) עַל-רֹאשׁ
אֶפְרַיִם וְהִיא הִצְעִיר וְאֶת-שְׁמָאלוֹ עַל-רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שִׁבִּל
טו אֶת-יָדָיו כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר^g) : וַיִּבְרַךְ אֶת-יוֹסֵף^h) וַיֹּאמֶר
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְכוּ אֲבֹתִי לִפְנֵי אֲבֹתָם וַיִּצְחָד
16 הָאֱלֹהִים הִרְעָה אֹתִי מִעֹדִיⁱ) עַד-הַיּוֹם הַזֶּה : הַפְּלֹאָה^j) הַגָּאֵל
אֹתִי מִכָּל-רָע וַיְבָרֶךְ אֶת-הַנְּעִרִים^k) וַיִּקְרָא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם

s) LXX. Vulg. לך ולזרעך. i) Sam. וכשמעון. u) Sam. LXX.
Syr. מפדון ארם. v) Sam. LXX. insert אמך. w) Sam. לבוא. x) Sam.
כבדה מוקנה. y) Sam. adds לך. z) Sam. אפרתה. a) Cdd. LXX. Vulg. Syr. Saad. ולא. b) Sam. יכל. c) Cd. 1.
Sam. LXX. Syr. וישתחוו. d) Cd. 1. Vulg. Saad. omit שניהם. e) Sam.
כי מ' הבכור. f) LXX. omit וישחה. g) LXX. instead of את יוסף have *αὐτοῦς*; Vulg. *filiis Joseph*; Syr. *حَبَشَة*
"Joseph his son". h) Sam. מעדני. i) Sam. המלך. j) Sam. inserts
האלה.

והיה בתבואת^c) ונתתם חמישית^d) לפרעה וארבע הית^e) יהיה 24
 לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר בבתיכם ולאכל לטפכם:
 ויאמרו החיתנו^f) נמצא-חן בעיני אדני והינו עבדים לפרעה: כה
 וישם אתה יוסף לחק עד-היום הנה על-אדמת מצרים 26
 לפרעה לחמש רב אדמת הכהנים לבדם^g) לא היתה לפרעה:
 וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו ביה ויפרו 27
 וירבו מאד: פ ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה 28
 ויהי^h) ימי-יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה:
 ויקרבו ימי-ישראל למוות ויקרא לבנו יוסף ויאמר לו אם-נא 29
 מצאתי חן בעיניך שים-נא ידך תחת ירכי ועשיתⁱ) עמדי חסד
 ואמת אל-נא חקברני במצרים: ושכבתי עם-אבותי וגשאתני ל 30
 ממצרים וקברתני בקברתם ויאמר אנכי אעשה כדברך^j): ויאמר 31
 השבעה^k) לי וישבע לו וישתחו^l) וישאל על-ראש המטה^m):

מח 48

ויהי אחריⁿ) הדברים האלה ויאמר יוסף הנה אבוק חלה א 32
 ויקח את-שני בניו עמו את-מנשה ואת-אפרים^o): ויגד 3
 ליעקב ויאמר הנה בנה יוסף בא אליך ויתחונק וישאל 34
 וישב על-המטה: ויאמר יעקב אל-יוסף אל שדי^p) גר אד- 35
 אלי בלוי^q) בארץ כנען ויברך אתי: ויאמר אלי הנני 36
 מברך^r) והרביתך ונתתך לקהל עמים ונתתי את-הארץ

c) Sam. בתבואתה. d) Sam. חמישה. e) Sam. הידות. f) Sam. נא. החייתנו. g) Sam. לבדה. h) Cdd. Sam. ויהיו. i) Sam. inserts. j) Cdd. Sam. כדברך. k) Sam. השבע. l) Sam. וישתחו. m) Vid. n. n) Sam. אחר. o) LXX. insert: ἡλθε πρὸς Ἰακώβ. p) LXX. ὁ θεός μου. q) Sam. בלוח. r) Sam. מפרך.

14 מְצִלִּים וְאֶרֶץ כְּנָעַן מִפְּנֵי חֲרֹעַב: וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת-כָּל-הַפֶּסֶף
הַנִּמְצֵא בְּאֶרֶץ-מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנָעַן בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר-הֵם שׂוֹכְרִים
טו וַיָּבֹא יוֹסֵף אֶת-הַפֶּסֶף^q) בֵּיתָה פֶּרְעֹה: וַיִּתֵּם הַפֶּסֶף מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנָעַן^r) וַיָּבֹאוּ כָל-מִצְרַיִם אֶל-יוֹסֵף לֵאמֹר
16 הִכָּה-לָנוּ לָחֶם וְלֶמֶחַ נָמוּת נָגִידָה כִּי אָפֶס בָּסָף^s): וַיֹּאמֶר יוֹסֵף
17 הֲבֵנוּ מִקְנֵיכֶם וְאִחְגַּה לָכֶם^t) בְּמִקְנֵיכֶם אֶם-אָפֶס בָּסָף: וַיָּבִיאוּ
אֶת-מִקְנֵיהֶם אֶל-יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לָחֶם בְּסוּסִים וּבְמִקְנֵה
הַצֹּאן וּבְמִקְנֵה הַבָּקָר וּבְחֲמֹרִים וַיִּנְתְּלֵם בַּלָּחֶם בְּכָל-מִקְנֵיהֶם^u)
18 בַּשָּׁנָה הַהִוא: וַתֵּחֶם הַשָּׁנָה הַהִוא וַיָּבֹאוּ אֵלָיו בַּשָּׁנָה
הַשְּׁנִית וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא-נִבְחַד מֵאֲדָנִי כִּי אִם-תָּם הַפֶּסֶף
וּמִקְנֵה הַבְּהֵמָה אֶל-אֲדָנִי לֹא נִשְׁאָר. לִפְנֵי אֲדָנִי בִלְתִּי אִם-
19 נָוִיתָנוּ וְאֲדָמְתָנוּ: לֶמֶחַ נָמוּת לַעֲיֹדָה נָם-אֲנַחְנוּ נָם-אֲדָמְתָנוּ
קָנָה-אֲתָנוּ וְאֶת-אֲדָמְתָנוּ בַּלָּחֶם וְנִחַזְרָה^w) אֲנַחְנוּ וְאֲדָמְתָנוּ עֲבָדִים
לְפֶרְעָה וְתִן זָרַע וְנִחַזְרָה וְלֹא נָמוּת וְהָאֲדָמָה^x) לֹא תִשָּׁם:
כ וַיָּקֶן יוֹסֵף אֶת-כָּל-אֲדָמַת מִצְרַיִם לְפֶרְעָה כִּי-מִכְרוּ מִצְרַיִם^y)
21 אִישׁ שְׂדֵהוּ כִּי-חֹק עָלֵהֶם^z) הֲרַעַב וַתְּהִי הָאֶרֶץ לְפֶרְעָה: וְאֵת-
הָעָם הָעֶבְרִי אָחֻז לְעֶרְיִם^a) מִקְצֵה גְבוּל-מִצְרַיִם וְעַד-קִצְהוּ^b):
22 כִּי אֲדָמַת הַכְּהֹנִים לֹא קָנָה כִּי חֹק לַכְּהֹנִים מֵאֵת פֶּרְעָה
וַאֲבָלוּ אֶת-חֻקָּם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פֶּרְעָה עַל-כֵּן לֹא מִכְרוּ אֶת-
23 אֲדָמָתָם: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-הָעָם הֵן קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם
וְאֶת-אֲדָמְתְּכֶם לְפֶרְעָה הֵא-לָכֶם זָרַע וּוְרַעְתֶּם אֶת-הָאֲדָמָה:

q) LXX. את כל הכסף. r) Sam. כנען, but cdd. as Heb. s) Sam. הכסף, and so in v. 16 t) Sam. LXX. Vulg. ואחזן לכם לחם. u) Sam. מקניהם. w) Sam. ונחזרה. x) Sam. והאדמה; so the Lond. Polygl. and cdd. but Kennicott reads as in the text. y) LXX. supply לפרעה. z) Sam. עליהם. a) Sam. LXX. העבדים אחז; vid. n. b) Cdd. Sam. LXX. Vulg. Saad. עד קצוה.

מז 47

ויבא יוסף ויגד לפרעה ויאמר^א אבי ואחי וצאנם ובקרבם א
 וכל-אשר להם באו מארץ כנען והנם בארץ גשן: ומקצה 2
 אחיו לקח^ב חמשה אנשים ויצגם לפני פרעה: ויאמר 3
 פרעה אל-אחיו^ג מה-מעשיכם ויאמרו אל-פרעה רעה^ד צאן
 עבדיך גם-אנחנו גם-אבותינו^ה: ויאמרו אל-פרעה לגור 4
 בארץ באנו כי-אין מרעה^ו לצאן אשר לעבדיך כי-כבד הרעב
 בארץ כנען ועתה יושבו-נא עבדיך^ז בארץ גשן: ויאמר ה
 פרעה אל-יוסף לאמר^ח אביך ואחיו באו אליך: ארץ מצרים 6
 לפניך הוא במיטב הארץ הושב את-אביך ואת-אחיו יושבו
 בארץ גשן ואם-ירעת ויש-בם^ט אנשי-חיל ושממם שרי
 מקנה על-אשר-לי: ויבא^י יוסף את-יעקב אביו ויעמדהו 7
 לפני פרעה ויברך יעקב את-פרעה: ויאמר פרעה אל- 8
 יעקב כמה ימי שני חייד: ויאמר יעקב אל-פרעה ומי 9
 שני מגורי^י שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני
 חיי ולא השנינו את-ימי שני^י חיי אבותי בימי מגוריהם^כ:
 ויברך יעקב את-פרעה ויצא מלפני פרעה: ויושב יוסף^י 11
 את-אביו ואת-אחיו ויתן להם אחוזה בארץ מצרים במיטב
 הארץ בארץ רעמסס כאשר צוה פרעה: ויכלכל יוסף^י 12
 את-אביו ואת-אחיו ואת כל-בית אביו לחם לפי הטף: ו
 לחם אין בכל-הארץ כי-כבד הרעב מאוד וחתלה^פ ארץ 13

c) Sam. inserts אלו. d) Sam. inserts עמו. e) Sam. LXX.
 Syr. Saad. אלאחי יוסף. f) Cdd. Sam. רעי. g) Sam. אבותינו. h) Sam.
 מרעי, but cdd. as Heb. i) Omitted in LXX. j) LXX. omit what
 follows, from אביו as far as גשן in v. 6. k) Sam. הם. l)
 שני. m) Sam. מגרי. n) Cd. 1. Sam. LXX. omit שני.
 o) Sam. מגריהם. p) Sam. וחלה.

22 וְחַפִּים^ע) וְאָרֶד^ד): אֵלֶּה בְּנֵי רְהֹל אֲשֶׁר יָלַד^ה) לְיַעֲקֹב כָּל-נֶפֶשׁ
 23 אַרְבַּעַה עָשָׂר^ה): וּבְנֵי-דָן חָשִׁים^ו): וּבְנֵי נַפְתָּלִי יַחְצִאל^ז) וּגְוִי
 24 כֹה וַיֵּצֵא^א): אֵלֶּה בְּנֵי בִלְהָה אֲשֶׁר-נָתַן לָכֵן לְרַחֵל בִּתּוֹ
 26 וַתֵּלֶד אֶת-אֵלֶּה לְיַעֲקֹב כָּל-נֶפֶשׁ שִׁבְעָה^מ): כָּל-הַנֶּפֶשׁ^א) הַבָּאָה
 לְיַעֲקֹב מִצֻּרְמָה וַיֵּצְאֵי יָרְכוּ מִלֵּבָד נָשִׂי בְנֵי-יַעֲקֹב כָּל-נֶפֶשׁ
 27 שְׁשִׁים וָשֵׁשׁ: וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר-יָלַד-לוֹ^ו) בְּמִצְרַיִם נֶפֶשׁ שְׁנַיִם^פ)
 28 כָּל-הַנֶּפֶשׁ לְבֵית-יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצֻּרְמָה שִׁבְעִים^ק): ׀ וְאֶת-
 יְהוּדָה שָׁלַח לִפְנֵי אֶל-יוֹסֵף לְהוֹרֹת^ר) לִפְנֵי גִשְׁנָה וַיָּבֹאוּ
 29 אֶרְצָה^ה) גִּשֶׁן: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף מְרַכְבְּתוֹ וַיַּעַל לִקְרֹאת-יִשְׂרָאֵל
 אָבִיו גִּשְׁנָה וַיֵּרָא^י) אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל-צוּאָרָיו^ו) וַיִּבֶךְ עַל-צוּאָרָיו
 ל עוֹד: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יוֹסֵף אֲמַתָּה הִפְעַם אַחֲרִי רְאוּתִי^י)
 31 אֶת-פָּנֶיךָ^ו) כִּי עוֹדָה חַי: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אָחִיו וְאֶל-בִּית
 אָבִיו^ז) אֵעֹלָה וְאֶגִּידָה לְפָרְעָה וְאֶמְרָה^י) אֵלָיו אֲחִי וּבֵית-אָבִי
 32 אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ-כְּנָעַן בָּאוּ אֵלָי: וְהָאֲנָשִׁים רָעִי צֹאן כִּי-אֲנִשִּׁי
 33 מִקְנֶה הָיוּ וְצֹאנִם וּבָקָרָם וְכָל-אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ: וְהָיָה^ז)
 34 כִּי-יִקְרָא לָכֶם פָּרְעָה וְאָמַר מַה-פְּעֻשֵׁיכֶם: וְאָמַרְתֶּם אֲנִשִּׁי
 מִקְנֶה הָיוּ עֲבָדֶיךָ מִנְּעוּרֵינוּ^א) וְעַד-עַתָּה גַם-אֲנַחְנוּ גַם-אֲבֹתֵינוּ
 בְּעֶבְדוֹ. תִּשְׁבּוּ בְּאֶרֶץ גִּשֶׁן כִּי-תוֹעֵבֶת מִצְרַיִם כָּל-רָעָה^ב) צֹאן:

e) Sam. וַחֲפִים, Numb. 26: 39 חוֹפִים. f) LXX. instead of וארד have: *Γῆρά δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀράδ*. Syr. have for the latter וַיֵּלֶד. Vid. n. on this entire verse. g) Cdd. Sam. LXX. Vulg. Syr. יָלַד. h) Sam. אַרְבַּעַ עָשָׂר; LXX. *δεκαοκτώ*. i) Cdd. חָשִׁים, Numb. 26: 42. שְׁחִים. j) 1 Chr. 7: 13. יַחְצִיאֵל. k) Sam. יֵצֵא. l) Sam. and 1 Chr. 7. וְשָׁלִים. m) Sam. שִׁבְעָה. n) Cd. 1. LXX. וְיָלַד לוֹ. o) Cdd. Sam. יָלַד לוֹ. p) LXX. *ἐννέα*. q) LXX. *ἐβδουμή-κονταπέντε*, and so Acts 7: 14. r) Sam. לְהוֹרֹתָהּ. s) Sam. Vulg. וַיָּבֹאוּ. t) Sam. וַיֵּרָא. u) Sam. צוּאָרָיו twice. v) Sam. רְאוּתִי. w) Sam. omits אֶת. x) LXX. omit אָבִיו וּבֵית. y) Sam. וְאָמַר. z) Omitted in LXX. a) Sam. מִנְּעוּרֵינוּ. b) Cdd. Sam. הָעֵץ בְּצִיר. Syr. Vulg. Onk. רָעִי.

וַיְכִינֵהוּ^d וַיִּצְחָר^e וַיִּשְׁאֹל בְּהִנְיָעָנִית: וּבְנֵי לֵוִי גִרְשֹׁן^f קָהָת^g 11
 וּמֶרְרִי: וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשִׁלָּה^h וַעֲרֹץ וְיִרְחָ וְיִמְתָּ עֵר 12
 וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְהִי בְנֵי־פָרֶץ חֲצֹרֶן וְחִמּוֹלⁱ: וּבְנֵי יִשְׁשָׁכָר 13
 תוֹלַע וַיִּפֹּה^j וַיִּזְבֵּ^k וְשִׁמְרֹן^l: וּבְנֵי זְבֻלֹן^m סִרְדִּיⁿ וְאֶלֹן 14
 וַיִּחְלָאֵל^o: אֵלֶּה הָיְתָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפָדָן אַרְבִּים וְאֵת טו 15
 דִּינָה בָתָּהּ בְּלִנְפֶשׁ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו^p שְׁלֹשִׁים וְשִׁלֵּשׁ: וּבְנֵי זָר 16
 צַפְנִין^q וְחָנִי שׁוֹנִי^r וְאַצְבֵּן^s עֲרִי^t וְאַרְזוּדִי^u וְאַרְאֵלִי^v: וּבְנֵי 17
 אֲשֶׁר יָמְנָה וַיִּשְׁגָּה וַיִּשְׁנִי וּבְרִיעָה וְשִׁרָח אֲחֹתָם וּבְנֵי בְרִיעָה חָכָר
 וּמִלְכִּיאֵל: אֵלֶּה בְנֵי וְלִפְהָ אֲשֶׁר־נָתַן לָכֵן לְלֵאָה בָתָּהּ וַתֵּלֶד 18
 אֶת־אֵלֶּה לְיַעֲקֹב גֵּשׁ עֲשָׂרָה נַפְשׁ: בְּנֵי רָחֵל אֵשֶׁת יַעֲקֹב 19
 יוֹסֵף וּבְנִימֵן: וַיִּוָּלֶד לְיוֹסֵף בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יָלְדָה־לוֹ כ 20
 אֶחָד בַּת־פְּטוּמִי פָרַע כָּהֵן אֵן^w אֶת־מְנַשֶּׁה וְאֶת־אֶפְרַיִם^x: וּבְנֵי 21
 בְּנִימֵן בָּלַע וּבְכָרִי^y וְאַשְׁבֵּל^z גִּרְאִי^a וְנַעֲמָן אֲחִי^b וְרָאשׁ^c מִפִּים^d 22

d) 1 Chr. יָרִיב. e) Sam. יִצְחָר, 1 Chr. יִצְחָר. f) 1 Chr. 6: 1. גִּרְשֹׁן. g) Cdd. mult. Syr. Vulg. Saad. וְקָהָת. h) Sam. שִׁלָּה. i) Sam. חֲצֹרֶן וְחִמּוֹל. j) So Numb. 26: 23; but 1 Chr. 6: 1. וְיִרְחָ. k) Sam. LXX. and Numb. 26: 24. וְיִזְבֵּ. l) Sam. וְשִׁמְרֹן. m) Sam. וְזְבֻלֹן. n) Syr. זְבֻלִי. o) LXX. Ἀχολή. p) Sam. וּבְנוֹתָיו. q) Sam. and Numb. 26: 15. צַפְנִין. r) Cdd. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. וְשׁוֹנִי. s) LXX. Θασοβάν, reading וַאֲצָבֵן (Λ) being confounded with η (Λ); Numb. 26: 16. וְאַצְבֵּן; Sam. Syr. וַאֲצָבֵן. t) Sam. LXX. Syr. עֲרִי. u) Syr. and Numb. 26: 17. וְאַרְזוּדִי. v) Sam. וְאַרְאֵלִי, Syr. וְאַרְאֵלִי. w) Sam. כַּהֵן פְּטוּמִי כַהֵן. x) LXX. add: ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Μανασσῆ, οὓς ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλλακὴ ἡ Σύρα, τὸν Μαχίρ. Μαχίρ δὲ ἐγέννησε τὸν Γαλαάδ. υἱοὶ δὲ Ἑφραὶμ ἀδελφοῦ Μανασσῆ Σουταλαάμ καὶ Ταάμ, υἱοὶ δὲ Σουταλαάμ Ἐδώμ. y) Syr. וְאַשְׁבֵּל. z) LXX. ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Βαλά. a) Sam. גִּרְאִי. b) Sam. אֲחִי. c) Syr. וְרָאשׁ. d) LXX. Μαμφίμ, Numb. 26: 39. שְׁפָם, 1 Chr. 7: 12. שְׁפָם.

משל בכל-ארץ מצרים ויפג לבו כי לא-האמין^א) להם:
 27 וידברו אליו את כל-דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא
 את-הענלות אשר-שלח יוסף לשאת אתו ותחיו רוח יעקב
 28 אביהם: ויאמר (ישׂראל¹) רב^מ) עוד-יוסף בני חיי אלכה ואראני
 בטרם אמות:

מו 46

א ויסע ישׂראל וכל-אשר-לו ויבא בארזה¹) שבע ויזבח ויבחים
 2 לאלהי אביו ויצחק: ויאמר אלהים ו לישראל במראת
 3 הלילה ויאמר יעקב ו יעקב ויאמר הנני: ויאמרו²) אנכי
 4 האל³) אלהי אביך אל-חירא מרדה⁴) מצרימה כי-לנני גדול
 5 אשימך שם: אנכי ארר עמך מצרימה ואנכי אעלה גם-
 6 ה עלה ויוסף וישית ידו⁵) על-עיניך: ויקם יעקב מבאר שבע
 7 וישאו בני-ישׂראל את-יעקב⁶) אביהם ואח-טפס⁷) ואח-נשיהם
 8 בענלות אשר-שלח פרעה לשאת אתו: ויקחו את-מקניהם
 9 ואח-רכושם⁸) אשר רכשו בארץ כנען ויבאו מצרימה יעקב
 7 וכל-זרעו אתו: בניו ובני בניו אתו⁹) בנותיו ובנות¹⁰) בָּנוֹ וכל-
 8 זרעו הביא אתו מצרימה: ואלה שמות בני-ישׂראל
 9 הבאים מצרימה¹¹) יעקב ובניו בכר¹²) יעקב ראובן: ובני¹³) ראובן
 י חנוך ופלוא וחרון¹⁴) וברמי: ובני שמעון ומואל¹⁵) וימין ואהר¹⁶)

k) Sam. האמן. l) Cd. 1. Vulg. Syr. Saad. omit. m) Cd. 1. LXX. Vulg. Syr. Onk. Saad. רב לי. n) Sam. באר. o) LXX. Vulg. insert לו. p) LXX. seem to have omitted האל here. q) Sam. מרדה. r) Sam. ידיו. s) Omitted in LXX. t) Cdd. 'אח מ'. u) Cdd LXX. Vulg. וואח כל ר'. v) Omitted in Cdd. Saad. w) Sam. בנתו. x) LXX. insert: *ἄμα Ἰακώβ τῶ πατρὶ αὐτῶν*. y) Sam. בכור. z) Cdd. Vulg. Syr. בני. a) Cdd. mult. Sam. LXX. Onk. חצרון. b) Numb. 26: 12, 1 Chr. 4: 24. נמואל. c) Omitted in 1 Chr.

לך: וכלבלתי אתה שם ביעור חמש שנים רעב פן-תגרש 11
 אתה וביחיה וכל-אשר-לך: והנה עיניכם ראות ועיני אחי 12
 בנזמן בפי^q) המדבר אליכם: והגדתם לאבי את-כל-כבודי^r 13
 במצרים ואת כל-אשר ראיתם ומהרתם והורדתם את-אבי
 הנה: ויפל על-צוארי^s) בנזמן-אחיו ויבך ויבנזמן בכה על- 14
 צואריו^t): וינשק לכל-אחיו ויבך עליהם^u) ואחרי כן דברו 15
 אחיו אתו: והקול^v) נשמע בית פרעה לאמר באו אחי יוסף 16
 ויטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו^w): ויאמר פרעה אלי-יוסף 17
 אמר אל-אחיד ואת עשו טענו את-בעירכם ולכו-באו^x)
 ארצה בגנן: וקחו את-אביכם ואת-בתיכם ובאו אלי ואתנה^y) 18
 לכם את-טוב^z) ארץ מצרים ואכלו את-חלב הארץ: ואתה 19
 צויתה^a) ואת עשו קחו-לכם מארץ מצרים עגלות למספכם
 ולנשיכם ונשאתם את-אביכם ובאתם: ועינכם אל-תהם^b) על-כ 20
 פליכם כי-טוב כל-ארץ מצרים לכם הוא: ויעשו-כן בני 21
 ישראל ויתן להם יוסף עגלות על-פי פרעה^c) ויתן להם צרה
 להרה: לכלם נתן לאיש חלפות שמלת^d) וילבנזמן נתן שלש 22
 מאות כסף וחמש הלפת שמלת: ולאביו שלח כוזה 23
 עשרה חמרים נשאים משוב^e) מצרים ועשר אתנת נשאת^f) בר
 ולחם ומזון לאביו להרה: וישלח את-אחיו וילכו ויאמר 24
 אליהם^g) אל-תרגזו^h) בהרה: ויעלו ממצרים ויבאו ארץⁱ) בגנן כה
 אל-יעקב אביהם: ויגדו לו לאמר עוד יוסף^j) חי וביהוא 26

q) Sam. פי. r) Sam. ככדי. s) Sam. צואר. t) Sam. צוארו.
 u) Sam. עליהם. v) Sam. ויהקול. w) Cdd. 2. Vulg. Saad. כל.
 x) Sam. ובאו. y) Sam. ואחן. z) Cd. 1. Vulg. LXX.
 a) Sam. צויתי. b) Sam. ועיניכם אל חחוס. c) LXX.
 add: τοῦ βασιλέως. d) Sam. חליפת שמלות twice. e) Sam. Syr.
 insert ארץ. f) Sam. אחנות נשאות. g) Sam. אליהם, and so in v. 27.
 h) Sam. חחרגו. i) Cdd. Sam. ארצה. j) LXX. Vulg. add בנך.

הַנֶּעַר מֵעַם אָבִי^z). לֹא־אָמַר אִם־לֹא אֲבִיאֲנֹו אֵלָיָהּ^a) וְחִטָּאתִי לְאָבִי
 33 כָּל־הַיָּמִים: וַעֲתָה וְשִׁב־נָא עֲבָדְךָ תַּחַת הַנֶּעַר עָבֵד לְאֲדֹנָי
 34 וְהַנֶּעַר יַעֲלֶה^b) עִם־אֶחָיו: כִּי־אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל־אָבִי וְהַנֶּעַר אֵינֶנּוּ
 אִתִּי^c) פֶּן אֶרְאֶה בָרַע^d) אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת־אָבִי:

מה 45

א וְלֹא־יָבֵל יוֹסֵף לְהַחֲאִפֶּק לְכָל הַנִּצָּבִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוּצִיא^e)
 כֹּל־אִישׁ מֵעָלָיו^f) וְלֹא־עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהַחֲבֹדַע יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו:
 2 וַיִּתֵּן אֶת־קִלְיוֹ^g) בְּבָבִי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם^h) וַיִּשְׁמְעוּⁱ) בֵּית פְּרָעָה:
 3 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אָבִי חַי וְלֹא־יָבֵל^j)
 4 אֶחָיו לָעֵנֹת אִתּוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּגִיו^k): וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו
 גִּשְׁוֹנָא אֵלַי וַיִּגְשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר־מִבְרַתֶּם
 ה אֶתִּי מִצְרָיִמָּה: וַעֲתָה וְאֶל־תַּעֲצָבוּ וְאֶל־יַחַד בְּעֵינֵיכֶם כִּי־
 6 מִבְרַתֶּם אֶתִּי הִנֵּה כִּי לְמַחֲזָה שְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם: כִּי־
 7 הֵן שְׁנַתִּים הָרַעֲב^l) בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹל הַמָּשׁ שְׁנָיִם אֲשֶׁר אֵין
 חֲרִישׁ וְקָצִיר: וַיִּשְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם לְשׁוֹם^m) לָכֶם שְׂאֲרֹתⁿ)
 8 בָּאָרֶץ וְלַחֲתִינוֹת לָכֶם לְפָלִיטָה^o) גְּדֻלָּה: וַעֲתָה לֹא־אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם
 אִתִּי הִנֵּה כִּי הֵאֱלֹהִים וַיִּשְׁמַעֲנִי^p) לָאֵב לְפָרְעָה וּלְאֲדֹנָן לְכָל־
 9 בֵּיתוֹ וּמָשַׁל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: מָהֲרֹו וַעֲלֹו אֶל־אָבִי
 וְאָמַרְתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנֶךָ יוֹסֵף שְׁמַעֲנִי אֱלֹהִים לְאֲדֹנָן לְכָל־
 י מִצְרַיִם רַחֵם אֵלַי אֶל־תַּעֲמֹד: וַיִּשְׁבֹּת בָּאָרֶץ־גִּשְׁוֹן וְהָיִיתָ
 קְרוֹב אֵלַי אֲפָה וּבְנֶיךָ וּבְנֵי בְנֶיךָ וְצִאֲנֶךָ^q) וּבִקְרָה וְכָל־אֲשֶׁר־

z) Sam. אביו, Syr. אביו. a) LXX. add: καὶ στήσω αὐτὸν ἐν ὁπλοῖς σου. b) Sam. יעלה. c) Cdd. LXX. אחנו. d) Sam. ברעה. e) Sam. ודוציא. f) Sam. מעליו. g) Sam. קולו. h) LXX. πάντες οἱ Αἰγύπτιοι. i) Sam. וישמעו. j) Omitted in LXX. k) Sam. רעב. l) Sam. לשים. m) Sam. שארות. n) Sam. פלטה. o) Sam. צאנך. p) Sam. וישמני.

לְאֲדָנִי גַם־אֶנְחֶנּוּ גַם אֲשֶׁר־נִמְצָא הַגִּבִּיעַ בְּיָדוֹ: וַיֹּאמֶר 17
 חֲלִילָה לִּי מַעֲשֵׂוֹת וְאֵת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגִּבִּיעַ בְּיָדוֹ הוּא
 יְהִי־לִי עֶבֶד וְאַתֶּם עָלוּ לְשָׁלוֹם אֶל־אֲבִיכֶם: ס
 וַיֵּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אָדֹנִי יִדְבַר־נָא עִבְדְּךָ דָּבָר 18
 בְּאָזְנִי אָדֹנִי וְאֶל־יֵחָר אִפֶּה בַּעֲבֹדְךָ בִּי כְמוֹד בְּפִרְעֹה: אָדֹנִי 19
 שְׂאֵל אֶת־עֲבָדֶיךָ לֵאמֹר הַיֵּשׁ־לָכֶם אֵב אוֹ־אָח: וַיֹּאמֶר אֶל־כ 20
 אָדֹנִי יֵשׁ־לָנוּ אֵב זָקֵן וְיָלֵד^h זָקֵנִים קָטָן וְאֶחָיוⁱ מֵת וַיִּתֵּר הוּא
 לְבָדּוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אָהָב: וַתֹּאמֶר אֶל־עֲבָדֶיךָ הוֹרְדֵהוּ^j אֵלָי 21
 וְאֶשְׁמָחָה עֵינִי עִלָּיו: וַיֹּאמֶר אֶל־אָדֹנִי לֹא־יִוָּבֵל הַנָּעַר לְעֹבֵד 22
 אֶת אֲבִיו וְעֹבֵד אֶת־אָבִיו וְמָת: וַתֹּאמֶר אֶל־עֲבָדֶיךָ אִם־לֹא 23
 יֵרֵד אֲחִיכֶם הַקָּטָן אִתָּכֶם לֹא תִסָּפֵן^k לְרָאוֹת פָּנָי: וַיְהִי בִּי 24
 עָלֵינוּ אֶל־עֲבָדְךָ אָבִי^l וַנִּגְדֵּל־לּוֹ^m אֵת דְּבָרֵי אָדֹנִי: וַיֹּאמֶר אָבִינוּ כֹּה 25
 שָׁבוּⁿ שְׁבִירוּ־לָנוּ מַעֲט־אֶבֶל: וַיֹּאמֶר^o לֹא נִוָּבֵל לְרֹדֹת אִם־יֵשׁ 26
 אֲחִינוּ הַקָּטָן אִתָּנוּ וַיִּרְדְּנוּ בִּי־לֹא נִוָּבֵל לְרָאוֹת פָּנָי^p הָאִישׁ
 וְאֶחָיו הַקָּטָן אֵינָנו אֶתָּנוּ: וַיֹּאמֶר עֲבָדְךָ אָבִי^q אֵלָינוּ^r אִתָּם 27
 יֵרְדֻעֲמָם בִּי שְׁנַיִם יִלְדֵה־לִּי אֲשֶׁתַּי: וַיֵּצֵא הָאֲחֵרִי^s מֵאִתִּי וַיֹּאמֶר 28
 אֵד טָרַף טָרַף וְלֹא רָאִיתִי עַד־הַנֶּה: וּלְקַחְתָּם גַּם־אֶת־נָה 29
 מִעַם פָּנִי וְקָרָהוּ^t אֶחָיו^u וְהוֹרִידְתָּם אֶת־שִׁיבְתִּי בְּרַעַה שְׂאֵלָה: 30
 וַעֲתָה כִּבְאִי אֶל־עֲבָדְךָ אָבִי^v וְהַנָּעַר אֵינָנו אֶתָּנוּ^w וְנִפְשָׁנוּ קְשׁוּרָה ל 31
 בְּנַפְשׁוֹ: וַהֲיָה כְּרָאוֹתָו בִּי־אֵין הַנָּעַר^x וְמָת וְהוֹלִירוּ עֲבָדֶיךָ 32
 אֶת־שִׁיבַת עֲבָדְךָ אָבִינוּ בִּגְזֹנוֹ^y שְׂאֵלָה: בִּי עֲבָדְךָ עָרַב אֶת־ 32

h) Sam. ויוליד. i) Sam. אחיו. j) Sam. הורידהו. k) Sam. חוספין. l) Cdd. 2. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. אבינו. m) Sam. ונגיד לו. n) Sam. שובו. o) Cd. 1. Syr. insert לאבינו. p) Sam. אח. q) LXX. Vulg. Syr. אבינו. r) Sam. אליני. s) Sam. אחר. t) Sam. וקראהו. u) LXX. add: *ἐν τῇ ὁδῷ*. v) LXX, Vulg. Syr. אבנו. w) Cd. 1. Sam. אחי. x) Sam. LXX. Vulg. insert אתנו. y) Sam. ביאנו.

3 בָּסָף שִׁבְרוּ וַיַּעַשׂ כְּדַבַּר יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר; הַבֶּקֶר אֹר וְהָאֲנָשִׁים
 4 שְׁלָחוּ הַמֶּלֶךְ^{p)} וַחֲמֹרֵיהֶם: הֵם יֵצְאוּ אֶת־הָעֵרָ לֹא^{q)} הִרְחִיקוּ^{r)}
 וַיּוֹסֶף אָמַר לְאֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ קוֹם רֹדֶף אַחֲרֵי הָאֲנָשִׁים
 וְהַשְׁגָּתָם וְאִמְרַת אֱלֹהִים^{s)} לָמָּה שְׁלַמְתֶּם רָעָה תַּחַת טִיבָה^{t)}:
 ה הֲלוֹא זֶה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה אֲדֹנִי בֹו וְהוּא נִחַשׁ וְנִחַשׁ בֹּו הִרְעַתָם
 6 אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם: וַיִּשְׁגֹּם וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת־הַדְּבָרִים^{u)} הָאֵלֶּה:
 7 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לָמָּה יְדַבֵּר אֲדֹנִי בְּדְבָרִים הָאֵלֶּה חֲלִילָה לַעֲבָדֶיךָ
 8 מַעֲשׂוֹת כְּדַבַּר הַזֶּה: הֵן כָּסָף אֲשֶׁר^{v)} מָצָאנוּ בְּפִי אֲמַתְחֹתֵינוּ
 הַיִּשְׁכְּנוּ^{w)} אֵלֶיךָ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְאִיךָ נִגְנֹב מִבֵּית אֲדֹנֶיךָ כָּסָף אוֹ
 9 זָהָב: אֲשֶׁר יִמָּצָא אִתּוֹ מֵעַבְדֶּיךָ וּמִתּוֹ וְגַם־אֲנַחְנוּ^{x)} נִהְיָה לְאֲדֹנֵי
 י לַעֲבָדִים: וַיֹּאמֶר גַּם־עַתָּה כְּדְבָרֵיכֶם כֵּן־הוּא אֲשֶׁר יִמָּצָא
 11 אִתּוֹ יִהְיֶה־לִּי עֹבֵד^{y)} וְאַתֶּם תִּהְיוּ נָקִים^{z)}: וַיִּמְחְרוּ וַיּוֹרִדוּ^{a)} אִישׁ
 12 אֶת־אֲמַתְחָתוֹ^{b)} אֲרָצָה וַיִּפְתְּחוּ אִישׁ אֲמַתְחָתוֹ: וַיַּחֲפֹשׂ בַּגְדּוֹל
 13 הַחֵל וּבִגְדָן כִּלָּה וַיִּמָּצָא הַגִּבִּיעַ בְּאֲמַתְחַת בְּנִימָן: וַיִּקְרְעוּ שְׂמֹלֹתָם
 14 וַיַּעֲמִם^{c)} אִישׁ עַל־חֻמְרוֹ וַיִּשְׁבִּי^{d)} הָעֵינָה: וַיָּבֹא יְהוּדָה וְאָחִיו
 טו בֵּיתָה יוֹסֵף וְהוּא עֹדְנִי שֵׁם וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו אֲרָצָה: וַיֹּאמֶר לָהֶם
 יוֹסֵף מַה־הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם הֲלוֹא יָדַעְתֶּם כִּי־נִחַשׁ
 16 נִחַשׁ אִישׁ אֲשֶׁר בָּמֶנִי^{e)}: וַיֹּאמֶר יְהוּדָה מַה־נִּאֲמַר לְאֲדֹנִי מַה־^{f)}
 נִדְּבַר וּמַה־נִּצְטַדַּק הָאֱלֹהִים^{g)} מָצָא אֶת־עֵזְנוֹ עַבְדֶּיךָ הִנְנוּ עֹבְדִים

p) Sam. הם. q) Cdd. 2. Vulg. Syr. ולא. r) Sam. הרחקו.
 s) Sam. אליהם, and so in v. 6. t) LXX. add: *ἵνα τί ἐκλέψατέ μου τὸ κόυνδον τὸ ἀργυροῦν*; Vulg. "scyphus quem furati estis", and connects it with the following verse. Syr. also similarly adds אַח הַדְּבָרִים. u) Sam. omits אַח הַדְּבָרִים. v) Sam. הכסף אסר. הכסף אסר is the reading of both the Lond. and Paris Polygl., but not of Kennicott. w) Sam. הישכנו. x) Sam. יומת גם א'. y) קמץ ב'ו'ק. z) Sam. נקואים. a) Sam. שמלותם ויעסו. b) Sam. omits אַח. c) Sam. שמלותם ויעסו. d) Sam. וישובו. e) Sam. כמוני. f) Cdd. 3. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. והאלהים. g) Sam. והאלהים.

מִשְׁמוֹן בְּאִמְתַּחֲתֵיכֶם בְּסֻפָּכֶם בָּא אֵלַי וַיֵּצֵא אֹתָם שְׂמֵעוֹן:
וַיָּבֹא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף^{a)} וַיִּתֵּן־מִלֵּם וַיִּרְחֲצוּ
רַגְלֵיהֶם וַיִּתֵּן מִסָּפֵא^{b)} לְתַמְרֵיהֶם: וַיְבִינוּ אֶת־הַמִּנְחָה עַד־כֹּה
בּוֹא^{c)} יוֹסֵף בְּצִהְרִים כִּי שָׁמְעוּ כִּי־שָׂם וַאֲכָלוּ לֶחֶם: וַיָּבֹא 26
יוֹסֵף הַבִּיטָה וַיְבִיאוּ^{d)} לוֹ אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר־בְּיָדָם הַבִּיטָה
וַיִּשְׁתַּחֲוֶה־לוֹ^{e)} אֲרָצָה: וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר הַשְׁלוֹם 27
אֲבִיכֶם הֵזָקָן אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם הַעוֹדְנִי^{f)} הִי: וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם לְעַבְדְּךָ 28
לְאֲבִינוּ עוֹדְנִי הִי^{g)} וַיִּקְרוּ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה^{h)}: וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־ 29
בְּנֵימִן אָחִיו בֶּן־אֹמֶן וַיֹּאמֶר הִזֶּה אֲחִיכֶם הַקָּטָן אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם
אֵלַי וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִחַנֶּה בְּנִי: וַיִּמָּתֵר יוֹסֵף כִּי־נִבְכְּרוּ רַחֲמָיו ל־
אֶל־אֲחָיוⁱ⁾ וַיִּבְקֹשׁ לְבָבוֹת וַיָּבֹא הַחֲדָרָה^{j)} וַיִּבְךְ שָׁמָּה^{k)}: וַיִּרְחֹץ 31
פָּנָיו וַיֵּצֵא וַיִּתְּאֶפֶק וַיֹּאמֶר שִׁימוּ לֶחֶם: וַיִּשְׁימוּ^{l)} לוֹ לְבָדוֹ 32
וּלְהֶם לְבָדָם וּלְמִצְרַיִם הָאֲבָלִים אֹתוֹ לְבָדָם כִּי לֹא יוּכְלוּן
הַמִּצְרַיִם לֶאֱכֹל אֶת־הָעֵבְרִית לֶחֶם כִּי־תוֹעֵבָה הוּא לְמִצְרַיִם:
וַיִּשְׁכְּבוּ לִפְנָיו הַכָּבֵד כַּכְּרָחוֹ^{m)} (וַהֲצִיעִיר בְּצַעֲרָתוֹⁿ⁾ וַיִּתְּמָהוּ 33
הָאֲנָשִׁים אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ^{o)}: וַיֵּשֶׂא מִשְׁאֵת מֵאֵת פָּנָיו אֶל־הֶם 34
וַתֵּרֶב מִשְׁאֵת בְּנֵימִן מִמִּשְׁאֵת כָּלֶם חֲמֵשׁ יָדוֹת וַיִּשְׁתּוּ
וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ:

מִד 44

וַיֵּצֵא אֶת־אֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ לֵאמֹר מַלֵּא אֶת־אֲמָתֹתַי הָאֲנָשִׁים א־
אֲכָל כֹּהֲאֶשֶׁר וַיּוּכְלוּן שְׂאֵת וְשִׁים בְּסֻפ־אִישׁ בְּפִי אֲמָתֹתָיו:
וְאֶת־גִּבְיָעִי גִבְעֵי הַבְּסֻף חֲשִׁים בְּפִי אֲמָתֹתַי הַקָּטָן וְאֶת 2

a) LXX. omit יוסף — ויבא. b) Sam. מספה. c) Sam. בא.
d) עורנו. e) Cdd. LXX. Vulg. add אפים. f) Sam. וידנו. g) Sam. and LXX. insert ברוך ה' הוא לאלהים. h) So rightly Sam. and 'q. V. D. H. ויִשְׁתַּחֲוֶה. i) Sam. על א'. j) Sam. הבכיר כבכירתו. k) Sam. שם. l) Sam. וישמו. m) Sam. הבכיר כבכירתו. n) Sam. כצעירתו. o) Sam. על ר'.

אם-כן ו אפוא זאת עשו קחו מזמרח הארץ בכליכם והורידו
 לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נכאת ולט^e) בטנים
 12 וישקדים^f): ובספ משנה קחו בידכם ואת-הכסף המושב בפי
 13 אמתחתיכם תשיבו בידכם אולי משנה הוא^g): ואת-אחיכם
 14 קחו וקומו שובו^h) אל האיש: ואל שדיⁱ) יתן לבם רהמים
 לפני האיש ושלח לבם את-אחיכם אהר^j) ואת-בנימין ואני
 טו באשר שכלתי לשכלתי: ויקחו האנשים את-המנחה הזאת
 ומשנה^k) -כסף^l) לקחו בידם ואת-בנימין ויקמו ויגדו מצרים^m)
 16 ויעמדו לפני יוסף: וירא יוסף אתם אתםⁿ) -בנימין^o) ויאמר
 לאשר על-ביתו הבא את-האנשים הביתה וטבח טבח והבן
 17 כי אתי ואכלו האנשים בצהרים: ויעש האיש באשר אמר
 18 יוסף ויבא האיש את-האנשים ביתה יוסף: וייראו האנשים
 כי הובאו בית^p) יוסף ויאמרו על-דבר הכסף השב^q)
 באמתחתינו בתחלה אנחנו מוכאים להתגלל עלינו ולהתנפל
 19 עלינו ולקחת^r) אתנו לעבדים ואת-חמרינו: ויגשו אל-האיש
 כ אשר על-בית יוסף ויבדדו אליו פתח הבית: ויאמרו^s) כי
 21 אדני ירד ירדנו בתחלה לשבר-אכל: ויהי כירבאנו אל-המלון
 ונפתח^t) את-אמתחתינו והנה כסף-איש בפי אמתחתו כספנו
 22 במשקלו ונשב^u) אתו בידנו^v): ובספ אחר הורדנו^w) בידנו^x)
 23 לשבר-אכל לא^y) ידענו מי-שם כספנו באמתחתינו: ויאמר
 שלום לבם אל-תיראו אלהיכם ואלהי אביכם^z) נתן לבם

e) Sam. ולוט. f) Sam. ושקדים. g) Sam. משנה היא. The Masorites do not point here. הוא. h) Cdd. Sam. Syr. Vulg. Saad. ושובו. i) LXX. ὁ θεός μου. j) Sam. האחר. k) Cdd.: 28 read וְיִמְשְׁנָה, but vid. n. on v. 12. l) Cd. 1. הכסף. m) Cdd. Sam. מצרימה. n) Sam. ואת. o) LXX. add τὸν ὁμομιήτητον. p) Sam. ביתה. q) Sam. המושב. r) Sam. לקחת. s) Cdd. 2. Syr. supply בידיו. t) Sam. ונפתח. u) Sam. ונשיב. v) Cdd. LXX. בידיו. w) Sam. לקחנו. x) Cdd. בידיו. y) Cdd. Saad. ולא. z) Cdd. 2. Sam. LXX. אבתיכם.

בְּנִימָן תִּקְחוּ עָלַי הֵיוּ בְלָנָה: וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל-אָבִיו לֵאמֹר 37
אֶחָד־שְׁנֵי בְנֵי תָמָר אִם-לֹא אֲבִיאָנִי אֵלֶיךָ תָּנָה אֶחָד עַל-יָדִי
וְאֲנִי אֲשִׁיבֶנּוּ אֵלֶיךָ: וַיֹּאמֶר לֹא-יֵרֶד בְּנִי עִמָּכֶם כִּי-אֶחָיו 38
מֵת וְהוּא לְבָדּוֹ נִשְׁאָר וּקְרָאָהוּ אֲסֹן בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ-בָהּ
וְהוֹרִדְתֶּם אֶת-שִׁיבְתִּי בְּיָגוֹן שְׂאוּלָה^{p)}:

מן 43

וְהָרַעַב כָּבֵד בְּאֶרֶץ: וַיְהִי כִּאֲשֶׁר בָּלוּ לֵאכֹל אֶת-הַשֶּׂבֶר אֲשֶׁר 2ⁿ
הָבִיאוּ מִמִּצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַבְיָהֶם שָׁבוּ^{q)} יִשְׁכְּרוּ-לָנוּ
מֶעֶט-אֶבֶל: וַיֹּאמֶר אֲלֵיוּ יְהוּדָה לֵאמֹר הָעֵד הָעֵד^{r)} בְּנֵי הָאִישׁ^{s)}
לֵאמֹר לֹא-תֵרְאוּ פָנַי בְּלִתִּי אֲחִיכֶם^{t)} אֲתָכֶם: אִם-יִשָּׁק מְשַׁלַּח 3
אֶת-אָחִיו אֲתָנּוּ נִרְדָּה וְנִשְׁבַּרָה לָהּ אֶבֶל: וְאִם-אֵינָהּ מְשַׁלַּח 4
לֹא נִגֵּד כִּי-הָאִישׁ אָמַר אֵלֵינוּ לֹא-תֵרְאוּ פָנַי בְּלִתִּי אֲחִיכֶם
אֲתָכֶם: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לָמָּה הִרְעַתֶּם לִי לְהַגִּיד לְאִישׁ 5
הָעֵד לָכֶם אֵח: וַיֹּאמְרוּ שְׂאוּל^{u)} שְׂאֵל-הָאִישׁ לָנוּ וְלִמְלוֹלְתָנוּ 6
לֵאמֹר הָעֵד אַבְיָכֶם חַי הַיֵּשׁ לָכֶם אָח וְנָגַד-לּוֹ^{v)} עַל-פִּי
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַיְדוּעִ^{w)} גִּדָּע כִּי יֹאמֶר הוֹרִידוּ אֶת-אֲחִיכֶם:
וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל-יִשְׂרָאֵל אָבִיו שְׁלַחָה^{x)} הַנָּעַר אִתִּי וְנִקְמָה 7
וְנִגְלָה וְנִחַיָּה וְלֹא נָמוֹת גַּם-אֲנַחְנוּ גַם-אִתָּה גַם-טַפָּנוּ^{y)}:
אֲנֹכִי אֶעֱרָבֶנּוּ מִיָּדִי^{z)} תִּבְקָשְׁנוּ אִם-לֹא הִבִּיאֲתוּ^{a)} אֵלֶיךָ וְהַצַּנְתוּ 8
לְפָנֶיךָ וְחִטַּאתִי לָהּ^{b)} כָּל-חַיִּימִים: כִּי לֹא הִתְמַחֵמְהֵנוּ^{c)} י
כִּיעַתָּה שָׁבְנוּ זֶה פַעַמִּים: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם^{d)} יִשְׂרָאֵל אַבְיָהֶם 11

p) Sam. ביאגון שאלה. q) Sam. שוכו. r) Sam. העיד. s) LXX.
add: ὁ κύριος τῆς γῆς. t) LXX. add. הקטן. u) Sam. שאל.
v) Sam. ונגיד לו. w) Sam. היודע. x) Sam. שלח. y) Cdd.
mult. טפנו. z) Cd. 1. Saad. ומידי. a) Sam. הבאתיו. b) Cdd.
3. Syr. Onk. cd 1. and ch. 44: 32 לאני. c) Sam. לו לא
החמהמו. d) Sam. אליהם, and so in vv. 23, 34.

הלוא אמרתי^a) אֲלֵכֶם וְלֹא תִחַטְּאוּ בְיָדְךָ וְלֹא שְׁמַעְתֶּם
 23 וְגַם־דָּמּוּ הִנֵּה נִדְרָשׁ: וְהֵם לֹא יִדְעוּ כִּי שָׁמַע יוֹסֵף כִּי הַמְלִיץ
 24 בְּיַנְתָּם: וַיִּסָּב מֵעֲלִיָּהֶם וַיִּבֶךְ וַיָּשָׁב אֶל־הֶלֶם וַיִּדְבֶּר אֶל־הֶלֶם
 כֹּה וַיִּקַּח מֵאֶהֱם אֶת־שְׁמַעוֹן וַיֵּאמֶר אִתּוֹ לְעִינֵיהֶם: וַיָּצֵו יוֹסֵף
 וַיִּמְלְאוּ אֶת־כְּלִיָּהֶם בָּרֶךְ וּלְהָשִׁיב בְּסִפֵּיהֶם^b) אִישׁ אֶל־שָׁקוֹ^c) וּלְתַת
 26 לָהֶם צִדָּה לַדֶּרֶךְ וַיַּעַשׂ^d) לָהֶם כֵּן: וַיֵּשְׂאוּ אֶת־שַׁכְרָם עַל־
 27 הַמְרִיָּהִם וַיִּלְכוּ מִשָּׁם: וַיִּפְתַּח הָאֲחֵר אֶת־שָׁקוֹ לְתַת מִכְסּוֹ^e)
 לְחַמְרוֹ בַּמָּלֶן וַיֵּרָא אֶת־כְּסָפוֹ וְהִנֵּה־הוּא בְּכִי אֲמַתְחָתוֹ:
 28 וַיֵּאמֶר אֶל־אֶחָיו הַיּוֹשֵׁב בְּכִפִּי וְגַם הִנֵּה^f) בְּאֲמַתְחָתִי וַיֵּצֵא
 לָבָם וַיַּחֲדְרוּ אִישׁ אֶל־אֶחָיו^g) לֵאמֹר מַה־נָּאֵת עָשָׂה אֱלֹהִים
 29 לָנוּ: וַיִּבְאוּ אֶל־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֶרְצָה כְּנָעַן וַיְגִידוּ^h) לוֹ אֵת
 ל כָּל־הַקֶּרֶתⁱ) אֲתָם לֵאמֹר: דִּבֶּר הָאִישׁ אֲדֹנִי הָאָרֶץ אִתָּנוּ קִשּׁוֹת
 31 וַיִּתֵּן אִתָּנוּ^j) כְּמִרְגָּלִים אֶת־הָאָרֶץ: וַנֵּאמֶר אֲלָיו כְּנִים אֲנַחְנוּ
 32 לֹא הֵינּוּ מִרְגָּלִים: שְׁנַיִם־עָשָׂר אֲנַחְנוּ אָחִים^k) בְּנֵי אָבִינוּ
 33 הָאֲחֵר^l) אֵינָנוּ וְהַקָּטָן הַזֶּה אֶת־אָבִינוּ בָּאָרֶץ כְּנָעַן: וַיֵּאמֶר
 אֲלֵינוּ הָאִישׁ אֲדֹנִי הָאָרֶץ כְּנֹאֵת אֲדַע כִּי כְנִים אַתֶּם אֲחֵיכֶם
 34 הָאֲחֵר תִּנְיָחוּ אִתִּי וְאֶת־רַעְיוֹן בְּפִיכֶם קָחוּ וְלָכוּ: וְהִבִּיאוּ
 אֶת־אֲחֵיכֶם הַקָּטָן אֵלַי וְאֲדַעָה כִּי לֹא מִרְגָּלִים אַתֶּם כִּי
 לֹה כְנִים אַתֶּם אֶת־אֲחֵיכֶם^m) אֲתֵן לָבָם וְאֶת־הָאָרֶץ תִּסְחֲרוּ: וַיְהִיⁿ)
 הֵם מְרִיקִים שְׁקִיָּהֶם וְהִנֵּה־אִישׁ צָרוּר־כֶּסֶף בְּשָׁקוֹ וַיֵּרְאוּ
 36 אֶת־צָרָרוֹת כְּסִפֵּיהֶם הַמָּה^o) וַאֲבִיהֶם וַיִּירָאוּ: וַיֵּאמֶר אֶל־הֶלֶם
 יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אִתִּי שְׁבַלְתֶּם יוֹסֵף אֵינָנוּ וְשָׁמַעוֹן אֵינָנוּ וְאֶת־

a) Sam. דברתי. b) Sam. את כספיהם. c) Sam. על סקו. d) Cd.
 1. Vulg. Syr. ויעש. e) Sam. כספה. f) Sam. inserts. g) Sam.
 הוא. h) Sam. ויגידו. i) Sam. כל הקרות. j) LXX. add *ἐν φυλακῇ*,
 doubtless a mere gloss. k) Sam. אחים אנחנו. l) Cdd. 2. Sam.
 Syr. והאחר. m) Cdd. 4. LXX. Syr. Vulg. Saad. ואחא. n) Sam.
 ויהי. o) Sam. הם.

ויבאו אחי יוסף וישתחוו-לו אפים ארצה: וירא יוסף
 את-אחיו ויבכום ויתנבך אליהם וידבר אתם קשות ויאמר
 אליהם^m) כצין באתם ויאמרו מארץ כנען לשבר-אבל: ויבר
 יוסף את-אחיו והם לא הכירוⁿ): ויזכר יוסף את החלמות
 אשר חלם להם ויאמר אליהם מרגלים אתם לראות את-ערות
 הארץ באתם: ויאמרו אליו^o) לא ארגי ועבדיך^p) באו לשבר
 אבל: כלנו בני איש-אחד נחנו^q) בנים אנחנו לא-הינו עבדיך
 מרגלים: ויאמר אליהם לא פירענות הארץ באתם לראות:
 ויאמרו שנים עשר עבדיך אחים ו אנחנו בני איש-אחד
 בארץ כנען ותנה הקטן את-אבינו היום^r) והאחד איננו:
 ויאמר אליהם יוסף הוא אשר דברתי אליכם^s) יאמר מרגלים
 אתם: כזאת תכתבו חי פרעה אם-תצאו מזה כי אם-בקראו
 אחיכם הקטן הזה: שלחו מכם אחד ויקח את-אחיוכם
 ואתם האסרו ויכתבו דבריכם האמת אתכם ואם-לא חי
 פרעה כי מרגלים אתם^t): ויגאסף אתם אל-משמר שלש
 ימים: ויאמר אליהם יוסף כיום השלישי זאת עשו והיו
 את-האלהים אני ורא: אם-בנים אתם אחיכם אחד^u) יאסר
 בבית משמרם ואתם לכו הביאו שבר^v) רעבין בתיכם:
 ואת-אחיהם הקטן תביאו^w) אלי ויאמנו דבריכם ולא תמותו^x) כ
 וגעש-רבן: ויאמרו איש אל-אחיו אבל אשמים ו אנחנו על-
 אחינו אשר ראינו צרת^y) נפשו בהתחננו אלנו ולא שמענו
 על-בן באת אלנו^z) הצרה הזאת: וען ראובן אתם לאמר

m) Sam. and so in vv. 9, 12, 14, 15, 21 twice, 36. n) Sam.
 הכירה. o) Omitted in Cdd. 3. LXX. Vulg. Syr. p) Sam. עבדיך.
 q) Sam. אנחנו. r) Omitted by Cd. 1. Vulg. s) Sam. אליכם.
 t) Sam. adds לעזב את אחיו ועזב את אחיו ומת: ויאמרו לא יוכל הנער לעזב את אחיו ועזב את אחיו ומת: ויאמרו לא יוכל הנער לעזב את אחיו ועזב את אחיו ומת:
 u) Sam. האחד. v) Sam. והביאו את שבר. w) Sam. הביאו. x) Sam.
 תמותו. y) Cd. 1. Sam. בצרת. z) Sam. עלנו כל.

51 לוֹ אֶסְנֶת בַּת־פּוֹטִי פָּרַע כְּתָן אֹן: וַיִּקְרָא יוֹכָב אֶת־שָׁם^ר
הַבְּבִיר מִנִּשָּׁה כִּי־נִשְׁנִי אֱלֹהִים אֶת־כָּל־עַמְלִי^א) וְאֵת כָּל־בֵּית
52 אָבִי: וְאֵת שָׁם הַשָּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי־הִפְרִנִי אֱלֹהִים בָּאָרֶץ
53 עֲנִי: וַתִּכְלִינָה^י) שִׁבְעַת שָׁנִי הַשָּׁבַע אֲשֶׁר הָיָה^ו) בָּאָרֶץ מִצְרַיִם:
54 וַתִּחְלִינָה^י) שִׁבְעַת שָׁנִי הָרָעָב לָבוֹא בְּאֶשֶׁר אָמַר יוֹכָב וַיְהִי
נָה רָעָב^ו) בְּכָל־הָאֲרָצוֹת וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לֶחֶם: וַתִּרְעַב
כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְעַק הָעָם אֶל־פַּרְעֹה לֵאמֹר נִיאָמַר פַּרְעֹה
56 לְכָל־מִצְרַיִם לָכֵי אֶל־יוֹסֵף אֲשֶׁר־יֹאמְרָ^א) לָקֵם תַּעֲשִׂי^י): וַהֲרַעֲב
הָיָה עַל כָּל־פְּנֵי^ז) הָאָרֶץ וַיִּפְתָּח יוֹסֵף אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בָּהֶם
57 וַיִּשְׁבֶּר^א) לְמִצְרַיִם וַיַּחֲזֹק הָרָעָב בָּאָרֶץ מִצְרַיִם^ו): וְכָל־הָאָרֶץ^ו)
בָּאוּ מִצְרַיִם לְשֹׁבֵר אֶל־יוֹכָב כִּי־חָזַק הָרָעָב בְּכָל־הָאָרֶץ^ו):

מב 42

א וַיִּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ־שָׁבֵר בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו^ו) לֵאמֹר
2 תִּתְקַדְּאוּ^י): וַיֹּאמֶר הִנֵּה^א) שְׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ־שָׁבֵר בְּמִצְרַיִם דָּדוֹ
3 שְׁמָה וְשִׁבְרוֹ־לִנִּי מִשָּׁם וְנִחְיָה וְלֹא נָמוּת: וַיִּרְדּוּ אֶחָד־אֶחָד
4 עִשְׂרֵה לְשֹׁבֵר בָּר מִמִּצְרַיִם^ו): וְאֶת־בְּנֵי־יֹסֵף לֹא־שָׁלַח
ה יַעֲקֹב אֶת־אֶחָד־כִּי אָמַר פֶּן־יִקְרָאֵנִי אֶסּוֹן: וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
6 לְשֹׁבֵר בְּהִיּוֹד הַבָּאִים כִּי־הָיָה^י) הָרָעָב בָּאָרֶץ בְּגֻעַן: וַיּוֹכֵף
הוּא הַשְּׁלִיט עַל־הָאָרֶץ הוּא^י) הַמִּשְׁבִּיר^א) לְכָל־עַם^י) הָאָרֶץ

r) Cdd. 4. Sam. omit את. s) Sam. omits כל. i) Sam. הרעב. w) Sam. ותחלנה. v) Sam. הריג. u) Cdd. Sam. ותכלנה. x) Cdd. 5. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. 'ואשר י'. y) Sam. העשוק; Cd. 1. עשו. z) Cdd. Sam. על פני כל. a) Sam. בר ושביר. b) LXX. omit מצרים—ויהוק. c) Sam. הארצות. d) Cd. 1. Syr. add מצרים. e) Sam. אל בניו. f) Sam. חסיראו. g) Sam. אני. h) Cdd. mult. Vulg. במצרים. i) Cdd. 4. Syr. חזק. j) Cdd. 3. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. k) Cd. 1. Onk. Vulg. supply בָּר. l) Sam. לרל הטת

כָּר תַּחַת יַד-פַּרְעֹה אָכַל בָּעֵרִים וְשָׁמְרוּ^e): וְהָיָה הָאָדָם לִפְקֻדֹן³⁶
 לְאָרֶץ לְשֹׁבַע שְׁנֵי הָרָעָב אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה^d בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְלֹא-
 הִכְרַח הָאָרֶץ בְּרָעָב: וַיִּטֵּב הַדָּבָר בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי כָל-³⁷
 עַבְדָּיו: וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל-עַבְדָּיו הִנֵּמְצָא כֹהֵא אִישׁ^f אֲשֶׁר
 רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ: וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף אֶחָדִי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים
 אִתְּךָ^g אֶת-כָּל-גִּזְאת אֵיזֶרְךָ וְהָכֵם בְּמֹד: אֶתְּךָ תִּתֶּנָּה עַל-
 בֵּיתִי וְעַל-פִּידִי וְשֵׁךְ כָּל-עַמִּי בְּרֶגֶל הַבָּסָא אֲנִיִּל מִסֶּךָ: וַיֹּאמֶר
 פַּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף רְאֵה נָתַתִּי אֶתְּךָ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:
 וְיֹסֵף פַּרְעֹה אֶת-טַבְעֹתָיו מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אֶתְּךָ עַל-יֶדֶי יוֹסֵף
 וַיִּלְבֹּשׂ אֹתוֹ בְּגָדֵי-שֵׁשׁ וַיַּשֶּׂם רֶבֶד הַזָּהָב^h עַל-צִוְּאוֹ: וַיַּרְבֵּב
 אֹתוֹ בְּמִדְרָכֹת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר-לוֹ וַיִּקְרָאוּⁱ לִפְנֵי אֲבִיבָהּ וְנָתַן^j
 אֹתוֹ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף אֲנִי פַרְעֹה
 וּבִלְעֲדִידֶיךָ לֹא-יָרִים אִישׁ אִתְּךָ וְאֶת-דָּרְגָלְךָ בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם:
 וַיִּקְרָא פַרְעֹה שְׁם-יוֹסֵף צִפְנֵת פַּעֲנָה^k וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אֶסְכֶּנֶת בַּת-
 פֹּטִי פָרַע כְּתֹן אֵן^l לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל-אֶרֶץ^m מִצְרַיִםⁿ):
 וַיֹּסֶף בֶּן-שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּעֵמְדוֹ לִפְנֵי פַרְעֹה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם
 וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פַרְעֹה וַיַּעֲבֹר בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַתַּעַשׂ³⁷
 הָאָרֶץ בְּשֹׁבַע שְׁנֵי הַשָּׁבָע לְקַמָּצִים: וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אֲדָמָה³⁸
 שֹׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ^p מִצְרַיִם וַיִּתֵּן-אֲדָמָה בְּעֵרִים אֲדָמָה
 שְׁדֵחַ-הָעִיר אֲשֶׁר סָבִיבָתֶיהָ נָתַן בְּחוּבָה: וַיַּעֲבֹר יוֹסֵף בָּר
 בְּחוּל הַיָּם הָרַבָּה מֵאֵד עַד בִּי-חֶרֶל לְסָפֵר בִּי-אֵין מִסְפָּר:
 וַלְיוֹסֵף יֵלֶד^q שְׁנֵי בָנִים בְּטָרִם תָּבֹא שְׁנֵת הָרָעָב אֲשֶׁר יִלְדֶה-

c) Sam. ישמרו. d) Sam. תהיינה. e) Omitted by Cdd. 8. Syr. Onk. f) Cd. 1. Saad. איש נכח. g) Sam. ארך. h) Sam. רביד זהב. i) Cdd. 3. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. ויקרא. j) Sam. ונתן. k) Sam. צפנתי פענה. l) Sam. פוטיפרע כהנא, and so in v. 50. m) Cdd. 4. Syr. Saad. ככל ארץ. n) LXX. omit מצרים. o) Sam. האכל. p) Sam. שבע השנים אשר היה השבע בארץ. q) למד קמוצה; Sam. ילדו.

בְּחִלְמִי וְהִנֵּה ׀ שִׁבְעֵי שָׁבָלִים עֹלֹת^ע) בְּקִנְיָה אֶחָד מִלֵּאָה וְטָבוֹת^י):
 23 וְהִנֵּה שִׁבְעֵי שָׁבָלִים צִנְמוֹת^א) דְּקִיּוֹת שְׂדֵפוֹת^ב) קָרִים צִמְחוֹת
 24 אַחֲרֵיהֶם^י): וְחִבְלָעֵן^י) הַשָּׁבָלִים הִדְלֹת^א) אֶת שִׁבְעֵי הַשָּׁבָלִים
 כֹּה הַטָּבוֹת^י) וְאָמַר אֶל־הַחֲרֻטָּמִים וְאִין מְגִיד לִי: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף
 אֶל־פְּרָעָה חֲלוֹם פְּרָעָה אֶחָד הוּא אֶת־אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֹשֶׂה
 26 הַגִּיד^מ) לְפָרְעָה: שִׁבְעֵי פָּרָח^נ) הַטָּבוֹת שִׁבְעֵי שָׁנִים הֵנָּה וְשִׁבְעֵי
 27 הַשָּׁבָלִים הַטָּבוֹת שִׁבְעֵי שָׁנִים הֵנָּה חֲלוֹם אֶחָד הוּא: וְשִׁבְעֵי
 הַפְּרוֹת הַבָּקִיּוֹת וְהִרְעֹת הָעֹלֹת^ע) אַחֲרֵיהֶן שִׁבְעֵי שָׁנִים הֵנָּה
 וְשִׁבְעֵי הַשָּׁבָלִים הַרְקוֹת^פ) שְׂדֵפוֹת^ב) הַקָּרִים יִהְיוּ שִׁבְעֵי שָׁנִי רָעִב:
 28 הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־פְּרָעָה אֲשֶׁר^י) הָאֱלֹהִים עֹשֶׂה
 29 הָרָאָה אֶת־פְּרָעָה: הֵנָּה שִׁבְעֵי שָׁנִים בָּאוֹת שִׁבְעֵי גָדוֹל בָּבֶל־
 לֵאמֹר מִצְרַיִם: וְקָמוּ שִׁבְעֵי שָׁנִי רָעִב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁבַּח בָּל־
 31 הַשָּׁבַע בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְכֵלָה הָרָעִב אֶת־הָאֶרֶץ: וְלֹא־יִוָּדַע
 הַשָּׁבַע בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הָרָעִב הַהוּא אַחֲרֵי־כֵן^א) כִּי־כִבְדָּה הוּא מֶאֶד:
 32 וְעַל הַשָּׁנֹת^י) הַחֲלוֹם אֶל־פְּרָעָה פָּעַמִּים פִּירְנָבוֹן הַדָּבָר מֵעַם
 33 הָאֱלֹהִים וּמִמֶּתֶר הָאֱלֹהִים לַעֲשֹׂהוּ^ו): וַעֲתָה יִרְאֵי^ז) פְּרָעָה אִישׁ
 34 נִבְּוֹן וְחָכָם וַיִּשְׁתַּחֲוִי^י) עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיַּעֲשֶׂה^ח) פְּרָעָה וַיִּפְקַד
 פָּקָדִים עַל־הָאֶרֶץ וַחֲפָשִׁי^י) אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְעֵי שָׁנִי הַשָּׁבַע:
 לֵה וַיִּקְבְּצוּ^ז) אֶת־כָּל־אֲבָלִי^א) הַשָּׁנִים הַטָּבוֹת הַבָּאוֹת^ב) הָאֵלֶּה וַיִּצְבְּרוּ־

e) Sam. עלות. f) Sam. מליאות וטיבות. g) Sam. צנימות; omitted by LXX. Vulg. h) Cdd. Sam. ושריפות. i) Cdd. Sam. אחריהן. j) Sam. וחבלענה. k) Sam. הדקות; LXX. add: καὶ ἀνεμόστροφος. l) Sam. הטובות, and so twice in v. 26. m) Sam. אניד. n) Sam. פרות. o) Sam. והרעות העלות; LXX. omit הרעת. p) Sam. הדקות. q) Cdd. 3. Sam. LXX. Vulg. ושריפות. r) Cdd. Sam. את אשר. s) Sam. ויחמש. t) Sam. לעשוהו. u) Sam. ועלה שנית. v) Sam. ויחמש. w) Sam. וישחוו. x) Sam. ויעש. y) Sam. ויחמש; Cd. 1. LXX. Syr. וחמשין. z) Sam. ויקבץ. a) Sam. adds שבע. b) Sam. הטובות הבאות.

חֲלֹמוֹ) וְאִין־פּוֹתֵר אֹחִים^g) לְפָרְעָה: וַיִּדְבֹּר שֶׁר הַמִּשְׁקִים אֶת־ה' 9
 פָּרְעָה לֵאמֹר אֶת־חֲטָאִי אָנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם: פָּרְעָה קָצַף עַל־י
 עֲבָדָיו וַיִּתֵּן אֹתָהּⁱ) בְּמִשְׁמֶר בֵּית שֶׁר הַטְּבָחִים אֹתִי וְאֵת שֶׁר
 הָאֲפִים: וַנְּחַלְמָה^j) חֲלוֹם בְּלִילָה אֶחָד אָנִי וְהוּא אִישׁ 11
 בְּפִתְרוֹן^k) חֲלֹמוֹ חֲלָמְנוּ: וְשֵׁם אֹתָנוּ גֵּעֵר עֲבָרִי עֶבֶר לְשֶׁר 12
 הַטְּבָחִים וְנִסְפֶּר־לֹ וַיִּפְתֹּר־לָנוּ אֶת־חֲלָמֵינוּ אִישׁ בְּחֲלָמוֹ
 פִּתְרָה^l): וְהִי כֹאֲשֶׁר פִּתְרֵנוּ לָנוּ כֵּן הָיָה אֹתִי הַשִּׁיב עַל בְּנֵי 13
 וְאֹתוֹ תִּלְהֶ^m): וַיִּשְׁלַח פָּרְעָה וַיִּקְרָא אֶת־יֹסֵף וַיְרִיעָהוּ מִן־ 14
 הַבּוֹר וַיַּנְלֵחַ וַיַּחַלֵּף שְׁמֹלֵתּוֹ וַיָּבֵא אֶל־פָּרְעָה: וַיֹּאמֶר פָּרְעָה טו
 אֲלֵי־יֹכֶף חֲלוֹם חֲלָמָתִי וּפִתְרָ אֵין אֹתּוֹ וְאָנִי יִשְׁמַעְתִּי עָלֶיךָ
 לֵאמֹר הִשְׁמַעⁿ) חֲלוֹם לְפִתְרָ אֹתּוֹ: וַיַּעַן יֹסֵף אֶת־פָּרְעָה לֵאמֹר 16
 בְּלִעְדֵּי אֱלֹהִים יַעֲנֶה^o) אֶת־שְׁלוֹם פָּרְעָה: וַיִּדְבֹּר פָּרְעָה אֶל־^p) 17
 יֹסֵף בְּחֲלָמֵי הַנְּגִי^q) עֹמֵד עַל־שַׁפֹּת הַיָּאֵר: וְהָיָה מִן־הַיָּאֵר 18
 עֹלֵת^r) שִׁבַּע פְּרוֹת בְּרִיאֹת בְּשֶׁר וַיִּפֹּת^s) הָאֵר וַתִּרְעֶנָּה כְּאָחוּ:
 וְהָיָה שִׁבַּע פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן^t) דְּלוֹת וְרַעוֹת הָאֵר 19
 מֵאֵר וַיִּדְקוּ^u) בְּשֶׁר לֹא־רִאֲיָתִי^v) בְּהִנֵּה^w) בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם לָרַע:
 וַחֲאֲבַלְגָּה הַפְּרוֹת הַרְקִית וְהִרְעוֹת אֶת שִׁבַּע הַפְּרוֹת הַרְאִשְׁנוֹת^x) כ
 הַבְּרִיאֹת^y): וַתִּבְאֶנָּה אֶל־קִרְבְּנָה^z) וְלֹא נִדְעֵי בִּי־בָאוּ אֶל־ 21
 קִרְבְּנָה^a) וּמִרְאִיתָן^b) רַע כֹּאֲשֶׁר בַּתְּחִלָּה וַאֲיָקֶץ^c): וְאָרָא^d) 22

f) Sam. Syr. Saad. חלמו. g) Sam. אחם. פתר. h) Sam. אל.
 i) Sam. Saad. אחם. j) Sam. ונחלם. k) Sam. כפתרו. l) LXX.
 omit פתר — אח חלם'. m) Sam. חלא. n) Sam. ההשמע. o) Sam.
 LXX. לא יענה; vid. n. p) Sam. אח. q) Sam. ורנני. r) Sam.
 עלות. s) Sam. ויפוח. t) LXX. insert: *ἐκ τοῦ ποταμοῦ*. u) Cdd.
 וידקות. v) Cdd. Syr. 'ולא ר'. w) Sam. בהן. x) Sam. הראישונות.
 y) Cdd. Sam. והבריאות. z) Sam. וחבאתן אל קרבנה. a) Sam.
 קרבנה. b) Cdd. Sam. ומראהן. c) Sam. ואקץ; LXX. *ἐξέγερθεῖς δὲ
 ἐκ τοῦ ποταμοῦ*. d) Sam. יאראה.

18 ויען יוסף ויאמר זה פתרגו שלשת הפלים שלשת ימים
 19 הם: בעור ו שלשת ימים וישא פרעה את-ראשו מעליו
 כ ותלה אותה על-עץ^q ואכל העוף את-בשרה מעליו: ויהי ו
 ביום השלישי יום הולדת^r את-פרעה ויעש משתה לכל-עבדיו
 וישא את-ראשו ושר המשקים ואת-ראשו שר האפים בתוך
 21 עבדיו: וישב את-שר המשקים על-משקהו ויתן הכוס^s על-
 22 כף פרעה: ואת שר האפים תלה^t באשר פתג לָהֶם יוסף:
 23 ולא זכר שר-המשקים אדיוסף וישבחהו: פ

מא 41

א ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על-היאר:
 2 והנה מן-היאר עלה^u שבע פרות יפות מראה ובריאח^v בשר
 3 ותרעינה^w באהו: והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן
 מן-היאר רעות מראה ודקות^x בשר ותעמדנה אצל הפרות
 4 על-שפת היאר: ותאכלנה הפרות רעות המראה ודקות^y
 הכֶּשֶׁר את שבע הפרות יפות^z המראה והבריאח^a וייקץ^b
 ה פרעה: וישן ויחלם שנית והנה ו שבע שבלים עלות
 6 בקנה אחד בריאות וטבות^c: והנה שבע שבלים ודקות
 7 ושריפות^d קרים צמחות אחריהן: ותכלענה השבלים
 הדקות את שבע השבלים הבריאות והמלאות^e וייקץ פרעה
 8 והנה חלום: ויהי בבקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא את-
 כל-חרטמי מצרים ואת-כל-חכמיה ויספר פרעה להם את-

אח הכוס. s) Sam. הולדת. r) Sam. וחלא אחד על העץ. q)

וחריענה. w) Sam. ובריאח. v) Sam. עלות. u) Sam. חלא. t) Sam.

ורקות. y) Cdd. 5. Sam. וורקות. x) Cdd. 3. Sam. and so in v. 18.

ויקץ. b) Sam. וייקץ. a) Sam. ויבריאח. z) Sam. יפות. Sam.

והמלאות. e) Sam. and so in v. 23. d) Sam. ושריפות. c) Sam. וטבות.

שֶׁר הַטְּבָחִים^a) אֶל-בֵּית הַפֶּהֱר מִקִּים אֲשֶׁר יוֹסֵף אֶסּוֹר שָׁם:
 וַיִּפְקֹד שֶׁר הַטְּבָחִים אֶת-יוֹסֵף אֹתָם וַיִּשְׂרֹת אֹתָם וַיְהִיו⁴
 יָמִים בְּמִשְׁמֶר: וַיַּחֲלֹמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלֹמוֹ בְּלֵילָה ה'
 אַחֵר אִישׁ בְּפִתְרוֹן^b) חֲלֹמוֹ הַמִּשְׁקָה וְהָאֹפָה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ
 מִצְרַיִם אֲשֶׁר אֶסְרִים בְּבֵית הַפֶּהֱר: וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יוֹסֵף⁶
 בְּבֹקֶר וַיֵּרָא אֹתָם וְהֵנָּם זָעֵפִים: וַיִּשְׁאַל אֶת-סְרִיסֵי פְרָעָה⁷
 אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּמִשְׁמֶר בֵּית אֲדֹנָיו לֵאמֹר מַדּוּעַ פְּנִיכֶם רָעִים
 הַיּוֹם: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוֹם חֲלֹמְנוּ וּפְתָר אֵין אִתּוֹ וַיֹּאמֶר⁸
 אֲלֵהֶם^c) יוֹסֵף הֲלוֹא לֵאלֹהִים פְּתָרָנִים סִפְרָרְנָא לִי: וַיִּסְפֹּר⁹
 שֶׁר-הַמִּשְׁקִים אֶת-חֲלֹמוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בְּחִלּוּמִי^d) וְהִנֵּה-נִפְּן
 לְפָנָי: וּבִנְפֹן שְׁלֹשָׁה שָׁרִיגִים^e) וְהוּא כְּפָרְחָת^f) עָלֶיךָ נִצָּחַ י'
 הַבְּשִׁילוֹ^g) אֲשַׁבְּלֶיךָ עֲנָבִים: וְכֹס פְרָעָה בְּיָדִי וְאַקַּח אֶת-
 הָעֲנָבִים וְאַשְׁחֹט אֹתָם אֶל-כּוֹס^h) פְּרָעָה וְאַתֵּן אֶת-הַכּוֹס עַל-
 כַּף פְּרָעָה: וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹסֵף זֶה פְּתָרְנוֹ שְׁלֹשֶׁת הַשָּׁרָגִיםⁱ
 שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם: בְּעוֹדוֹ שְׁלֹשֶׁת יָמִים יֵשֶׁא פְרָעָה אֶת-
 רֹאשׁוֹ וְהִשִּׁיבָה עַל-כַּנֶּה וְנִבְחָת^j) כּוֹס-פְּרָעָה בְּיָדוֹ כְּמִשְׁפֹּט
 הָרֹאשִׁין^k) אֲשֶׁר הָיִיתָ מִשְׁקֶהוּ: כִּי אִם-זָכַרְתִּי אֶתְךָ כְּאֲשֶׁל^l
 יֵיטֵב לְךָ וְעָשִׂיתָ-נָּא עִמָּדִי חֶסֶד וְהוֹרַתְתִּנִי אֶל-פְּרָעָה
 וְהוֹצֵאתְנִי מִן-הַבֵּית הַזֶּה: כִּי-גָנֹב גָּנַבְתִּי^m) מֵאֶרֶץ הָעֶבְרָיִם ט'
 וְנִם-פָּחַל לֹא-עָשִׂיתִי מְאוּמָה כִּי-שָׂמוּⁿ) אֹתִי בְּבֹר: וַיֵּרָא¹⁶
 שֶׁר-הָאֹפִים כִּי-טוֹב פְּתָר וַיֹּאמֶר אֶל-יוֹסֵף אַף-אַנִי בְּחִלּוּמִי^o)
 וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סִלֵּי חֲרִי עַל-רֹאשִׁי: וּבִסֵּל הָעֵלּוּן מִכָּל מֵאֶבֶל¹⁷
 פְּרָעָה מַעֲשֶׂה אִפָּה וְהָעוֹף^p) אֲכָל אֹתָם^p) מִן-הַסָּל מֵעַל רֹאשִׁי:

a) LXX. omit 'בית שר הטבח'. b) Sam. כפחרנו. c) Sam. אליהם.
 d) Sam. כחלמי. e) Sam. שרנים. f) Sam. כאפרחת. g) Sam.
 הראישון. h) Sam. על כוס. i) Sam. ונחתה. k) Sam. הבשלו.
 l) Sam. גנוב עננבתי. m) מלרע. n) Sam. כחלמי. o) LXX. add: τοῦ
 οὐρανοῦ, and so also in v. 19. p) Sam. מעל.

14 פִּרְעֹנִב בְּנֹדוּ בִּדְרָה וַיָּנֻם^h) הַחוּצָה: וַתִּקְרָא לְאַנְשֵׁי בֵיתָהּ
וַתֹּאמֶר לָהֶם לֹאמַרⁱ) רְאוּ הִבִּיא לָנוּ אִישׁ עֹבְרִי לְצַחֵק בָּנוּ
טוֹבָא אֵלַי לְשָׁבֵב^j) עִמִּי וַאֲקָרָא בְּקוֹל גָּדוֹל: וַיְהִי כְשִׁמְעוּ
כִּי-הִרְמִיתִי^k) קוֹלִי וַאֲקָרָא וַיַּעֲזֹב בְּנֹדוּ אֶצְלִי^l) וַיָּנֻם וַיֵּצֵא^m)
16 הַחוּצָה: וַתִּפְתַּח בְּנֹדוּ אֶצְלָהּ עַד-בֹּאⁿ) אֲדָנֶיּוּ אֶל-בֵּיתָהּ:
17 וַתִּדְבַּר אֵלָיו בְּדִבְרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר בָּא אֵלַי הָעֹבֵד הָעֵבְרִי
18 אֲשֶׁר-הִבֵּאתָ לָנוּ לְצַחֵק בִּי^o): וַיְהִי בְּהִרְמִי^p) קוֹלִי וַאֲקָרָא
19 וַיַּעֲזֹב בְּנֹדוּ אֶצְלִי וַיָּנֻם^q) הַחוּצָה: וַיְהִי כְשִׁמְעַע אֲדָנֶיּוּ אֶת-
דִּבְרֵי אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר דִּבְרָה אֵלָיו לֵאמֹר בְּדִבְרִים הָאֵלֶּה עָשָׂה
בְּלִי עֹבֵדְךָ וַיַּחֲר אָפוּ: וַיִּקְחֵהּ אֲדָנִי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיַּתְנַהֲלוּ אֶל-
בֵּית הַפֶּהָר^r) מְקוֹם אֲשֶׁר-אִסְרִי^s) הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי-שָׁם
21 בְּבֵית הַפֶּהָר: וַיְהִי יְהוָה אֶת-יוֹסֵף גִּיט אֵלָיו חֶסֶד וַיִּתֵּן
22 חֵנּוֹ בְּעֵינֵי שָׂר בֵּית-הַפֶּהָר: וַיִּתֵּן שָׂר בֵּית-הַפֶּהָר בִּיד-יוֹסֵף^t)
אֶת כָּל-הָאִסְרִים^u) אֲשֶׁר בְּבֵית הַפֶּהָר וְאֶת כָּל-אֲשֶׁר עֲשִׂים שָׁם
23 הוּא הָיָה עֹשֶׂה: אֵין שָׂר בֵּית-הַפֶּהָר רָאָה אֶת-כָּל-מְאוּמָּה
בְּיָדוֹ^v) בְּאֲשֶׁר יְהוָה אֹתוֹ וַאֲשֶׁר-הוּא^w) עֹשֶׂה יְהוָה מַצְלִיחִי^x): פ

מ 40

א וַיְהִי אַחֲרֵי הַדִּבְרִים הָאֵלֶּה חֲמָאֵי מִשְׁקָה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם וַהֲאִפָּה
2 לְאֲדֹנֵיהֶם לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם^y): וַיִּקְצֹף פְּרָעָה עַל שְׁנֵי עֲרִיסֵי עַל
3 שָׂר הַמִּשְׁקִים וְעַל שָׂר הָאֹפִים^z): וַיִּתֵּן אֹתָם בְּמִשְׁמֶר בֵּית

h) Cdd. Sam. LXX. add וַיֵּצֵא; Cd. 1. Vulg. omit וַיָּנֻם. i) Omitted in Cdd. 3. Vulg. Syr. j) LXX. λέγων Κοιμήθητι κ. τ. λ. k) Sam. הרמי. l) Sam. בידי. m) Omitted in Cdd. 3. Vulg. Ps.-Jon. n) Sam. בא. o) LXX add: καὶ εἶπε μοι Κοιμηθήσομαι μετὰ σοῦ, p) Sam. כרמי. q) Cdd. 4. LXX. Syr. insert וַיֵּצֵא. r) Cd. 1. Sam. edd. 10. הסחר. s) Vid. n. t) LXX. insert τὸ δεσποτέρειον καὶ. u) Vid. n; Sam. האסורים. v) LXX. insert: πάντα γὰρ ἦν διὰ χειρὸς Ἰωσήφ. w) Cdd. 3. Sam. Syr. Vulg. וכל אשר. x) LXX. add: ἐν ταῖς χειρσίν. y) Cd. 1. Vulg. Saad. omit לסלך מצרים. z) Sam. האפים.

לט 39

ויוסף הוֹרֵד מִצְרַיִם וַיִּקְנֵהוּ פוֹטִיפַר סָרִיס פַּרְעֹה שֶׁרֵא
הַמִּצְרָיִם אִישׁ מִצְרֵי מִן הַיִּשְׁמַעֲלִים אֲשֶׁר הוֹרְדוּ שָׁמָּה^{p)}:
וַיְהִי יְהוּדָה אֶת-יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מִצְלִיחַ וַיְהִי בְּבֵית^{q)} אֲדֹנָיו
הַמִּצְרִי: וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי יְהוּדָה אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר-הוּא עֹשֶׂה
יְהוּדָה מִצְלִיחַ בְּיָדוֹ: וַיִּמָּצֵא יוֹסֵף חָן בְּעֵינָיו^{r)} וַיִּשְׂרַח אִתּוֹ
וַיִּפְקְדֵהוּ עַל-בֵּיתוֹ וְכָל-יֶשְׁלוֹ^{s)} נָתַן בְּיָדוֹ: וַיְהִי מֵאֵל הַפְּקִיד^{t)} הָאֵל
אִתּוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל-אֲשֶׁר יֵשְׁלוּ וַיִּבְרַךְ יְהוּדָה אֶת-בָּתֵּי הַמִּצְרִי
בְּגִלָּל יוֹסֵף וַיְהִי בִרְכַּת יְהוּדָה בְּכָל-אֲשֶׁר יֵשְׁלוּ בְּבֵית וּבְשָׂדֶה:
וַיַּעֲזֹב כָּל-אֲשֶׁר-לֹ^{u)} בְּיַד יוֹסֵף וְלֹא-יָדַע אִתּוֹ מֵאֲמָתָה כִּי
אִם-הִלָּחֵם אֲשֶׁר-הוּא אוֹכֵל^{v)} וַיְהִי יוֹסֵף יִפְהֶ-תָּאֵר וַיִּפְה
מִרְאֵה^{w)}: וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֵּשֶׂא אִשְׁת־אֲדֹנָיו אֶת-
עֵינֶיהָ אֶל-יוֹסֵף וַתֹּאמֶר שְׂכָבָה עִמִּי: וַיֹּמַן^{x)} וַיֹּאמֶר אֶל-אִשְׁתּוֹ
אֲדֹנָיִי הֵן אֲדֹנִי לֹא-יָדַע אִתִּי מִהַבְּבֵית^{y)} וְכָל אֲשֶׁר-יֵשְׁלוּ
נָתַן בְּיָדִי: אֵינֶנּוּ גָדוֹל בְּבֵית הַזֶּה מִמֶּנִּי וְלֹא-חָשָׁד מִמֶּנִּי
מֵאִמָּה כִּי אִם-אוֹתָהּ^{z)} בָּאֲשֶׁר אִתִּי-אִשְׁתּוֹ^{a)} וְאִיךָ אֶעֱשֶׂה
הַרְעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וַחֲטָאתִי לֵאלֹהִים: וַיְהִי כִּדְבָרָה אֶל-יוֹסֵף
יוֹם יוֹם^{b)} וְלֹא-שָׁמַע אֵלֶיהָ לְשָׂכַב אֶצְלָהּ לְהִנּוֹת עִמָּה: וַיְהִי
כִּהְיוּ^{c)} הַזֶּה וַיָּבֵא^{d)} הַבְּיָהָה לַעֲשׂוֹת מִלֵּאבָתוֹ^{e)} וְאֵין אִישׁ
מֵאֲנָשֵׁי הַבָּיִת שֶׁם בְּבֵית: וַתִּתְּפָשֶׂהוּ בְּבִגְדוֹ^{f)} לֵאמֹר שְׂכָבָה
עִמִּי וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ^{g)} בְּיָדָהּ וַיָּנֶם וַיִּצָּא^{h)} הַחוּצָה: וַיְהִי כִּרְאוּתָהּ

p) Sam. הורידהו שם. q) Sam. בית. r) Sam. LXX. בעיני אדניו. s) Cdd. 3. Sam. וכל אשר יש לו. t) Sam. הפקד. u) Sam. omits לו. v) Sam. מואסה בביתו. w) LXX. add σφόδρα (מאד). x) Sam. וימאן. y) Sam. אחיך. z) Sam. אחי. a) Sam. יום. b) Sam. כיום. c) Sam. LXX. Vulg. Syr. add יוסף. d) Sam. adds בבית. e) Sam. בבגדיו. f) Sam. and so in vv. 13, 15, 16, 18. g) Omitted in Cdd.

17 יָדַע כִּי כָלָתָהּ הָיָה וּתְאֵמַר מִה־תִּתֶּן-לִי כִּי תָבִיא אֵלַי: וַיֹּאמֶר
 אֲנִכִּי אֲשַׁלַּח גְּדֵי-עֹזִים מִן-הָעֶזְאוֹן וַתֹּאמֶר אִם-תִּתֶּן^{a)} עֲרֹבוּ
 18 עַד שְׁלֹחֶה: וַיֹּאמֶר מָה הָעֲרֹבוֹן אֲשֶׁר אֶתֶן-לָךְ^{b)} וַתֹּאמֶר
 הַחֲמֶדֶף^{c)} וּפְתִילָה וּמִטָּה אֲשֶׁר בִּידֶךָ וַיִּתֵּן-לָהּ וַיָּבֵא אֵלֶיהָ וַתֵּהָרֶה
 19 לוֹ: וַתֵּקֶם וַתֵּלֶךְ וַתִּסֵּר צְעִיפָה מֵעֲלֶיהָ וַתִּלְבָּשׁ בְּגָדֵי אֲלֻמְנוֹתָהּ
 כ וַיִּשְׁלַח יְהוּדָה אֶת-גְּדֵי הָעֹזִים בֵּינָהּ רָעָהוּ הָעֲדָלְמִי לְקַחֵר
 21 הָעֲרֹבוֹן מִיַּד הָאִשָּׁה וְלֹא מֵצֵאָהּ: וַיִּשְׁאַל אֶת-אֲנָשֵׁי מִקְדָּה^{d)}
 לֵאמֹר אֵיךָ הִקְדַּשְׁתָּה הָיָה^{e)} בְּעֵינֵינוּ עַל-הַדֶּרֶךְ וַיֹּאמְרוּ לֹא-
 22 הָיָה בָּנוּ קִדְּשָׁה: וַיִּשָּׁב אֶל-יְהוּדָה וַיֹּאמֶר לֹא מֵצֵאָתִיךָ
 וְגַם אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם אָמְרוּ לֹא-הָיָתָה בָּנוּ קִדְּשָׁה: וַיֹּאמֶר
 23 יְהוּדָה תִּקַּח-לָהּ פֶּן נִהְיָה לְבוֹז^{f)} הִנֵּה שְׁלַחְתִּי הַגְּדִי^{g)}
 24 הַזֶּה וְאַתָּה לֹא מֵצֵאָתָה: וַיְהִי וּכְמִשְׁלֹשׁ^{h)} חֲדָשִׁים וַיִּגֹּד
 לַיהוּדָה לְאֹמֶר וַנִּהְיֶה חֶמֶר בְּלֹתְךָ וְגַם הִנֵּה הָרָה לְזֻנָּיִיםⁱ⁾ וַיֹּאמֶר
 כֹּה יְהוּדָה הוֹצִיאָוָה וַתִּשְׁכַּרְתִּי הוּא מוֹצֵאת וְהוּא שְׁלַחָה אֶל-
 חֲמִיָּה לֵאמֹר לֹאִישׁ אֲשֶׁר-אֵלֶּה לּוֹ אֲנִכִּי הָרָה וַתֹּאמֶר הַכֹּר-
 26 זֶה לִּמִּי הַחֲמָצָה וְהַפְתִּילִים^{j)} וְהַמִּטָּה הָאֵלֶּה: וַיָּבֵר יְהוּדָה
 וַיֹּאמֶר צִדְקָה מִסְּנֵי כִּי-עַל-כֵּן לֹא-נִתְּתִיהָ לְשִׁלָּה כִּנִּי וְלֹא-
 27 יִסַּף עוֹד לְדַעֲשָׁה: וַיְהִי בָּעֵת לְדָתָהּ וַהֲנִה חֲמוּסִים^{k)} בְּבִטְנָהּ:
 28 וַיְהִי בְּלִדְתָּהּ וַיִּתֵּן-יָד וַתִּקַּח הַמִּלְדָּה וַתִּקְשֹׁר עַל-יָדָיו שְׁנֵי
 29 לְאָמָר זֶה יֵצֵא רִאשׁוֹנָה^{l)}: וַיְהִי וּכְמִשְׁבַּע יָדָיו וַהֲנִה יֵצֵא אָחִיו
 וַתֹּאמֶר מִה-פָּרָצָה עֲלֶיהָ^{m)} פָּרָץ וַיִּקְרָא שְׁמוֹⁿ⁾ פָּרָץ: וְאַחֲרָיָה
 ל יֵצֵא אָחִיו אֲשֶׁר עַל-יָדָיו הַשְּׁנֵי וַיִּקְרָא^{o)} שְׁמוֹ וְרַח ׀

a) Cdd. 2. לחון לי. b) Sam. ליד. c) Sam. חרזימך. cc) Sam.
 המקיב. d) Sam. ההיא. e) Sam. נהי לכו. f) Sam. אח הגדי. g) Sam.
 חמסים. h) Sam. לזנים. i) Sam. ההחיים והפחיל. j) Sam. חמסים.
 k) Sam. ראיסון. l) Sam. עלינו. m) Cdd. Sam. Syr. Saad. וחקרא
 וחקרא. n) Sam. ואחרי כן. o) Sam. וחקרא.

לח 38

ויהי בעת ההוא ויגד יהודה מאת אחיו ויט עד-איש עדלמי א
 ושמו חירה^m): וירא-שם יהודה בת-איש בנגני ושמו שועⁿ
 וינקח ויבא אליה: ותהר ותלד בן ויקרא^o) את-שמו ער: ותהר³
 עוד ותלד בן ויקרא^p) את-שמו אינן: ותסף עוד ותלד בן^q
 ויקרא את-שמו שלה^r) והיה בכניב^s) בלדתה אתו: וינקח⁴
 יהודה אשה לער בכורו^t) ושמה תמר: ויהי ער בכור יהודה⁵
 רע בעיני יהודה וימסחו יהודה^u): ויאמר יהודה לאינן בֹא
 אל-אשת אחיך ויבם אתה והקם^v) טרע לאחיד: וידע אינן⁶
 כי לא לו יהיה הטרע והיה אם-בֹא אל-אשת אחיו ושקח
 ארצות לבלתי נחך-טרע לאחיו: וידע בעיני יהודה אשר^w)
 עשה וימס גם-אתו: ויאמר יהודה לתמר כלחו שבי אלמנה⁷
 בית-אביך עד-יגדל שלה בני כי אמר פן-ימות גם-הוא
 באחיו ותלד תמרי ותשב בית אחיה: וירבול תימים ותמס⁸
 בת-שוע^y) אשת-יהודה וינחם יהודה ויעל על-גִּזְנוֹ צאנו
 הוא והירה רעהו העדלמי תמנחה: ויגד לתמר⁹) לאמר
 הנה חמיק עליה תמנחה לגו צאנו: ותסר בגדי אלמנותה¹⁰
 מעליה ותבם^x) בצעיר ותעלה ותשב בפתח עינים אשר
 על-דרדך תמנחה כי ראתה כי-גדל שלה והוא לא-נתנה לו
 לאשה: ויראה יהודה ויהשבה לוונה כי כסהה פניה^z): וט
 וט אליה אל-הדרדך ויאמר הבה¹¹) נא אביא אליך כי לא¹²

m) Sam. חירא, and so in v. 12. n) Cdd. Sam. Ps.-Jon. (Onk.)
 וחררא. o) Cd. 1. Syr. ויקרא. p) LXX. Σηλώμ. q) Sam. ויהי
 אלהים. r) Sam. בכרו. s) LXX. αὐτὴ δὲ ἦν ἐν Χασβί. t) Sam. ויהי ער בכור
 יהודה. u) Sam. וימסחו יהודה. v) LXX. omit ויבם here, referring
 incorrectly שמו in v. 2 to Judah's wife, or reading there שמה.
 w) Sam. LXX. add כלחו. x) Sam. ויחכם. y) LXX. add: καὶ οὐκ
 ἐπέγνω αὐτήν. z) Sam. רבא.

22 גַּפְשׁ: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם^u) וְרֹאבוֹן אֶל־תִּשְׁפְּכִידֶם הַשְּׁלִיכוּ אֹתוֹ
 אֶל־הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר וְעַד אֶל־תִּשְׁלַחְדִּכּוּ לְמַעַן הַצִּיל
 23 אֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבּוּ אֶל־אֲבִיו: וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־כָּא יוֹכֵף אֶל־
 אֲחִיו וַיִּפְשְׁטוּ^v) אֶת־יוֹסֵף אֶת־כַּתְּנֹתָו אֶת־כַּתְּנֹתָ^w) הַפָּסִים אֲשֶׁר
 24 עָלָיו: וַיִּקְחֻהוּ^x) וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה^y) וְהַבּוֹר לִק^z) אֵין בּוֹ מַיִם:
 כֹּה וַיִּשְׁבּוּ לְאֶבֶל־לֶחֶם וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ וַהֲנִה אֶרֶצַּת
 וַיִּשְׁמַעְאֲלִים בָּאָה מִגִּלְעָד וּמְלִיחָם נִשְׂאִים נִבְאָת וַעֲרִי וְלֹט
 26 הוֹלְכִים^a) לְהוֹרִיד מִצְרַיִמָּה: וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל־אֲחִיו מִה־
 27 בָּצַע כִּי נִהְרַג אֶת־אֲחֵינוּ וּבָסִינוּ אֶת־דָּמּוֹ: לָכֵן וְנִמְכְּרֵנוּ^b)
 לַיִּשְׁמַעְעָאֲלִים וְיִדְנֵנוּ אֶל־תְּהִי־כֹ^c) כִּי־אֲחֵינוּ בָּשְׁרֵנוּ^d) הוּא וַיִּשְׁמַעְעוּ
 28 אֲחֵיו: וַעֲבָרוּ אֲנָשִׁים מִדִּינִים סְחָרִים וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת־
 יוֹסֵף מִן־הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ אֶת־יוֹכֵף לַיִּשְׁמַעְעָאֲלִים בַּעֲשָׂרִים בָּקָשׁ
 29 וַיָּבִיאוּ אֶת־יוֹסֵף^e) מִצְרַיִמָּה: וַיָּשָׁב רֹאבוֹן אֶל־הַבּוֹר וַהֲנִה
 לֹא אִידִיּוֹסָף בַּבּוֹר וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו: וַיָּשָׁב אֶל־אֲחִיו וַיֹּאמֶר
 31 הִילֵךְ אֵינֶנּוּ וְאֵנִי אָנֹכִי אֲנִי־כָּא: וַיִּקְחוּ אֶת־כַּתְּנֹת יוֹסֵף
 32 וַיִּשְׁחָטוּ שְׁעִיר עֲזִים וַיִּטְבְּלוּ אֶת־הַכַּתְּנֹת בַּדָּם: וַיִּשְׁלַחוּ
 אֶת־כַּתְּנֹת הַפָּסִים וַיָּבִיאוּ^f) אֶל־אֲבֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ זֹאת מִצְאָנוּ
 33 הַכֹּה־נָא הַכַּתְּנֹת בְּנֵה הוּא אִם־לֹא: וַיִּפְרֹחַ^g) וַיֹּאמֶר כַּתְּנֹת
 34 בְּנֵי חַיָּה^h) רָעָה אֶבְלָחֻהוּⁱ) טָרַף טָרַף יוֹסֵף: וַיִּקְרַע וַעֲקֹב
 שְׁמֹלְתָיו וַיִּשֶׁם שֵׁק בְּמַתָּנוּ וַיִּתְאַבֵּל^j) עַל־בָּנוּ יָמִים רַבִּים:
 לֹה וַיִּקְמוּ כִּי־בָנוּ וְכָל־כְּנֻתָיו לְנַחֲמָו וַיִּמְאֵן לְהַתְנַחֵם וַיֹּאמֶר
 36 כִּי־אֶרְדּ אֶל־בְּנֵי^k) אָבִלָּה שְׂאֵלָה וַיִּבֶךְ אֹתוֹ אֲבִיו: וְהַמְדִּינִים
 מָכְרוּ אֹתוֹ אֶל־מִצְרַיִם^l) לְפֹטִיפָר סָרִיס פֶּרְעֹה שֶׁר הַמִּצְרַחִים: פ

u) Sam. אליהם. v) Sam. ויפשטו. w) Cdd. Vulg. ואת כ. x) Sam.
 ויִקְחוּ; Cd. 1. adds שרה. y) Sam. הבור. z) Sam. ריק. a) Sam.
 ולוט הלכים. b) Sam. נמכרנו. c) Sam. תהיה בו. d) Sam. ובשרנו. e) Cd.
 1. Vulg. Syr. Saad. אחו. f) Sam. ויביאוה. g) Sam. ויכרה. h) Sam.
 היא חיה. i) Sam. אכלו. j) Sam. על בני. k) Sam. אביל. l) Sam.
 והמדינים מכרו את יוסף מצרימ.

והנה קמה אלפתי וגם-נצבה והנה תסבינה^v) אלפתיכם
 ותשתחוו^w) לאלפתי: ויאמרו לו אחיו המלך^x) תמלך עלינו
 אם^y) מלך^z) תמשל בנו ויוספו עוד שנה אחו על-חלמתי^a)
 ועל-דבריו: ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו^b) לאחיו
 ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחר
 עשר כוכבים משתחווים לי: ויספר אל-אביו ואל-אחיו^c)
 ויגדלו אביו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמתי הבוא^d)
 נביא אני ואמנך ואחיד להשתחנות לך ארצה: ויקנאו-בו
 אחיו ואביו שמר את-הדבר: וילכו אחיו לרעות את-צאן^e)
 אביהם בשכם: ויאמר ישראל אל-יוסף הלא אחיד רעים
 בשכם לכה^f) ואשתחת אליהם ויאמר לו הנני: ויאמר^g) לו
 לך-נא ראה^h) את-שלוש אחיך ואת-שלוש הצאן והשכניⁱ) דבר
 וישלחלו מעמק חברון ויבא שבמה: וימצאנו איש^j) והנה טו
 חעה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה-תבקש: ויאמר
 את-אחי אנכי^k) מבקש הנידה-נא לי איפה הם רעים: ויאמר
 האיש גסעו מזה כי שמעתי^l) אמרים גלבה דתנה וילך יוסף
 את-הם^m) אחיו וימצאם בדתןⁿ): ויראו אחו מרחק ובטרים יקרב
 אליהם וינהפלו אחו להמיחו: ויאמרו איש אל-אחיו הנה
 בעל החלמות הלזה^o) בא: ועתה לכו ונהרגו ונשליכו^p)
 באחד הברות^q) ואמרנו חיה רעה אכלתהו^r) ונראה מדיהו^s)
 חלמתי: וישמע ראובן ויצלהו^t) מידם ויאמר לא נכני^u)

v) Sam. תסבנה. w) Sam. והשתחווה. x) Sam. המלך. y) Cdd.
 וואם. z) Sam. משל. a) Sam. חלמתי. b) LXX. insert: τῷ πατρὶ αὐτοῦ
 καὶ. c) Sam. לאביו ולאחיו; LXX. omit אחיו—ויספר. d) Sam. הבוא.
 e) Sam. נקיר על אח. f) Sam. לך. g) LXX. supply ישראל. h) Cdd. 2.
 Sam. וראה. i) Sam. והשיבט. j) Cd. 1. Sam. האיש. k) Sam. אני. l) Sam.
 שמעתי. m) Sam. אחרי. n) Sam. בדוחין. o) Sam. הלז. p) Sam.
 יהיה. q) Sam. הברות. r) Sam. אכלתו. s) Sam. מדיהו. t) Sam.
 ויצלו. u) Sam. ויצלו.

37 וַיָּמָת שִׁמְלָה וַיִּמְלֶךְ תַּחֲתָיו שְׂאִיל מִרְחֲבוֹת הַנֶּהָר: וַיָּמָת שְׂאִיל
 38 וַיִּמְלֶךְ תַּחֲתָיו בַּעַל חֲנָן בֶּן-עֶבְדֹּר: וַיָּמָת בַּעַל חֲנָן בֶּן-עֶבְדֹּר^א
 39 וַיִּמְלֶךְ תַּחֲתָיו הָדָר^ב וְשָׁם עִירוֹ פְּעוֹ^ג וְשָׁם אִשְׁשׁוֹ מְהִיטְבָּאֵל^ד
 ס בֶּת-מִטְרָד בֶּת^ה מִי וְהָב: וְאֵלֶּה שְׁמוֹת אֱלֹהֵי עֶשָׂו לְמִשְׁפְּחֹתָם
 לְמִקְמָתָם בְּשִׁמְתָּם^ו אֱלֹהֵי תַמְנָע אֱלֹהֵי עֲלֹהָ^ז אֱלֹהֵי יַחֲתָ^ח:
 41 אֱלֹהֵי אֱהֲלִיבָמָה אֱלֹהֵי אֵלֶּה אֱלֹהֵי פִינֹן: אֱלֹהֵי קָנָן אֱלֹהֵי תִימָן
 42 אֱלֹהֵי מִבְּצָר: אֱלֹהֵי מִנְדִּיאֵל אֱלֹהֵי עֵיבָם^ט אֵלֶּה וְאֱלֹהֵי אֲדוֹם
 לְמִשְׁבָּתָם^י בְּאֶרֶץ אֲחֻזָּתָם הוּא עָשָׂו אָמֵי אֲדוֹם:

לו 37

2 וַיָּשֶׁב וַעֲלָב בְּאֶרֶץ מִגְרִי^א אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: אֵלֶּה וּתְלֹרוֹת^ב
 וַעֲלָב יוֹסֵף בֶּן-שָׁבַע עֲשָׂבָה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת-אֲחִיו בְּצֹאֵן^ג
 וְהוּא נָעַר אֶת-בְּנֵי בִלְהָה וְאֶת-בְּנֵי זִלְפָּה וְנָשֵׂי אָבִיו וַיָּבֵא
 3 יוֹסֵף אֶת-דְּבָרָם רָעָה אֶל-אֲבִיהֶם: וַיִּשְׂרָאֵל אָהֵב אֶת-יוֹסֵף
 מִכָּל-בָּנָיו כִּי-בְנוֹתָנִים הוּא לוֹ וַעֲשָׂה^ד לוֹ בְּתֻלָּת^ה פָּסִים:
 4 וַיִּרְאֵי אֲחָיו כִּי-אֲתוֹ אָהֵב אֲבִיהֶם מִכָּל-אֲחָיו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ
 ה וְלֹא יָבִילוּ דְבָרָם לְשָׁלֹם^ו: וַיַּחֲלֵם יוֹסֵף חֲלֹם וַיַּגֵּד לְאֲחָיו
 6 וַיִּסְפְּאוּ^ז עוֹד שָׁנָא אֹתוֹ: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמְעוּ-נָא הַחֲלֹם
 7 הָיָה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי: וְהִנֵּה אֲנִי נֹתֵן מֵאֲלֹהִים אֲלֵיכֶם בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה

c) Cdd. 2. Sam. Vulg. and 1 Chr. 1: 50 omit ע' בן; Syr. ^חבן. d) Sam. חדר; Cdd. Sam. edd. 5. Syr. 1 Chr. 1: 50 חדר; Cd. 1. LXX. read כן כדר. e) 1 Chr. 1: 50. פָּעִי; LXX. *Φογάρο*. f) Sam. מחיטבאל. g) Syr. בן. h) Sam. בשמותם למקומותם. i) 1 Chr. עליה; LXX. *Πωλά*, reading עולה. j) LXX. *Ἰεθέρ*. k) LXX. *Ζαφωίν*; Syr. ^יזאפון. l) Sam. לשטפוחם. m) Sam. מגרי. n) Sam. חולד. o) LXX. add τοῦ πατρὸς, and so in v. 12. p) Sam. ויעש. q) Sam. ביחנת, and so throughout. r) Cdd. 4. Sam. LXX. Vulg. בניו. s) Sam. לשלום. t) Sam. ויוסיפו, and so in v. 8. u) LXX. omit ויוספו—אֹתוֹ.

וְדִשְׁוֹן^a) וְאַצֵּר וְדִשְׁוֹן^b) אָלֶה אֱלֹפִי הַחֲרִי בְּנֵי שְׁעִיר בְּאַרְצָן 21
 אֲדָוִם: וַיְהִי בְּנֵי-לוֹטָן חֲרִי וְהַיִּמָּם^c) וְאַחֹת לֹטָן^d) תַּמְנָע: 22
 וְאַלֶּה בְּנֵי שׁוּבָל עֵלְוִי^e) וּמִנְחָח וְעִיבָל שְׁפֹי^f) וְאוֹנָם^g): וְאַלֶּה 23
 בְּנֵי-צִבְעֹן אִיָּה^h) וְעֵנָה הוּא עֵנָה אֲשֶׁר מֵצָא אֶת-הַיִּמָּםⁱ) בְּמִדְבָּר
 בְּרַעְתּוֹ אֶת-הַחֲמָרִים לְצִבְעֹן אָבִיו: וְאַלֶּה בְּנֵי-עֵנָה דִּשְׁוֹן^j) כֹּה
 וְאַהֲלִיבְמָה בַּהֲעֵנָה: וְאַלֶּה בְּנֵי דִשְׁוֹן^k) הַמִּדְּוִן^l) וְאַשְׁכָּן^m) וַיְהִרְוֹⁿ) 26
 וְכִרְוֹ: אֵלֶה^o) בְּנֵי-אַצֵּר בִּלְהֵן וְעֵעֻן^p) וְעֵקָן^q): אֵלֶה^r) בְּנֵי-דִשְׁוֹן 27
 עֵוִץ וְאַרְוֹן^s): אֵלֶה אֱלֹפִי הַחֲרִי אֱלֹוִף לֹטָן אֱלֹוִף שׁוּבָל אֱלֹוִף 28
 צִבְעֹן אֱלֹוִף עֵנָה: אֱלֹוִף דִּשְׁוֹן אֱלֹוִף אֲצֵר אֱלֹוִף דִּשְׁוֹן אֵלֶה ל
 אֱלֹפִי הַחֲרִי לְאַלְפֵיהֶם^t) בְּאַרְצָן שְׁעִיר^u): פ וְאַלֶּה 31
 הַמִּלְכִּים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאַרְצָן אֲדָוִם לִפְנֵי מֶלֶךְ-מֶלֶךְ לְבָנֵי
 יִשְׂרָאֵל^v): וַיִּמְלֹךְ בְּאֲדָוִם בִּלְע בֶּן-בְּעִיר וְשֵׁם עִירוֹ דִּנְהָבָה: 32
 וַיָּמָת בִּלְע וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו יוֹכָב בֶּן-נִרְחָה מִבְּצָרָה: וַיָּמָת 33
 יוֹכָב וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו הַשֵּׁם^w) מֵאַרְצָן הַתִּימָנִי: וַיָּמָת הַשֵּׁם לֹה 34
 וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו הַרְדִּי^x) בֶּן-בִּרְדִּי^y) הַמִּפְּבֵּה אֶת-מִדְּוִן^z) בַּשְּׂדֵה מוֹאָב
 וְשֵׁם עִירוֹ עֵוִית^a): וַיָּמָת הַרְדִּי וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו שְׁמֵלָה מִמִּשְׁרָקָה^b): 36

a) Sam. וְדִשְׁוֹן. b) LXX. *Πισώρ*, so vv. 25, 30. c) 1 Chr. 1:39. הוֹסֵם, Syr. *ܠܘܬܢܐ*. d) Sam. לֹטָן. e) 1 Chr. 1:40. עֵלְוִי; LXX. *Γωλάμ*. f) Cd. 1. Sam. Vulg. Syr. וְשִׁפּוֹ. 1 Chr. 1:40. וְשִׁפּוֹ; LXX. *καὶ Σωφάρος*, and so Syr. *ܫܥܦܐ*. g) Cdd. 2. וְאוֹנָן; LXX. *Ὠνάρος*, Syr. *ܐܘܢܐܪܐ*. h) V. D. H. וְאַיָּה; vid. n. i) Vid. n. j) Sam. דִּשְׁוֹן, and so in v. 30. k) So rightly LXX. Vulg. Syr., as proved from v. 25; vid. n. l) Syr. and 1 Chr. 1:41. הַמִּדְּוִן. m) Cdd. Sam. LXX. Syr. and 1 Chr. 1:41. וְאַשְׁכָּן. n) Sam. יַחֲרֹן. o) Cdd. Sam. LXX. Syr. Vulg. וְאַלֶּה. p) Sam. חוּעֵן. q) 1 Chr. 1:42. יַעֲקֹן. r) Cd. 1. Sam. LXX. Vulg. Syr. וְאַלֶּה. s) Sam. הוֹקֵן וְאוֹרֵן; Cdd. Vulg. Ps.-Jon. LXX. cod. Alex. וְאוֹרֵם. t) Sam. לְאַלְפֵיהֶם. u) Cdd. 3. LXX. אֲדָוִם. v) Cdd. 2. LXX. read *יִשְׂרָאֵל*, omitting *לְבָנֵי*. w) LXX. *Ἀσιόμ*. x) Sam. cdd. 2. הַרְדִּי. y) LXX. *Βαράδ*. z) Sam. הַמִּדְּוִי. a) 1 Chr. 1:46. עֵוִית, where however Cdd. mult. read *עֵוִית*; LXX. *Γετθαίμ*; Syr. *ܥܘܝܬܐ*. b) LXX. have *Σαμαδὺ ἐκ Μασσεακῶς*.

6 בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: וַיִּקַּח עֶשָׂו אֶת-נָשָׁיו וְאֶת-בָּנָיו וְאֶת-בְּנֹתָיו וְאֶת
 כָּל-נַפְשׁוֹת בֵּיתוֹ וְאֶת-מִקְנֵהוּ וְאֶת-כָּל-בְּהֶמְתּוֹ וְאֶת כָּל-קִנְיָנוֹ
 אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיֵּלֶךְ אֶל-אַרְצָה [שְׁעִיר¹] מִפְּנֵי יַעֲקֹב^m אָחִיו:
 7 בְּרֵהִיָּה רְכוּשָׁם רַב מִשְׁכַּת יַחְדּוֹ וְלֹא יָבִילָה אֶרֶץ מִגֹּרֵיהֶםⁿ
 8 לְשֵׂאת אֹתָם מִפְּנֵי מִקְנֵיהֶם: וַיָּשָׁב עֶשָׂו בְּהָר שְׁעִיר עֶשָׂו הוּא
 9 אָדֹם: וְאַלְהָה תִּלְדוֹת עֶשָׂו אָבִי אָדֹם בְּהָר שְׁעִיר: אֵלֶּה^o שְׁמוֹת
 בְּנֵי-עֶשָׂו אֲלִיפּוֹ בֶן-עֵדָה אֲשֶׁת עֶשָׂו רְעוּאֵל בֶּן-בְּשֶׁמֶת אֲשֶׁת עֶשָׂו:
 11 וַיְהִי בְנֵי אֲלִיפּוֹ תִימָן אוֹמֵר צָפוֹ^p וַנַּעֲשֶׂם וקִזוֹ: וְהַמְצֵעַ הַיִּתְּהָ
 12 פִּילֶנֶשׁ רְעוּאִיל בֶּן-עֶשָׂו וַתֵּלֶד לְאֲלִיפּוֹ אֶת-עַמְלֵק אֵלֶּה בְנֵי עֵדָה
 13 אֲשֶׁת עֶשָׂו: וְאַלְהָה בְנֵי רְעוּאֵל נָחַת^q וְנֹרַח שְׁמֵה וּמֹזָה אֵלֶּה הָיוּ
 14 בְנֵי בְשֶׁמֶת אֲשֶׁת עֶשָׂו: וְאַלְהָה הָיוּ בְנֵי אֶהְלִיבֶמָה בַּת-עֵנָה בַּת-צִבְעוֹן^r
 אֲשֶׁת עֶשָׂו וַתֵּלֶד לְשֹׁעֵר אֶת-יַעֲוִשׁ וְאֶת-יַעֲלָם וְאֶת-קֶרַח:
 טו אֵלֶּה אֲלֹפִי בְנֵי-עֶשָׂו בְנֵי אֲלִיפּוֹ בְּכֹר עֶשָׂו אֲלֹף תִּימָן^s אֲלֹף
 16 אֵימֵר^t אֲלֹף צָפוֹ אֲלֹף קִזוֹ: * אֲלֹף קֶרַח^u * אֲלֹף נַעֲשֶׂם אֲלֹף
 17 עַמְלֵק אֵלֶּה אֲלֹפִי אֲלִיפּוֹ בְּאֶרֶץ אָדֹם אֵלֶּה בְנֵי עֵדָה: וְאַלְהָה^v
 בְנֵי רְעוּאֵל בֶּן-עֶשָׂו אֲלֹף נָחַת אֲלֹף נֹרַח^w אֲלֹף שְׁמֵה אֲלֹף
 מֹזָה אֵלֶּה אֲלֹפִי רְעוּאֵל בְּאֶרֶץ אָדֹם אֵלֶּה בְנֵי בְּשֶׁמֶת אֲשֶׁת
 18 עֶשָׂו: וְאַלְהָה בְנֵי אֶהְלִיבֶמָה אֲשֶׁת עֶשָׂו אֲלֹף יַעֲוִשׁ אֲלֹף
 יַעֲלָם אֲלֹף קֶרַח אֵלֶּה אֲלֹפִי אֶהְלִיבֶמָה בַּת-עֵנָה אֲשֶׁת
 19 עֶשָׂו: אֵלֶּה בְנֵי-עֶשָׂו וְאַלְהָה אֲלֹפֵיהֶם^x הוּא אָדֹם: ס אֵלֶּה^y
 בְּנֵי-שְׁעִיר הַחֲרִי יִשְׁבִּי^z הָאֶרֶץ לוֹטָן וְשׁוּבָל וְצִבְעוֹן וְעֵנָה:

l) Vid. n. m) Sam. יַעֲקֹב. n) Sam. מִגֹּרֵיהֶם. o) Cdd. 3. Sam.
 XX. Syr. Vulg. ואלה. p) Sam. ואמר וצפו; 1 Chr. 1: 36 has צָפוֹ;
 XX. Σοφάρο, and so in v. 15. q) Sam. נַחַת, and so in v. 17.
 r) Sam. LXX. (Vulg.) בן צ' s) So Cdd. Sam. and ק', also 1 Chr. 1:
 36; but V. D. H. רחומן. t) Sam. אמר. u) Vid. n. v) Cdd. 2. Sam.
 אל. w) Sam. וזרע, but cdd. as above. x) Sam. Syr. insert עֶשָׂו
 y) Cdd. 2. Sam. LXX. Syr. ואלה. z) Sam. יושבי.

מצבה על-קברתה הוא מצבת קברת-רחל עד-היום: ויסע 21
 ישראל ויט אהלה^י מהלאה^י למנדל-עדר^י: ויהי בשבן 22
 ישראל בארץ ההוא ויגלה ראובן וישבב את-בלהה פילגש
 אביו^י וישמע ישראל^י: פ ויהיו בני-יעקב שנים עשר: 23
 בני לאה בכור יעקב ראובן ושמעון^י ולוי ויהודה ויששכר 24
 וזבולון^י: בני^י רחל יוסף ובנימן: ובני בלהה שפתח רחל^י 25
 דן ונפתלי: ובני ולפיה שפתח לאה גר ואשר אלה בני 26
 יעקב אשר ילדלו^י בפדן ארם: ויבא יעקב אל-יצחק אביו 27
 ממרא קרית הארבע היא חברון^י אשר-גר-שם אברהם ויצחק: 28
 ויהיו ימי יצחק מאה שנה ושנים שנה: ויגוע יצחק וימָת^י 29
 ויאסף אל-עמיו^י זקן ושבע ימים ויקברו אתו עשו ויעקב
 בניו^י: פ

לו 36

ואלה תולדות^י עשו הוא אדם: עשו לקח את-נשיו מבנות בנען^י 2
 את-ערה בת-אילון החתי ואת-אהליבמה בת-ענה בת-צבוען^י 3
 * קהני^י: ואת-בשמת^י בת-ישמעאל אחות נביות^י: וילד ערה 4
 לעשו את-אליפו ובשמת גלדה את-דעואל: ואת-ליבמה גלדה 5
 את-יעיש^י ואת-יעלם ואת-קרח אלה בני עשו אשר ילדו-לו

1) Sam. אהלו. u) Sam. מהאלה, but cdd. read as above.
 v) LXX. omit the whole of this verse; vid. v. 16. w) LXX. supply
 יעקב. x) Vid. n. y) Cdd. Vulg. ושמעון. z) Sam. וחבולן. a) Cd. 1.
 Sam. LXX. Syr. Saad. ובני. b) Cdd. Sam. ילדו. c) LXX. insert
ἐν γῇ Χαραάν. d) Sam. עמו. e) Syr. adds: *وَأَبْنَاؤُهُ*
لِأَبْنَائِهِ, "in the sepulchre which Abraham his father bought."
 f) Sam. חולדת, and so in v. 9. g) Sam. LXX. Syr. Vulg. in many
 mss. כן. h) Vid. n. i) Sam. מחלח, so vv. 4, 10, 13, 17. j) Sam.
 נבאות. k) So Cdd. mult. Sam. and ק' in this place, and so also
 v. 18, LXX. Syr. 1 Chr. 1: 35; but V. D. H. יעיש, and so in v. 14.

6 בְּנֵי יַעֲקֹב^א): וַיָּבֹא יַעֲקֹב לְוִיָּה-אִשָּׁל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן (הוא^ז) בֵּית־
 7 אֵל הָיָא וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-עִמּוֹ: וַיָּבֹן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לְמָקוֹם
 אֵל^א) בֵּית-אֵל כִּי שָׁם נִגְלָה^ב) אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים בְּדִבְרֹהוּ מִסְּפָנֵי^ג) אָחִיו:
 8 וַתָּמָת דְּבָרָה^ד) מִיִּנְקָתָ רִבְקָה וַתִּקְבֹּר מִתַּחַת לְבֵית-אֵל תַּחַת
 9 הָאֵלֹן וַיִּקְרָא^ה) שְׁמוֹ אֵלֹן בְּכוֹת^ו): פ וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל-
 י יַעֲקֹב עוֹד^ז) בָּבֹאֹ מִפְּנֵי אָדָם וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ^ח): וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֱלֹהִים
 שְׁמֹךְ יַעֲקֹב^ט) לֹא-יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד^י) יַעֲקֹב כִּי אִם-יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה
 11 שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל
 שְׁדִי^י) פָּרָה וְרִבְיָה נָזִי וְהָהִל נָזִים יִהְיֶה מִמֶּךָ וּמְלָכִים מִחֲלָצֶיךָ
 12 יֵצְאוּ: וְאֶת-הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם וְלִיִּצְחָק לָךְ אֶתְנַנֶּה^כ)
 13 וְלִדְרֶעָה אַחֲרֶיךָ אֶתֵּן אֶת-הָאֶרֶץ: וַיַּעַל מִעָלָיו אֱלֹהִים בְּמָקוֹם
 14 אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֹתוֹ: וַיֵּצֵב יַעֲקֹב מַצְבֵּה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֹתוֹ^ל)
 טו בַּצֹּבֹת אָבֹן וַיִּסֵּב עָלֶיהָ נֶסֶךְ וַיִּצֹק עָלֶיהָ שָׁמֶן: וַיִּקְרָא יַעֲקֹב
 אֶת-שֵׁם הַפָּקִים אִשָּׁר דִּבֶּר אֹתוֹ שֵׁם אֱלֹהִים בֵּית-אֵל:
 16 וַיִּסְעוּ^מ) מִבֵּית אֵל^נ) יִהְיֶה-עוֹד בְּכִרְתֵּי-הָאֶרֶץ לְבֹא אֶפְרָתָה וַתֵּלֶד
 17 רָחֵל וַתִּקַּשׁ בְּלִדְתָּהּ: וַיְהִי כִּהְקַשְׁתָּהּ^ו) בְּלִדְתָּהּ, וַתֹּאמֶר לָהּ
 18 הַמְלִידָת אֶל-תִּירְאִי כִי-נִסְגְּהָ לָךְ^ז) כֵּן: וַיְהִי בַצָּאָה נִפְשָׁהּ
 19 כִּי מָתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ^ח) בְּרָאִינִי וְאָבִיו קָרָא-לוֹ בְּנִימִין^ט): וַתָּמָת
 כ רָחֵל וַתִּקְבֹּר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה^י) הִיא בֵּית לָהֶם: וַיֵּצֵב יַעֲקֹב

x) LXX. ישראל. y) Sam. has here הוא, but the Masorites point הוא. z) Omitted in Cd. 1. LXX. Vulg. Syr. a) Sam. נגלה. b) Cdd. LXX. Syr. add עשו. c) Sam. דבורה. d) LXX. supply יעקב. e) Sam. בכיה. f) LXX. insert *ἐν Αουζῇ*. g) Sam. LXX. add אלהים. h) LXX. Vulg. Syr. omit יעקב שמו. i) Sam. עיד שמו. j) LXX. *Ἐγὼ ὁ θεός σου*. k) LXX. insert *σοὶ ἔσται*. l) LXX. add אלהים. m) LXX. *ἀπαράσθαι δὲ Ἰακώβ*. n) LXX. omit v. 21. altogether, and insert here: *ἐπήλθε τὴν ἀσκητὴν αὐτοῦ ἐπέμεινα τοῦ πυργοῦ Γαδεῖρα*. o) Sam. כהקשויה. p) Sam. לך. q) Sam. שמו. r) Sam. everywhere uses the form בנימין. s) Cdd. אפרת.

חָרְבוּ וַיָּבֹאוּ עַל-הָעֵיר בַּמָּט וַיַּהֲרֹגוּ כָּל-זָכָר: וְאֶת-חַמּוֹר וְאֶת-
 שָׂרָם בָּנוּ הָרָגוּ לְפִי-חֶרֶב וַיִּקְחוּ אֶת-דִּינָה^ע מִבְּתוֹת שָׂרָם וַיֵּצְאוּ:
 וּבְנִי^י יַעֲקֹב בָּאוּ עַל-הַחֲלָלִים וַיָּבֹאוּ הָעֵיר אֲשֶׁר טָמְאוּ אֲחֻזָּתָם^פ: 27
 אֶת-צֹאנָם^י וְאֶת-בָּקָרָם וְאֶת-חֲמֹרֵיהֶם וְאֶת אֲשֶׁר-בָּעִיר וְאֶת-
 אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לָקְחוּ: וְאֶת-כָּל-חֵילָם וְאֶת-כָּל-טָפְלוֹ^י וְאֶת-נְשֵׁיהֶם
 שָׁבוּ וַיָּבֹאוּ וְאֵת^י כָּל-אֲשֶׁר בְּבֵית: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-שָׂמְעוֹן ל
 וְאֶל-לֵוִי עֲבַדְתֶּם אִתִּי לְהַכְאִישְׁנִי בַיָּשָׁב^א הָאָרֶץ בְּבִנְעָנִי וּבְפָרְזִי
 וְאֲנִי מִתִּי מִסָּפָר וְנֹאכָפּוּ עָלַי וְהַבֹּנִי^י וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי:
 וַיֹּאמְרוּ הַבֹּנִיָּה יַעֲשֶׂה^י אֶת-אֲחֻזָּתָנוּ: 31 פ

לה 35

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-יַעֲקֹב קוּם עֲלֶה בֵּית-אֵל וְשִׁבְשִׁימָם וַעֲשֵׂה-
 שָׁם^א מִזְבֵּחַ לְאֵל הַנִּרְאָה אֵלֶיךָ בְּבִרְחֶדָּה מִפְּנֵי עֲשׂוֹ אֲחִיךָ:
 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-בֵּיתוֹ וְאֶל כָּל-אֲשֶׁר עִמּוֹ הִסְרוּ^ב אֶת-אֱלֹהֵי
 הַנִּבָּל אֲשֶׁר בְּחֻבֹּבָם^ב וְהַטְחֵלוּ וְהַחֲלִיפוּ^ג שְׂמֻלֵהֶיכֶם: וְנִקְוָה^ג
 וַנַּעֲלֶה בֵּית-אֵל וַאֲעֲשֶׂה-שָׁם^ד מִזְבֵּחַ לְאֵל הַעֲנָה אֹתִי כִּי
 צָרָתִי וַיְהִי עִמָּדִי בְּרֶדֶךְ אֲשֶׁר הִלָּכְתִּי: וַיָּהֲנוּ אֶל-יַעֲקֹב אֵת
 כָּל-אֱלֹהֵי הַנִּבָּל אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֶת-הַנְּזָמִים אֲשֶׁר בְּאֹזְנֵיהֶם
 וַיִּטְמְנוּ אֹתָם יַעֲקֹב תַּחַת הָאֲלֹהִי^ה אֲשֶׁר עִם-שָׂרָם^ה: וַיִּפְּעוּ^ו וַיְהִי
 תַּחַת אֱלֹהִים עַל-הָעֵרִים אֲשֶׁר סָבִיבוֹתֵיהֶם^ו וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי

e) Cd. 1. Syr. insert אחתם. f) V. D. H. בְּנִי; vid. n.
 g) Sam. אחתם; Cd. 1. LXX. Syr. insert רִינָה. h) Cdd. Sam. LXX.
 Syr. Saad. ואת; Cdd. 2. read כל; Cd. 1. inserts כל after
 את throughout the verse. i) Cdd. Sam. Vulg. Saad. omit כל.
 j) Sam. את. k) Sam. להבישני ביושב. l) Sam. והכני. m) Sam.
 והקני. n) Omitted in Cd. 1. Vulg. o) Sam. הסירו. p) Sam.
 בהוככם. q) Sam. והלפו. r) Sam. ונקום. s) LXX. Vulg. שם. t) Sam.
 והאילה. u) LXX. add: καὶ ἀπώλεσαν αὐτὰ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.
 v) LXX. καὶ ἐξήρπεν Ἰσραὴλ ἐκ Σηαίμων. w) Sam. סביבותיהם.

12 אֶתָּן^א): הִרְבּוּ עָלַי מֵאֹל מְהֵרָה וּמִתָּן וְאֶתְנָה^י בְּאִשֶּׁר תֹּאמְרוּ
 13 אֵלַי וְתִנּוּ-לִי אֶת-הַנֶּזֶר לְאִשָּׁה: וַיַּעֲנוּ בְנֵי-יַעֲקֹב אֶת-שִׁבְלִים וְאֶת-
 חֲמֹר^ב) אָבִיו בְּמִרְמָה וַיִּדְבְּרוּ אִשֶּׁר טִמְאָה^א) אִי דִינָה אֶחָתָם:
 14 וַיֹּאמְרוּ^ג) אֲלֵיהֶם לֹא נִכְלָלָנוּ לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר^ד) הַזֶּה לְחַת אֶת-
 טו אֶחָתָנוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר-לֹו עָרְלָה כִּי-חֲרָפָה הוּא לָנוּ: אֲדֹ-בֹאֵת
 16 נִאֲוֹת לָבָם^ה) אִם תִּהְיוּ כְּמִנֵּי לְהַמְלִי^ז) לָכֶם כָּל-זָכָר: וְנִתְּנוּ
 אֶת-בְּנֵיתֵינוּ לָבָם וְאֶת-בְּנֵיתֵיכֶם נִקַּח-לָנוּ וַיִּשָּׁבְנוּ אֶתְבָּם וְהָיוּ
 17 לָעָם^ו) אֶחָד: וְאִם-לֹא תִשְׁמָעוּ אֲלֵינוּ לְהַמְלוֹל וּלְקַחְנוּ אֶת-בָּתְּנוּ
 18 וְהָלַכְנוּ: וַיִּיטְבוּ דְבָרֵיהֶם בְּעֵינֵי חֲמֹר וּבְעֵינֵי שִׁבְלִים בֶּן-חֲמֹר^י):
 19 וְלֹא-אֶחָד הִנְעִיר לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר כִּי חָפֵץ בַּבַּת-יַעֲקֹב וְהִיא נִכְבֵּד
 כ מְבַל בֵּית אָבִיו: וַיָּבֹא חֲמֹר וּשְׁבָם בָּנוּ אֶל-שַׁעַר עִירָם וַיִּדְבְּרוּ
 21 אֶל-אֲנָשֵׁי עִירָם לֵאמֹר: הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שְׁלָמִים הֵם אֶתָּנוּ
 וַיִּשְׁבּוּ^א) בְּאֶרֶץ וַיִּסְתְּרוּ אֶתָּה וְהָאֶרֶץ הִנֵּה רַחֲבַת-יָדַיִם^ב)
 לַפְּנֵיהֶם אֶת-בְּנֵיהֶם^ג) נִבְחַדְלָנוּ לְנָשִׁים וְאֶת-בְּנֵיתֵינוּ נָתַן לָהֶם:
 22 אֲדֹ-בֹאֵת יֵאָהוּ^ד) לָנוּ הָאֲנָשִׁים לְשִׁבָּת אֶתָּנוּ לְהֵיוֹת לָעָם אֶחָד
 23 בְּהַמְלוֹל לָנוּ כָּל-זָכָר בְּאִשֶּׁר הֵם נִפְלִים: מִקְנֵיהֶם^ה) וְקִנְיָנָם
 וְכָל-בְּהֶמְתָּם^ו) הֵלֹא לָנוּ הֵם אֵךְ נִאֲחִיחָם^ז) לָהֶם וַיִּשְׁבּוּ אֶתָּנוּ:
 24 וַיִּשְׁמָעוּ אֶל-חֲמֹר וְאֶל-שִׁבְלִים בָּנוּ כָּל-יִצְחָק שַׁעַר עִירוֹ וַיִּפְּלוּ
 כה כָּל-זָכָר^ח) כָּל-יִצְחָק שַׁעַר עִירוֹ^ט): וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי^י) בְּהֵיוֹתָם
 בְּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי-בְנֵי-יַעֲקֹב שְׁמֵעוֹן וְלֹוֹי אֶתִּי דִינָה אִישׁ

k) LXX. *δύσωμεν*. l) Sam. מִהֵרָה מִתָּן וּמִתְנָה וְאֶתָּן. m) Omitted in Cd. 1. Vulg. n) Sam. LXX. Syr. טִמְאָה. o) LXX. add: *Συμεὼν καὶ Λεὺὶ οἱ ἀδελφοὶ Δείνας*. p) Sam. אֶת הַרְבֵּה. q) LXX. insert: *καὶ κατοικήσωμεν ἐν ἱμῶν*. r) Sam. כְּמִנֵּי לְהַמְלוֹל. s) Sam. כְּעָם. t) Sam. בְּנוּ. u) Sam. LXX. Syr. יִשְׁבּוּ. v) Sam. רַחֲבֹת יָדַיִם. w) Sam. בְּנוֹתָם. x) Sam. יֵאָהוּ. y) Cdd. mult. Sam. מִקְנֵיהֶם. z) LXX. omit. כל. a) Sam. נִאֲוֹת. b) LXX. add: *τῇ σάρα καὶ τῇ ἰακωβιστίᾳ*. c) LXX. Vulg. Saad. omit עִירוֹ שַׁעַר עִירוֹ. d) Sam. הַשְּׁלִישִׁי.

אֲשֶׁר אָתִי וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה אֲמַצָּא-הֵן בְּעֵינִי אֲדָנִי: וַיֵּשֶׁב 16
 בַּיּוֹם הַהוּא עָשׂוּ לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה: וַיַּעֲקֹב נָסַע סִבְתָּהּ^x וַיָּבֵן 17
 לוֹ בַּיִת וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סִבְתָּי^y עַל-בֶּן הָרָא שֵׁם-הַמָּקוֹם
 סִבְתֹּת: ׀ וַיִּבְאֵ יַעֲקֹב שְׁלָם^z עִיר שְׂכָם אִשָּׁל בְּאֶרֶץ 18
 כְּנָעַן כִּבְּאוֹ מִסְּדֵן אֲרָם וַיַּחֲנוּ אֶת-פָּנָיו הָעִיר: וַיִּקֶּן אֶת-חֶלְקָתָהּ 19
 הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר נִטְהַרְשָׁם אֶחָלוּ מִיַּד בְּנוֹת-חָמוֹר^a אֲנִי שְׂכָם בְּמִטָּה
 קָשִׁיטָה: וַיַּצֵּב-שָׂם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא-לוֹ אֵל^b אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ׀ כ

לר 34

וַתַּצֵּא רִינָה בַת-לָאָה אֲשֶׁר וַלְדָה לַיַּעֲקֹב לְרֵאִית בְּבָנוֹת הָאֶרֶץ: א
 וַיֵּרָא אֹתָהּ שְׂכָם בֶּן-חָמוֹר הַחִטִּי נָשִׂיא הָאֶרֶץ וַיִּקַּח אֹתָהּ 2
 וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ וַיַּעֲנֶנָּה: וַתְּדַבֵּק נַפְשׁוֹ בְּרִינָה בַת-יַעֲקֹב וַיֵּאָהֵב 3
 אֶת-חַנְזֵרָה^c וַיְדַבֵּר עַל-לֵב^d הַנָּעִר: וַיֹּאמֶר שְׂכָם אֶל-חָמוֹר^e 4
 אָבִיו לֵאמֹר קַח-לִי אֶת-הַנְּלִדָה הַזֹּאת לְאִשָּׁה: וַיַּעֲקֹב שָׁמָּה
 כִּי טִמְאָ^f אֶת-רִינָה בְּתוֹ וּבָנִיו הָיוּ אֶת-מִקְנֵהוּ בַשָּׂדֶה וְהַחֲרִישׁ^g
 יַעֲקֹב עַד-בָּאָם: וַיֵּצֵא חָמוֹר אֲבִי-שְׂכָם אֶל-יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ: 6
 וּבָנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן-הַשָּׂדֶה בְּשִׂמְעָם וַיַּתְעֲצֹבוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּחֲר 7
 לָהֶם מְאֹד כִּי נִבְלָה עָשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל לְשֹׁכְבֵי אֶת-דַּבַּת יַעֲקֹב וְכֵן
 לֹא יַעֲשֶׂה: וַיְדַבֵּר חָמוֹר אִתָּם לֵאמֹר שְׂכָם בְּנִי חָשָׁקָה נַפְשׁוֹ 8
 בְּבָתְּכֶם תָּנוּ גַּם אֹתָהּ לוֹ לְאִשָּׁה: וְהַתְּחַתְּנִי אִתְּנוּ בְּנֵיכֶם 9
 תַּחְנוּ-לָנוּ וְאֶת-בְּנֵיהֶנוּ תַּקְחוּ לָכֶם: וְאִתְּנוּ תֵּשְׁבוּ וְהָאֶרֶץ י
 תִּהְיֶה^h לְפָנֵיכֶם שְׂבוּ וּסְחָרוּ וְהָאֶחָיוⁱ בָּהֶם: וַיֹּאמֶר שְׂכָם 11
 אֶל-אָבִיהָ וְאֶל-אֶחָיָה אֲמַצָּא-הֵן בְּעֵינֵיכֶם וְאֲשֶׁר^j תֹּאמְרוּ אֵלַי

כני LXX. omit. a) שָׁלֹם. b) סִבְתֹּת. c) סִבְתָּה. d) Sam. סִבְתָּה. e) Sam. סִבְתָּה.

l) Omitted in LXX. c) Sam. and 'ק הנערה twice, and so in v. 12.

d) Sam. אֵל לֵב. e) Sam. omits חָמוֹר. f) LXX. add: ὁ υἱὸς Ἐμμώρ.

g) Sam. וְהַחֲרִישׁ. h) LXX. insert πλατεῖα. i) Sam. וְהָאֶחָיו סִבְתָּה.

j) Cd. 1. וְכָל אֲשֶׁר,

לג 33

א וַיֵּשֶׁא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה עָשׂו^א) בָּא וְעִמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ
 2 וַיַּחֲזֵן אֶת־הַיְלָדִים עַל־לֵאָה וְעַל־רָחֵל וְעַל שְׁתֵּי הַשָּׁפָחוֹת: וַיֵּשֶׁם
 אֶת־הַשָּׁפָחוֹת וְאֶת־יְלִדֵיהֶן רֵאשִׁיטָה^ב) וְאֶת־לֵאָה וַיְלִדֶיהָ אַחֲרָנִים
 3 וְאֶת־רָחֵל וְאֶת־יוֹסֵף אַחֲרָנִים: וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוִי^ג)
 4 אֶלְרַצָּה שִׁבְעַת פְּעָמִים עַד־גִּישָׁהוּ עַד־אָחָיו: וַיִּרֶץ עָשׂו לִקְרַאתוֹ
 ה וַיַּחֲבֹקְהוּ וַיִּפֹּל עַל־צוּאָרוֹ^ד) וַיִּשָּׁקְהוּ^ה) וַיִּבָּכּוּ: וַיֵּשֶׁא אֶת־עֵינָיו^ו)
 וַיֵּרָא אֶת־הַנָּשִׁים וְאֶת־הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי־אַלֶּה לָךְ וַיֹּאמֶר
 6 הַיְלָדִים אֲשֶׁר־חָנָן אֱלֹהִים אֶת־עֲבָדָךְ: וַתִּגְשֵׁן^ז) חֲשָׁשָׁהוֹת הַנָּה
 7 וַיְלִדֶיהֶן וַתִּשְׁתַּחֲוִין: ^ח) וַתִּגַּשׁ גַּם־לֵאָה וַיְלִדֶיהָ וַיִּשְׁתַּחֲוִי וְאַחֲרֵי
 8 נָגַשׁ יוֹסֵף וְרָחֵל וַיִּשְׁתַּחֲוִי: וַיֹּאמֶר מִי לָךְ בַּל־הִתְמַחֵנָה הַזֶּה
 9 אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי וַיֹּאמֶר לְמַצֵּאתִי^ט) בְּעֵינֵי אֲדָנִי: וַיֹּאמֶר עָשׂו וַיִּשְׁתַּחֲוִי
 י רַב אֲחִי וַיְהִי^י) לָךְ אֲשֶׁר־לָךְ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־נָא^כ) אִם־נָא
 מַצֵּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ וְלִקְחַת מִנְחָתִי מִיָּדִי כִּי עַל־כֵּן רָאִיתִי פָנֶיךָ
 11 בְּרָצָה^{כא}) פָּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְצַנִי: קַח־נָא אֶת־בְּרִכְתִּי אֲשֶׁר הִבֵּאתִי^{כב})
 לָךְ כִּי־חֲנַנִי אֱלֹהִים^{כג}) וְכִי וָשׁ־לִי כָל וַיּוֹסֶצַר־כּוּ וַיִּבָּח:
 12 וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנִלְכָּה וְנִלְכָּה לְנִגְדָךְ: וַיֹּאמֶר אֲלָיו אֲדָנִי יָדְעַ^{כד})
 13 כִּי־הַיְלָדִים רַבִּים וְחֲצָאן וְחִבֵּקָר עָלוֹת^{כה}) עָלַי וְדִפְקִים^{כו}) יוֹם
 14 אֶחָד וְמָחָד בַּל־הֲצָאן: יַעֲבֹר־נָא אֲדָנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וְאֲנִי אֲתַנְהִלָּה^{כז})
 לְאַחֵי לְרַגְל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־לִפְנֵי וְלִרְגַל הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר־
 טו אָבָא^{כח}) אֶל־אֲדָנִי שְׁעִירָה: וַיֹּאמֶר עָשׂו אֲצִיגֶנָּה נָא עִמָּךְ מִן־הָעַם

g) Cd. 1. LXX insert אחיו. h) Sam. ילדיו ראשונה. i) Sam. והגשנה. j) צוארוֹיִק'. k) Omitted by Sam. l) Sam. ויגשן. m) Sam. וילדינה ותשהח ינה. n) LXX. *ἵνα εἴπῃς ὁ παῖς σου χάριον*. o) Sam. ויהי. p) LXX. omit נא. q) Sam. בראותי. r) Cd. 1. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. הבאתי. s) Cd. 1. יהיה. t) Sam. עאלת. u) Sam. LXX. Syr. Vulg. ודפקתים. v) Sam. אחנהלה. w) Sam. אבוא.

וַאֲמַרְתָּ לְעֶבְרָתָהּ לְעֶקֶב מִנְחָה הוּא שְׁלוּחָהּ לְאֶדְנִי לַעֲשׂוֹ 19
 וְהִנֵּה גַם-הוּא אַחֲרֵינוּ: וַיְצֹו גַם^u) אֶת-הַשְּׂנִי גַם^v) אֶת-הַשְּׂלִישִׁי כ
 גַם אֶת-כָּל-הַחֲלָבִים אֲחֵרֵי הָעֶדְרִים לֵאמֹר בְּדָבָר הַזֶּה תִּרְבְּרוּן
 אֶל-עֲשׂוֹ בְּמִצְאָתָם אִתּוֹ: וַאֲמַרְתֶּם גַּם הִנֵּה עֶבְרָתָהּ יַעֲקֹב^w) 21
 אַחֲרֵינוּ כִּי-אָמַר אֲבִיכֶם פָּנָיו בְּמִנְחָה הִחֲלֹכֶת לִפְנֵי^x) וְאַחֲרֵי-
 כֵן אָרְאָה פָּנָיו אֵלַי וְיֵשָׂא פָנָי: וְתַעֲבֹר מִנְחָתָהּ עַל-פָּנָיו 22
 וְהוּא לֵן בְּלִילָה-הַהוּא בְּמִתְנָה: וַיָּקָם וּ בְּלִילָה הַיּוֹם^y) וַיֵּלֶךְ 23
 אֶת-שְׂתֵי נָשָׁיו וְאֶת-שְׂתֵי שִׁפְחֹתָיו וְאֶת-אֶחָד עֶשֶׂר יְלָדָיו^z)
 וַיַּעֲבֹר אֶת מַעְבַּר יַבֶּק^a): וַיָּקָם וַיַּעֲבֹרם אֶת-הַנֶּחֱל וַיַּעֲבֹר 24
 אֶת-אֶשְׁרָלֹ^b): וַיּוֹתֵר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֵּאָבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹה כֹה
 הַשָּׁחַר: וַיֵּרָא כִּי לֹא זָכַל לוֹ וַיִּנָּע בְּכַף-יָדָיו וַתִּקַּע כַּף- 26
 יָדָהּ יַעֲקֹב בְּהֶאָבֶקוֹ עִמּוֹ: וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר 27
 וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּחָהּ כִּי אִם-בִּרְכֹּתֶינִי: וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֶה- 28
 שָׂמָךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר עוֹד שְׂמָךְ כִּי 29
 אִם-יִשְׂרָאֵל כִּי-שָׁרִיתָ עִם-אֱלֹהִים וְעַם-אֲנָשִׁים וְהוֹכַל: וַיִּשְׁאַל לִ
 יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִגִּידָה נָא שְׂמָךְ וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לְשִׁמִּי
 וַיַּבְדֵּךְ אִתּוֹ שֵׁם: וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנוּאֵל^c) כִּי-רָאִיתִי 31
 אֱלֹהִים פָּנִים אֶל-פָּנִים וַתִּנָּצַל נַפְשִׁי: וַיּוֹרַח-לוֹ הַשָּׂמָשׁ 32
 כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת-פְּנוּאֵל וְהוּא צֹלַע^d) עַל-יָרְכוֹ^e): עַל-בֶּן לֹא-יֵאָבֶלוֹ 33
 כִּנְי־יִשְׂרָאֵל אֶת-גִּיד הַנָּשָׂה^f) אֲשֶׁל עַל-כֵּף הַגִּיד עַד הַיּוֹם
 הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף-יָדָהּ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשָׂה:

u) Cd. 1. Sam. וגם; LXX. insert τῶν προτέρων καὶ. v) Cd. 1. Sam.
 וגם. w) Sam. LXX. Vulg. insert כה. x) קמץ ב"ק. Cdd. LXX.
 לפני. y) Sam. והוא. z) Sam. ילדיו. a) Sam. היבק. b) Cd. 1. Sam.
 LXX. Vulg. Syr. Saad. את כל אשר לו. c) So Cdd. Syr. Vulg.; the
 Sam. has אל פנו; V. D. H. with the majority of Cdd. פנואל. d) Sam-
 עליו. e) Syr. in Lond. Polygl. adds مَلَا حِمْلًا لِيَاكُوبَ
 "for the thigh of Jacob had been strained"; but not Lee's edi-
 tion. f) Sam. הנשא twice.

ה לִפְנֵי אֱלֹ-עֲשׂוֹ אָחִיו אַרְצָה^g) שְׁעִיר שָׂדֶה אָרוֹם: וַיֵּצֵא
 אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לְאֹדְנִי לַעֲשׂוֹ כֹּה אָמַר עֲבָדְךָ יַעֲקֹב
 6 עַם-לֶבֶן גִּרְתִּי וְאַחֵר עַד-עֲתָה: וַיְהִי-לִי שׁוֹר וַחֲמֹר צֹאן^h)
 וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה וְאֲשֻׁלְחָה לְהַעֲרִיד לְאֹדְנִיⁱ) לְמִצְאָתָן בְּעֵינֶיךָ:
 7 וַיָּשָׁבִי הַפְּלֹאֲכִים אֶל-יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאוּ אֵל-אֲחִיךָ אֶל-
 עֲשׂוֹ וְגַם הִלָּךְ לְקִרְאָתָךְ וְאַרְבַּע-מֵאוֹת אִישׁ עָמוּ: וַיִּירָא
 8 יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ וַיַּחֲץ אֶת-הַעֵם אֲשֶׁר-אִתּוֹ וְאֶת-הַצֹּאן
 9 וְאֶת-הַבָּקָר וְהַזִּמְלִים לְשְׁנֵי מַחֲנֹת: וַיֹּאמֶר אִם-יָבוֹא עֲשׂוֹ
 אֶל-הַמַּחֲנֶה הָאֶחָד^j) וְהָבִיאוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לְפָלִיטָה^k):
 י וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אֲבָרְחָם וְאֱלֹהֵי אָבִי יִצְחָק יְהוָה
 הָאֵמֶר אֵלַי שׁוֹב לְאַרְצְךָ^l) וּלְמוֹלַדְתְּךָ וְאִיטִיבָה^m) עִמָּךְ:
 11 קָטַנְתִּי מִכָּל הַחֲסִדִּים וּמִכָּל-הָאַמֻּת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת-עֲבָדֶיךָ
 כִּי בְמִקְלִי עָבַרְתִּי אֶת-חִירְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה הֵייתִי לְשְׁנֵי מַחֲנֹת:
 12 הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָדָם מִיַּד עֲשׂוֹ כִּי־רָא אֲנִכִּי אֹתוֹ פֶּן-יָבֹא
 13 וְהִבְנִי אִם עַל-בָּנִיםⁿ): וְאַתָּה אֲמַרְתָּ הֵיטִיב אִיטִיב^o) עִמָּךְ
 וְשִׁמְתִּי אֶת-זֶרְעֶךָ בְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא-יִסָּפֵר מֶרֶכּ: וַיִּלֵּן שָׁם
 14 בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיָּקָח מִן-הַבָּקָר כִּבְדוֹ מִנְחָה לַעֲשׂוֹ אָחִיו: עֹזִים
 טו מֵאֲתָנִים וַחֲזִישִׁים עֲשָׂרִים רַחֲלִים מֵאֲתָנִים וְאִילִים עֲשָׂרִים:
 16 זִמְלִים מִיִּנְקוֹת^p) וּבְנֵיָהֶם שְׁלֹשִׁים פָּרוֹת אַרְבָּעִים וַעֲרִים
 17 עֲשָׂרָה אֲתָנֹת^q) עֲשָׂרִים וַעֲרִים^r) עֲשָׂרָה: וַיִּתֵּן בְּיַד-עֲבָדָיו
 עֵדֶר עֵדֶר לִבְדּוֹ וַיֹּאמֶר אֶל-עֲבָדָיו עֲבְרוּ לִפְנֵי^s) וְרוּחַ תְּשִׁימוּ
 18 בֵּין עֵדֶר וּבֵין עֵדֶר: וַיֵּצֵא אֶת-הָרְאשׁוֹן^t) לֵאמֹר כִּי יִפְגְּשֶׁךָ עֲשׂוֹ
 אָדָם וְשָׁאַלְךָ לֵאמֹר לְמִי-אַתָּה וְאַנְּה תֵּלֵךְ וּלְמִי אַתָּה לִפְנֵיךָ:

g) Sam. ארץ. h) Cdd. 2. Sam. Vulg. LXX. Syr. Saad. צאן.
 i) LXX. add עשו. j) Sam. האחר. k) Sam. לפלטה. l) Sam.
 אל ארץ. m) Sam. ואיטיב. n) Sam. האם על הבנים. LXX. καὶ
 μητέρα. o) Sam. היטב איטב. p) Sam. מינקות. q) Sam. אחנות.
 r) Sam. ועירים. s) Cdd. לפני. t) Sam. הראשון.

וַיִּקְרָא-לּוֹ לָבָן יִגְרָ שְׁהִרְוֹתָא^o) וַיַּעֲקֹב מָרָא לוֹ גִּלְעָד: וַיֹּאמֶר⁴⁷
 לָבָן הֲגַל הַזֶּה עִדְּ בִינִי וּבִינָהּ^p) הַיּוֹם^q) עַל-כֵּן קָרָא-שְׁמוֹ גִּלְעָד:
 וְהַמִּצְפָּה^r) אֲשֶׁר אָמַר^s) יֵצֵא יְהוָה בִּינִי וּבִינָהּ כִּי נִסְתָּר אִישׁ
 מֵרֵעֵהוּ: אִם-תִּעֲנֶה אֶת-בְּנֹתַי^t) וְאִם-תִּקַּח נָשִׁים עַל-בְּנֹתַי
 אֵין אִישׁ עִמָּנוּ רָאָה אֱלֹהִים עִדְּ בִינִי וּבִינָהּ: וַיֹּאמֶר לָבָן⁵¹
 לַעֲקֹב הִנֵּה הַגֵּל הַזֶּה וְהִנֵּה הַמִּצְפָּה אֲשֶׁר יָרִיתִי^u) בִּינִי
 וּבִינָהּ^v): עַד הַגֵּל הַזֶּה וְעַד הַמִּצְפָּה אֲסֹאֲנִי לֹא-אֶעֱבֹר⁵²
 אֲלֵיָּךְ אֶת-הַגֵּל הַזֶּה וְאִם-אֶתָּה לֹא-תִעָבֶר אֲלַי אֶת-הַגֵּל הַזֶּה
 וְאֶת-הַמִּצְפָּה הַזֹּאת לָרְעוּהָ: אֱלֹהֵי אֲבֹרָהִם וְאֱלֹהֵי נָחוֹר וְשָׁמָּה⁵³
 בִּינֵינוּ^w) אֱלֹהֵי אֲבִיהֶם^x) וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפָתָר אָבִיו וַעֲקֹב:
 וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב^y) זֶבַח בָּהָר וַיִּקְרָא לְאָחִיו^z) לֵאמֹל-לָחֶם^a) וַיֹּאכְלוּ⁵⁴
 לֶחֶם וַיְלִינוּ בָּהָר:

לב 32

וַיִּשָּׁבַע לָבָן בְּפָתָר וַיִּנָּשֶׁק לְבָנָיו וּלְבָנוֹתָיו^b) וַיִּבְרַךְ אֹתָהֶם^c) א
 וַיֵּלֶךְ וַיִּשָּׁב^d) לָבָן לְמִקְמוֹ^e): וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדִרְכֵּי^f) וַיִּפְגְּעוּ-בִּי²
 מִלֹּאכֵי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב בְּאֲשֶׁר רָאָם מִחֲנָה אֱלֹהִים³
 זֶה וַיִּקְרָא שְׁמֵי-הַמָּקוֹם הַהוּא מִחֲנָה: וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מִלֹּאכֵים⁴

o) Sam. שהרוחה. p) LXX. εἶπε δὲ Ἀάβαν τῷ Ἰακώβ Ἰδοὺ ὁ βουτὸς οὗτος καὶ ἡ στηλή ἣν ἔστησα ἐνὰ μέσσω ἐμοῦ καὶ σοῦ. q) LXX. omit היום, and insert: μαρτυρεῖ ὁ βουτὸς οὗτος καὶ μαρτυρεῖ ἡ στηλή αὐτῇ. r) Sam. והמצפה; vid. n. s) Omitted in Cd. 1. t) Sam. כנתי twice. u) Cd. 1. Sam. Saad. יראת. v) LXX. render the verse thus: καὶ εἶπεν Ἀάβαν τῷ Ἰακώβ Ἰδοὺ ὁ βουτὸς οὗτος καὶ μαρτυρὶς ἡ στηλή αὐτῇ. w) Cd. 1. Sam. יששכ בנינו. x) Cdd. אלהי אביהם 'א. Cdd. 2. LXX. omit אלהי אביהם. Syr. ܐܠܗܝ ܐܒܝܢܐ "the God of our fathers." The Vulg. Onk. Saad. agree with the Heb. text. y) Omitted by LXX. Vulg. z) Cd. 1. Sam. לכל אחיו. a) LXX. omit להם. b) Sam. ולבנותיו. c) Sam. אחם. d) Sam. וישוב. e) Sam. למקומו. f) LXX. insert: καὶ ἀναβλέψας εἶδε παρεμβολὴν θιεοῦ παρεμβεβληκυῖαν

לה ותאמר*) אל-אביה אל-יתר בעיני אדני כי לוא^א) אוכל לקום
 מפניך בדרךך נשים^ב) לי ויחפש^ג) ולא מצא את-התרפים:
 36 ויתר לעקב ויגב בלבן ויען יעקב ויאמר ללבן מה-פשעי
 37 מה^ד) חטאתי כי דלקת אחרי: כי-משש^ה) את-בל-בלי מה-
 מצאת מפל בלי-ביחך שים פה נגר אחי ואחיד ויזיחו
 38 בין שנינו: זה עשרים שנה אנכי עמך רחלית ועוד לא
 39 שבלו ואילי^ו) צאנה לא אכלתי: טרפה לא-הבאתי אליך
 אנכי אחפזנה מידי תבקשנה^ז) גנבתי יום וגנבתי^ח) לילה:
 מ היתי ביום אכלני חרב^ט) וקרח בלילה ותפר שנותי מעיני:
 41 זה-לי עשרים שנה בביתך עבדתך אדבע-עשה שנה
 בשתי בנותי ושש שנים בצאנה ותחלף את-משכרתי עשרת
 42 מנים: לולי^י) אלהי אבי אלהי^{יא}) אברקם ופחד יצחק היה
 לי כי עתה ריקם שלחתני את-ענאי ואת-יגיע^{יב}) כפי ראה
 43 אלהים ויבחה^{יג}) אמי: ויען לבן ויאמר אל-יעקב הבנות
 בנותי^{יד}) והבנים בני והצאן צאני וכל אשר-אתה ראה ליהוי
 ולבנותי^{טו}) מה-אעשה לאלה היום או לבניהן^{טז}) אשר ילדו:
 44 ועתה לכה נברכה^{טז}) ברית אני ואתה והנה לעד ביני ובינך^{יז}):
 46 ויקח יעקב אֶת־וירימיה^{יח}) מצבה: ויאמר יעקב לאחיו
 לקחו אבנים ויקחו אבנים ויעשרגל ויאכלו שם^{יט}) על-הגל^כ):

s) Cd. 1. Syr. add רחל. u) Sam. הנשים. v) Sam. ויחפש. LXX. insert: *ἐν ὁλῶ τῶ οἴκῳ*. w) Cdd. mult. Sam. LXX. Syr. Onk. edd. 8. Ps.-Jon. ימה. x) Sam. וזכי. y) Sam. אילי. z) Omitted by Sam. LXX. a) Sam. וגנוכה. b) Sam. גנוכה. c) Sam. לו לא. d) Omitted by LXX. Saad. e) Sam. יגע. f) Sam. ויזיח. g) Sam. כנות. h) Sam. ולכנותי. i) Sam. לכניהם. j) Cdd. mult. Vulg. Ps.-Jon. Onk. edd. 4. יונברה. k) LXX. add: *εἶπε δὲ αὐτῷ Ἰδού οἱ θεοὶ μετ', ἡμῶν ἐστίν ἔδε ὁ θεὸς μάστιγος ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ*. l) Sam. וירמה. m) Omitted in Cdd. 2. Vulg. Saad. n) LXX. add: *καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀβαν Ὁ βουρὸς οὗτος μαρτυρεῖ ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ σήμερον*.

לָלֶכֶן^u) בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב: וַיִּקַּח אֶת־אָחִיו עִמּוֹ 23
 וַיִּרְדּוּ אַחֲרָיו הָרֹדֶף שְׁבַעַת יָמִים וַיִּדְבֹּק אֹתוֹ בְּהַר הַגִּלְעָד:
 וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־לֶכֶן הָאֲרָמִי בַּתְּלָם^v) תְּלִילָה וַיֹּאמֶר לוֹ הַשְׁמֵר 24
 לָךְ פֶּן־תִּדְבֹּר^w) עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע^x): וַיִּשָּׁג לֶכֶן אֶת־יַעֲקֹב כִּי
 וַיַּעֲקֹב תָּקַע אֶת־אֱהֱלוֹ בְּהָר וּלְבָן תָּקַע אֶת־אָחִיו בְּהַר הַגִּלְעָד:
 וַיֹּאמֶר לֶכֶן לַיַּעֲקֹב מָה עָשִׂיתָ וַתִּגְנֹב אֶת־לִבִּי וַתִּנְהַג אֶת־ 26
 בְּנֹתַי^y) בְּשִׁבוּת חָרִב: לָמָּה נִחְבֵּאתָ^z) לְבָרַח וַתִּגְנֹב אֹתִי 27
 וְלֹא־הִגַּדְתָּ לִּי וְאֲשַׁלַּחָה בְּשִׁמְחָה וּבְשָׂרִים^a) בְּתַף^b) וּבְכִנּוּר^c):
 וְלֹא נִטְשָׁתָנִי לְנֶשֶׁק לִבִּנִי וּלְבִנְתִּי^d) עַתָּה^e) הִסְכַּלְתָּ עֲשׂוֹ^f): 28
 וְשִׁלְאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם^g) רָע וְאֵלֹהֵי אֲבִיכֶם^h) אָמַשׁ וְאָמַר 29
 אֵלַי לֹא־אִמַּר הַשְׁמֵר לָךְ מִדְּבַר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָעⁱ): וְעַתָּה לִ
 הֲלֹךְ הִלַּכְתָּ כִּי־נִכְסַף נִכְסַפְתָּה^j) לְבֵית אָבִיךָ לָמָּה נִגְבַּתְתָּ אֶת־
 אֱלֹהֵי: וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלֶכֶן כִּי^k) יָרֵאתִי כִּי אֲמַרְתִּי פֶן־ 31
 תִּגְזֹל אֶת־בְּנוֹתַי מִמֶּעֲמִי^l): עַם^m) אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת־אֱלֹהֶיךָ לֹא 32
 יִתִּיחַ נָגַד אַחֲרָיו הִקְדֵּרְלָךְ מִה עֲמַרְי וְקַח־לָךְⁿ) וְלֹא־יָדַע יַעֲקֹב
 כִּי רָחֵל^o) נִגְבַּחַם: וַיָּבֹא לֶכֶן^p) בְּאֶהֱל־יַעֲקֹב וּבְאֶהֱל לָאָה 33
 וּבְאֶהֱל שְׁתֵּי הָאִמְהוֹת^q) וְלֹא מִצָּא וַיֵּצֵא מֵאֶהֱל לָאָה וַיָּבֹא
 בְּאֶהֱל רָחֵל: וְרָחֵל לָקְחָה אֶת־הַתָּרְפִּים וַתִּשְׁמַם^r) בְּכֶר הַנָּמֶל 34
 וַתָּשֶׂב עֲלֵיהֶם וַיִּמְשָׁשׁ לֶכֶן אֶת־כָּל־הָאֶהֱל וְלֹא מִצָּא^s):

u) LXX. add τῷ Σίτορ. v) Sam. בחלים. w) Cdd. מרבר.
 x) Cdd. 21. Onk. cdd. 4. ועד רע. y) Sam. בנותי. z) Sam. נחבת.
 a) Sam. בשרים. b) Cdd. LXX. Vulg. Syr. Saad. וכחף. c) Sam.
 וכנר. d) Sam. ולבנותי. e) Cdd. LXX. Vulg. ועתה. f) Sam.
 עשו. g) Sam. LXX. עמך. h) Cd. 1. Sam. LXX. אביך. i) Cdd.
 Onk. cdd. 7. ועד רע. j) Sam. נכספה. k) Sam. כה. l) LXX. add:
 και πάντα τὰ ἐμά. m) LXX. insert before עם: και εἶπεν Ἰακώβ.
 n) LXX. insert: και οὐκ ἐπέγνω παρ', αὐτῷ οὐθέν. o) LXX. in-
 sert: ἡ γυνὴ αὐτοῦ. p) Sam. LXX. add ויחבש. q) Sam. השחוחה.
 r) Sam. וחשים. rr) LXX. omit from וימשש to the end of the verse.

יהיה שְׂבָרָךְ וְיִלְדוּ כָל-הַצֹּאן נִקְדִּים וְאִם-כֹּה יֹאמֶר עֲקָדִים
 9 יהיה שְׂבָרָךְ וְיִלְדוּ כָל-הַצֹּאן עֲקָדִים: וַיַּעַל אֱלֹהִים^x אֶת-מִקְנֶה
 י אַבְיָכָם^y וַיִּתְּרָלֵי: וַיְהִי בַעַת יַחַם הַצֹּאן וַאֲשָׁא עֵינֵי וַאֲרָא^z
 בַּחֲלוֹם וַהֲנֵה הָעֶתִידִים^a הָעֲלִים עַל-הַצֹּאן עֲקָדִים נִקְדִּים^b
 11 וַיְבָרְדִים: וַיֹּאמֶר אֵלֵי מֶלֶאךָ הָאֱלֹהִים בַּחֲלוֹם יַעֲקֹב וַאֲמַר הַנְּנִי:
 12 וַיֹּאמֶר שָׂא-נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָל-הָעֶתִידִים^c הָעֲלִים עַל-הַצֹּאן
 עֲקָדִים נִקְדִּים וַיְבָרְדִים כִּי רָאִיתִי אֶת כָּל-אֲשֶׁר לָבֵן עָשָׂה לָךְ:
 13 אֲנֹכִי הָאֵל בֵּית-אֵל אֲשֶׁר מְשַׁחֲתָ^d שָׁם מִצֵּבָה אֲשֶׁר^e נִדְרַתָּ
 לִי שָׁם נִדַר עָתִיד^f קִים צֵא מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל-אָרֶץ
 14 מִלְדִּתְּךָ: וַתַּעַן רַחֵל וַלֵּאזָה וַתֹּאמְרֶנָּה לֹא תַעֲזֹר לָנוּ חֵלֶק
 טו וְנִחַלָה בְּבֵית אַבְיָנוּ: הֲלוֹא נִבְרִיזֹת^g נַחֲשָׁבְנוּ לוֹ כִּי מִכְרֵנוּ^h
 16 וַיֹּאכַל גַּם-אָכֹלⁱ אֶת-כֶּסֶפֵּנוּ: כִּי כָל-הָעֶשְׂבִי^j אֲשֶׁר הִצִּיל
 אֱלֹהִים^k מֵאֲבִינֵינוּ לָנוּ הוּא וּלְבָנֵינוּ וְעָתִיד כֹּל אֲשֶׁר אָמַר
 17 אֱלֹהִים אֵלֶיךָ^l עָשָׂה: וַיָּקָם יַעֲקֹב וַיֵּשֶׂא אֶת-בָּגְדֵי וְאֶת-נָשָׁיו^m
 18 עַל-הַגַּמְלִים: וַיִּנְהֲג אֶת-כָּל-מִקְנֵהוּ וְאֶת-כָּל-רֶכֶשׁוֹⁿ אֲשֶׁר
 רָכָשׁ^o מִקְנֵה קִנְיָנוּ אֲשֶׁר רָכָשׁ^p בִּפְדֹן אָרָם לְבֹא אֶל-יִצְחָק
 19 אָבִיו אֶרְצָה בְּנָעֵן: וּלְבֵן הָלֶךְ לְגֹזֵז^q אֶת-צֹאֲנוֹ וַתִּנָּבֵב רַחֵל
 כ אֶת-הַתִּרְפָּסִים אֲשֶׁר לְאֶבְיָה: וַיִּנָּבֵב יַעֲקֹב אֶת-לֵב לָבֵן הָאֲרָמִי
 21 עַל^r -בְּלִי^s הַגִּיד לוֹ כִּי בָרַח הוּא: וַיִּכְרַח הוּא וְכָל-אֲשֶׁר-לוֹ
 22 וַיָּקָם^t וַיַּעֲבֹר אֶת-הַנָּהָר וַיֵּשֶׂם אֶת-פָּנָיו הָרַח הַגִּלְעָד: וַיַּגֵּד

x) Sam. יהוה. y) Cdd. mult. Sam. אביכן. z) Sam. ואראה.

a) Sam. העתידים, so in v. 12; LXX. *οἱ τράγοι καὶ οἱ κριοί*, so in v. 12. b) Sam. נקדדים. c) Sam. את כל הע. d) LXX. insert *μοι*. e) Cdd. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. ואשר. f) Cdd. Sam. LXX. Vulg. ותעה. g) Sam. כנכריות. h) Sam. מככנו. i) Sam. אכל. j) LXX. add: *καὶ τὴν δόξαν*. k) Sam. יהוה. l) Sam. אליך אלהים. m) Cdd. 2. Sam. LXX. את נשיו ואת בניו. n) Sam. רכשו. o) קמץ בזק. p) מקנה קנינו אשר רכש. q) Cd. 1. LXX. Onk. Syr. Vulg. Saad. omit רכש. r) Sam. בלתי. s) Omitted in LXX. Vulg. t) Sam. ער. u) Sam. בלתי. v) Omitted in LXX. Vulg.

לְבָנוֹת^א) כְּחֹשֶׁף הִלְכָן אֲשֶׁר עַל-הַמִּקְלוֹת: וַיֵּצֵא אֶת-הַמִּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֶהֱטִים בְּשִׁקְחוֹת^ב) הַיָּמִים אֲשֶׁר תָּבֵאֵן^ג). הֵצֵאֵן לְשֹׂתוֹת לִנְכַח הֵצֵאֵן וַיַּחֲמֶנָה בְּבֹאֵן^ד) לְשֹׂתוֹת: וַיַּחֲמֹ^ה) הֵצֵאֵן אֶל-הַמִּקְלוֹת^ו) וַתִּלְדֵּן^ז) הֵצֵאֵן עֲקָדִים נִקְדִּים^ח) וּטְלָאִים: וְהַבְּשָׂבִים מִהַפְּרִיר יַעֲקֹב לְוִיתָן פָּנֵי הֵצֵאֵן אֶל-עֶקֶד^ט) וְכִלְהִים בָּצֵאֵן לְבֵן וַיֵּשֶׁת לוֹ עֲדָרִים לְבָדוֹ וְלֹא שָׁחַם עַל-צֵאֵן לְבֵן: וְהָיָה^י) בְּכָל יַחַם הֵצֵאֵן הַמִּקְשָׁרוֹת^י) וְשָׁחַם^כ) יַעֲקֹב אֶת-הַמִּקְלוֹת לְעֵינֵי הֵצֵאֵן בְּרֶהֱטִים לִיחֲמֶנָה בַּמִּקְלוֹת: וּבְהַעֲטִיף הֵצֵאֵן לֹא יָשִׁים^ל) וְהָיָה^מ) הָעֲטֻפִים^נ) לְלֶכֶן וְהַקְשָׁרִים לְיַעֲקֹב: וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מֵאֵד מֵאֵד וַיְהִי-לוֹ צֵאֵן רַבּוֹת^ס) וַשִּׁפְחוֹת וַעֲבָדִים^פ) וְגַמְלִים וַחֲמֹרִים:

לא 31

וַיִּשְׁמַע^א) אֶת-דִּבְרֵי בְנֵי-לֶכֶן לֵאמֹר לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל-אֲשֶׁר אֶלֹאֲבֵינוּ וּמֵאֲשֶׁר לֹאֲבֵינוּ עָשָׂה אֶת כָּל-הַכְּבֹד^ב) הַזֶּה: וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת-פָּנֵי לֶכֶן וְהָיָה אֵינֵנו^ג) עִמּוֹ בַּחֲמֹל שְׁלֹשִׁים: וַיֹּאמֶר יִהְיֶה אֶל-יַעֲקֹב שׁוֹב אֶל-אֶרֶץ אַבְיֹתָיִךְ וְלִמְוִלְדָּתְךָ^ד) וְאָחִיָּה עִמָּךְ: וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה הַשְׁעָה אֶל-צֹאֲנֵינוּ: וַיֹּאמֶר לָהֶן רֵאֵה אֲנִכִּי אֶת-פָּנֵי אֲבִיכֶן כִּי-אֵינֵנו אֵלֵי בַּחֲמֹל שְׁלֹשִׁים^ה) וְאֵלֵהֶי אֲבִי הֵיכָּה עִמָּדִי: וְאֶתְנָה וְיָדַעְתִּין^ו) בִּי בְּכָל-כְּהֵי עֲבָדָתִי אֶת-אֲבִיכֶן: וְאֲבִיכֶן הַחֵל בִּי וְהַחֲלֵף^ז) אֶת-מִשְׁבְּרָתִי עֲשֵׂת מְנִים וְלֹא-נִתְּנוּ אֲלֵהֶם לְהָרַע^ח) עִמָּדִי: אִם-כֵּה יֹאמֶר נִקְדִּים^ט)

z) LXX. add: *καὶ περισύρωσιν τὸ γλωσσόν*, evidently a mere gloss. a) Sam. כְּהַשְׁקוֹת. b) Sam. רַבְּהֵאֵן. c) Sam. כְּבֹהֵאֵן. d) Sam. וַיַּחֲמֶנָה. e) Sam. עַל הַמִּ. f) Sam. וַתִּלְדֶּנָּה. g) Cdd. 2. LXX. Vulg. אֵיל עֶקֶד. h) Onk. Ps-Jon. Saad. כָּל עֶקֶד; Sam. LXX. עֶקֶד. i) Sam. וַיְהִי. j) Omitted in LXX. k) Sam. יִשָּׁח. l) Sam. יִשָּׁח. m) Cdd. 2. Sam. וְהָיוּ הָעֲטֻפִים. n) LXX. add *καὶ βότες*. o) Sam. עֲבָדִים. p) LXX. Syr. add יַעֲקֹב. q) Sam. הַכְּבוֹד. r) Sam. אֵינָם; and so in v. 5. s) Sam. אֲבַחֲדָךְ וְאֵל מוֹלֶדְתְּךָ. t) Sam. שְׁלֹשִׁים. u) Sam. וַיְהִי לְהָרַע. v) Sam. וַיַּחֲלֵף. w) Sam. וַיְהִי לְהָרַע.

וַיֹּסֶף הָאָמֶר יַעֲקֹב אֶל-לִבֹּן שְׁלֹחֲנִי וְאֶלְכֶּנָה אֵל-מְקוֹמִי
 26 וְלֵאמֹר צִי": תָּנֶה אֶת-נָשִׁי וְאֶת-וְלָדֵי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּי אִתְּךָ בְּהֵן
 27 וְאֶלְכֶּנָה בִּי אִתְּךָ יָדַעַת אֶת-עֲבֹדָתָא אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ: וַיֹּאמֶר
 אֵלָיו לִבֹּן אִם-נָא מִצָּאֲתִי הֵן בְּעִינֶיךָ נִחְשָׁתִי וַיְבָרְכֵנִי יְהוָה
 28 בְּגִלְגָּלָה: וַיֹּאמֶר" נִקְבָּה שְׁכָרְךָ עָלַי וְאִתְּנָה: וַיֹּאמֶר" אֵלָיו
 29 אִתְּנָה יָדַעַת אֵת אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ וְאֵת אֲשֶׁר-הָיָה מִקְנֶךָ" אָתִּי:
 ל' בִּי מַעַט אֲשֶׁר-הָיָה לִּי לְפָנַי בְּיִסְרָאֵל לְדָב וַיְבָרֶךְ יְהוָה" אִתְּנָה
 31 לְרִגְלִי וְעַתָּה מִתִּי אֲעִשֶׂה נִסְדָּאֲנִי לְבִיתִי: וַיֹּאמֶר מָה אֶתֶּן
 לָךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא-תִתְּחֹךְ לִי מֵאִמָּה אִם-תַּעֲשֶׂה-לִּי הַדָּבָר"
 32 הִנֵּה אֲשׁוּבָה אֶרְעָה" צִאָנָה אֲשֶׁמֶר: אָעֲבֹר" בְּכָל-צָאָנָה הַיּוֹם
 הַזֶּה" מַשֶּׁם כָּל-שָׂה וְנָקֵד" וְטָלָא וְכָל-שָׂה-חוּם בְּכִשְׁבִּים
 33 וְטָלָא" וְנָקֵד בְּעֹיִם וְהָיָה שְׁכָרִי: וְעֹנֶה-בִּי צִדְקָתִי בְּיוֹם
 מִזְדִּי בִּיר-חֲבֹא" עַל-שְׁכָרִי לְפָנֶיךָ כָּל אֲשֶׁר-אֵינֶנּוּ נָקֵד וְטָלָא
 34 בְּעֹיִם וְחוּם בְּכִשְׁבִּים גָּנוּב הוּא אָתִּי: וַיֹּאמֶר לִבֹּן הֵן לוֹ
 לָהּ יְהִי" כְּדָבָר": וַיִּסֶּר בְּיוֹם הַהוּא אֶת-הַתַּיִשִּׁים הַעֲקָדִים
 וְהַטָּלָאִים וְאֵת כָּל-הָעֹיִם הַנִּקְדּוֹת וְהַטָּלָאִה" כָּל" אֲשֶׁר-לִבֹּן כֹּו
 36 וְכָל-חוּם בְּכִשְׁבִּים וַיִּתֵּן בִּיד-בָּנָיו: וַיֵּשֶׁם הָרָף שְׁלֹשֶׁת יָמִים
 37 בִּיעֹ" וּבִין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעָה אֶת-צֹאֵן לִבֹּן הַנּוֹתָרָח": וַיַּקְדֹּ-
 לוֹ יַעֲקֹב מִקָּל לִכְנֶה לָח וְלֹא וְעַרְמָן וַיִּסָּעל בְּהֵן" פָּעֻלֹת

g) Sam. ואל ארצי. h) Omitted in LXX. Vulg. i) LXX. Syr. add יעקב. j) Sam. מקניך. k) LXX. יהוה אלהים. l) Sam. אח הדבר. m) Sam. ארעי. n) Sam. מעברה; vid. n. o) Sam. הסיר. p) Sam. נקד twice; so also in v. 33. q) Sam. הטלוא, but cdd. as Heb. r) Sam. יכוא. s) Sam. והן לא יהיה. t) Cdd. Sam. כדברך. u) Sam. והטלואח. v) Cdd. LXX. Syr. ואת כל. w) Sam. LXX. Saad. כיום. x) Sam. adds ויאמר יעקב בחלום ויאמר יעקב ויאמר אל ארץ אבי ואיטיב עמך: With the exception of these words, the rest of the insertion is identical with ch. 31: 11—14. y) Sam. LXX. בדם.

שְׁנֵי לְיַעֲקֹב: וַתֹּאמֶר רַחֵל (נִפְתָּלִי^r) אֱלֹהִים. נִפְתָּלְתִּי עִם-
 אֲחֻתִּי^s) גַּם-יִבְלְתִּי^t) וַתִּקְרָא שְׁמוֹ^u) נִפְתָּלִי: וַתֵּרָא לָאָה כִּי עָמְדָה
 מִלֶּדֶת וַתִּקַּח אֶת-זוֹלֶפֶה שִׁפְחָתָהּ וַתֵּתֶן אֹתָהּ לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה:^v)
 וַתֵּלֶד^w). וְזוֹלֶפֶה שִׁפְחָתָה לָאָה לְיַעֲקֹב בֶּן: וַתֹּאמֶר לָאָה בְנִי^x
 וַתִּקְרָא אֹת-שְׁמוֹ גֵּר: וַתֵּלֶד זֶלְפָּה שִׁפְחָתָה לָאָה בֶּן שְׁנֵי
 לְיַעֲקֹב: וַתֹּאמֶר לָאָה בְּאִשְׁרֵי כִּי אֲשֶׁרוּנִי בָנוּת וַתִּקְרָא
 אֹת-שְׁמוֹ אֲשֶׁר: וַיֵּלֶד רְאוּבֵן בִּימֵי קֶצֶר-חֲסִידִים^y וַיִּמָּצֵא
 דּוֹדָאִים בַּשָּׂדֶה וַיָּבֵא אֹתָם אֶל-לָאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רַחֵל אֵל-
 לָאָה^z) תִּנִּינָא לִי מִדּוֹדָאִי בְנִי^a): וַתֹּאמֶר לָהּ הִמָּעֹט קַחְתָּךְ מִ-
 אֶת-אִישִׁי וְלָקַחְתָּ גַּם אֶת-דּוֹדָאִי^b) בְּנִי וַתֹּאמֶר רַחֵל לָבֵן^c). וַיִּשָּׁב
 עֶמְלֵךְ^d) הַלְוִיָּהּ תַּחַת דּוֹדָאִי בְנִי: וַיָּבֵא יַעֲקֹב מִדְּבַשְׂרָה בַּעֲרֹב^e
 וַתִּצָּא לָאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבֹאוּ^f) בִּי שָׂרָה שִׁבְרַתְךָ
 בְּדוֹדָאִי בְנִי וַיִּשָּׁבֵב עִמָּה בְּלִילָה הַזֹּאת^g): וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל-
 לָאָה וַתִּהְרַר וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן חֲמִישִׁי: וַתֹּאמֶר לָאָה נָתַן
 אֱלֹהִים שָׂרָה אֲשֶׁר-נָתַתִּי שִׁפְחָתִי לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ^h)
 וַיִּשְׁשָׁר: וַתִּהְרַר עוֹד לָאָה וַתֵּלֶד בֶּן-שְׁשִׁי לְיַעֲקֹב: וַתֹּאמֶרⁱ
 לָאָה וְבָרַנִּי אֱלֹהִים. אֲתִי וְכָר מוֹכֵּה הַפֶּעַם. וַיִּבְלְנִי אִישִׁי כִּי-
 יִלְדֵתִי לוֹ שְׁשָׁה בָנִים וַתִּקְרָא אֹת-שְׁמוֹ וְכָלֵן^j): וְאַחֵר
 יִלְדָה^k) בֵּת^l) וַתִּקְרָא אֹת-שְׁמָהּ דִּינָה: וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-רַחֵל
 וַיִּשְׁמַע אֲלֶיהָ אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת-רַחֲמָהּ: וַתִּהְרַר וַתֵּלֶד בֶּן
 וַתֹּאמֶר אֲבָהָ אֱלֹהִים אֶת-חַרְפָּתִי: וַתִּקְרָא אֹת-שְׁמוֹ יוֹסֵף
 לֵאמֹר יוֹסֵף יִהְיֶה לִּי בֶן אֲחֵר: וַיְהִי בְּאֲשֶׁר יִלְדָה רַחֵל אֶת-כָּה

r) Sam. נִפְתָּלִי. s) Sam. אֲחֻתִּי. t) Cdd. Sam. תָּם. u) Sam.
 אִמּוֹ; so cdd., but Lond. Polygl. & cdd. שְׁמוֹ. v) LXX. add :
 καὶ εἰσηλθε πρὸς αὐτήν. w) LXX. וַתֵּלֶד וַתֵּלֶד, and so in v. 12. x) LXX.
 add τῇ ἀδελφῇ. y) Sam. בְּנִי, and so in v. 15. z) Sam. דּוֹדִי. a) LXX.
 οὐχ οὕτως. b) Sam. עֶמְלֵךְ. c) Sam. LXX. add הַלִּילָה. d) Sam.
 הָיָה. e) Sam. אִמּוֹ. f) Sam. וְכָלֵן.

אָבִיָּה לְחַוָּה וְכִי בָרְדִּיקָהּ הָיָה וְתָרַץ וְחָנָה¹⁾ לְאִכְיָהָ²⁾: וְהָיָה
 כְּשֶׁמַּע לָבֶן אֶת-שָׁמַע ז' יַעֲקֹב בֶּן-אֲחִיָּהּ וְיִרְצָן לְקָרְאָתוֹ
 וְיִחְבֶּק-לוֹ וְיִנָּשֶׁק-לוֹ וְיִבְיָאֲרוּ³⁾ אֶל-פִּיתוֹ וְיִסְפֹּר לָלָבֶן אֶת
 כָּל-חֲדָרָיו הָאֵלֶּה: וַיֹּאמֶר לוֹ לָבֶן אָדָם⁴⁾ עַצְמִי וּבָשָׂרִי אִתָּהּ
 וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חָדָשׁ יָמִים: וַיֹּאמֶר לָבֶן לְיַעֲקֹב הֲכִי-אֲחִי אִתָּהּ
 וַעֲבָדָתִי חָנָם הַיֵּדִידָה לִּי מִה־פִּשְׁכָּרְתָּהּ: וּלְלָבֶן שְׁתֵּי בָנָיו
 שֵׁם הַגָּדְלָה לֵאמֹר וְשֵׁם הַקְטָנָה רַחֵל: וַעֲמִי לֵאמֹר רַכּוֹת
 וְרַחֵל הָיְתָה יִפְתָּח־תָּאֵר וַיִּפַּח מִדָּאָהָ⁵⁾: וַיֵּאָתֶב יַעֲקֹב אֶת-רַחֵל
 וַיֹּאמֶר אֶעֱבָדָךְ שִׁבְעַת שָׁנִים בְּרַחֵל בְּתָרֵךְ הַקְטָנָה: וַיֹּאמֶר לָבֶן
 טוֹב תָּתִי אִתָּהּ לָךְ מִתָּתִי אִתָּהּ לְאִישׁ אֲחֵר יִשְׁכָּהָ⁶⁾ עַמְּרִי:
 וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַת שָׁנִים וַיְהִי בְעֵינָיו בַּיָּמִים אֵלֶּם כ
 בְּאֶהְבָּתוֹ אֹתָהּ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-לָבֶן הִבֵּה-אֶת-אִשְׁתִּי כִּי
 מָלְאוּ יָמִי וְאִבּוֹאָהָ⁷⁾ אֵלַיָּה: וַיֵּאָתֶב לָבֶן אֶת-כָּל-אֲנָשֵׁי⁸⁾ הַמָּקוֹם
 וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּהּ: וַיְהִי בַעֲרֵב יַעֲקֹב אֶת-לֵאָה בָּתּוֹ וַיֵּבֶא אֹתָהּ
 אֵלָיו⁹⁾ וַיֵּבֶא אֵלָיָהּ¹⁰⁾: וַיִּתֵּן לָבֶן לָהּ¹¹⁾ אֶת-זֶלְפָּה שִׁפְתָּתוֹ לְלֵאָה
 בָּתּוֹ שִׁפְתָּהָ¹²⁾: וַיְהִי בִבְקָר וְהָיָה-הוּא לֵאמֹר וַיֹּאמֶר¹³⁾ אֶל-לָבֶן בֶּה
 מִה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא¹⁴⁾ בְּרַחֵל עָבָדְתִּי עֶפְדִּי וְלָמָּה¹⁵⁾ רַמְתָּנִי:
 וַיֹּאמֶר לָבֶן לֹא-יַעֲשֶׂה כֵן בְּמִקְוָמִנִי¹⁶⁾ לָתֵת הַצִּעִיָּה לְפָנַי
 הַבְּכִירָה: מָלֵא שִׁבְעַת זֹאת וְנִתְּנָה¹⁷⁾ לָךְ גַּם-אֶת-זֹאת בַּעֲבָדָה
 אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עַמְּרִי עוֹד שִׁבְעַת שָׁנִים אַחֲרֹת: וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן
 וַיִּמָּלֵא שִׁבְעַת זֹאת וַיּוֹתֵן-לָוּ אֶת-רַחֵל בָּתּוֹ לוֹ¹⁸⁾ לְאִשָּׁה: וַיִּתֵּן

1) Sam. וחננה. m) LXX. add: κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα.
 n) Sam. ויבארו. o) Omitted by LXX. Vulg. p) LXX. perhaps insert מאד. q) Sam. שב. r) Sam. ויבאו. s) Cdd. 2. Saadi omit כל. t) Cd. 1. LXX. אל יעקב. u) Sam. LXX. add יעקב. v) Omitted in Cdd. 2. and Sam. w) Cdd. Sam. לשפחה. x) LXX. add יעקב. y) Sam. הלווא. z) Cd. 1. Vulg. Syr. למה. a) Cdd. Sam. דמקמינו. b) Sam. LXX. Syr. Vulg. Saadi ויחן. c) Omitted in Cdd. Syr. Saad.

- 21 לְלִבְשׁ: וְשָׂבִיתִי בְשָׁלוֹם אֶל-בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לֵאלֹהִים:
 22 וְהָאֵבֶן הַזֶּה הָיָה אֲשֶׁר-שָׂמְתִי מִצְבֵּה וְהָיָה בֵּית אֱלֹהִים וְזֶל
 אֲשֶׁר יִתָּקֵן לִי עֵשָׂר אֲנֵשְׁרָדּוּ לִי:

כט

- 2 וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּגִלְיָה וַיִּלְךָ אֶרְצָה (א) בְּנֵי-קָרֵם (ב): וַיֵּרָא וְהָיָה בָּאֵר
 בְּשָׂדֶה וְהָיָה-שָׁם שְׁלִישֶׁה עָדְרֵי-צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ בִּי מֶן-
 הַבָּאָר הַהִיא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְהָאֵבֶן (ג) גִּדְּלָהּ עַל-פִּי הַבָּאָר
 3 (וַנֹּאמְרוּ שָׁמָּה (ד) כָּל הָעֲדָרִים (ה) וַיִּגְּלוּ אֶת-הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר
 וְהִשְׁקוּ אֶת-הַצֹּאן וַהֲשִׁיבוּ אֶת-הָאֵבֶן עַל-פִּי הַבָּאָר לְמַקְמָה (ו)
 4 וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אֲחֵי מֵאֵן אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחֶרֶן אֲנַחְנוּ.
 ה וַיֹּאמֶר לָהֶם הִירְעַתֶּם אֶת-לֶבֶן בְּרִנְחָוֹר וַיֹּאמְרוּ יִרְעֵנוּ.
 6 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהָיָה רִחַל בָּתּוֹ בָּאֵר
 7 עִם-הַצֹּאן: וַיֹּאמֶר (ז) הֵן עוֹל הַיּוֹם צֹדֵל לֹא-עָשָׂה הָאִסָּף הַמִּקְנֶה
 8 הַשְׁקוּ הַצֹּאן וּלְכוּ רְעוּ: וַיֹּאמְרוּ לֹא נוֹכַל עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ
 כָּל-הָעֲדָרִים (ח) וַיִּגְּלוּ אֶת-הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וְהִשְׁקִינוּ הַצֹּאן
 9 עוֹדֵנוּ מִדְּבַר עֵשָׂה וְרִחַל (י) בָּאָה עִם-הַצֹּאן אֲשֶׁר לְאֵלֶיהָ בִּ-
 י רָעָה הוּא (י): וַיְהִי כֹאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת-רִחַל בַּת-לָבֶן אָחִי
 אָמוּ וַאֲמַת-צֹאן לָבֶן אֲחִי אָמוּ וַיֵּגֶשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת-הָאֵבֶן
 11 מֵעַל פִּי הַבָּאָר וַיִּשָּׁק אֶת-צֹאן לָבֶן אֲחִי אָמוּ: וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב
 12 לְרִחַל וַיֵּשֶׁב אֶת-קָלוֹ (יא) וַיִּבֶּה: וַיִּגֹּד יַעֲקֹב לְרִחַל בִּי אֵהָ

a) Sam. וְאָר. b) LXX. add: *πρὸς Αἰθίαν τὸν νομὸν Βεδου-
 λ τοῦ Σούρου, ἀδελφὸν δὲ Ραβέλας μητρὸς Ἰακώβ καὶ Ηαννῆ*
 γ) Sam. וְאָבֶן. d) Sam. שָׁם. e) Sam. דְּרֵעִים. f) Sam. וְקִבְּצָה.
 g) Ed. 1. Sam. Syr. Saad. insert. לָהֶם; LXX. Syr. Vulg. insert
 יַעֲקֹב. h) Sam. LXX. דְּרֵעִים. i) LXX. καὶ ἰδοὺ Ραχὴλ ἡ θυγά-
 τρις Αἰθίαν. Vulg. et ecce Rachel. j) LXX. add: καὶ ἀνέβησαν
 οὐ παρὰ τὸς αὐτῆς. Vulg. gregem. k) Sam. וְהָיָה.

אָבִיו וְאֶל־אִמּוֹ וַיֵּלֶךְ פָּדָה אָרֶם: וַיֵּרָא עֲשׂוֹ בִּי רָעוּת בְּנוֹת 8
 בְּנֵעָן בְּעֵינַי וַיַּחֲק אָבִיו: וַיֵּלֶךְ עֲשׂוֹ אֶל־יִשְׁמָעֵאל^{l)} וַיִּקַּח אֹתָהּ 9
 מִחֵלָת¹⁾ בַּת־יִשְׁמָעֵאל בֶּן־אֲבִרְהָם אֲחִיּוֹת נָבִיּוֹת^{k)} עַל־נָשָׁיו לִו
 לְאִשָּׁה: וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ¹⁾ חֲרָנָה: וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם¹⁾ 11
 וַיִּלֵּן שָׁם בְּרֵכָא הַשְּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מִרְאשְׁתּוֹ^{m)}
 וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא: וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֹלֶם מַצֵּב אֶרְצָה וְרֹאשׁוֹ 12
 מֵגִיעַ הַשָּׁמַיְמָהⁿ⁾ וְהִנֵּה מַלְאָכֵי אֱלֹהִים עֲלִים וְיֹרְדִים בּוֹ:
 וְהִנֵּה^{o)} יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה^{p)} אֱלֹהֵי אֲבִרְתֶּם 13
 אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לָךְ אֶתְנַנָּה
 וְלוֹרְעָה: וְהִנֵּה וְרָעָה בְּעֶפְרַיִם הָאָרֶץ וַיַּרְצֵף יָמָה וַקְרָמָה 14
 וַצִּנָּה^{q)} וַגִּנְבָה וַנְּבָרְכוּ בָךְ כָּל־מִשְׁפַּחָתָ^{r)} הָאֲדָמָה וְבוֹרְעָה:
 וְהִנֵּה אֲנֹכִי עֹפֶה וְשִׁמְרָתִיךָ^{s)} בְּכָל־אֲשֶׁר־תֵּלֶךְ וְהִשְׁכַּתִּיךָ^{t)} אֶרֶץ־טו
 הָאֲדָמָה הַזֹּאת בִּי לֹא אֶעֱזֹבְךָ עַד־אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר־ 15
 דִּבַּרְתִּי לָךְ: וַיִּיקֶץ^{u)} יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אָבִן יֵשׁ יְהוָה 16
 בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי: וַיֵּרָא וַיֹּאמֶר מֶה־נִּרְאָ 17
 הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה בִּי אִם־בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם:
 וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת־הָאָבִן אֲשֶׁר־שָׂם מִרְאשְׁתּוֹ 18
 וַיָּשֶׂם אֹתָהּ מַצְבֵּה וַיִּצֹק שָׁמֶן עַל־רֹאשָׁהּ: וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־ 19
 הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית־אֵל: וְאֵלֶּם לֵחוֹ^{v)} שֵׁם־הָעִיר לְרֹאשְׁנָה^{w)}:
 וַיִּבֶר יַעֲקֹב^{x)} נֹדֶד לֵאמֹר אִם־יְהִיָּה אֱלֹהִים^{y)} עִמָּדִי וְשָׁמְרָנִי כ־
 בְּדֶרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ^{z)} וַנִּתֵּן־לִי לָחֶם לֶאֱכֹל וּבִגְדִי

j) Sam. omits אל ישמעאל k) Sam. נבאות l) Sam. Syr.
 Saad. ללכה m) Sam. מראשחו, and so in v. 18. n) Sam. השמים.
 o) LXX. Vulg. omit הנה p) Omitted by LXX. q) Sam. תצונה.
 r) Sam. משפחתו. s) Sam. ושמרתי. t) Sam. והשכתי. u) Sam.
 ויקץ v) Sam. לחה. w) Sam. לראשונה. Cd. 1. Onk. cd. 1.
 כראשנה. x) Sam. יעקב, but Paris Polygl. and cdd. as Heb.
 y) LXX. יהוה אלהים. z) Sam. אני הולך.

41 וישטם עשו את־יעקב על־הברכה אשר ברכו אביו ויאמר
עשו בלבו יקרבו ימי אכל אבי ואחרנה את־יעקב אחי:
42 ויגד לרבקה את־דברי עשו בנה הגדל^א) ותשלח ותקרא
ליעקב בנה הקטן ותאמר אליו הנה עשו אחיך מתנחם
43 לך להרעה: ועתה בני שמע בקלי^ב) וקום ברח־ך^ג) אל־לבן
44 אחי הרעה: וישבת עמו ימים אחדים עד אשר־תשוב
מה חמת אחיך: עד־שוב^ד) אף־אחיך מפך וישבך את אשר־
עשית לו ושלחתי ולקחתיך משם למך אשכל גם־שניכם
46 יום אחד: ותאמר רבקה אל־יצחק קצתי בחיי מפני
בנות^ה) חת אם־לקח יעקב אשה מבנות־חת כאלה^ו). מבנות
הארץ למך לי חיים:

כח 28

א ותקרא יצחק אל־יעקב ויברך אותו ויצוהו ויאמר לו לא־
2 תקח אשה מבנות כנען: קום לך פדנה ארם ביתה^א) כהואל
3 אבי אמך וקח־לך משם אשה מבנות לבן אחי אמך: ואל
4 שדי^ב) יברך אתך ויפרך ויברך ויהיית לקהל עמים: ויתך
לך את־ברכת אברהם^ג) לך ולזרעך אחר לרשעך^ד) את־ארץ
ה מגיד אשר־נחן אלהים^ה) לאברהם: וישלח יצחק את־
יעקב ויגד פדנה ארם אל־לבן בן־בחוואל הארמי אחי רבקה
6 אם יעקב ועשו: וירא עשו כי־ברך יצחק את־יעקב ושלח
אחו פדנה ארם לקחת־לו משם אשה בברכו אותו ויצו
7 עליו לאמר לא־תקח אשה מבנות כנען: וישמע יעקב אל־

y) Sam. הגדול. z) Sam. בקלי. a) LXX. insert: *εις την Μεσοποταμίαν*. b) Sam. שב. c) LXX. insert: *בני*. d) LXX. Vulg. omit כאלה. e) Sam. בית. f) Sam. שרה. LXX. *ὁ θεὸς μου*. g) Cd. 1. Sam. insert אביך; LXX. *τοῦ πατρός μου*. h) Sam. לרשע. i) Sam. יהוה.

כו וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מִטַּעַמִּים בְּאִשֶּׁר אָהַב אָבִיו: וַתִּקַּח וַתִּבְרָא אֶת־
 בְּנֵי עִשָׂו בְּנֵה הַגִּדּוֹל הַחֲמֹדֹת^g אֲשֶׁר אָתָּה בְּבֵית וַתִּלְבֹּשׂ אֶת־
 16 יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּמֶן: וְזֹאת עֵרַת גִּדְיָי^h הָעֹשִׂים הַלְבִּישָׁה עַל־יָדָיו
 17 וְעַל חִלְקַת צִוְּאָרָיוⁱ: וַתִּתֵּן אֶת־הַמִּטַּעַמִּים וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר
 18 עָשְׂתָה בִּיד יַעֲקֹב בְּנֵה: וַיָּבֹא אֶל־אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר
 19 הֲנִנִי מִי אָתָּה בְּנִי: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו אֲנִכִּי עָשׂוּ בְּכִרְךָ
 עֲשִׂיתִי בְּאִשֶּׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי קֹדֶם־נָא שָׁכַח^j וְאֶכְלָה מִצִּידִי
 כ בַּעֲבוּר תִּבְרַכְנִי נִפְשֶׁךָ: וַיֹּאמֶר יַצְחָק אֶל־בְּנוֹ מִדְּוָה מִהֲרַת
 21 לְמִצָּא בְּנִי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרַת^k יֵהוּה אֱלֹהֶיךָ לְפָנָי: וַיֹּאמֶר
 יַצְחָק אֶל־יַעֲקֹב גִּשְׁה־נָּא וְאִמְשֶׁךָ^l בְּנִי הָאֵתָּה זֶה בְּנִי עָשׂוּ
 22 אֶסְלֹא: וַיָּגֶשׁ יַעֲקֹב אֶל־יַצְחָק אָבִיו וַיְמַשְׁכוּ^m וַיֹּאמֶר הַקֵּלⁿ
 23 קוֹל יַעֲקֹב וְהַיִּדִּים יָרִי עָשׂוּ: וְלֹא תִבְרָאוּ כִּי־הָיוּ יָדָיו כִּי־רִי
 24 עָשׂוּ אָחִיו שְׁעֵרַת^o וַיִּבְרַכְהוּ: וַיֹּאמֶר אָתָּה^p זֶה בְּנִי עָשׂוּ וַיֹּאמֶר
 כה אָנִי: וַיֹּאמֶר הַגִּשְׁה^q לִי וְאֶכְלָה^r מִצִּידִי בְּנִי לְמַעַן תִּבְרַכְךָ
 26 נִפְשִׁי וַיִּגְשֶׁלֹּו וַיֹּאכַל וַיָּבֹא לוֹ יֵין וַיִּשְׁתֶּ: וַיֹּאמֶר אֵלָיו
 27 יַצְחָק אָבִיו גִּשְׁה־נָּא וְשָׁקֶה־לִּי בְּנִי: וַיָּגֶשׁ וַיִּשְׁק־לוֹ וַיִּרַח
 אֶת־רִיחַ בְּנָדָיו וַיִּבְרַכְהוּ וַיֹּאמֶר רֵא^s רֵיחַ בְּנִי כְרִיחַ שְׂדֵה^t
 אֲשֶׁר בָּרַכְו^u יֵהוּה:

מִטַּעַם הַשָּׂמִים	28 וַתִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים
וְלֹב דָּגָן וְחִירָשׁ ^v :	וּמִשְׁמֵן הָאֶרֶץ
וַיִּשְׁתַּחֲוֶי ^w לָךְ לְאֵמִים	29 יַעֲבֹדֶךָ עַמִּים
וַיִּשְׁתַּחֲוֶי לָךְ בְּנִי אִמָּה	הָיָה ^x גָּבִיר לְאֶחִיךָ
וַיִּבְרַכְכָּה ^y בְּרִיךָ:	אֲבִירֶךָ ^z אֲדוֹר

e) Sam. החמדות. f) Sam. גדי. g) Sam. צוארו.
 h) Sam. שבע. i) Sam. הקרא. j) Sam. ואמושך. k) Sam. והמשהו.
 l) Sam. הקול. m) Sam. שעירות. n) Sam. האתה. o) Sam. רגיש.
 p) Sam. ואכל. q) LXX. ἀπὸ τῆς θήρας σου; so Vulg. r) Sam.
 s) Sam LXX. Vulg. השדה מלא. t) Sam. ברכו. u) Sam.
 וחיירש. v) So Cdd. mult. Sam. and ק', but V. D. H. וישתחו; vid. n.
 w) Sam. הוי. x) Cdd. ארך. y) Cdd. ומברך.

מִלֶּדֶת פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן וַיֵּרָא וַהֲנֵה יִצְחָק מִצַּחֲקֹתָא
 רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לַיִּצְחָק וַיֹּאמֶר אֵלָּה הֲנֵה 9
 אִשְׁתְּךָ הִוא וְאֵיךְ אָמַרְתָּ אֲחֵתִי הִוא וַיֹּאמֶר אֵלָּה יִצְחָק כִּי
 אָמַרְתִּי פֶן-אֲמִית עָלַיָּה: וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ מַה-וָּאת עֹשִׂיתִי
 לָנוּ כִּמְעַט שָׁכַב אַחֵר הָעָם אֶת-אִשְׁתְּךָ וַתְּבֹאֲתָ עָלֵינוּ אִשָּׁם:
 וַיֵּצֵא אַבְיִמֶלֶךְ אֶת-כָּל-הָעָם¹¹) לֵאמֹר הַנִּנֵּעַ בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ 11
 מוֹת יוּמָת: וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַחֲוֶלֶת וַיִּמְצָא בִשְׁנָה הַחֲדָשָׁה 12
 מֵאֵה שְׁעָרִים¹³) וַיִּבְרְכֵהוּ יְהוָה: וַיִּגְדֵּל הָאִישׁ וַיִּגְדַּל הַלֹּדֶף¹⁴)
 וַיִּגְדַּל עַד כִּי-יִגְדַּל מְאֹד: וַיְהִי-לּוֹ מִקְנֵה-צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וַעֲבֹדָה 14
 רַבָּה וַיִּקְנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: וְכָל-הַבְּאֵרֹת¹⁵) אֲשֶׁר חָפְרוּ עֲבָדֵי טו
 אַבְיִם בְּיָמֵי אַבְרָהָם¹⁶) אָבִיו סָתְמוֹם פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלְאוּם עֶפְר:
 וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ אֶל-יִצְחָק לֵךְ מֵעִפְנֵנו כִּי-עֲצַמְתָּ מִמֶּנּוּ מְאֹד: 16
 וַיִּלֶּךְ מִשָּׁם יִצְחָק וַיֵּחָן בְּנַחֲל-גֶרַר וַיֵּשֶׁב שָׁם: וַיֵּשְׁבֵה¹⁷) יִצְחָק 17
 וַיַּחְפֹּר וַיִּבְרְכֵהוּ¹⁸) הַפָּאִיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְּיָמָיו¹⁹) אַבְרָהָם אָבִיו
 וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם²⁰) וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת
 כַּשְׁמֹת²¹) אֲשֶׁר-קָרָא לָהֶן אָבִיו: וַיַּחְפְּרוּ עֲבָדֵי-יִצְחָק בְּנַחֲל²²)
 וַיִּמְצְאוּ-שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים: וַיְרִיכּוּ רָעִי גֶרַר עִם-רָעִי כ
 יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא שֵׁם-הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ
 עִמּוֹ: וַיַּחְפְּרוּ²³) בְּאֵר אַחֶרֶת²⁴) וַיְרִיכּוּ גַם-עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ 21
 שְׁמִנָּה: וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם וַיַּחְפֹּר²⁵) בְּאֵר אַחֶרֶת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ 22
 וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רַחֲבוֹת²⁶) וַיֹּאמֶר כִּי-עָתָה הִרְחִיב יְהוָה לָנוּ

b) Sam. LXX. עמו. c) Cdd. LXX. Syr. Symm. Theod. (Onk.) יַעֲרִים.
 d) Sam. הלך. e) Sam. הכארות. f) Omitted by LXX. g) Sam.
 וישוב. h) Sam. כארות. i) Sam. LXX. Vulg. עברי. Syr. inserts עברי
 before כימי. j) LXX. add אביו. k) Sam. כשמות. l) LXX. add
 נגר; vid. v. 17. m) LXX. ἀπάρας δὲ ἐκείθεν ὠρυξας. n) Sam.
 and so in v. 22. o) Cd. 1. Sam. Syr. Saad. ויחפרו. p) Sam.
 רחובות.

וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מִטַּעֲמִים בְּאִשֶּׁר אָהָב אָבִיו: וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת־
 בְּנֵי עֵשָׂו בְּנֵה הַגִּדְלִי הַחֲמֹדֶת^e אֲשֶׁר אָתָּה בְּבֵית וַתִּלְבָּשׁ אֹתָם
 16 יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן: וְאֵת עֵרָת גְּדִי^f הָעֹזִים הַלְבִּישָׁה עַל־יָדָיו
 17 וְעַל חִלְקָת צִנְאוֹרָיו^g: וַתִּתֵּן אֶת־הַמַּטְעָמִים וְאֶת־חִלְקָתָם אֲשֶׁר
 18 עָשָׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנֵה: וַיָּבֹא אֶל־אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר
 19 הֲנִי מִי אָתָּה בְּנִי: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו אֲנִכִּי עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ
 עָשִׂיתִי בְּאִשֶּׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי קִי־נָא שָׁבָה^h וְאֶכְלֶה מִצִּידִי
 כ בְּעֹבֹר תִּבְרַכְנִי נַפְשִׁי: וַיֹּאמֶר יַצְחָק אֶל־בְּנוֹ מִהֲזֶה מִהֲרַתָּ
 21 לְמָצָא בְּנִי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרַתָּⁱ יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ לְפָנָי: וַיֹּאמֶר
 יַצְחָק אֶל־יַעֲקֹב וְשֶׁה־נָּא וְאַמְשֶׁה^j בְּנִי הֵאֱתָה זֶה בְּנִי עֵשָׂו
 22 אֲבִלָּא: וַיָּגֶשׁ יַעֲקֹב אֶל־יַצְחָק אָבִיו וַיְמַשְׁהוּ^k וַיֹּאמֶר הַקֹּל^l
 23 קִיל יַעֲקֹב וְהַיִּדִּים יָדִי עֲשׂו: וְלֹא הִבִּירוּ כִּי־הָיוּ יָדָיו פִּירֵי
 24 עֲשׂו אֲחִיו שְׁעֵרֶת^m וַיִּבְרַכְהוּ: וַיֹּאמֶר אָתָּהⁿ זֶה בְּנִי עֵשָׂו וַיֹּאמֶר
 כָּה אָנִי: וַיֹּאמֶר הַגִּשָּׁה^o לֹל וְאֶכְלָה^p מִצִּידִי^q בְּנִי לְמַעַן תִּבְרַכְךָ
 26 נִפְשִׁי וַיִּגְשֶׁלֹּוּ וַיֹּאכַל לֹל וַיִּנּוּ וַיִּשְׁתּוּ: וַיֹּאמֶר אֵלָיו
 27 יַצְחָק אָבִיו וְשֶׁה־נָּא וְשִׁקְרָה־לִּי בְּנִי: וַיָּגֶשׁ לֹל וַיִּרַח
 אֶת־רִיחַ בְּגָדָיו וַיִּבְרַכְהוּ וַיֹּאמֶר רָאֵה^r קִיחַ בְּנִי כִּיחַ שְׂדֶה^s
 אֲשֶׁר בִּרְכוּ^t יִהְיֶה:

28 וַיִּתֵּן־לָהּ הָאֱלֹהִים וּמִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ
 29 יַעֲבֹדֶךָ עַמִּים הָיָה^u גְּבִיר לְאֲחִיךָ אֲרִיזָה^v אֲרִיר^w

e) Sam. הגדול החמירוח. f) Sam. גדי. g) Sam. צנארו.

h) Sam. שבע. i) Sam. הקרא. j) Sam. ואמשה. k) Sam. והמשהו.

l) Sam. הקול. m) Sam. שעירות. n) Sam. האתה. o) Sam. הגישה.

p) Sam. ואכל. q) LXX. ἀποδοῦναι τῇ σαρτί σου; so Vulg. r) Sam.

s) Sam. LXX. Vulg. השרה מלא. t) Sam. ברכו. u) Sam.

v) So Cdd. mult. Sam. and ק', but V. D. H. וישתחו; vid. n.

w) Sam. הוי. x) Cdd. אריך. y) Cdd. ומברך.

מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד קַחְלוֹן וַיֵּרָא וַהֲנֵה יִצְחָק מִצְחָק אֵת
 רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר אָךְ הֲנֵה 9
 אִשְׁתְּךָ הִוא וְאִיךָ אִמְרָתְךָ אֲחֵתִי הִוא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק כִּי
 אִמְרָתִי פֶן-אֵמִית עָלֶיהָ: וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ מַה-וָּאֵת עָשִׂיתִי
 לָנוּ כְּמַעַט שָׁכַב אֶחָד הָעָם אֶת-אִשְׁתְּךָ וַהֲבֵאתָ עָלֵינוּ אֲשָׁם:
 וַיֵּצֵא אַבְיִמֶלֶךְ אֶת-כָּל-הָעָם (א) לֵאמֹר הֲנִנֵּעַ בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ 11
 מוֹת יוֹמָת: וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הָהוּא וַיִּמְצָא בִשְׁנָה הַהִוא 12
 מֵאָה שְׁעָרִים (ב) וַיִּבְרַכְהוּ יְהוָה: וַיִּגְדֵּל הָאִישׁ וַיִּלְךָ הָלוֹךְ (ג) 13
 וַיִּגְדֵּל עַד כִּי-גָדַל מְאֹד: וַיְהִי-לּוֹ מִקְנֵה-צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וַעֲבֹדָה 14
 רַבָּה וַיִּקְנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: וְכָל-הַבְּאֵרֹת (ד) אֲשֶׁר חָפְרוּ עֲבָדֵי טו
 אָבִיו בְּיָמֵי אֲבֹרָהֶם (ה) אָבִיו סָתְמוֹם פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלְאוּם עֶפְר:
 וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ אֶל-יִצְחָק לֵךְ מֵעַמְּנוּ כִּי-עֲצַמְתָּ מִמֶּנּוּ מְאֹד: 16
 וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם יִצְחָק וַיִּחַן בְּנַחַל-גֶּרַר וַיִּשָּׁב שָׁם: וַיִּשָּׁב (ו) יִצְחָק 17
 וַיַּחְפְּרוּ (ז) אֶת-בְּאֵרֹת (ח) הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְּיָמֵי (י) אֲבֹרָהֶם אָבִיו
 וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אֲחֵרֵי מוֹת אֲבֹרָהֶם (י) וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת
 (כ) שְׁמוֹת (י) אֲשֶׁר-קָרָא לָהֶן אָבִיו: וַיַּחְפְּרוּ עֲבָדֵי-יִצְחָק בְּנַחַל (כ) 19
 וַיִּמְצְאוּ-שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים: וַיְרִיבוּ רָעִי גֶרַר עִם-רָעִי כ
 יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא שֵׁם-הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ
 עִמּוֹ: וַיַּחְפְּרוּ (כ) בְּאֵר אַחֶרֶת (כ) וַיְרִיבוּ גַם-עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ 21
 שְׁטִנָּה: וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם וַיַּחְפְּרוּ (כ) בְּאֵר אַחֶרֶת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ 22
 וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחֹבוֹת (כ) וַיֹּאמֶר כִּי-עָתָה הִרְחִיב יְהוָה לָנוּ

b) Sam. LXX. עמו. c) Cdd. LXX. Syr. Symm. Theod. (Onk.) יְעָרִים.
 d) Sam. הלך. e) Sam. הבארות. f) Omitted by LXX. g) Sam.
 וישוב. h) Sam. כארות. i) Sam. LXX. Vulg. עבדי. Syr. inserts עבדי
 אביו before בימי. j) LXX. add אביו. k) Sam. בשמות. l) LXX. add
 גרר; vid. v. 17. m) LXX. ἀπάρας δὲ ἐκείθεν ὠρῦσε. n) Sam.
 ואחרת, and so in v. 22. o) Cd. 1. Sam. Syr. Saad. ויחפרו. p) Sam.
 רחיכות.

29 יַעֲקֹב: וַיֵּדָר^g) יַעֲקֹב נָגִיד וַיָּבֹא עֲשׂו מִן־הַשָּׂדֶה וְהוּא עֵינָה:
 ל וַיֹּאמֶר עֲשׂו אֶל־יַעֲקֹב הַלֵּוִיטָנִי^h) נָא מִן־הָאָדָםⁱ) הַזֶּה כִּי
 31 עֵינִי אֲנֹכִי עַל־כֵּן קָרָאשְׁמִי אָדָם: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְּרָה כּוֹס
 32 אֶת־דְּבַרְתְּךָ לִּי: וַיֹּאמֶר עֲשׂו הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ^j) לָמוֹת וּלְמָוֶה־
 33 וְהָ לִי בְכֹרָה^k): וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשְׁבָּעָה^l) לִי כִּי־וּשְׁבַע
 34 לוֹ וַיִּמָּכֶר אֶת־דְּבַרְתּוֹ לְיַעֲקֹב: וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וַיִּנְיֹד
 עֲשָׂוִים^m) וַיֹּאכַל וַיִּשָּׂף וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹז עֲשׂו אֶת־הַבְּכֹרָה: פ

כו 26

א וַיְהִי רָעַב בָּאָרֶץ מִלִּבְדֵּי הָרָעָב הָרָאשׁוֹןⁿ) אֲשֶׁר הָיָה בְּיָמֵי
 אֲבֹרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל־אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ־פְּלִשְׁתִּים לְגָרָה:
 2 וַיָּבֹא אֵלָיו יְהוֹה וַיֹּאמֶר אֶל־חֶרֶד מִצְרָמָה שָׁכֵן בָּאָרֶץ אֲשֶׁר־
 3 אָמַר אֵלָיךְ: גִּידִי^o) בָּאָרֶץ הַזֹּאת וְאֶהְיֶה עִמָּךְ וְאֶבְרַכְךָ כִּי־לֹךְ
 וְלִזְרַעְךָ אֶתֶּן אֶת־כָּל־הָאֲרָצָה^p) (הָאֵל^q) וְהִקְמַתִי אֶת־הַשְׁבָּעָה^r)
 4 אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹרָהָם אָבִיךָ: וְהִרְבִּיתִי אֶת־זֶרְעֶךָ כְּכֹדֶבֶי
 הַשָּׂמַיִם וְנִחַמְתִּי לִזְרַעְךָ אֶת־כָּל־הָאֲרָצָה הָאֵל וְהִתְבָּרַכְוּ בְּזֶרְעֶךָ
 הַכָּל צִוִּי^s) הָאֲרֶץ: יַעֲקֹב אֲשֶׁר־שָׁמַע אֲבֹרָהָם^t) בְּקִלְי^u) וַיִּשְׁמַר
 6 מִשְׁמֶרְתִּי מִצֹּתִי חֲקוֹתִי^v) וְתוֹרָתִי: וַיָּשָׁב יִצְחָק בְּגֵרָה:
 7 וַיִּשְׁאֲלוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ^w) וַיֹּאמֶר אֶתְחִי הִיא כִּי יָרָא
 לֹאמֹר אִשְׁתִּי^x) פֶּן־יִהְיֶהנִי^y) אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם עַל־רִבְקָה כִּי־טוֹבַת
 8 מִרְיָה הוּא: וַיְהִי כִי־אָרְכוּ־לוֹ^z) שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקֶף אֲבִימֶלֶךְ

g) Sam., according to Lond. Polygl. and Kenn. יַדָּר, but Paris Polygl. & Cdd. as Heb. h) Sam. העלִיטָנִי. i) Sam. האָדָם. j) Sam. הלך. k) Sam. בכורה. l) Sam. השבע. m) Omitted in Cdd. 4. Vulg. Saad. n) Sam. עד שים. o) Sam. הראישון. p) Sam. נָר; LXX. Vulg. q) Sam. האלה; so in v. 4. r) Cd. 1. Sam. האלה; so in v. 4. s) Sam. השבעה. t) Sam. גִּידִי. u) Sam. LXX. add מכִּי. v) Sam. רכבה. w) Sam. חקתי. x) Sam. על אשתו; LXX. insert רכבה. y) Sam. adds היא. z) Sam. יהורוני. a) Sam. reads כאשר instead of כי.

אֲשֶׁר-עָמוּ וַיְלִינוּ וַיָּקִימוּ^v) בִּפְקֹ- וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי^w) לְאֶרֶץ:
וַיֹּאמֶר^x) אֲחִיָּהּ וְאִמָּהּ תֵּשֶׁב תִּנְעַר אֶתְנִי יָמִים אִו עָשׂוֹר אַחֲרָי^y) נָה
תֵּלֶד: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם^z) אֶל-תַּאֲחֶירוּ אֹתִי וַיהוָה הַצְלִיחַ דְּרָכָי^a) 56
שְׁלַחֲנִי וְאֵלֶּכָה לְאֶרֶץ^b): וַיֹּאמְרוּ נִקְרָא לְנֶעַר וְנִשְׁאַלָה^c) אֹת- 57
פִּיה: וַיִּקְרָאוּ לְרִבְקָה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ^d) תְּחַלְּקִי עִם-הָאִישׁ 58
הַזֶּה וַתֹּאמֶר אֵלֶּה: וַיִּשְׁלְחוּ אֶת-רִבְקָה אֶחָתָם וְאֶת-מִנְקֵהָ^e) 59
וְאֶת-עֶבֶד אֲבֹתָהּ וְאֶת-אֲנָשָׁיו: וַיִּבְרְכוּ אֶת-רִבְקָה^f) וַיֹּאמְרוּ
לָהּ אֲחֻתְנוּ אֵת הַיְי^g) לְאֶלְפִי רִבְקָה וַיִּירָשׁ וְרָעָה^h) אֵת שְׂעִיר
שְׂנָאוֹⁱ): וַתֵּקֶם רִבְקָה וַנְעַרְתִּיהָ וַתַּרְבֵּבְנָהּ עַל-הַנְּמָלִים 61
וַתִּלְכְּנָה אַחֲרֵי הָאִישׁ וַיָּקָה הָעֶבֶד אֶת-רִבְקָה וַתֵּלֶד: וַיִּצְחָק 62
בָּא מִבֹּא^j) בָּאֵר לְחִי רָאִי וְהִיא יוֹשֶׁב^k) בְּאֶרֶץ הַנָּגֶב: וַיֵּצֵא 63
יִצְחָק לָשׁוּחַ בַּשָּׂדֶה לַפְּנֹת עָרֵב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וַהֲנָה
נְמָלִים^l) בָּאִים: וַתִּשָּׂא רִבְקָה אֶת-עֵינֶיהָ וַתֵּרָא אֶת-יִצְחָק 64
וַתִּפֹּל מֵעַל הַנָּמֶל: וַתֹּאמֶר אֶל-הָעֶבֶד מִי-הָאִישׁ תִּלְוָה^m) סָה
הַחֶלֶד בַּשָּׂדֶה לְקִרְאָתְנוּ וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד הִיא אֶרֶץ וַתִּקַּח 65
הַצִּעִיף וַתַּחֲפֹם: וַיִּסְפֹּר הָעֶבֶד לְיִצְחָק אֵת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר 66
עָשָׂה: וַיְבָאָהּⁿ) יִצְחָק הָאֵלֶּלֶה שָׂרָה^o) אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת-רִבְקָה 67
וַתְּהִי-לּוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּאָהֲבָהּ וַיִּנָּחֶם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ: פ

v) Sam. ויקמו. w) Sam. שלחוני. LXX. Vulg. Syr. insert ואלכה, as in v. 56. x) Sam. ויאמרו. y) Sam. או חדש ואחר. vid. n. z) Sam. אליהם. a) Sam. את דרכי. b) Sam. אל ארני. c) Sam. ונשאל. d) Sam. לה. e) Sam. מינקתה. f) Cd. 1. LXX. ms. A. Syr. Vulg. insert אחתם. Vulg. omits רבקה. g) Sam. אחי הוי. h) Sam. ורעך. i) Cdd. 2. Sam. איביו. j) Sam. LXX. כמדבר. k) Sam. ישב. l) Sam. הנמלים. m) Sam. הלז. n) Sam. ויביאה. LXX. εἰσελάσθη. o) LXX. omit שרה here and insert it before אמו at the end of the versé.

29 יַעֲקֹב: וַיִּחַד^g) יַעֲקֹב נָזִיד נִבְאָ עָשָׂו מִן־הַשָּׂדֶה וְהוּא עָנִי:
 ל וַיֹּאמֶר עָשָׂו אֲלֵי־עֲקֹב הַלְעִיטֵנִי^h) נָא מִן־הָאֲדָמָהⁱ) הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי
 31 עָנִי אָנֹכִי עַל־כֵּן קָרָא שְׁמִי אָדָם: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכֶּרֶה כִּי־זֶה
 32 אֶת־בְּכֹרְחָךְ לִי: וַיֹּאמֶר עָשָׂו הִנֵּה הֵנָּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ^j) לָמוֹת וְלַפֶּה־
 33 זֶה לִי בְכֹרֶה^k): וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשְׁבְּעָה^l) לִי כִּי־זֶה^m) וַיִּשְׁבַּע
 34 לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת־בְּכֹרְתוֹ לִיעֲקֹב: וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעָשָׂו לֶחֶם וַיִּנְוִיד
 עֲדָשִׁיםⁿ) וַיֹּאכַל וַיִּשָּׂף וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹז עָשָׂו אֶת־הַבְּכֹרֶה: פ

כו 26

א וַיְהִי רָעַב בָּאָרֶץ מְלִכָּה הָרַעֲב הָרִאשֹׁן^o) אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי
 אֲבֹרָהֶם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל־אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ־פְּלִשְׁתִּים גִּרְרָה:
 2 וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אֶל־חֶרֶד מִצְרַיִם שָׁבוּ בָאָרֶץ אֲשֶׁר
 3 אָמַר אֲלֶיךָ: גִּר^p) בָּאָרֶץ הַזֹּאת וְאַהֲרִיָּה עִמָּךְ וְאַבְרָהָם בִּי־לֶךְ
 וְלִזְרַעְךָ אֶתֶּן אֶת־כָּל־הָאָרֶץ^q) הָאֵל^r) וְהַקְמַתִי אֶת־הַשְׁבְּעָה^s)
 4 אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ: וְהִרְבִּיתִי אֶת־זֶרְעֶךָ כְּכֹדֶבֶי
 הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזֶרְעֶךָ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ הָאֵל וְהַחֲבִירְכִי בְּזֶרְעֶךָ
 ה כָּל גִּוִּי^t) הָאָרֶץ: יַעֲקֹב אֲשֶׁר־שָׁמַע אֲבָרָהָם^u) בְּקֹלִי^v) וַיִּשְׁמַל
 6 מִשְׁמֵרָתִי מִצֻּחֵי חֻקֹּתִי^w) וְתוֹרָתִי: וַיָּשָׁב יִצְחָק בְּגִרָה:
 7 וַיִּשְׁאַלּוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ^x) וַיֹּאמֶר אֶתֶּחֱתִי הוּא כִּי יָרָא
 לְאִמֶּר אִשְׁתִּי^y) פֶּן־יִחַרְגֵּנִי^z) אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם עַל־רִבְקָה כִּי־טוֹבָח
 8 מִרְאָה הוּא: וַיְהִי כִּי־אָרְכוּ־לֵה^a) שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקָף אֲבִימֶלֶךְ

g) Sam., according to Lond. Polygl. and Kenn. יחַד, but Paris Polygl. & Cdd. as Heb. h) Sam. העלסני. i) Sam. האדום. j) Sam. הלך. k) Sam. בכורה. l) Sam. השבע. m) Omitted in Cdd. 4. Vulg. Saad. n) Sam. עד שים. o) Sam. הראשון. p) Sam. גר; LXX. Vulg. q) Sam. הארצות; so in v. 4. r) Cd. 1. Sam. האלה; so in v. 4. s) Sam. השבעה. t) Sam. גוי. u) Sam. LXX. add מכי. v) Sam. בקולי. w) Sam. חקתי. x) Sam. על אשתו; LXX. insert רבקה. y) Sam. adds היא. z) Sam. יהרגוני. a) Sam. reads כאשר instead of כי.

אֲשֶׁר-עָמַן וַיִּלְכְּדוּ (וַיִּקְיֹמוּ) בְּפֶקֶד וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי^u) לְאֲדָנִי:
 וַיֹּאמֶר^x) אֲחִיָּה וְאָמָה תֵּשֶׁב הַנָּעַר אֶתְנֹו יָמִים אֹו עָשׂוֹר אַחֲרָי^y) נָה
 תֵּלֶךְ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים^z) אֶל-תַּאֲחֶרְו אֱלִי וַיְהִי הַעֲלִית דְּרָכִי^a) 56
 שְׁלַחְנִי וְאֶלְכָה לְאֲדָנִי^b): וַיֹּאמְרוּ נִקְרָא לְנָעַר וְנִשְׁאַלְהָ^c) אֶת- 57
 פִּיהָ: וַיִּקְרְאוּ לְרַבֵּקָה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ^d) הַתֵּלְכִי עִם-הָאִישׁ 58
 הַזֶּה וְתֹאמַר אֵלָיו: וַיִּשְׁלְחוּ אֶת-רַבֵּקָה אַחֲתָם וְאֶת-מִנְקֵתָהָ^e) 59
 וְאֶת-עֶבֶד אֲבֹתָם וְאֶת-אֲמָשָׁיו: וַיְבָרְכוּ אֶת-רַבֵּקָה^f) וַיֹּאמְרוּ
 לָהּ אַחֲתָנוּ אֵת הַיָּי^g) לְאֶלְפִי רַבֵּקָה וַיִּירָשׁ וַיְרַעֲךְ^h) אֵת שְׁעַר
 שְׁנָאִיוⁱ): וַתֵּקֶם רַבֵּקָה וַנְעַרְחִיָּה וַתַּרְבֵּכְנָה עַל-הַגְּמָלִים 61
 וַתִּלְכְּנָה אַחֲרֵי הָאִישׁ וַיִּקָּה הָעֶבֶד אֶת-רַבֵּקָה וַתֵּלֶךְ: וַיִּצְחָק 62
 בָּא מְבֹאֵל^j) בָּאֵר לְחִי רָאִי וְהוּא יוֹשֵׁב^k) בְּאֶרֶץ הַנָּגֶב: וַיֵּצֵא 63
 יִצְחָק לָשׁוֹן בַּשָּׂדֶה לַפְּנוֹת עָרֵב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וַהֲנָה
 גְּמָלִים^l) בָּאִים: וַתִּשָּׂא רַבֵּקָה אֶת-עֵינֶיהָ וַתֵּרָא אֶת-יִצְחָק 64
 וַתִּפֹּל מֵעַל הַגְּמֹל: וְתֹאמַר אֶל-הָעֶבֶד מִי-הָאִישׁ הַלֵּוָה^m) 65
 הַחֹלֵךְ בַּשָּׂדֶה לְקִדְמָתָנוּ וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד הִיא אֲדָנִי וַתִּתֵּן
 הַצִּעִיָּה וַתַּחֲבֹס: וַיִּסַּפֵּר הָעֶבֶד לְיִצְחָק אֵת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר 66
 עָשָׂה: וַיְבָאָהָⁿ) יִצְחָק הָאֵהָלָה שָׂרָה^o) אִמּוֹ וַיִּקָּה אֶת-רַבֵּקָה 67
 וַהֲחִי-לָו לְאִשָּׁה וַיִּאֲהָבָהּ וַיִּנָּחֶם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ: פ

v) Sam. ויקמו. w) Sam. שלחוני. LXX. Vulg. Syr. insert ואלכה,
 as in v. 56. x) Sam. ויאמרו. y) Sam. ואחר ואחר; vid. n.
 z) Sam. אליהם. a) Sam. את דרכי. b) Sam. אל אדני. c) Sam.
 ונשאל. d) Sam. לה. e) Sam. מינקתה. f) Cd. 1. LXX. ms. A.
 Syr. Vulg. insert אחתם. Vulg. omits רבקה. g) Sam. אחי הוי.
 h) Sam. ורעיד. i) Cdd. 2. Sam. איביו. j) Sam. LXX. כמדבר.
 k) Sam. יושב. l) Sam. הגמלים. m) Sam. רלו. n) Sam. ויביאה. LXX.
 εἰσῆλθε δὲ. o) LXX. omit שרה here and insert it before אמו at the
 end of the verse.

43 אָבִי*) הָלַךְ עָלֶיהָ: הִנֵּה אָנֹכִי נֹצֵב עַל־עֵין הַיָּם וְהִנֵּה
הַעֲלָמָה הַיָּצֵאתָ לְשֹׂאֵב^{ב)} וְאִמְרָתִי אֵלֶיהָ הַשְׁקִינִי נָא^{ג)} מִעַם־מִים
44 מִבְּרֶךְ^{ד)}: וְאִמְרָה אֵלַי גַּם־אֶתָּה שְׂחָה וְגַם לְנַמְלִיד אֲשָׁאֵב הוּא
מִהֶאֱשֶׁה אֲשֶׁר־הִכִּיחַ^{ה)} יִהְיֶה לְבֶן־אָדָם^{ו)}: אָנֹכִי מָרָם אֲבֵלָה לְדַבֵּר
אֶל־לְבִי^{ז)} וְהִנֵּה רִבְקָה יָצְאת וּבָקָה עַל־שִׁבְמָה וַתֵּרֶד הָעֵינָה^{ח)}
46 וַתִּשְׁאָב וְאָמַר אֵלֶיהָ הַשְׁקִינִי נָא^{ט)}: וַתִּמְחַר וַתִּפְּרֹד בְּדָה^{י)}
מִעֲלֶיהָ וַתֹּאמֶר שְׂחָה וְגַם־נַמְלִיד אֲשָׁקָה וְאֲשֶׁת^{כ)} וְגַם הַנְּמָלִים
47 הַשִּׁקְתָּהּ: וְאֲשָׁאֵל אֹתָהּ וְאָמַר בְּדָמִי אֹתָ^{כא)} וַתֹּאמֶר בֵּת
בְּחוּאֵל בֶּן־נָחוֹר אֲשֶׁר יִלְדֶהֶלּוּ מִלָּכָה וְאֲשָׁם^{כב)} הַנָּגֹם עַל־
48 אִפְּהָ וְהַצְמִידִים עַל־יְדֵיהָ: וְאָקֵד וְאֲשַׁתְּחֹה לִיהוָה וְאֶבְרָךְ
אֲדִיהוּהָ אֱלֹהֵי אֲדָמִי אֲבָרְהָם אֲשֶׁר הִנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ אֲמִת לְקַחַת
49 אֶת־בֵּת־אֹתִי אָדָם לְבָנוֹ: וְעַתָּה אִם־יִשְׁכַּם עֲשִׂים חֶכֶד וְאֲמַת
אֶת־אָדָם תִּנְדִּי לִי^{כג)} וְאִם־לֹא תִנְדִּי לִי וְאֲפָנָה עַל־יָמִין^{כד)} אִו
נֶעֱלַשְׁמָאֵל^{כה)}: וְנִעַן לְבֶן וּבְתִילָא וַיֹּאמְרוּ מִיִּהוָה יֵצֵא תִדְבָּר^{כו)}
51 לֹא נִבְל דְּבַר אֵלֶיךָ רַע אִרְטִיב^{כז)}: הִנֵּה־רִבְקָה לְפָנֶיךָ קָח וְגִלְד
52 וְהָיָה אִשָּׁה לְבֶן־אָדָם כִּי־כָאֲשֶׁר דִּבַּר יִהְיֶה: וַיְהִי כִּי־אֲשֶׁר
שָׁמַע עָבַד אֲבָרְהָם אֶת־דְּבָרֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אֶרְצָה לִיהוָה:
53 וַיּוֹצֵא הָעֶבֶד^{כח)} כְּלִי־כֶסֶף וּכְלִי זָהָב וּכְגָדִים וַיִּתֵּן לְרִבְקָה
54 וּבְמִנְדֻתָּ^{כט)} נָתַן לְאַחֶיהָ^{ל)} וּלְאִמָּהּ: וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂתּוּ הוּא וְהָאֲנָשִׁים

a) Sam. אָנִי. b) Cd. 1. Syr. Vulg. add מִים; LXX. *καὶ αἱ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων τῆς πόλεως ἐκπορεύονται ἀντλῆσαι ὕδωρ*. c) Sam. השקני נא. d) Sam. מִבְּרֶךְ. e) Sam. הוֹכִיחַ. f) LXX. instead of 'א לִבִּן have: *ἐαυτοῦ θεράποντι Ἰσαάκ*, and add: *καὶ ἐν τούτῳ γινώσκωμαι ὅτι πεποιθήκατος ἔλεος τῷ κυρίῳ μου Ἀβραάμ*. g) Cd. 1. Syr. omit אל לבי. h) Sam. הָעֵין. i) Sam. Syr. add מִים מִבְּרֶךְ; Vulg. da mihi paululum bibere. j) LXX. insert: *ἐπὶ τὸν βραχίονα αὐτῆς*. Comp. vv. 15, 18. k) Sam. וַיִּשְׁתַּחֲוֶה. l) LXX. insert *ἀνάγγελλον μοι*. m) Sam. וְאֲשָׁם. n) LXX. omit לִי הִנְדִּי. o) Sam. הַיָּמִין. p) Sam. הַשְׁמָאֵל. q) Cdd. 2. add הָיָה. r) Sam. יִטִּיב. s) Sam. עָבַד. (t Sam. וַיִּמְנְנוּ. u) Cd. 1. לֹא־בִיחַ; LXX. Vulg. Syr. לְאִחֶיהָ in the plur.

ויאמר ברוך יהוה אלהי אדני אברהם אשר לא עקב חסדו 27
 ואמתו מעם אדני¹⁾ אנכי בדרך נחתי יהוה בית אחי אדני:
 ותרג' הנער ותגד²⁾ לבית אמה בדיברים האלה: ולרבקה 28
 אח ושמו לבן וירץ לבן אל-האיש החוצה אל-העין:
 והי³⁾ כראת⁴⁾ את-הנזם ואת-הצמידים⁵⁾ על-ידי אחתו⁶⁾ ובשעו ל
 את-דברי רבקה אחתו⁷⁾ לאמר כה-דבר אלי האיש ויבא אל-
 האיש והנה עמד על-הנמלים על-העין: ויאמר בוא⁸⁾ ברוך 31
 יהוה למה תעמד בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לנמלים:
 ויבא האיש הביתה ויפתח הנמלים ויתן תבן ומספוא 32
 לנמלים ומים לרחץ רגליו ורגלו האנשים אשר אתו:
 וישם⁹⁾ לפניו לאכל ויאמר לא אכל עד אם-דברתי דברי 33
 ויאמר¹⁰⁾ דבר: ויאמר עבד אברהם אנכי: ויהוה ברוך את- 34
 אדני מאד ויגדל ויתן-לו צאן וקרבן ויגדל¹¹⁾ ויגדל ויגדל
 וישפחת ונמלים¹²⁾ וחמרים: ותלד שרה אשת אדני בן לאדני 36
 אחרי וקנתה¹³⁾ ויתן-לו את-כל-אשר-לו: וישבעני אדני 37
 לאמר לא-תקח אשה לבני מבנות הנענעי אשר אנכי ישב
 בארצו: אם-לא¹⁴⁾ אל-בית-אבי תלך ואל-משפחתי ולקחת 38
 אשה לבני¹⁵⁾: ויאמר אל-אדני אלי¹⁶⁾ לא-תלך האשה אחרי: 39
 ויאמר אלי יהוה אשר-התהלכתי לפניו ישלח מלאכו 40
 אתך והצליח דרכך¹⁷⁾ ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית
 אבי: או תנקה¹⁸⁾ מאלתי כי תבוא אל-משפחתי ואם-לא 41
 יתנלי לך והיית נקי¹⁹⁾ מאלתי: ואזא²⁰⁾ היום אל-העין ויאמר 42
 יהוה אלהי אדני אברהם אם-ישד-נא מצליח דרכי אשר

i) Sam. adds אברהם. j) Sam. וחגיר. k) Sam. כראותו. l) Sam. והצמידים. m) Sam. כא. n) Sam. and ק' וישם. o) Sam. ושפח נחמלים. p) Sam. כסף. q) Sam. LXX. עכרים. r) Sam. נחמלים. s) Sam. וקנתו. t) Sam. כי אם לא. u) LXX. Syr. add מ'שם. v) Sam. נקי. w) Cdd. 6. דרכיך. x) Sam. חנקיא. y) Sam. נקי. z) Sam. ואבוא.

13 עם אדני אברהם: הנה אנכי נצב על-עין המים ובנות
 14 אנשי העיר יצאת^h) לשאב מים: והנה הנערⁱ) אשר אמר
 אליה הנשינא כדך^j) ואשתה ואמרה שתה וגם-גמליך אשקה^k)
 אתה רבחת^l) לעבדך לצחוק ובה אדע כי-עשית חסד עם-
 ט אדני^m): ויהיה הוא טרם בלה לדברⁿ) והנה רבקה יצאת אשר
 ילדה לבתואל בן-מלכה אשת נחור אחי אברהם ובדה על-
 16 שבעה: והנער טבת^o) מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה
 17 ותרד העונה^p) ותמלא כדה ותעל: ותרץ העבד לקראתה
 18 ויאמר הגמיאני^q) נא מעט-מים מבדך: ותאמר שתה אדני
 19 ותמהר ותד^r) בדה על-ידה ותשקהו: ותכל להשקותו^s)
 כ ותאמר גם לגמליך אשאב^t) עד אם-כלו לשות^u): ותמהר
 ותער^v) בדה אל-השקת^w) ותרץ עוד אל-הבאר^x) לשאב ותשאב
 21 לכל-גמליו: והאיש משתאה^y) לה מחריש^z) לדעת ההצליח
 22 והנה דרכו אם-לא: ויהי כאשר כלו הגמלים^a) לשות^b) ויבא
 האיש נזם וזהב בקע משקלו^c) ושני צמידים על-ידיה עשרה
 23 זהב משקלם: ויאמר^d) בת-מי את^e) הנדני נא לי חיש בית^f)
 24 אביך מקום לנו ללון: ותאמר אליו בת-בתואל אגבי בך
 כה מלכה אשר ילדה לנחור: ותאמר אליו גם-תבן גם-מספוא^g)
 26 רב עפני גם-מקום^h) ללוןⁱ): וינקד האיש וישתחו ליהוה:

h) Sam. יצאות. i) Sam. and ק' והנערה; and so in vv. 16, 28, 55, 57. j) Sam. כדך. k) LXX. insert: *ὁ δὲ αὐτὸς αὐτῶνται πίνουσαι*. l) Sam. הוכח. m) Sam. LXX. add אברהם. n) Sam. LXX. Vulg. add ויתור. o) Sam. טוכח. p) Sam. העין. q) Sam. הגמני. r) Sam. ויתור. rr) Sam. להשקותו. s) קמץ בז"ק. t) Sam. לשחות. u) Sam. ויתור. v) Sam. ומחריש. w) Sam. משהה. x) Sam. על השקות. y) LXX. insert כל before הגמלים. a) Sam. לשחות. b) Sam. inserts וישם על אפם. c) LXX. *καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ καὶ εἶπε*. d) Sam. so v. 47. e) Sam. בבית. f) Sam. מספה; and so in v. 32. g) Cdd. Sam. Syr. וגם. h) Sam. ללון.

כר 24

וְאָבְרָהָם וְגֵן כָּא בְּיָמִים וַיְהִי בֶרֶךְ אֶת־אָבְרָהָם בְּכָל־
 אָבְרָהָם אֶל־עַבְדּוֹ וְגֵן בִּיהוּ הַמִּשְׁלָל בְּכָל־אֲשֶׁר־לוֹ שִׁים־נָא
 יִרְדֵּה תַחַת יָרְכִי וְאֲשַׁבְּעֶךָ בִּיהוּה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֵלֹהֵי
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי^א) מִבָּנוֹת הַבְּנֵנִי אֲשֶׁר אֲנִי
 יוֹשֵׁב^ב) בְּקֶרְבּוֹ כִּי^ב) אֶל־אֶרֶצִי וְאֶל־מִוְלַדְתִּי תִלְךָ וְלִקְחָתָּ
 אִשָּׁה לְבָנִי לִיצְחָק^ג): וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲעֹבֵד אֲנִי לֹא־תֵאבְדָּה ה
 הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרִי אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת הֲהִשָּׁב אֲשִׁיב אֶת־בְּנֶךָ
 אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יֵצְאָה מִשָּׁם: וַיֹּאמֶר אֵלָיו אָבְרָהָם הַשְׁמָר^ד
 לְךָ פָּדֹתָשִׁיב אֶת־בְּנִי שָׁמָּה: וַיְהִי וְאֵלֹהֵי הַשָּׁמַיִם^ה) אֲשֶׁר
 לָקַחְנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאָרֶץ מִוְלַדְתִּי וְאֲשֶׁר דָּבַר־לִי וְאֲשֶׁר
 נִשְׁבַּע־לִי לֵאמֹר^ו) לְזַרְעֶךָ אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח
 מַלְאָכָו לְפָנֶיךָ וְלִקְחָתָּ אִשָּׁה לְבָנִי^ז) מִשָּׁם: וְאִם־לֹא תֵאבְדָּה
 הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרֶיךָ^ח) וְנִקְיָתָ מִשְׁבַּעְתִּי וְאֵת^ט) רַק אֶת־בְּנִי
 לֹא תִשָּׁבֵעַ^י) שָׁמָּה: וַיֵּשֶׁם הָעֹבֵד אֶת־יְהוָה תַּחַת יֶרֶךְ אָבְרָהָם
 וְאֵלָיו וַיִּשְׁבַּע לוֹ עַל־הַדָּבָר הַזֶּה: וַיִּקַּח הָעֹבֵד עֲשָׂרָה גִּמְלִים ו
 מִגְּמָלֵי אֲדָמָיו וַיִּלְךָ^י) וְכָל־כֶּסֶב אֲדָמָיו בִּגְדָיו וַיָּקָם וַיִּלְךָ אֶל־
 אֲרָם נְהֲרִים אֶל־עִיר נְחוּר: וַיִּבְרָךְ הַגִּמְלִים מִחוּץ לְעִיר
 אֶל־בָּאָר^י) הַמַּיִם לַעֲת עָרֹב לַעֲת צֹאת הַשָּׁאֲבָת^י): וַיֹּאמֶר^י)
 וַיְהִי וְאֵלֹהֵי אֲדָמָיו אָבְרָהָם הִקְרָה־נָא^י) לְפָנָיו הַיּוֹם וַעֲשֵׂה־חֶסֶד

s) LXX, add יצחק. i) Sam. ש. ש. u) Cdd. Sam. כי אם; vid. n.
 v) LXX, add οὐ ἐγεννήθη. w) LXX. Vulg. add מִשָּׁם. x) LXX.
 insert: καὶ ὁ θεὸς τῆς γῆς. y) LXX, insert σοι. z) Cd. 1. adds יצחק.
 a) Sam. אחריך; so Lond. Polygl. and cdd. 6. Kennicott, but
 Paris Polygl. as Heb. b) Omitted in LXX. and Vulg. c) LXX.
 insert: ἐλς τὴν γῆν ταύτην. d) Cd. 1. LXX, omit. e) Sam. על ב'.
 f) Sam. השאבות. g) Sam. הקרא נא.

אֶת-נַפְשְׁכֶם^י) לְקַבֵּר אֶת-מֵתִי מִלְּפָנַי שְׁמָעֵנִי וּפָנְעוּ-לִי
 9 בְּעֶפְרוֹן בֶּן-צֹחַר^ז): וַיִּתֵּן-לִי אֶת-מַעְרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר-לִי
 אֲשֶׁר בְּקֶצֶה שְׂדֵהוּ בְּכֶסֶף מְלֵא וַיִּתְּנָה לִי בְּחִיכָבִם לְאַחֲזֹת-
 י קֶבֶר^ח): וַעֲפֹרֹן יָשָׁב בְּחֵידָה בְּנֵי-חֵת וַיַּעַן עֲפֹרֹן הַחִתִּי אֶת-
 11 אֲבִרְהָם בְּאוֹנֵי בְנֵי-חֵת לְכָל בְּאֵי שְׁעֵר-עִירָו לֵאמֹר: לֹא-אֲדֹנִי^ט)
 שְׁמָעֵנִי הַשְּׂדֵה נָתַתִּי לָךְ וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לָךְ נָתַתִּיהָ
 12 לְעֵינַי^י) בְּנֵי-עַמִּי נָתַתִּיהָ לָךְ קֶבֶר מִתְּךָ: וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אֲבִרְהָם
 13 לְפָנָי עִם-הָאָרֶץ: וַיְדַבֵּר אֶל-עֲפֹרֹן בְּאוֹנֵי עִם-הָאָרֶץ לֵאמֹר
 אַךְ אִם-אֵתָּה לֹא^י) שְׁמָעֵנִי נָתַתִּי בְּכֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה
 14 אֶת-מֵתִי שָׁמָּה^כ): וַיַּעַן עֲפֹרֹן אֶת-אֲבִרְהָם לֵאמֹר: לֹא^י) אֲדֹנִי
 שְׁמָעֵנִי אָרֶץ אֲרִבַּע מֵאוֹת^כ) שֶׁקֶל-בְּכֶסֶף בִּינִי וּבִינָה מֵהָהוּא^כ)
 16 וְאֶת-מִתְּךָ קֶבֶר: וַיִּשְׁמַע אֲבִרְהָם אֶל-עֲפֹרֹן וַיִּשְׁקַל אֲבִרְהָם
 לְעֶפְרוֹן^כ) אֶת-הַבְּכֶסֶף אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּאוֹנֵי בְנֵי-חֵת אַרְבַּע מֵאוֹת
 17 שֶׁקֶל בְּכֶסֶף עֹבֵר לַפָּחַר: וַיִּקֶּם וַיֵּשְׁבֶה עֲפֹרֹן אֲשֶׁר בַּמַּכְפֵּלָה
 אֲשֶׁר לְפָנַי^כ) מִמָּרָא הַשְּׂדֵה וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר-בּוֹ וְכָל-הָעֵץ אֲשֶׁר
 18 בַּשְּׂדֵה^כ) אֲשֶׁר בְּכָל-גִּבְלוֹ^כ) סָבִיב: לְאֲבִרְהָם לְמִקְנָה לְעֵינֵי בְנֵי-
 19 חֵת בְּכָל^כ) בְּאֵי^כ) שְׁעֵר-עִירָו: וְאַחֲרֵי-כֵן קֶבֶר אֲבִרְהָם אֶת-שְׂרָה
 אִשְׁתּוֹ אֶל-מַעְרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה עַל-פְּנֵי^כ) מִמָּרָא הוּא חִבְרוֹן
 כ בְּאָרֶץ כְּנָעַן: וַיִּקֶּם הַשְּׂדֵה וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לְאֲבִרְהָם לְאַחֲזֹת-
 קֶבֶר מֵאֵת בְּנֵי-חֵת: ׀

b) Sam. omits אֶת. c) Sam. adds דָּחִי. d) Sam. in Lond. Polygl. and cdd. קָרַב, in Paris Polygl. same as Heb. e) Vid. n. f) LXX. insert כָּל. g) Cd. 1. Sam. LXX. Onk. לִי. h) Sam. שָׁם. i) V. D. H. as in vv. 5, 6; but vid. n. j) Sam. מֵאוֹת. k) Sam. reads here רֵוָא, although it is fem. l) Sam. לְעֶפְרוֹן. m) Cdd. Sam. עַל פְּנֵי. n) Omitted in Cdd. Vulg. o) Sam. גִּבְלוֹ. p) Cdd. Sam. cdd. 3. Onk. cdd. 4. לְכָל. Comp. v. 10. q) Sam. בָּעֵי, but cdd. 7. בָּאֵי. r) Cdd. mult. LXX. Onk. Syr. Vulg. אֲשֶׁר עַל פְּנֵי; Cd. 1. פְּנֵי.

אִיבִיו: וְהַתְּכַרְכְּוֹ בִּדְרֹעַ פֶּלַג גִּיּוֹי¹) הָאָרֶץ עָקֵב אֲשֶׁר שָׁמַעַתָּ 18
 בְּקִלְי²): וַיָּשָׁב אֲבָרְהָם אֶל-נַעֲרָיו וְיִקְמוּ³) וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל- 19
 בְּאֵר שֶׁבַע וַיָּשָׁב אֲבָרְהָם בְּבֶאֱרָא שֶׁבַע: פ וַיְהִי אַחֲרָיו⁴) הַדְּבָרִים כֹּ
 הָאֵלֶּה וַיָּגֵד לְאֲבָרְהָם לֵאמֹר הִנֵּה יִלְדָה מִלְּכָה גַם-הוּא בָנִים
 לְנַחֲשׁוֹר אַחִיד: אֶת-עֵיץ בָּכָרוֹ וְאֶת-בְּנוֹ אַחִיו וְאֶת-קִמּוֹאֵל אָבִי 21
 אָדָם: וְאֶת-כְּשֹׁד⁵) וְאֶת-הִזֹּן וְאֶת-פִּלְדָּשׁ⁶) וְאֶת-יִדְלָף⁷) וְאֶת 22
 בְּתוּאֵל: וּבְתוּאֵל יִלְדָּה⁸) אֶת-רִבְקָה שְׁמִנָּה אֵלֶּה יִלְדָה מִלְּכָה 23
 לְנַחֲשׁוֹר אַחִי אֲבָרְהָם: וּפִילְגֶשׁוּ וּשְׁמָה רְאוּמָה⁹) וַתֵּלֶד גַּם-הוּא 24
 אֶת-טֹבֶחַ וְאֶת-נֹחַם וְאֶת-תַּחֲשׁ¹⁰) וְאֶת-מַעֲכָה:

כב 23

וַיְהִי חַיִּי שָׁרָה מֵאָה^a): שְׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים א
 שְׁנֵי חַיֵּי שָׁרָה:^b) וַתָּמָת שָׁרָה בְּקָרִית אַרְבַּע^c) הוּא חֲבֶרֶן 2
 בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹא אֲבָרְהָם לִסְפֹּד לְשָׁרָה וּלְכַפְתָּהּ:^d) וַיָּקָם 3
 אֲבָרְהָם מֵעַל פָּנָיו מִתּוֹ וַיְדַבֵּר אֶל-בְּנֵי-חַת לֵאמֹר: גֵּר-וְתִישָׁב 4
 אֲנִכִּי עִמָּכֶם תָּנוּ לִי אֲחֻזַּת-קֶבֶר עִמָּכֶם וְאֶקְבְּרָה מִתִּי^e) מִלְּפָנָי:
 וַיַּעֲנוּ בְנֵי-חַת אֶת-אֲבָרְהָם לֵאמֹר: לוֹ שְׁמַעְנוּ^f) אֲדֹנָי נָשׂוּא^g 5
 אֱלֹהִים אִתָּהּ בְּחֻבֵּנוֹ בְּמִבְחָר קִבְּרֵינוּ^h) קֶבֶר אֶת-מִתָּהּ אִישׁ
 מִפָּנָיו אֶת-קִבְּרוֹ לֹא-יִכְלָה מִפֶּה מִקְבֵּר מִתָּהּ: וַיָּקָם אֲבָרְהָם 6
 וַיִּשְׁתַּחֲוִיⁱ) לְעַם-הָאָרֶץ לְבְנֵי-חַת: וַיְדַבֵּר אִתָּם לֵאמֹר אֲבִי-יֵשׁ^j) 7
 8

i) Sam. גוי. j) Sam. בקולי. k) Cd. 1. omits. l) Sam. אחר.
 m) Syr. ܡܫܬܚܝܐ. n) Sam. פילדש; Syr. ܦܝܠܕܫ. o) LXX. Ἰελαδᾶφ; Syr.
 ܝܠܕܐܬܐ. p) Sam. הוליד. q) Sam. רומה. r) Sam. 'האח. s) Sam.
 בקריית הארבע. t) Sam. שני חיי שרה. u) LXX. omit שרה. v) Sam. insert here עסק. w) Sam. אח מתי.
 x) V. D. H. שמענו לו; vid. n. y) Cdd. קברנו. z) Sam. וישתחוו, and so in v. 12, ch. 24: 26, 52. Similarly ch. 24: 48. a) Sam. ישח.

ה אברָהָם אֶת־עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־הַמָּקוֹם מֵרֶחֶק: וַיֹּאמֶר אֲבָרָהָם
 אֶל־נַעֲרָיו שְׂבוּ־לָכֶם פֹּה עִם־הַחֲמוֹר וְאֲנִי וְהַנֶּגֶר נִלְכָּה
 6 עַד־כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוֹכָה^u) אֲלֵיכֶם: וַיִּקַּח אֲבָרָהָם אֶת־עַצְמוֹ
 הָעֵלֶה וַיֵּשֶׁם עַל־יִצְחָק בָּנוֹ וַיִּקַּח בָּרִדּוֹ אֶת־הָאֵשׁ וְאֶת־
 7 הַמֵּאֲכָלֹת וַיִּלְכְּוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־אֲבָרָהָם
 אָבִיו וַיֹּאמֶר^v) אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִנִי בָנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ
 8 וְהָעֵצִים וְאִיָּה הִשָּׁה לְעֹלָה: וַיֹּאמֶר אֲבָרָהָם אֱלֹהִים יִרְאֵה־
 9 לּוֹ הַשָּׁה^w) לְעֹלָה בָנִי וַיִּלְכְּוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: וַיָּבֹאוּ אֶל־הַמָּקוֹם
 אֲשֶׁר אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים וַיִּבֶן שָׁם אֲבָרָהָם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
 וַיַּעֲרֹךְ אֶת־הָעֵצִים^x) וַיַּעֲקֹל אֶת־יִצְחָק בָּנוֹ וַיֵּשֶׁם אוֹתוֹ עַל־
 י הַמִּזְבֵּחַ מִמָּעַל לָעֵצִים: וַיִּשְׁלַח אֲבָרָהָם אֶת־רִידּוֹ וַיִּקַּח אֶת־
 11 הַמֵּאֲכָלֹת לִשְׂחֹט אֶת־בָּנוֹ: וַיִּקְרָא אֵלָיו מִלֵּאֶף יְהוָה מִן־
 12 הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר^y) אֲבָרָהָם אֲבָרָהָם וַיֹּאמֶר הֲנִנִי: וַיֹּאמֶר
 אֶל־תְּשַׁלַּח יָדְךָ אֶל־הַנֶּגֶר^z) וְאֶל־תַּעֲשֵׂ^a) לּוֹ מִאִימָה כִּי עָתָה
 יִדְעָתִי כִּי־יִרְאֵה אֱלֹהִים אֹתָהּ וְלֹא חֲשַׁבְתָּ אֶת־בְּנֶךָ אֶת־יַחֲדָדָךְ
 13 מִמֶּנִּי: וַיֵּשֶׁא אֲבָרָהָם אֶת־עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה־אֵיל אַחֵר^b) יֶאֱחֹזִי^c)
 בִּסְבָךְ בְּקֶרְנוֹ וְגִלְדֵּי אֲבָרָהָם וַיִּקַּח אֶת־הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה^d)
 14 תַּחַת בָּנוֹ^e): וַיִּקְרָא אֲבָרָהָם שֵׁם־הַמָּקוֹם^f) הַהוּא יְהוָה וַיִּרְאֵה
 טו אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּקֶר יְהוָה יִרְאֵה: וַיִּקְרָא מִלֵּאֶף יְהוָה אֶל־
 16 אֲבָרָהָם שְׁנִית מִן־חֲשָׁמִים: וַיֹּאמֶר כִּי נִשְׁבַּעְתִּי נָא־יְהוָה
 כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חֲשַׁבְתָּ אֶת־בְּנֶךָ
 17 אֶת־יַחֲדָדָךְ: (כִּי־כִתְּבָה^g) אֲבָרָכָה וְהִרְבָּה אֲרִבָּה אֶת־זֶרְעֲךָ כְּבֹרְכִי
 הַשָּׁמַיִם וְכַחֲזֹל אֲשֶׁר עַל־שִׁפְתַּי הַיּוֹם וַיִּבְרַשׁ^h) וַרְעָךָ אֶת שְׁעַר

u) Sam. וַיִּשְׁתַּחֲוֶה וַיִּשְׁוֹכָה. v) Omitted in LXX. w) Sam. שָׁה. x) Sam.
 על־הַנֶּגֶר. y) Cd. 1. and LXX. Ms. A. add אֵלָיו. z) Sam. הִנֵּה. a) Sam. תַּעֲשֵׂה. b) Vid. n. bb) Cdd. mult. נֶאֱחָז. c) Sam. עָלָה. d) Cd.
 1. LXX. add יִצְחָק. e) Sam. שֵׁם הַמָּקוֹם. f) Sam. Syr. LXX.
 Vulg. add מִמֶּנִּי. g) Sam. בִּרְכָה. h) Sam. וַיִּבְרַשׁ.

והיבחר^א) אברהם את-אבימלך על-אדות בָּאֵר הַמֵּיִם אֲשֶׁר גָּזְלוּ כֹה
 עֲבְרֵי אֲבִימֶלֶךְ: וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ לֹא יִרְעֵתִי מִי^ב) עֲשֵׂה^ג) אֶת-
 הַדָּבָר הַזֶּה וְגַם-אַתָּה לֹא-הִנֵּדְתָּ לִי וְגַם אֲנֹכִי לֹא שָׁמַעְתִּי
 בְּלִיתִי הַיּוֹם: וַיִּקַּח אֲבִרְהָם צֹאן וּבָקָר וַיִּתֵּן לְאֲבִימֶלֶךְ 27
 וַיִּדְרֹתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית: וַיָּצַב אֲבִרְהָם אֶת-שֶׁבַע^ד) (בְּבִשַׁת הַצֹּאן^ה)
 לְבִדְהָן: וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל-אֲבִרְהָם^ו) מָה הִנֵּה שֶׁבַע בְּבִשַׁת^ז)
 הָאֵלֹהִים^ח) אֲשֶׁר הִצַּבְתָּ לְבִדְהָנָה^ט): וַיֹּאמֶר^י) בִּי אֶת-שֶׁבַע בְּבִשַׁת^י) תִּקַּח לִי
 מִיָּדִי בַעְכוֹר תִּהְיֶה-לִּי לְעֵלָה בִּי הַפְּרִי אֶת-הַבָּאֵר הַזֶּה: וְהָיָה
 עַל-בֶּן קָרָא לְמָקוֹם הַהוּא בָּאֵר שֶׁבַע בִּי שֵׁם נִשְׁבָּעוּ שְׁנֵיהֶם: 31
 וַיִּבְרְאוּ בְרִית בֵּין אֲבִרְהָם וּבֵין אֲבִימֶלֶךְ וַיִּכְלֹל שְׂרָ-צָבָאוּ 32
 וַיֵּשְׁבוּ אֶל-אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים: וַיָּטַע^א) אִשָּׁל בֵּין אֲבִרְהָם שֶׁבַע וַיִּקְרָא- 33
 שֵׁם בְּשֵׁם יְהוָה אֵל עֹלָם^ב): וַיִּגֹּר אֲבִרְהָם בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים 34
 יָמִים רַבִּים: פ

כב 22

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֵּאֱלָהִם נֶסֶח אֶת-אֲבִרְהָם א
 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲבִרְהָם^א) וַיֹּאמֶר הִנְנִי: וַיֹּאמֶר קַח-נָא אֶת- 2
 בְּנֶךְ אֶת-יְהוֹדָנָה^ב) אֲשֶׁר-אֶהְרֹת אֶת-יִצְחָק וְלֶךְ-לָךְ אֶל-אֶרֶץ
 הַפְּרִיזָה^ג) וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֵלָה^ד) עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר
 אֱלֹהִי: וַיִּשְׁלַח אֲבִרְהָם בְּבָקָר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת-חֲמֹר וַיִּקַּח אֶת- 3
 שְׁנֵי נַעֲרָיו אִתּוֹ וְאֵת יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּבְקַע עֵצִי עֲלָה^ה) וַיִּקַּח וַיִּלְחֶם^ו)
 אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר-לוֹ הָאֱלֹהִים: בַּיּוֹם^ז) הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשֶׂא 4

a) Sam. יוֹכִיחַ. b) Sam. מֵה. c) LXX. add *soi*. d) Sam. omits *אֵת*. e) Sam. כְּבִשּׁוֹת צֹאן. f) Sam. לֹא-אֲבִרְהָם. g) Sam. הַכְּבִשּׁוֹת. h) LXX. add: *τῶν προσβάτων τούτων*. i) Sam. לְבִדְהָן. j) Cd. 1, Sam. LXX. add *אֲבִרְהָם*. k) Sam. הַכְּבִשּׁוֹת. l) Sam. LXX. Vulg. add *אֲבִרְהָם*. m) Sam. הָעוֹלָם. n) Cdd. 2. LXX. Vulg. add *אֲבִרְהָם אֲבִרְהָם*. o) Sam. וַיְהִי בַיּוֹם, and so in vv. 12, 16. p) Sam. הַמּוֹרָא. q) Sam. עֵלָה. r) Sam. הָעֵלָה. s) LXX. add *καὶ ἡλθεν*. t) Cdd. 3. Onk. cd. 1. Saad. בַּיּוֹם.

14 לְנוֹי^d) אָשִׁימְנוּ כִּי וְרַעְיָהּ הָיָה: וַיִּשְׁכְּם אַבְרָהָם וַיִּבְרָךְ וַיִּקְרָא
 לָחֶם וְחֶמֶת מַיִם וַיִּתֵּן אֶל-הָנֶגֶר שָׁם^e) עַל-שִׁכְמָהּ וְאֶת-הַיֶּלֶד^f)
 טו וַיִּשְׁלַחַהּ וַתֵּלֶךְ וַתֵּחַד בְּמִדְבָּר בְּאֵר שָׁבַע: וַיִּבְלֻ הַמַּיִם
 16 מִן-הַחֶמֶת וַתִּשְׁלַךְ אֶת-הַיֶּלֶד פָּתַח אֶחָד הַשִּׁיחִים^g): וַתֵּלֶךְ
 וַתֵּשֶׁב לָהּ מִנְּגַד הַרְחֵק^h) בְּמִטְחָיו קָשָׁת כִּי אָמְרָה אֶל-אַרְאֵה
 17 בְּמֹות הַיֶּלֶדⁱ) וַתֵּשֶׁב מִנְּגַד וַתֵּשֶׂא אֶת-קֶלְהָ^j) וַתִּבְרָךְ^k): וַיִּשְׁמַע
 אֱלֹהִים אֶת-קוֹל הַנַּעֲרָה^l) וַיִּקְרָא מֵאֹד אֱלֹהִים וְאֶל-הָנֶגֶר מִן-
 הַשָּׂמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מִה־לָּךְ^m) הֵנֶּה אֶל-תִּירְאִי כִּי-שָׁמַע אֱלֹהִים
 18 אֶל-קוֹלⁿ) הַנַּעֲרָה בְּאֶשֶׁר הָיָה-שָׁם: קוֹמִי שְׂאִי אֶת-הַנֶּגֶר
 19 וְהַחֲזִיקִי^o) אֶת-יָדְךָ^p) בְּיָדֶי לְנוֹי גְּדוֹל אָשִׁימְנוּ: וַיִּפְקַח אֱלֹהִים
 אֶת-עֵינֶיהָ וַתֵּרָא בְּאֵר מַיִם^q) וַתֵּלֶךְ וַתִּמְלֵא אֶת-הַחֶמֶת מַיִם
 כ וַתִּשָּׁק אֶת-הַנַּעֲרָה: וַיְהִי אֱלֹהִים אֶת-הַנַּעֲרָה וַיַּגְדֵּל וַיֵּשֶׁב
 21 בְּמִדְבָּר וַיְהִי רַבָּה^r) קָשָׁת: וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבָּר פָּאֲרָן וַתִּקְחֶהּ לוֹ אִמּוֹ
 22 אִשָּׁה מֵאֶרֶץ^s) מִצְרָיִם: פ וַיְהִי בַּעַת הַהוּא וַיֹּאמֶר אַבְרָם^t)
 וַיִּפְכֵּל^u) שֵׁר-צָבָאוּ אֶל-אַבְרָהָם לֵאמֹר אֱלֹהִים עִמָּךְ כָּל אֲשֶׁר-
 23 אָתָּה עֹשֶׂה: וְעַתָּה הִשָּׁבְעָה-לִּי^v) בָּאֱלֹהִים הַנֶּה^w) אִם-תִּשְׁקַר
 לִי וּלְגִנְיִי וּלְנַכְדִּי בַּחֲסֹד^x) אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעִם-
 24 הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָרְתָה^y) בָּהּ: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אָנֹכִי אֲשַׁבֵּעַ^z):

d) Sam. LXX. Vulg. add גדול. e) Sam. שים, LXX. καὶ ἐπέθηκεν.
 f) LXX. omit י. g) Sam. השחים. h) Sam. הרחיקה. i) LXX.
 τοῦ παιδίου μου. j) Sam. קולה. k) LXX. ἀναβοήσαν δὲ το
 παιδίον ἐκλαυσεν. l) LXX. add: ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἦν. m) Sam.
 מליך. n) Cdd. Sam. 'אח כ'. o) Sam. וחזקי. p) Cd. 1. Sam. Syr. יריך.
 q) LXX. add ζῶντος. r) Sam. רכי. s) LXX. omit ארץ. t) LXX.
 insert: καὶ Ὁχοζάθ ὁ συμπαγωγὸς αὐτοῦ, so also in v. 32.
 Comp. ch. 26: 26. u) Sam. ופי כל, so v. 32. v) Sam. השבע לי.
 w) Omitted in LXX. Vulg. x) Sam. וכחוסד. y) Sam.
 נח. z) Sam. השבע.

בָּסוֹת עֵינָיו לְכַלִּי" אֲשֶׁר אֶתְקַדֵּשׁ (וְאֶת־בְּלִי) וְנִכְחַת"י: וַיִּתְּסַלֵּל 17
 אֲבָרָהָם אֶל־הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת־אֲבִימֶלֶךְ וְאֶת־
 אִשְׁתּוֹ וְאִמְהָתָיו" וַיֵּלְדוּ: כִּי־עָצָר עָצַר יְהוָה" בְּעַד כָּל־רַחֵם 18
 לְבֵית אֲבִימֶלֶךְ עַל־דְּבַר שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֲבָרָהָם: ׀

כא 21

וַיְהִי כִּכְרֵד אֶת־שָׂרָה כִּאֲשֶׁר אָמַר וַיַּעַשׂ יְהוָה לְשָׂרָה א
 כִּאֲשֶׁר דִּבֶּר: וַתַּחַר וַתֵּלֶד שָׂרָה" לְאֲבָרָהָם בֶּן לִזְקֻנִּי לְמוֹעֵד 2
 אֲשֶׁר־דִּבֶּר" אֹתוֹ אֱלֹהִים: וַיִּקְרָא אֲבָרָהָם אֶת־שֵׁם־בְּנֵו הַנּוֹלֵד 3
 לוֹ אֲשֶׁר־יֵלְדָה־לוֹ שָׂרָה וַיִּצְחָק: וַיִּמַּל אֲבָרָהָם אֶת־יִצְחָק בְּנֹו 4
 בֶּן־שְׁמֹנֶת יָמִים כִּאֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים: וְאֲבָרָהָם בֶּן־מֵאֵזָה 5
 שָׁנָה בְּהוֹלֵד לוֹ אֵת יִצְחָק בְּנֹו: וַתֹּאמֶר שָׂרָה צִחָק עָשָׂה 6
 לִי אֱלֹהִים כָּל־הַשְּׁמַע וַיִּצְחָק־לִי: וַתֹּאמֶר מִי מִלֵּל לְאֲבָרָהָם 7
 הַיִּנְיָקָה" בָּנִים שָׂרָה בְּרִילֶדְתִּי" בֶּן לִזְקֻנִּי: וַיִּגְדֵּל הַיֶּלֶד וַיִּגְמַל 8
 וַיַּעַשׂ אֲבָרָהָם מִשְׁתָּה גָדוֹל בַּיּוֹם הַגָּמֹל אֶת־יִצְחָק": וַתֹּרֶא 9
 שָׂרָה אֶת־בֶּן־הַגֵּר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר־יֵלְדָה לְאֲבָרָהָם מִצְחָק":
 וַתֹּאמֶר לְאֲבָרָהָם גֵּרֶשׁ הָאִמָּה" הִואֹת וְאֶת־בָּנָהּ כִּי לֹא יִירָשׁוּ
 בְּרֵהָאִמָּה הִואֹת עַם־בְּנֵי עַם־יִצְחָק": וַיִּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי 11
 אֲבָרָהָם עַל אִזְדַּת בְּנֹו: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אֲבָרָהָם אַל־יִירַע 12
 בְּעֵינֶיךָ עַל־הַנֶּעַר וְעַל־אִמָּתְךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלָיְךָ שָׂרָה
 שְׁמַע בְּקֹלָהּ" כִּי בִיצְחָק יִקְרָא לָהּ זָרַע: וְגַם אֶת־בְּרֵהָאִמָּה" 13

nn) Sam. LXX. ולכל. o) Sam. אחיך. p) Sam. הכל. q) LXX.
 Vulg. Syr. Saad. נכחת. Cdd. 2. Sam. ונוכחת. r) Sam. ואמתי.
 s) Sam. אלהים. t) Omitted in LXX. Vulg. u) Cdd. 2. LXX.
 v) Sam. הינקה. w) Sam. adds לו. x) Sam. LXX. add
 כאשר ד'. y) LXX. and Vulg. add ומה יצחק בנה, which Vulg. renders
cum filio suo. z) Sam. האמה. a) Cd. 1. LXX. Vulg. Syr.
 Saad. omit עם. b) Sam. בקילה. c) Cd. 1. Sam. LXX. add
 הוואת.

אֶתֹתִי הוּא וְהוּא-גַם-הוּא¹⁾ אָמַרָה אֶתִּי הוּא בְּתֶם-לִבִּי וּבְנִמְנִי²⁾
 6 בְּפִי עָשִׂיתִי זֹאת: וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּתָלָם³⁾ גַּם אֲנִכִּי
 יִלְעָתִיל בִּי בְתֶם-לִבְכֶּךָ עָשִׂיתָ זֹאת וְהִחָשֵׁךְ גַּם-אֲנִכִּי אוֹתָךְ⁴⁾
 7 מִחֲטֹ-לִי⁵⁾ עַל-כֵּן לֹא-נִתְּתִיד לְנָגַע אֵלַיָּה: וְעַתָּה הִשָּׁב
 אֲשֶׁת-הָאִישִׁי⁶⁾ כִּי-נָכִיא הוּא וַיִּתְּשָׁלֵל בְּעֶדְךָ וַחֲיָה וְאִם-אֵינֶךָ
 8 מִשֵּׁיב דָּע כִּי-מוֹת תָּמוּת אַתָּה וְכָל-אֲשֶׁר-לָךְ: וַיִּשְׁבֹּם
 אֲבִימֶלֶךְ בַּפֶּקֶר וַיִּקְרָא לְכָל-עַבְדָּיו וַיְדַבֵּר אֶת-כָּל-הַדְּבָרִים
 9 הָאֵלֶּה בְּאָזְנוֹהֶם וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים⁷⁾ מֶאֶד: וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ
 לְאֶבְרָהָם וַיֹּאמֶר לוֹ מַה-עָשִׂיתָ לָּנוּ⁸⁾ וּמַה-חֲטָאתִי לָךְ כִּי-
 הִבֵּאתָ עָלִי וְעַל-מַמְלַכְתִּי חֲטָאָה גְדֹלָה מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא-
 יַעֲשִׂי⁹⁾ עָשִׂיתָ עִמָּדִי: וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל-אֶבְרָהָם מַה רָאִיתָ
 11 כִּי עָשִׂיתָ אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה: וַיֹּאמֶר אֶבְרָהָם¹⁰⁾ כִּי אֲמָרְתִּי בֶקֶר
 אֵין-יִרְאֶת אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה וַהֲרִגְנִי עַל-דְּבַר אֲשֶׁתִּי:
 12 וְגַם-אֶמְנָה¹¹⁾ אֶחָתִי בַת-אָבִי¹²⁾ הוּא¹³⁾ אֲךָ לֹא בַת-אֲמִי וְתַהֲוִילִי
 13 לְאִשָּׁה: וַיְהִי כִּאֲשֶׁר הִתְעוּ¹⁴⁾ אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי¹⁵⁾ וַיֹּאמֶר
 לָהּ זֶה חֲסִידִךָ אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי¹⁶⁾ עִמָּדִי אֶל-כָּל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נָכִיא¹⁷⁾
 14 לְשָׂמָה אֲמָרִי-לִי אֶתִּי הוּא: וַיִּקַּח אֲבִימֶלֶךְ¹⁸⁾ צֹאן¹⁹⁾ וּבָקָר
 וְעֶבְדִּים וּשְׁפָחוֹת²⁰⁾ וַיִּתֵּן לְאֶבְרָהָם וַיָּשֶׁב לוֹ אֶת שָׂרָה אֲשֶׁתּוֹ:
 15 וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ בְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ שָׁב:
 16 וּלְשָׂרָה אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֵלַי בְּסָף לְאַחִיךָ הִנֵּה הוּא-לָךְ²¹⁾

i) Omitted in Sam. u) Sam. וּבְנִמְנִי. v) Sam. כחלום; Cd.

1. Vulg. omit. w) Sam. אַחַך. x) חסר א' (in חטו). Sam. מחטאה.

y) Sam. אַחַך אשח' ה'. z) Sam. and LXX. כל האנשים. a) Cdd. 2. לי. Syr.

reads מַה עָשִׂיתִי לָךְ. b) Sam. יַעֲשִׂי. c) Sam. inserts יִרְאֵתִי.

d) Cd. 1. אמנם, Sam. האמנם. e) Sam. ויה בא' א'. f) Omitted in

Sam. g) Sam. החעה. h) Sam. inserts מולדתי. i) Sam. חעשין.

j) Sam. in the Lond. Polygl. נבהא, but in the Paris and Blayney

as Heb. k) Sam. and LXX. insert כסף. l) Sam. LXX. וצאן.

m) Sam. ושפחות. n) Omitted in Cdd. 4; Sam. לִךְ.

עָלֵינוּ כְּדָרָךְ כָּל־הָאָרֶץ: לָכֵה נִשְׁקָה אֶת־אֲבֵינוּ יִין וְנִשְׁכְּבָה 32
 עִמּוֹ וְנַחֲיָה מֵאֲבֵינוּ זָרַע: וְתִשְׁקִין^x אֶת־אֲבִיהֶן יִין בְּלִילָה 33
 הָהִיא^y וְתִבָּא הַכְּבִירָה וְתִשְׁכַּב אֶת־אֲבִיהָ^z וְלֹא־יָדַע בִּשְׁכָבָהּ
 וּבְקִימָהּ^a: וַיְהִי מִמַּחֲרַת וַתֹּאמֶר הַכְּבִירָה אֶל־הַצְעִירָה 34
 הֵן־שָׁכַבְתִּי^b אִמָּשׁ אֶת־אֲבִי^c נִשְׁקָנוּ יִין גַּם־תִּלְלִילָה וּבֹאִי
 שִׁכְבִּי עִמּוֹ וְנַחֲיָה מֵאֲבֵינוּ זָרַע: וְתִשְׁקִין^d גַּם בְּלִילָה הַהִיא לֵאמֹר
 אֶת־אֲבִיהֶן יִין וְתִקֶּם הַצְעִירָה וְתִשְׁכַּב עִמּוֹ^e וְלֹא־יָדַע בִּשְׁכָבָהּ
 וּבְקִימָהּ^f: וַתְּהַרְיֶן^g שְׁתֵּי בָנוֹת־לוֹט מֵאֲבִיהֶן: וַתֵּלֶד הַכְּבִירָה 36
 בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ^h מוֹאָב הוּא אֲבִי־מוֹאָב עַד־הַיּוֹם: וַתְּהַרְיֶיהָ 37
 גַּם־הוּא יֵלֶדֶה בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן־עַמִּיⁱ הוּא אֲבִי בְנֵי־
 עַמּוֹן עַד־הַיּוֹם: ׀

כ 20

וַיִּפֹּעַ מִשָּׁם אֲבָרְהָם אֶרְצָה^j הַנִּגְבַּב וַיָּשָׁב בֵּין־קֶדֶשׁ וּבֵין שׁוּר^k א
 וַיָּגֶר בְּגִרְרָה^l: וַיֹּאמֶר אֲבָרְהָם אֶל־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֵהְיִי הוּא^m 2
 וַיִּשְׁלַח אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ גִּרְרָהⁿ וַיִּקַּח אֶת־שָׂרָה: וַיִּבָּא אֱלֹהִים 3
 אֶל־אֲבִימֶלֶךְ בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה מָתַל עֲלֵהָ^o אִשָּׁה־
 לְקַחְתָּ וְהוּא בְּעַלְתָּ^p בָּעַל: וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ 4
 וַיֹּאמֶר אֲרָנִי^q הִנְנִי גַם־צָדִיק^r תִּהְיֶה: הֲלֹא^s הוּא אָמַר־לִי ה

x) Sam. וחשקיהו. y) Sam. ההוא. z) LXX. add: *ἐν τῇ νυκτὶ ἐκαίειν*. a) נקוד על ו'. b) Sam. הנה ש'. c) Cd. 1. LXX. את אבינו. d) Sam. וחשקיהו. e) Cdd. 3. LXX. את אביה. f) Sam. ובקומה. g) Sam. וחורנה. h) Sam. את שמו, so v. 38. i) LXX. insert: *λέγουσα Υἱὸς γένους μου*. j) Sam. ארץ, k) Syr. *يُ*. l) Syr. *يُ*. m) LXX. insert: *ἐφοβήθητι γὰρ εἰπεῖν ὅτι γυνή μου ἐστὶ, μὴ ποτε ἀποκτείνωσιν αὐτὸν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως δι' αὐτήν*. n) Syr. *يُ*. o) Sam. על אורח האשה. p) Sam. בעילה. q) Cdd. 14. Onk. יהוה. r) LXX. *ἔμνος ἀγνοοῦν καὶ δίκαιον*, so Vulg. s) Sam. הלוא.

18 תַּעֲמֹד בְּכַל-הַכֹּפֶר הַהֵרָה הַמֵּלֵט פֶּן-תִּסָּפֶה: וַיֹּאמֶר לוֹט
 19 אֱלֹהִים) אֵל-נָא אֲדֹנָי: הִנֵּה-נָא מִצָּא עֲבָדְךָ חַן בְּעֵינֶיךָ
 וְחִנָּל חֶסֶדְךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי לְהַחְיֹת אֶת-נַפְשִׁי וְאַנְכִי
 כ לֹא אוֹכֵל לְהַמְלֵט הַהֵרָה פֶּן-תִּדְבֹּקֵנִי הָרָעָה וּמָתִי: הִנֵּה-
 נָא הָעִיר הַזֹּאת קִרְבָּה^k) לָנִים שָׁמָּה וְהוּא מִצְעָר אִמְלָמָה^j)
 21 (נָא שָׁמָּה הֵלֹא^m) מִצְעָר הוּא וְתַחֲתִי נַפְשִׁי: וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה
 נִשְׁאֲתִי פָנֶיךָ גַּם לְדַבֵּר הִזֵּה לְבַלְתִּי הִפְכִי אֶת-הָעִיר אֲשֶׁר
 22 דִּבַּרְתָּ: מִהֵל הַמֵּלֵט שָׁמָּה כִּי לֹא אוֹכֵל לַעֲשׂוֹת דָּבָר עַד-
 23 בָּאֵךְ שָׁמָּה עַל-כֵּן קָרָא שֵׁם-הָעִיר צִיֹּעַרⁿ): הַשָּׁמֶשׁ יָצֵא^o) עַל-
 24 הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צִיֹּעָרָה: וַיְהִי הַמָּטִיר עַל-סָרִם וְעַל-עַמֻּרָה
 כה גִּפְרִית וְאִשׁ מֵאֵת יְהוָה מִן-הַשָּׁמַיִם: וַיַּהֲפֹךְ אֶת-הָעָרִים^p)
 הָאֵלֶּל^q) וְאֵת כָּל-הַבְּכָר וְאֵת כָּל-יֹשְׁבֵי הָעָרִים וְצִמְח הָאֲדָמָה:
 26 וַתִּבֶּט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וַתְּהִי נָצִיב^r) מֶלֶח: וַיִּשָּׁכֶם אַבְרָהָם
 27 בְּבֶקֶר אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-עָמַד שָׁם אֶת-פָּנָיו יְהוָה: וַיִּשְׁקֹף
 עַל-פָּנָיו סָרִם וְעַמֻּרָה וְעַל כָּל-פָּנָיו אֶרֶץ^s) הַבְּכָר וַיֵּרָא וַהֲנֵה
 29 עָלָה קִיטֹר^t) הָאָרֶץ בְּקִיטֹר הַבְּדָשָׁן: וַיְהִי בִשְׁחַת^u) אֱלֹהִים
 אֶת-עַרְוֵי הַבְּכָר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת-לוֹט
 מִתּוֹךְ הַתַּעֲבָה בְּהַפְדָּ^v) אֶת-הָעָרִים אֲשֶׁר-יָשָׁב בָּהֶן לוֹט:
 ל וַיַּעַל לוֹט מִצְעָר וַיִּשָּׁב בְּהָר וּשְׁתֵּי בָנָיו עִמּוֹ כִּי יָרָא
 31^w) לְשַׁכַּת בְּצֹעַר וַיִּשָּׁב בְּמַעֲרָה הוּא וּשְׁתֵּי בָנָיו^x): וַתֹּאמֶר
 הַבְּכִירָה אֶל-הַצְעִירָה אָבִינוּ וְקָן וְאִישׁ אֵין בָּאָרֶץ לְבוֹא

j) Sam. אלהים. k) Sam. קרובה. l) Sam. אמלט. m) Sam.
 הלוט. n) Sam. צער, so v. 30. twice. o) Sam. יצאה. p) Cd. 1.
 Onk. cdd. 2. את כל הערים. q) Sam. האלה. r) Sam. נציב.
 s) Cdd. Syr. ועל פני כל ארץ, so Sam. with the exception of reading
 הארץ. LXX. omit ארץ, but the Alex. ms. expresses it. t) Sam.
 reads קיטור twice in this verse. u) Sam. בהשחית. v) Sam.
 העמורה. w) Sam. adds עמו. .

הַפֶּתַח^א) (וְהִדְלַת סָגַר^י) אָחֵרָיו: וַיֹּאמֶר אֶל-נָא אַחִי תַרְעִי^ט): 7
 הִנֵּה-נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ אִישׁ אוֹצִיָּאה-נָא^ח) 8
 אֲתֵהֶן אֵלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן בְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם רַק לְאֲנָשִׁים הָאֵלִים^ט)
 אֶל-תַּעֲשׂוּ דָבָר כִּי-עַל-בֶּן כָּאוּ בָצַל קָרְתִּי^י): וַיֹּאמְרוּ וְגִשׁ^ט) 9
 הָלָאָה וַיֹּאמְרוּ הָאֶחָד^י) בְּאֶל-גּוֹר^ט) (וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט) עָתָה נִרְעִי^ט)
 לָךְ מֵהֶם וַיִּפְצְרוּ בְּאִישׁ בְּלוֹט מֵאֵר וַיִּגְשׁוּ לְשֹׁכֵר הַדִּלְתָּ:
 וַיִּשְׁלְחוּ הָאֲנָשִׁים^ט) אֶת-יָדָם וַיָּבִיאוּ אֶת-לוֹט אֲלֵיהֶם הַבְּיָתָה י
 וְאֶת-תְּדִלְתָּ סָגְרוּ: וְאֶת-הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-פָּתַח הַבֵּית הִבּוּ 11
 בַּסָּגְרוֹתִים מִקָּטָן וְעַד-גָּדוֹל וַיֵּלְאוּ לְמִצָּא הַפֶּתַח: וַיֹּאמְרוּ 12
 הָאֲנָשִׁים^ט) אֶל-לוֹט עַד^ט) מִי-לָךְ פֶּה הָתָן וּבְנִיךָ^ט) וּבְנִיךָ וְכָל
 אֲשֶׁר-לָךְ בְּעִיר הוֹצֵא^ט) מִן-הַמָּקוֹם^ט): כִּי-מִשְׁחִיתִים^ט) אֲנַחְנִי אֶת- 13
 הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי-נִדְלָה צִעֲקָתָם אֶת-פָּנֵי יְהוָה וַיִּשְׁלַחְנִי
 יְהוָה לְשַׁחֲתָהּ^ט): וַיֵּצֵא לוֹט וַיְדַבֵּר אֶל-תַּחֲנִינוֹ לִקְחִי בְנֹתָיו 14
 וַיֹּאמֶר קוּמוּ צִאוּ^ט) מִן-הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי-מִשְׁחִית יְהוָה אֶת-
 הָעִיר וַיְהִי כַּמִּצָּחַק בְּעֵינֵי תַחֲנִינוֹ: וַיָּבֹאוּ הַשָּׂחַר עָלָה וַיֵּאֲצִיטוּ
 הַפְּלָאָקִים בְּלוֹט לֵאמֹר קוּם קַח אֶת-אִשְׁתְּךָ וְאֶת-שְׁתֵּי
 בְנֹתֶיךָ הַנִּמְצָאֹת^ט) פֶּן-תִּסָּפֶה בְּעֵינֵי הָעִיר: וַיִּתְּמַהֲמַהּ וַיִּזְחֹקוּ 16
 הָאֲנָשִׁים^ט) בִּידָם וּבִיד-אִשְׁתּוֹ וּבִיד שְׁתֵּי בְנֹתָיו בְּחִמְלַת יְהוָה
 עָלֵיו וַיִּצְאֻהֶם^ט) וַיַּנְחֵהוּ מִחוּץ לָעִיר: וַיְהִי כְהוֹצִיאֵם^ט) אֹתָם 17
 הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶט עַל-נַפְשָׁךְ^ט) אֶל-תְּכַיֵּט אַחֲרֶיךָ וְאֶל-

k) Sam. הפתח. l) Sam. סגרו. m) Sam. תרעו. n) Sam.
 אוצא. o) Sam. האלה. p) Sam. קורתי. q) Sam. נשה. r) Sam.
 אחר. s) Sam. לגר. t) Sam. גם שפט. u) Sam. נריע. v) Sam.
 האנשים. w) Sam. המלאכים. x) Sam. עוד. y) Cdd. Sam. Onk.
 cd. 1. כניך. z) Sam. הוציא. a) Sam. adds. הזה. b) Sam. משחיתים.
 c) Sam. להשחיתה. d) Sam. רגושה. e) Sam. הנמצאות. f) Sam.
 ג) Sam. ויציא. LXX. omit the remainder of
 the verse. h) Cdd. 3. בהוציאם. i) Sam. אל נ' according to the Lon-
 don and Paris Polyglotts, but על נ' according to Blayney.

הצדיקם חַמְשָׁה הַחֲשִׁית בְּחַמְשָׁה אֶחָד-כָּל-הָעִיר וַיֹּאמֶר
 20 לֹא אֲשַׁחֵת אִם-אֶמְצָא שָׁם אֲרֻבָּעִים וַחֲמִשָּׁה: וַיִּסָּף עוֹד
 לְדַבֵּר אֵלָיו (וַיֹּאמֶר^w) אוֹלִי וּמִצְאִין שָׁם אֲרֻבָּעִים וַיֹּאמֶר
 ל לֹא אֶעֱשֶׂה^x בְּעֶבֶר הָאֲרֻבָּעִים: וַיֹּאמֶר אֶל-נָא יֵחַר לִאֲדֹנִי
 וְאֲדַבְּרָה אוֹלִי וּמִצְאִין שָׁם שְׁלֹשִׁים וַיֹּאמֶר לֹא אֶעֱשֶׂה^y אִם-
 31 אֶמְצָא שָׁם שְׁלֹשִׁים: וַיֹּאמֶר הִנֵּה-נָא הוֹאֲלֹתִי לְדַבֵּר אֶל-
 אֲדֹנִי אוֹלִי וּמִצְאִין שָׁם עֶשְׂרִים וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחֵת בְּעֶבֶר
 32 הָעֶשְׂרִים: וַיֹּאמֶר אֶל-נָא יֵחַר לִאֲדֹנִי וְאֲדַבְּרָה אֶדְ-הַפֶּעַם
 אוֹלִי וּמִצְאִין שָׁם עֶשְׂרֶה וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחֵת בְּעֶבֶר הָעֶשְׂרֶה:
 33 וַיֵּלֶךְ יְהוָה בְּאֵשׁ כְּלָה לְדַבֵּר אֶל-אֲבֹרָהִם וְאֲבֹרָהִם שָׁב
 לְמִקְמוֹ^z):

יט 19

א וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמְּלָאכִים כְּדָמָה בְּעָרֶב וְלוֹט יָשָׁב בְּשַׁעַר-סְדֹם
 2 וַיֵּרָא-לוֹט וַיִּקָּם לִקְרָאתָם (וַיִּשְׁתַּחֲוִי^a) אִפְסִים אֲרֻצָּה: וַיֹּאמֶר^b)
 הִנֵּה נָא-אֲדֹנִי^c) סוּרוּ נָא אֶל-בֵּית עֲבָדְכֶם וְלִינוּ וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם
 וְהִשְׁבַּמְתֶּם וְהִלַּכְתֶּם לְדֶרֶכְכֶם וַיֹּאמְרוּ לֹא^d) כִּי בְּרוּחִי^e) נָלִין:
 3 וַיִּפְצַר-בָּם^f) מְאֹד^g) וַיִּסְרוּ אֵלָיו וַיָּבֹאוּ אֶל-בֵּיתוֹ וַיַּעַשׂ לָהֶם
 4 מִשְׁתֶּה וּמִצּוֹת אָפָה וַיֹּאבְלוּ: סָרָם וַיִּשְׁכְּבוּ וְאֲנָשֵׁי הָעִיר
 אֲנָשֵׁי סְדֹם נָסְבוּ עַל-הַבַּיִת מִנָּעַר וְעַד-זָקֵן כָּל-הָעָם^h) מִקְצָה:
 ה וַיִּקְרָאוּ אֶל-לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹⁱ) אֵיךְ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-בָּאוּ אֵלֶיךָ
 6 הַלַּיְלָה הוֹצִיָאם אֵלֵינוּ וְנִרְעֶה^j) אִתָּם: וַיֹּצֵא אֲלֵהֶם^k) לוֹט

w) Cd. 1. supplies לו, Sam. אליו. x) Sam. אשחית, so LXX.
 Syr. Vulg. y) Sam. LXX. Syr. אשחית. z) Sam. למקומו, שוב
 לי' רגשו. a) Sam. וישתחוו. b) Sam. היאמר. c) חול. Cdd. יהוה. d) ויפצרו רגליכם
 e) Sam. ברחב. f) Omitted in LXX. g) Cdd. Syr. Onk. ed. 1.
 וכל ה' h) Cd. 1. Sam. אליו. i) Sam. ונרע. j) Sam. אליהם.

וַיֹּאמְרוּ לֹא^d) כִּי צָחֻקָּהּ^e): וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים^f) וַיִּשְׁקְצוּ עַל-פָּנָי 16
 סָדָם^g) וַאֲבָרָהָם הִלֵּךְ עִמָּם לְשִׁלָּחַם: וַיְהִיָּה אָמַר הַמִּכְסָּה 17
 אֲנִי מֵאֲבָרָהָם^h) אֲשֶׁרⁱ) אֲנִי עֹשֶׂה: וַאֲבָרָהָם הָיָה יְהִיָּה לְגֹוי 18
 גִּדּוּל וְעֶצִים וְנִבְרָכוּ-בּו כָּל גּוֹיִי^j) הָאָרֶץ: כִּי יִדְעֻתוּ^k) לְמַעַן 19
 אֲשֶׁר יֵצְאוּ^l) אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בֵּיתוֹ אֶתְרֵיו וַיִּשְׁמְרוּ דֶּרֶךְ יְהוָה 20
 לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיא יְהוָה עַל-אֲבָרָהָם^m) אֶתⁿ)
 אֲשֶׁר-דִּבֶּר עֲלֵיו: וַיֹּאמֶר יְהוָה וְעַקְתָּ^o) סָדָם וְעַמָּה כִּי-רָבָה כ 21
 וַחֲטֹאתָם כִּי כָבְדָה מְאֹד: אֲרִידָה-נָא וְאֶרְאֶה הַבָּצְעָקָתָהּ 22
 הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ וּפְלָה וְאִם-לֹא אֶעֱשֶׂה: וַיִּפְּנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים 23
 וַיֵּלְכוּ סָדָם וַאֲבָרָהָם עִירָנו עֹמֵד לִפְנֵי יְהוָה: וַיִּגַּשׁ אֲבָרָהָם 24
 וַיֹּאמֶר הֵאָף תִּסְפָּה צָדִיק עִם-רָשָׁע^p): אֵילִי יֵשׁ חֲמִשִּׁים צְדִיקִים^q)
 בְּתוֹךְ הָעִיר הָאֵף תִּסְפָּה וְלֹא-תִשָּׂא לַפְּקִים^r) לְמַעַן חֲמִשִּׁים 25
 הַצְדִּיקִים אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ: חֲלִלָה^s) לָךְ מַעֲשֶׂה! וּפָדֶךְ חַוָּה כֹּה 26
 לְהַמִּית צָדִיק עִם-רָשָׁע וְהָיָה בַצְדִּיק כַּרְשֵׁעַ חֲלִלָה לָךְ 27
 הַשֹּׁפֵט כָּל-הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט: וַיֹּאמֶר יְהוָה אִם- 28
 אֲמָצָא בְּסָדָם חֲמִשִּׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר וְנִשְׁאָתִי^t) לְכָל- 29
 הַמָּקוֹם בְּעִבְרָתָם: וַיַּעַן אֲבָרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה-נָא הוּא אֱלֹהֵי 30
 לְדָבָר אֶל-אֲדָנִי^u) וְאֲנִי עֹמֵד וְאֶפְרָ: אֵילִי יִחְסְרוּן חֲמִשִּׁים 31

d) Sam. לה. LXX. αὐτῇ οὐχί; perhaps the original reading was לא לה. e) Sam. צחקה. f) Sam. האנשים. g) LXX. add καὶ Γομύράς. h) LXX. add τοῦ παιδὸς μου; Targ. Jerus. רַחֲמֵי, and similarly Syr. مَحَنَ كَصَبِ أَبْنَائِهِ. i) Sam. אשר. j) Sam. גוי. k) Sam. ידעתי. l) Sam. adds אברהם. m) Sam. אברהם; so Lond. Polygl. and cdd. 6, the Paris Polygl. agrees with Heb. n) LXX. and Vulg. את כל. o) Sam. עקת. p) LXX. add: καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής. q) Sam. צדיקים script. plena, twice in this verse, and also in vv. 24, 28. r) LXX. πάντα τὸν τόπον. s) Sam. חלילה twice in the verse. t) Sam. מעשות. u) LXX. insert ὁλην τὴν πόλιν καὶ. v) Cdd. Onk. יהוה. Cdd. 3. ארני.

יח 18

א וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה (פֶּאֱלֵנִיⁿ) מִמָּרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח-הָאֵהָל
 2 בְּחֹם הַיּוֹם: וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אָנָשִׁים נֹצְצִים
 עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל (וַיִּשְׁתָּחוּ^o) אַרְצָה:
 3 וַיֹּאמֶר אֲדָנִי אִם-נָא מְצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ^p אֵל-נָא תַעֲבֹר^q מֵעַל
 4 עֲבֹדְךָ^r: יִקְחֵנָא מַעֲט-מִים^s וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֵנוּ^t תַּחַת
 ה הָעֵץ: וְאִקְחָהּ^u פַּת-לֶחֶם^v וְסַעְדוּ לְבַכֶּם^w (אֲחָר^x) תַּעֲבֹרוּ כִּי-
 עַל-כֵּן עֲבַרְתֶּם עַל-עֲבֹדְכֶם וַיֹּאמְרוּ כֵּן תַּעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ:
 6 וַיִּמָּהֲר אַבְרָהָם הָאֵהָלָה אֶל-שָׂרָה וַיֹּאמֶר מְהֵרָא שְׁלֹשׁ סְאִים
 7 קָמַח סֵלֶת לֹאֲשִׁי וְעָשִׂי עֲגוֹת: וְאֶל-הַבָּקָר רֵץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח
 בֶּן-בָּקָר בֶּדֶ וטוֹב וַיִּתֵּן אֶל-הַנֶּזֶר וַיִּמָּהֲר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ^y:
 8 וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחֵלֶב וּבֶן-הַבָּקָר^z אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהם
 9 וְהוּא-עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו^a אֵיזָה
 י שָׂרָה אִשְׁתְּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה כְּאֵהָל: וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ
 כָּעַת חַיָּה וְהִנֵּה-כֵּן לְשָׂרָה אִשְׁתְּךָ וְשָׂרָה שִׂמְעַת פֶּתַח הָאֵהָל
 11 (וְהוּא^b) אֲחֵרָיו: וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה וְקִנְיָם בָּאִים בַּיָּמִים הַהֵלֶּךְ
 12 לַהֲנוֹת לְשָׂרָה אֶרֶח בָּנָשִׁים: וַתִּצְחַק שָׂרָה בִּקְרִיבָה לֵאמֹר
 13 אֲחֵרִי בִלְתִּי הָיְתָה-לִּי עַדְנָה וְאֲדָנִי זָקֵן: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-
 אַבְרָהָם לֵמָּה זֶה צִחַקְךָ^c שָׂרָה לֵאמֹר הֵאָף אֲמַנָּם אֵלַי וְאֲנִי
 14 זָקֵנָתִי: הִיפְלֵא מִיְהוָה דְּבַר לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעַת חַיָּה
 טו וּלְשָׂרָה כֵּן: וַתִּבְהַשׁ שָׂרָה ו לֵאמֹר לֹא צִחַקְתִּי כִּי ו יִרְאָה

n) Sam. באלוני. o) Sam. וישחחוי. p) Sam. בעיניכם. q) Sam.
 ר) Sam. עבדכם. s) LXX. omit מעט. t) Sam. והשעינו. u) Sam.
 v) LXX. omit פת. w) Sam. לכבכם. x) Cdd. Sam. LXX.
 y) Sam. לעשותו. z) Sam. ואת כן הב'. a) Sam. וואחר. b)
 c) LXX. add εὐ εαυτης.

מַעֲמִיָּה אֶת-בְּרִיתִי הַפֶּר: ׀ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-אַבְרָהָם טו
 שָׂרִי אֲשַׁתְּךָ לֹא-תִקְרָא אֶת-שְׁמָהּ שָׂרִי כִי שָׂרָה שְׁמָהּ:
 וּבִרְכָתִי אֶתֶּה וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לָּךְ בֶּן וּבִרְכָתֶיָּהּ^w) וְהִיְתָה 16
 לְגוֹיִם מְלֻכִּי^x). עַמִּים מִמֶּנָּה יִהְיוּ: וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל-פָּנָיו 17
 וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר בְּלִבִּי הִלֵּכֵן מֵאָה - שָׁנָה^y) וַיֵּלֶד^z) וְאִם-שָׂרָה
 הִבֵּת-תִּשְׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-הָאֱלֹהִים לֵאמֹר 18
 יִשְׁמְעָאֵל יִחְיֶה לְפָנֶיךָ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים^a) אֲבָל^b) שָׂרָה אֲשַׁתְּךָ 19
 יֵלֶדֶת לָּךְ בֶּן וְקִרְאתָ אֶת-שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמַתִּי אֶת-בְּרִיתִי
 אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם^d) לְוָרְעוֹ^e) אַחֲרָיו: וְלִישְׁמְעָאֵל שְׁמַעְתִּיךָ^f) כ
 הֵנָּה^g) וּבִרְכָתִי אִתּוֹ וְהִפְרִיתִי אִתּוֹ וְהִרְבִּיתִי אִתּוֹ בְּמֵאֵד מְאֹד
 שָׁנִים-עֶשְׂרִי נְשִׂאִם^h) יוֹלִיד וְנִהְיִי לְגוֹי גָּדוֹל: וְאֶת-בְּרִיתִי 21
 אֲקִים אֶת-יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לָּךְ וְשָׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה בְּשָׁנָה
 הָאַחֲרִיתⁱ): וַיִּבֹּל לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם: 22
 וַיָּקָח אַבְרָהָם אֶת-יִשְׁמְעָאֵל בְּנוֹ וְאֶת כָּל-יְלִידֵי בֵיתוֹ וְאֵת 23
 כָּל-מִקְנֵת בֵּסָפוֹ כָּל-נֹכַר בְּאֲנָשֵׁי בֵית אַבְרָהָם וַיָּמַל אֶת-בָּשָׂר
 עָרְלָתָם בַּעֲצֹם הַיּוֹם הַזֶּה כָּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים: וְאַבְרָהָם 24
 בֶּן-תִּשְׁעִים וְחָשַׁע שָׁנָה^j) בְּהַפְלֹו בָשָׂר^k) עָרְלָתוֹ: וַיִּשְׁמְעָאֵל כֹּה
 בְּנוֹ בֶּן-שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּהַמְלֹו^l) אֶת בָּשָׂר עָרְלָתוֹ: בַּעֲצֹם 26
 הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל^m) אַבְרָהָם וַיִּשְׁמְעָאֵל בְּנוֹ: וְכָל-אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ 27
 יָלִיד בֵּית וּמִקְנֵת-בֵּסָף מֵאֵת בֶּן-נֹכַר נִמְלֹו אִתּוֹⁿ): פ

ומלכי. w) Sam. וברכתיו. x) Cdd. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. וילכי. y) Sam. מֵאֵת שָׁנָה. z) Sam. אוליד. a) Sam. לוי. b) Cdd. LXX. Syr. Vulg. add אברהם אל. c) Sam. adds הנה. d) LXX. insert: *εἶναι αὐτῷ θεός*. e) Cdd. mult. Sam. LXX. Vulg. ולורעי. f) Cd. 1. LXX. Onk. cd. 1. Saad. וזהנה. g) Sam. נשיאים. h) Sam. ואחרית. i) Cd. 1. Sam. שנים. j) Sam. כשר את. k) Sam. כהמולו. l) Sam. כהמולו. m) Sam. נמלו. n) LXX. omit אתו. נמלו.

17 ין

א ויהי אברם בן-תשעים שנה^א) ותשע שנים ויגד יהוה אל-
 אברם ויאמר אליו אני-אל שדי¹) הנהלך לפני והיה²) תמים:
 2 ואתנה בריתי ביני ובינך וארבה אותך³) במאד מאד: ויפל
 3 אברם על-פניו וידבר אתו אלהים לאמר: אני הנה בריתי
 4 אתך והיית לאב המון גוים: ולא יקרא עוד את-שמי⁴)
 אברם והיה שמי אברהם כי אב-המון גוים נתתיו:
 6 והפריתי⁵) אותך במאד מאד ונתתיו לגוים ומלכים משה⁶)
 7 יצאו: והקמתי את-בריתי ביני⁷) ובינך ובין זרעך אחריך
 לדרתם לברית עולם להנחות לך לאלהים ולזרעך אחריך:
 8 ונתתי לך ולזרעך אחריך את ארץ מגיד את כל-ארץ
 9 כנען לאחוזת עולם והייתי להם לאלהים: ויאמר אלהים
 אל-אברהם ואתה את-בריתי תשמר אתה וזרעך אחריך
 י לדרתם: זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם⁸) ובין זרעך
 11 אחריך המול לכם כל-זכר: ונמלתם את בשר ערלתכם
 12 והיה⁹) לזאת ברית ביני וביניכם: ובן-שמנת ימים וימול
 לכם כל-זכר לדרתכם ילד בית ומקנת-בסל מכל בן-נכר
 13 אשר לא מורע הוא: המול וימול ילד¹⁰) בניתך ומקנת
 14 בספל והייתה בריתי בבשרכם לברית עולם: וערל וזכר
 אשר לא-ימול את-בשר ערלתו¹¹) ונכרתה הנפש ההוא

k) Omitted in Sam. l) LXX. appear to have omitted שדי. Vid. n. m) Sam. ודוי. n) Sam. אחך. o) Cdd. 12. Sam. Tal. Bab. omit את. p) Sam. והפריתי. q) Cd. 1. מדלצך, and so Syr. ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

מִקֵּץ עֶשְׂרֵי שָׁנִים לְשֵׁכֶת אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַתֵּלֶךְ אִתָּהּ
 לְאַבְרָם אִישָׁהּ לוֹ לְאִשָּׁה: וַיָּבֹא אֶל-הֶגְר וַתַּהַר וַתֵּלֶךְ כִּי 4
 הָרְחָה וַתִּקַּל גְּבֻרָתָהּ בְּעֵינֶיהָ: וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל-אַבְרָם ה 5
 חֲמִסִּי עָלַי אֲנֹכִי נָתַתִּי שְׂפָחַתִּי בְּחִיקָךְ וַתֵּלֶךְ כִּי הָרְחָה 6
 וַאֲקַל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ^o): וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל- 7
 שָׂרִי^p) הִנֵּה שְׂפָחַתְךָ^q) בְּגֶדְךָ^r) עֲשִׂי-לָהּ^s) (הַטּוֹב^t) בְּעֵינֶיךָ וַתַּעֲנֶה 8
 שָׂרִי וַתִּבְרַח מִפָּנֶיהָ: וַיִּמְצָאָהּ מִלֶּאךָ יְהוָה עַל-עֵין הַמַּיִם 9
 בַּמִּדְבָּר עַל-הָעֵין בְּדֶרֶךְ שׁוּר: וַיֹּאמֶר^u) הֲגֵר שְׂפָחַת שָׂרִי אִי- 10
 מִוָּה בָּאָה^v) וַאֲנִי חֲלָכִי וַתֹּאמֶר מִפָּנֶי שָׂרִי גְבֻרָתִי אֲנֹכִי 11
 בְּרַחַת: וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאךָ יְהוָה שׁוּבִי אֶל-גְּבֻרָתְךָ וְהִתְעַנִּי^w) 12
 תַּחַת יְדֵיהָ^x): וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאךָ יְהוָה הֲרִבָּה אֲרִבָּה אֶת-זִרְעֶךָ^y) 13
 וְלֹא יִסְפָּר מִרְבִּי: וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאךָ יְהוָה הִנֵּנִי^z) הָרָה וְיִלְדֶּה 14
 בֶּן וקִרְאתָ שְׁמוֹ^a) וְשִׁמְעָאֵל כִּי-שָׁמַע יְהוָה^b) אֶל-עֲנֻנָּהּ^c): 15
 וְהוּא יְהִי^d) פָּרָא^e) אֲדָם יָדוּ כָּפַל וַיֵּרָ בָּל בּוֹ וְעַל-פָּנָי כָּל- 16
 אֲחָיו וַיִּשְׁבֶּן: וַתִּקְרָא שֵׁם-יְהוָה הַדֹּבֵר אֱלֹהֶיהָ אִתָּהּ אֵל רָאִי^f) 17
 כִּי אָמְרָה בְּהִנֵּה הָלַם רְאִיתִי אֶתְרִי רָאִי: עַל-כֵּן קָרָא^g) לְבָאָר 18
 בָּאָר לְחִי רָאִי הִנֵּה בֵּין קָדָשׁ וּבֵין בְּרָד: וַתֵּלֶךְ הֶגְר לְאַבְרָם 19
 בֶּן ויקִרָא אַבְרָם שֵׁם-בְּנֵי^h) אֲשֶׁר-יִלְדָהּⁱ) הֶגְר וְשִׁמְעָאֵל: וַאֲבָרָם 20
 בֶּן-שְׁמֹנִים שָׁנָה וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּלֶדֶת-הֶגְר אֶת-יִשְׁמְעָאֵל^j)
 לְאַבְרָם:

ם

o) Cdd. Sam. ובינך. p) Cd. 1. Syr. add נקוד על י' בהרא. q) Sam. שפחתך. r) Cd. 1. Sam. cdd. 9. LXX. Syr. שפחתך. s) Cd. 1. עשי לך. t) Cdd. 2. כטוב. u) LXX. insert: *αὐτῇ ὁ ἄγγελος Κυρίου*. v) Sam. אוי. w) Sam. באתי. x) Sam. הניד. y) Sam. גבורתך והתעננה. z) Sam. ורעך. a) Sam. הניד. b) Sam. שמו. c) Cd. 1. מלהים. d) Sam. עניך. e) Sam. אח שמו. f) Sam. reads ראה twice in this verse. On the accentuation of ראי, here and in v. 14, vid. n. g) Sam. קראה. h) Sam. ית יש'. i) Cdd. 2. LXX. Syr. ילדה לו. j) Sam. ית יש' בנ.

9 וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַח־הָ (z) לִי עֵגְלָה מְשֻׁלָּשֶׁת וְעֹז מְשֻׁלָּשֶׁת וְאֵיל
 י מְשֻׁלָּשׁ וְתָר וְגֹזֶל: וַיִּקַּח-לוֹ אֶת-כָּל-אֵלֶּה וַיִּבְתֵּר אֹתָם
 בְּחֹדֶף^a) וַיִּתֵּן אִישׁ-בִּתְרוֹ^b) לְקַרְאֵת רֵעֵהוּ וְאֶת-הַצֹּפֵר^c) לֹא בָתָר:
 11 וַיֵּרֶד הָעֵיט עַל-הַפְּגָרִים^d) וַיֵּשֶׁב-אִתָּם אֲבָרָם: וַיְהִי הַשֹּׁמֵשׁ
 12 לָבוֹא וְהַרְדֵּמָה נָפְלָה עַל-אֲבָרָם וְהָיָה אִימָה חֲשֵׁכָה גְדֹלָה
 13 נָפְלָת עָלָיו: וַיֹּאמֶר לְאֲבָרָם יָדַע^e) תִּדְעַ כִּי-גֵר וַיְהִי וְרַעַף
 14 בָּאָרֶץ לֹא לָהֶם וְעֵבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם^f) אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: וְגַם
 אֶת-הַנָּגִיד אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ^g) הֵן אֲנִי וְאֶחָד־רִבְכָּן יֵצְאוּ בְּרִכְשָׁ^h) גְּדֹלָה:
 טו וְאִתָּה תָּבוֹא אֶל-אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקְבְּרָⁱ) בְּשִׁיבָה טוֹבָה:
 16 וְדֹר רַבִּיעִי יָשׁוּבִי^j) הִנֵּה כִּי לֹא-שָׁלָם עָנָן הָאֲמָרִי עַד-הִנֵּה:
 17 וַיְהִי הַשֹּׁמֵשׁ בָּאָה וְעָלְטָה הָיָה וְהָיָה חֲמֹר עֶשֶׂן וּלְפִיד אֵשׁ
 18 אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגִּזְרִים הָאֵלֶּה: בְּיוֹם הַהוּא בָרַת יְהוָה אֶת-
 אֲבָרָם בְּרִית לֵאמֹר לִירַעַף נִתְּתִי אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר
 19 מִצְרַיִם עַד-הַנָּהָר הַגָּדֹל^k) נְהַר-פָּרָת: אֶת-הַקִּינִי וְאֶת-הַקִּנְיִי
 כ וְאֶת הַקְּדֻמִּי^l): וְאֶת-הַחִתִּי וְאֶת-הַפְּרֹזִי וְאֶת-הַרְפָּאִים:
 21 וְאֶת-הָאֲמָרִי וְאֶת-הַבְּנֵעִי וְאֶת-הַגִּזְגִּשִׁי^m) וְאֶת-הַיְבוּסִי: ס

י" 16

א וַיֵּשְׁרִי אִשְׁת׃ אֲבָרָם לֹא יָלְדָה לוֹ וְלֵה שִׁפְחָה מִצְרִית וַיִּשְׁמָהּ
 2 הַגֵּר: וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל-אֲבָרָם הִנֵּה-נָאⁿ) עֲצָרְנִי יְהוָה מִלָּדָת
 בֶּא-נָא אֶל-שִׁפְחָתִי אוּלַּי אֲבֵנָה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אֲבָרָם לְקוֹל
 3 שָׂרִי: וַתִּלְקַח שָׂרִי אִשְׁת׃ אֲבָרָם אֶת-הַגֵּר הַמִּצְרִית שִׁפְחָתָהּ

z) Sam. קח. a) Sam. בחור. b) Sam. איש את בשרו. c) Sam. הצפרים. d) LXX. insert here: *ἐπὶ τὰ διχοτομήματα αὐτῶν*. e) Sam. יודע. f) LXX. insert: *καὶ ταπεινώσουσιν αὐτόν*. g) Sam. הרביעי ישוב. h) Sam. ברכוש. i) Sam. וחקבר. j) Sam. הרביעי ישוב. k) Sam. הגדול. l) Sam. הקדמוני. m) Sam. and LXX. insert ואח, the latter however before הגרגשי; comp. Ex. 23: 23. Josh. 3: 10, 9: 1. n) LXX. and Vulg omit נא.

קנה שמים וארץ: וברוך אל עליון אשר-מגן צריך בידך¹⁾ כ
 ויחדלו²⁾ מעשר מכל: ויאמר מלך-סדם אל-אברהם תן-לי³⁾ 21
 הנפש והרכש⁴⁾ קח-לך: ויאמר אברהם אל-מלך סדם הרמתי 22
 ידי⁵⁾ אל-יהוה⁶⁾. אל עליון קנה שמים וארץ: אם-מחוט ועד 23
 שרוף-נעלים⁷⁾ ואם-אקח⁸⁾ מכל-אשר-לך ולא חאמר אני
 העשרתי⁹⁾ את-אברהם: בלעדי בק אשר אכלו הנעלים וחלק 24
 האנשים אשר הלכו אתי ענל אשבל וממלא הם יקחו
 חלקם: ם

טו 15

אחר ו הדברים האלה הינה דבר-יהוה אל-אברהם במחזה א
 לאמר אל-תירא אברהם אנכי מגן לך שברך הרבה¹⁾ מאד:
 ויאמר אברהם אדני יהוה מה-תפן-לי ואנכי הולך ערירי²⁾
 ובן-משק ביתי הוא *דמשק* אליעזר: ויאמר אברהם הן לי 3
 לא נחסה זרע והנה בן-ביתי יורש³⁾ אתי: והנה דבר-יהוה 4
 אליו לאמר לא יירשך זה בן-אם אשר יצא ממעיך הוא
 יירשך: ויוצא אתו החוצה ויאמר⁴⁾ הבט-נא השמימה⁵⁾ ה
 וספר הכוכבים אם-תוכל לספר אתם ויאמר לו⁶⁾ כה יהיה
 זרעך: והאמן⁷⁾ ביהוה ויחשבה לו צדקה: ויאמר אליו אני 6
 יהוה אשר הוצאתך מאור כשדים לתת לך את-הארץ
 הזאת לרשתה: ויאמר אדני יהוה במה אדע כי אירשנה: 8

j) Cdd. LXX. Vulg. Syr. Saad. כידיך. k) LXX. insert *Ἀβραμ*.
 l) Sam. חנה לי. m) Sam. והרכוש. n) Sam. אחי ידי. o) Sam.
 אנכי מעשרתי. p) Sam. שרונ' נ'. q) Cdd. Sam. אם אקח. r) Sam.
 s) Sam. ארכה. t) Sam. ערירי. u) Sam. יירש. v) LXX. Syr.
 Vulg. Saad. insert לו. w) Sam. השמים. x) LXX. omit.
 y) LXX. Vulg. supply אברהם.

- 6 קריתים: ואת-החרי בהררם^q) שעיר עד איל פארן^r) אשר על-
 7 המדבר: וישבו ויבאו אל-עין משפט הוא קרש ויכו את-
 כל-שדה העמלקי וגם את-האמרי הישב בחצצן^s) תמר:
 8 ויצא מלך-סדם ומלך עמרה ומלך אדמה ומלך צבונים
 ומלך בלע הוא-צער ויערכו אתם מלחמה בעמק השדים:
 9 את בדרלעמר מלך עילם ותדעל מלך גוים ואמרפל מלך
 שנער ואריוך מלך אלסר ארבעה מלכים את-החמשה:
 ויעמק השדים בארת חמרת^t) ויגסו מלך-סדם ומלך עמרה^u)
 11 ויפלו-שמה^v) והנשארים הרה^w) גסו: ויקחו את-כל-רבלש^x) סדם
 12 ועמרה ואת-כל-אבלם וילכו: ויקחו את-לוט ואת-רכשו^y)
 13 בן-אחי אברם וילכו^z) והוא ישב בסדם: ויבא הפליט ויגד^a)
 לאברם העברי והוא שכן באלני^b) ממרא האמרי אחי אשבל^c)
 14 ואחי ענר^d) והם בעלי ברית-אברם: וישמע אברם כי נשבה
 אחיו^e) וירק^f) את-חניכיו ולידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות
 טו וירדף עד-דן: ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויבס
 16 וירדפם עד-חובה אשר משמאל לדמשק: וישב את כל-
 הרבלש^g) וגם את-לוט אחיו ורכשו^h) השיב וגם את-הנפשים
 17 ואת-העם: ויצא מלך-סדם לקראתו אחרי שוכו מהכות
 את-בדרלעמר ואת-המלכים אשר אתו אל-עמק שוה הוא
 18 עמק המלך: ומלביצדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא
 19 בהן לאל עליון: ויברכוⁱ) ויאמר ברוך אברם לאל עליון

q) Sam. LXX. Vulg. Syr. Onk. Saad. בהררי; vid. n. r) Sam.
 פרא. s) Sam. בחצצן. t) Sam. בארות בארות חמרת. u) V. D. H.
 סדם ועמרה; vid. n. v) Sam. שם. w) Sam. ההרה. x) Sam. רכוש.
 y) Sam. ואת כל רכשו. z) Sam. וילך. a) Sam. דיגר. b) Sam.
 c) Sam. אשכול, and so in v. 24. d) Sam. ענר, and so in v. 24.
 e) LXX. and Vulg. supply לוט. f) Sam. וירק. g) Sam. הרכוש;
 LXX. supply Σοδόμων. h) Sam. ורכשו. i) Sam. ויברך את אברם.

סֹדִם רָעִים וְחַטָּאִים לִיהוָה מָאֵד: וַיְהִי־עַ אָמַר אֶל־אַבְרָם 14
 אַחֲרֵי הַפֶּדֶר־לֹט מֵעַמּוֹ שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן־הַמָּקוֹם
 אֲשֶׁר־אַתָּה שָׂם צִפְנָה²) וְנִגְבָּה וְקִדְמָה וַיֹּמַר: כִּי אֶחָד־כֹּל טו
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה רָאָה לָךְ אֶתְנַנְנָה וְלִזְרַעָה עַד־עוֹלָם:
 וּשְׁמִי אֶזְרַעָה כַּעֲפַר הָאָרֶץ אֲשֶׁר ׀ אִם־יִכָּבֵל אִישׁ לְמִנּוּחַ 16
 אֶת־עַפְרַר הָאָרֶץ גַּם וְרַעָה יִפְגֶּה: קוֹם חֲתֻלָּךְ בְּאָרֶץ 17
 לְאַרְבֶּה וּלְרַחֲבָה כִּי לָךְ אֶתְנַנְנָה: וַיֹּאחֲזֵל³) אַבְרָם וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב 18
 בְּאַלְנִי⁴) מִמְּרָא⁵) אֲשֶׁר בְּחִבְרֹן וַיְבֹרֶךְ־שָׁם מִזְבֵּחַ לִיהוָה: פ

י"ד 14

וַיְהִי בַיּוֹם אֲמַרְפֶּל מֶלֶךְ־שֹׁנַעַר אֲרִיזָה^א) מֶלֶךְ אֱלִסָּר^ב) בְּדִרְלַעְמָר^ג) א
 מֶלֶךְ עֵילָם וְחִדְעָלָם^ד) מֶלֶךְ גִּזִּים^ה): עָשׂוּ מִלְחָמָה אֶת־כָּרַע מֶלֶךְ 2
 סֹדִם וְאֶת־בְּרִשָׁע מֶלֶךְ עַמְרָה שְׁנָאבִי^ו) ׀ מֶלֶךְ אֲדָמָה וְשִׁמְאֵבִר^ז)
 מֶלֶךְ צִבְיִים^ח) וּמֶלֶךְ כִּלְעִי^ט) הוּא־צָעַר: כָּל־אַלֵּל חִבְרֹן אֶל־עַמְקִי 3
 הַשְּׂדִים הוּא גַם הַמֶּלֶח: שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה עָבְדוּ אֶת־ 4
 כְּדִרְלַעְמָר וַיִּשְׁלַשׁ־עֶשְׂרֵה^י) שָׁנָה מָרְדּוּ: וַכְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה ה
 בָּא כְּדִרְלַעְמָר וְהַמֶּלְכִּים אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיָּבֹאוּ אֶת־רָפָאִים^י)
 בְּעֶשְׂרֵת קַרְנִים^פ) וְאַחֲזֵי־הַחוּיִים בָּהֶם^פ) וְאַחַל הָאִמִּים בְּשָׁנָה

y) LXX. ואלהים. z) Sam. צפונה. a) Sam. וילך. b) Sam. באלוני.
 c) Syr. adds ܡܠܟܐ „the Amorite“. d) Cdd. Sam. ואריז. e) Syr. ܡܠܟܐ, Ps.-Jon. ܡܠܟܐ. f) Sam. כדר לעמר and so in vv. 4, 5;
 Syr. ܡܠܟܐ. g) LXX. ̑αργάλ, Syr. ܡܠܟܐ. h) Syr. Lee
 ܡܠܟܐ, Walton ܡܠܟܐ. i) Sam. ושנאב; LXX. καὶ μετὰ Σενάαβ.
 j) Sam. ושנאב, Syr. ܡܠܟܐ. k) שנים, here and in v. 8; Sam.
 צנאים, and so v. 8, Hos. 11: 8. l) LXX. Βαλάκ. m) Sam.
 'ובשלש ע'. n) Sam. הרפאים. o) Sam. כעשורית ק'. LXX. ἐν Ἀστυρὸν
 καὶ Καρναῖν, and so Syr., according to Walton, but not Lee.
 p) Sam. cdd. 7. Jerome in Quaest. Heb. בהם. Vid. n.

כ הנה אשתך קח ולך: ויצו עליו פרה אֲנָשִׁים ויִשְׁלְחוּ
אֹתוֹ וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ¹:

יג 13

א ויעל אֲבָרָם ממצרים הוא ואשתו וכל־אֲשֶׁר־לוֹ ולוט עמו
2 הַנִּנְבָּה: ואֲבָרָם בְּכָר מֶאֱדָר בַּמִּקְנֶה בַּבֶּסֶף וּבַנֶּהָב: וילך
3 לַמִּסְעִיו מִנֶּגֶב וְעַד־בֵּית־אֵל עַד־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־הָיָה שָׁם אֲהֻלָּה²
4 בַּת־חֵלָה בִּין בֵּית־אֵל³ וּבִין הָעֵי: אֶל־מָקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר־
ה עָשָׂה שָׁם בְּרֹאשֹׁנָה⁴ וַיִּקְרָא שָׁם אֲבָרָם בְּשֵׁם יְהוָה: וְגַם־לָלוֹט
6 הֶחֱלָךְ אֶת־אֲבָרָם הָיָה צֹאן־וּבָקָר וְאֵהָלִים: וְלֹא־נָשָׂא⁵ אֹתָם
הָאָרֶץ לַשְּׂבָחָה יַחְדָּו⁶ פִּירְהִיָּה רְכֹשָׁם לָב וְלֹא יָבִלּוּ לַשְּׂבָחָה
7 יַחְדָּו: וַיְהִי־לִיב בֵּין רָעִי מִקְנֵה־אֲבָרָם וּבִין רָעִי מִקְנֵה־לוֹט
8 וַהֲבִנְעֵל וְהַפְּחִי אוֹ יִשְׁבִּי⁷ בָּאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֶל־לוֹט
9 אֶל־נָא⁸ חֵהִי⁹ מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבִין רָעִי וּבִין רָעִיךָ פִּי־
10 אֲנָשִׁים אֲחִים אֲנַחֲנוּ: הֲלֹא¹⁰ כָּל־הָאָרֶץ לִפְנֵיךָ הִפְרָד נָא
י מַעְלִי אִם־הִשְׁמָאל וְאִם־נָה¹¹ וְאִם־הַיָּמִין וְאִשְׁמְאִילָה¹²: וַיִּשָּׂא־
לוֹט אֶת־עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־כָּל־בְּכָר הַיִּרְדֵּן פִּי כְלָה¹³ מִשְׁקָה
לִפְנֵיו שַׁחַת יְהוָה אֶת־סֹדֶם וְאֶת־עַמֹּרָה כְּנָדִיחוֹהָ כְּאָרֶץ
11 מִצְרַיִם בְּאֶבֶה צֹרֵר¹⁴: וַיַּבְחֵר־לוֹ לוֹט אֶת כָּל־בְּכָר¹⁵ הַיִּרְדֵּן
12 וַיִּסַּע לוֹט מִקְדָּם וַיִּפְרְדּוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו: אֲבָרָם¹⁶ יָשָׁב
13 בָּאָרֶץ כְּנָעַן וְלוֹט יָשָׁב בְּעָרֵי הַבְּכָר וַאֲהֵל עַד־סֹדֶם: וְאֲנָשִׁי

i) Sam. adds עמו ולוט. j) Sam. אהלו. k) Sam. בחאל.
l) Sam. בראישונה. m) Sam. נשאה. n) Sam. יחרו. o) Sam. ישבים.
p) Cd. 1. LXX. Syr. omit נא. q) Sam. חוריה. r) Sam. הלא.
s) Sam. הימינה השמאלה. t) Sam. הימינה והימינה. u) Sam. בלו.
v) Sam. צערה. w) Cdd. 2. Vulg. omit כל x) Cdd. 2. LXX.
read ואברם.

אֲשֶׁר-עָשָׂה בְּחָרֹן וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה)
 כְּנָעַן⁶): וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאַרְצָיָא עַד מְקוֹם שְׂכָם עַד אֵילָן מוֹרָה⁶
 וַהֲכִנְעֵנִי אִין בְּאַרְצָיָא: וַיֵּרָא יְהוָה אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר⁷) לְזָרְעֲךָ
 אֲפֹן אֶת־הָאֶרֶץ הַזֹּאת וַיִּבְן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו:
 וַיַּעֲתֶק מִשָּׁם הַחֲרָה מִקְדָּם לְבֵית-אֵל וַיִּשָּׁא⁸) אֶהְלֵהָ⁸) בֵּית-אֵל
 מִכֵּם וַהֲעִי מִקְדָּם וַיִּבְן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה:
 וַיִּסַּע אַבְרָם הַלֹּךְ וְנִסְעָא⁹) הַנִּנְכָּה: פ וַיְהִי רָעַב בְּאַרְצָיָא
 וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיִמָּה לְגֹר שָׁם כִּי-רָבַד הָרָעַב בְּאַרְצָיָא: וַיְהִי
 כְּאֲשֶׁר הִקְרִיב לָבֹא מִצְרַיִמָּה וַיֹּאמֶר אֶל-שָׂרִי אִשְׁתִּי הִנֵּה-
 נָא¹²) יִדְעֵתִי כִי אִשָּׁה יִפְתַּח מִרְיָאָה אֹתָא¹²): וַהֲזֶה כִּי-יִרְאֵנִי אֶתְּךָ¹²)
 הַמִּצְרַיִם וַאֲמָרוּ אִשְׁתּוֹ וְזֹאת וַהֲרָגוּ אֹתִי וְאֶתְךָ¹³) יַחֲיוּ: אָמְרִי-
 נָא¹⁴) אֶתְּחִי אִתָּךְ לְמַעַן יִיטְבְּלִי בְּעַבְדְּךָ וַחֲיִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְגָּלָה:
 וַיְהִי כִבּוֹא אַבְרָם מִצְרַיִמָּה וַיִּרְאֵהוּ הַמִּצְרַיִם אֶת-הָאִשָּׁה
 כִּי-יָפָה הוּא מְאֹד: וַיִּרְאֵהוּ אֶתְּךָ שָׂרִי פִרְעֹה וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ טו
 אֶל-פִּרְעֹה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּיתָא¹⁶) פִּרְעֹה: וַלְאֲבָרָם הַיִּמְטִיב¹⁶)
 בְּעַבְדֵּיךָ וַיְהִי-לֹ צֹאן-וּבָקָר וַחֲמִלִים וַעֲבָדִים וּשְׂפָחוֹת
 וְאֶת־נָחַת¹⁷) וּגְמָלִים: וַיִּנְגַּע יְהוָה אֶת-פִּרְעֹה וּבָנָיִם גְּדֹלִים 17
 וְאֶת-בֵּיתוֹ עַל-דְּבַר שָׂרִי אִשָּׁת אַבְרָם: וַיִּקְרָא פִרְעֹה לְאַבְרָם 18
 וַיֹּאמֶר מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי לָמָּה לֹא-הִגַּדְתָּ לִּי כִי אִשְׁתְּךָ
 הוּא: לָמָּה¹⁹) אֲמַרְתָּ אֶתְּחִי הוּא וַאֲקַח אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה 19

r) Sam. ארץ. s) The LXX. omit כנען ארצה, but the Alex. cod. has the clause. t) LXX. supply: *εἰς τὸ μῆκος αὐτῆς*.
 u) Sam. מורא. v) Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. add לו. w) LXX. Vulg. insert שם. x) Sam. אהלו. y) Sam. הלך ונסע. z) LXX. Vulg. Saad. omit נא. a) Sam. אחי, & so v. 13. b) Sam. אחיך. c) Sam. ואחיו. d) Omitted in Cd. 1. Syr. e) Sam. ביתה. f) Sam. ובקר מקנה כבד מאד עבדים ושפחות וחמרים. g) Sam. הויטב. h) Sam. ולמה.

26 שְׁנָה וּמָאתַת שָׁנָה^א) וַיֵּלֶךְ בָּנִים וּבָנוֹת^ב): ס וַיַּחֲרִיטָרָח
 27 שְׂבָעִים שָׁנָה וַיֵּלֶךְ אֶת־אַבְרָם אֶת־נָחוֹר וְאֶת־הָרָן: וְאֵלָהָ^ג)
 תּוֹלְדֹת תָּרַח תָּרַח הוֹלִיד אֶת־אַבְרָם אֶת־נָחוֹר וְאֶת־הָרָן
 28 וְהָרָן הוֹלִיד אֶת־לוֹט: וַיָּמָת הָרָן עַל־פְּנֵי תָרַח אָבִיו בְּאָרֶץ
 29 מוֹלְדֹתוֹ בְּאֹר כְּשָׂדִים: וַיָּקַח אַבְרָם וְנָחוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם
 אֲשֶׁת־אַבְרָם^ד) שָׂרִי וְשֵׁם אֲשֶׁת־נָחוֹר מִלְכָּה בַת־הָרָן אֲבִי־
 ל מִלְכָּה וְאָבִי יִסְכָּה: וַתְּהִי שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלֶדֶת^ה):
 31 וַיָּקַח תָּרַח אֶת־אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־הָרָן בֶּן־בְּנוֹ וְאֵת
 שָׂרִי בִלְתּוֹ^ו) אֲשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ^ו) וַיֵּצְאוּ^ז) אֲתָם מֵאֹר כְּשָׂדִים לְלֶכֶת
 32 אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד־הָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: וַיְהִי יָמֵי־תָרַח
 חֲמֵשׁ שָׁנִים וּמָאתַיִם^ח) שָׁנָה וַיָּמָת תָּרַח בְּחָרָן: פ

יב 12

א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַבְרָם לֵדָלֶךְ מֵאֶרֶץ וּמִמּוֹלְדֹתֶיךָ וּמִבֵּית
 2 אָבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ: וַאֲעֲשֶׂה לְנָוִי גָדוֹל וְאַבְרָכָךָ
 3 וְאֵנִי לָהּ שֹׁמֵר וְהָיָה^א) בְּרָכָה: וְאַבְרָכָה^ב) מְבָרְכֶיךָ^ב) וּמִקְלִילָהּ^ג)
 4 אָאֵר וְנִבְרָכְנִי בָּהּ^ד) כָּל מְשֻׁפָּחֹת^ד) הָאָרֶץ: וַיֵּלֶךְ אַבְרָם בְּאֵשׁ
 דִּבְרֵי אֱלֹהֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן־חָמֵשׁ שָׁנִים
 ה וּשְׂבָעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן: וַיָּקַח אַבְרָם אֶת־שָׂרִי אֲשֶׁתוֹ
 וְאֶת־לוֹט בְּנוֹ אִתּוֹ וְאֶת־כָּל־רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ

c) Sam. שנה ושנים וששים שנה; LXX. *ἐτη ἑκατὸν ἑξαστηνέντε*; Ps.-Jon. מָאָה וּשְׁתַּסְרִי שָׁנִין. d) Sam. adds: ויהיו כל ימי נחור שמנה. e) Sam. וּמִבְּרָכָה שָׁנָה וּמִמּוֹלְדֹתֶיךָ וּמִבֵּית. f) Sam. אֲרָאָךְ. g) Sam. אֲבִיךָ. h) Sam. וְאֵנִי לָהּ שֹׁמֵר וְהָיָה בְּרָכָה. i) Sam. וְאֵת שָׂרִי וְאֵת מִלְכָּה כִּלְתּוֹ. j) Sam. LXX. Vulg. וַיֵּצְאוּ; vid. n. k) Sam. וּמִבְּרָכָה שָׁנָה וּמִמּוֹלְדֹתֶיךָ וּמִבֵּית. l) Sam. וְהָיָה בְּרָכָה. m) Sam. וְאֵת שָׂרִי וְאֵת מִלְכָּה כִּלְתּוֹ. n) Cdd. Sam. ed. 1. o) Cd. 1. Sam. LXX. Vulg. Syr. וַיֵּצְאוּ. p) Syr. adds וְאֵת־לוֹט בְּנוֹ אִתּוֹ. q) Sam. מִשְׁפָּחוֹת. i. e. וְכֹרֶךְ.

שְׁלַח^א) שְׁלַח שְׁנִים^ב) (וְאַרְבַּע^ג) מֵאוֹת שָׁנָה^ד) וַיֹּלֶךְ בָּנִים וּבָנוֹת^ה): ׀
 וַיִּשְׁלַח חַי^ו) שְׁלֹשִׁים שָׁנָה^ז) וַיֹּלֶךְ אֶת־עֶבֶר: וַיַּחֲרִשְׁלַח אַחֲרָיו^ח 14
 הוֹלִינּוּ אֶת־עֶבֶר שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע^ט) מֵאוֹת שָׁנָה^י) וַיֹּלֶךְ בָּנִים
 וּבָנוֹת: ׀ ׀ וַיַּחֲרִעֶבֶר אֶרְבַּע וּשְׁלֹשִׁים^י) שָׁנָה וַיֹּלֶךְ אֶת־ 16
 פֶּלֶג: וַיַּחֲרִעֶבֶר אַחֲרָיו הוֹלִינּוּ אֶת־פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע 17
 מֵאוֹת שָׁנָה^{יא}) וַיֹּלֶךְ בָּנִים וּבָנוֹת: ׀ ׀ וַיַּחֲרִפֶּלֶג שְׁלֹשִׁים 18
 שָׁנָה^{יב}) וַיֹּלֶךְ אֶת־רְעוֹ: וַיַּחֲרִפֶּלֶג אַחֲרָיו הוֹלִינּוּ אֶת־רְעוֹ תִּשְׁעֵ 19
 שָׁנִים וּמֵאוֹת^{יג}) שָׁנָה וַיֹּלֶךְ בָּנִים וּבָנוֹת: ׀ ׀ וַיַּחֲרִי רְעוֹ כ 20
 שְׁתֵּים וּשְׁלֹשִׁים^{יד}) שָׁנָה וַיֹּלֶךְ אֶת־שָׂרוֹג: וַיַּחֲרִי רְעוֹ אַחֲרָיו 21
 הוֹלִינּוּ אֶת־שָׂרוֹג שֶׁבַע שָׁנִים וּמֵאוֹת^{טו}) שָׁנָה וַיֹּלֶךְ בָּנִים
 וּבָנוֹת: ׀ ׀ וַיַּחֲרִי שָׂרוֹג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה^{טז}) וַיֹּלֶךְ אֶת־נַחֲוֹר: 22
 וַיַּחֲרִי שָׂרוֹג אַחֲרָיו הוֹלִינּוּ אֶת־נַחֲוֹר מֵאוֹת^{יז}) שָׁנָה וַיֹּלֶךְ 23
 בָּנִים וּבָנוֹת: ׀ ׀ וַיַּחֲרִי נַחֲוֹר תִּשְׁעֵ וְעֶשְׂרִים^{יח}) שָׁנָה וַיֹּלֶךְ 24
 אֶת־תָּרַח: וַיַּחֲרִי נַחֲוֹר אַחֲרָיו הוֹלִינּוּ אֶת־תָּרַח תִּשְׁעֵ-עֶשְׂרֵה כה

g) LXX. *Kaivân*. h) LXX. omit שלש שנים. i) Sam. ושלש.
 j) Ps.-Jon. מֵאָה וְחֶלְתִּין שָׁנִין. k) Sam. inserts: כל ימי ויהיו כל ימי עבר ארבע שנים וארבע מאות שנה וימת LXX. *καὶ ἔζησε Kaivân ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ἔτη καὶ ἐγέννησε τὸν Σαλά. καὶ ἔζησε Kaivân μετὰ τὸ γεννηθῆσαι αὐτὸν τὸν Σαλά ἔτη τριακόσια τριάκοντα, καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας καὶ ἀπέθανεν*. l) Sam. ויחי שלח. m) LXX. and Sam. insert שנה ומאת.
 n) Sam. ושלש. o) LXX. *τριακόσια τριάκοντα ἔτη*. p) Sam. and LXX. insert ומאת. q) Sam. and LXX. שנה ומאתים שנה. וימת ויהיו כל ימי עבר ארבע שנים וארבע מאות שנה וימת r) Sam. adds: ויהיו כל ימי עבר ארבע שנים וארבע מאות שנה וימת s) Sam. and LXX. add שנה ומאת. t) Sam. ומאת. u) Sam. adds: ויהיו כל ימי פלג חשע ושלשים ומאתים שנה וימת v) Sam. and LXX. insert ומאת. w) Sam. ומאת. x) Sam. adds: ויהיו כל ימי רעו חשע ושלשים ומאתים שנה וימת y) Sam. and LXX. insert שנה ומאת. z) Sam. ומאת. a) Sam. adds: שנה ומאתים שנה ויהיו כל ימי שרוג שלשים שנה ומאתים שנה וימת b) Sam. ושבעים; LXX. *ἑκατὸν ἐβδομηκονταευνέα*.

יא 11

2 ויהי כל־הארץ שפה אחת ודבָרִים אַחָדִים: ויהי בְנֵסֶעֱם
 3 מִקֶּדֶם וַיִּמְצְאוּ בְּהָעֵה בְּאֶרֶץ שְׁנָעַר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ
 אֶל־רֵעֵהוּ הִבֵּה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשָׂרָפָה וְהָיִי לָהֶם
 4 חִלְבָּנָה (לְאֹכֶל) וְתַחֲמָר^q) הִנֵּה לָהֶם לַחֲמָר^r): וַיֹּאמְרוּ הִבֵּהוּ
 נִבְנֶה־לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה־לָּנוּ שֵׁם פֶּן־
 הִנְפוּיִן^s) עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ: וַיֵּרֶד יְהוָה לִרְאוֹת^t) אֶת־הָעִיר וְאֶת־
 6 הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם: וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵן עַם אֶחָד
 וְשָׂפָה אַחַת לְכֻלָּם וְהֵם הִחֲלֹם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא־יִבְצֹר
 7 מִיָּהֶם כָּל אֲשֶׁר יֹאמְרוּ^u) לַעֲשׂוֹת: הִבֵּה גִרְדָּה וּנְבִלָה שֵׁם שְׂפָתָם^v)
 8 אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ^w) אִישׁ שִׁפְתוֹ^x) רֵעֵהוּ: וַיִּפֶץ יְהוָה אֹתָם מִשָּׁם
 9 עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיַּחֲדְלוּ לְבִנְתָּ^y) הָעִיר^z): עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ
 בָּבֶל כִּי־שָׁם בָּלַל יְהוָה שִׁפְתוֹ^a) כָּל־הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הִפְיָצָם
 י יְהוָה עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ: פ אֱלֹהִים^b) הוֹלִדָת יָשָׁם שָׁם
 בֶּן־מֵאָה שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־אַרְפַּכְשָׁד שְׁנָתַיִם אַחֲרָי^c) הַמִּבּוֹל:
 11 וַיְחִי־שָׁם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־אַרְפַּכְשָׁד^d) חֲמִשׁ מֵאוֹת שָׁנָה
 12 וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת^e): ם וַאֲרַפְכְּשָׁד חִי חֲמִשׁ וּשְׁלִשִׁים^f)
 13 שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־שֶׁלַח^g): וַיְחִי אַרְפַּכְשָׁד אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־

o) קמץ בו"ק p) Sam. והחומר. q) Sam. לחומר. r) Sam. נפץ. s) Sam. לראות. t) Sam. יומנו. u) Sam. שפחים. v) Sam. את. LXX. את. w) Sam. את שפת. x) Sam. לבנות. y) Sam. LXX. ויהיו כל ימי שם שש מאות שנה וימת. z) Sam. את שפת. a) Cdd. 2. LXX. Sam. cd. 1. Sam. Vers. (Onk.) ואלה. b) Sam. אחרי. c) קמץ בו"ק. d) LXX. insert *καὶ ἀπέθνε*, and so also in vv. 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25; Sam. inserts here: ויהיו כל ימי שם שש מאות שנה וימת. e) Sam. and LXX. insert ומאה. f) LXX. *Kaivān*.

בְּכֹרֹוֹ) וְאֶת־תָּחַת: וְאֶת־הַיְבֵסִי וְאֶת־הָאֲמֹרִי וְאֶת־הַגְּרָגְשִׁי: 16
 וְאֶת־הַחִיִּי וְאֶת־הָעֶרְקִי) וְאֶת־הַסִּינִי: וְאֶת־הָאֲבֹרִי וְאֶת־ 17
 הַצִּמְרִי וְאֶת־הַחֲמָתִי וְאַחֵר נָפְצוּ מִשְׁפָּחוֹת^{q)} הַכְּנַעֲנִי: וַיְהִי 18
 גְּבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּדּוֹן בְּאֶבֶה נִדְרָה עַד־עֵגָה בְּאֶבֶה סָרְמָה
 וְעַמְרָה וְאַדְמָה^{r)} וְצִבְיִם^{s)} עַד־לָשָׁע^{t)}: אֵלֶּה בְנֵי־חָם לְמִשְׁפָּחוֹתָם כ
 לְשֵׁנָתָם בְּאַרְצֵהֶם^{u)} בְּגִיּוֹתָם^{v)}: ׀ וְלִשְׁם^{w)} יֶלֶד גַּם־הוּא 21
 אָבִי כָל־בְּנֵי־עֶבֶר אֲחִי יִפְתַּח הַגְּדוֹל: בְּנֵי שָׁם עֵלָם וְאַשּׁוּר 22
 וְאַרְפַּכְשָׁד^{x)} וְלוֹד^{y)} וְאַרְם^{z)}: וּבְנֵי אֲרָם עוּז וְחוּל וְגִתִּי^{a)} וְמִשֵּׁ^{b)}: 23
 וְאַרְפַּכְשָׁד יֶלֶד^{c)} אֶת־שִׁלְח וְשִׁלְח יֶלֶד אֶת־עֶבֶר: וְלַעֲבֵר יֶלֶד^{d)} כה
 שְׁנֵי בָנִים שָׁם הָאֶחָד פִּלֶּגֶשׁ כִּי בְיָמָיו נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשָׁם אֲחִיו
 יִקְטָן: וַיִּקְטָן יֶלֶד אֶת־אַלְמוֹרֵד וְאֶת־שִׁלְח וְאֶת־חֲצִרְטָוֶת 26
 וְאֶת־יֶרֶח: וְאֶת־הַרּוּרִם^{e)} וְאֶת־אֵנוֹל^{f)} וְאֶת־דִּקְלָה: וְאֶת־עֵיבֶל^{g)} 27
 וְאֶת־אֲבִימָאֵל וְאֶת־שָׁבָא: וְאֶת־אוֹפֶר^{h)} וְאֶת־חִוִּילָה וְאֶת־יוֹכָב 28
 כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יִקְטָן: וַיְהִי מוֹשְׁבָם מִמִּשְׁאⁱ⁾ בְּאֶבֶה סָפְרָה הָרִל
 הַקָּדָם: אֵלֶּה בְּנֵי־שָׁם לְמִשְׁפָּחוֹתָם לְשֵׁנָתָם בְּאַרְצֵהֶם^{j)} לְגִיּוֹתָם: 31
 אֵלֶּה מִשְׁפָּחוֹת^{k)} בְּנֵי־נֹחַ לְחֹלְדָתָם בְּגִיּוֹתָם וּמֵאֵלֶּה^{l)} נִפְרְדוּ 32
 הַגּוֹיִם^{m)} בְּאָרֶץ אַחֵרⁿ⁾ הַמְּבּוּל: פ

o) Sam. הערוקי. Sam. ההא כפתח. p) צידון בכורו. Sam. q) Sam.
 חח. נפצה משפחה. r) Cdd. LXX. (Onk.) אדמה. s) וצביוס ק'. t) Sam.
 ויהי גבול הכנעני מנהר מצרים עד הנהר הגדול: reads the verse thus: u)
 למשפחותם ללשונותם בארצותם. Sam. v) Cdd. 2. Sam. Saad. לגיורם. w) Cd. 1. Syr.
 throughout וְלִשְׁמָם. y) Sam. ולד. z) LXX. add καὶ Καὶνᾶν. a) Sam.
 מִשְׁא. b) Sam. וּמִשְׁא. LXX. & 1 Chr. 1: 17. c) LXX. insert: τὸν Καὶνᾶν καὶ Καὶνᾶν ἐγέννησε; so Luke 3: 36.
 d) Sam. ילדו. e) Sam. אדורים. f) Sam. אנול. g) Sam. עיבל. h) Sam.
 אפר. i) Syr. מִמִּשְׁא. j) Sam. ללשונותם בארצותם. k) Sam. משפחות. l) Sam.
 מאלה. m) Sam. LXX. איי הגוים. n) Sam. אחרי.

28 וַיְחִי־נָח אַחֲרָיָהּ הַמִּבּוּל שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה:

29 וַיְהִי־כֵן תִּשְׁעַת מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וַיָּמָת: פ

י 10

א וְאַלֹּהֵי הַעֲלִיָּה בְּנֵי־נֹחַ שֵׁשׁ חֳמִישִׁי וַיִּפָּת וַיּוֹלְדוּ לָהֶם בָּנִים אַחֲרָיָהּ
 2 הַמִּבּוּל: בְּנֵי יֶפֶת גָּמָר וּמֹזַג וּמְדִי וַיִּנּוּ וְהַכֵּל וּמִשְׁקֵי וַיְחִי־סֵם:
 3 וּבְנֵי גָמָר אֲשֻׁרֵינוּ וְרִיפָתָה וְהַגִּרְמָה: וּבְנֵי יִנּוּ אֱלִישָׁה^ו
 4 ה וַתִּרְשִׁישׁ בָּתִּים וְרִדְנִים^ח: מֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ אֲנִי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֵתָם^ז
 6 אִישׁ לְלִשְׁנוֹ לְמִשְׁפַּחְתָּם^ט בְּגוֹיֵהֶם^י: וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם
 7 וְשׁוּטִי וַיִּכְנְעוּ: וּבְנֵי כְּנָעַן וַיְחַוִּלָה וְסִכְחָה וַיְרַעְמָה
 8 וְסִכְחָכָא^י וּבְנֵי רַעְמָה שָׁבָא וְרִדְנָה^{יב}: וְכוּשׁ יִלְדָה אֶת־נִמְרֹד^{יג} הוּא
 9 הַחַי לְהַיּוֹת גִּבּוֹר^{יד} בְּאַרְצָהּ: הוּא־הָיָה גִּבּוֹר־צִיד לִפְנֵי יְהוָה^{טו}
 י עַל־כֵּן נֶאֱמַר כְּנַמְרָד גִּבּוֹר צִיד לִפְנֵי יְהוָה: וַתְּהִי רֵאשִׁית
 11 מִמֶּלְכֻתוֹ כָּבֵל וְאַרְדָּ וְאַקְדָּ וּבִלְגָּה^{טז} בְּאַרְצָהּ שֶׁנֶּעַר: מִן־הָאָרֶץ
 הַהִוא יֵצֵא אֲשׁוּר וַיִּבֶן אֶת־נִינּוּה וְאֶת־רִחְבֹתָה^{יז} עִיר וְאֶת־
 12 כַּלַּח: וְאֶת־רֶסֶן בֵּין נִינּוּה וּבֵין כַּלַּח הוּא הָעִיר הַגְּדֹלָה:
 13 וּמִצְרַיִם יִלְדָה אֶת־לֵוִיִּם^{יח} וְאֶת־עֲנָנִים^{יט} וְאֶת־לֵהָכִים וְאֶת־
 14 נִפְתָּחִים^כ: וְאֶת־פְּתֹרָסִים וְאֶת־כַּסְלִיִּים אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִשָּׁם
 טו פְּלִשְׁתִּים וְאֶת־כַּפְתָּרִים: ׀ וַיִּכְנְעוּ יִלְדָה אֶת־צִידָן

n) Sam. אחרי. o) Cdd. plur. 49 edd. Sam. ויהי; the vss. cannot be cited in support of this reading. p) Cdd. Syr. Saad. וחם. q) Sam. ויולידו. r) Sam. אחרי. s) Sam. מדי. t) LXX. add *καὶ Ἐλισά*. u) Sam. וימשיך. v) Sam. ריפד; Cdd. 2. & 1 Chr. 1: 6. ורופת; Syr. رِفِط. w) Sam. אליש. x) Vid. n. Sam. וירדנים. y) Sam. בארצוהם. z) Sam. למשפחותם. a) Cdd. 3. Sam. cd. 1. לגויהם. b) Sam. פוט. c) Sam. סכחה. d) Sam. וסכחה. e) Syr. ܩܝܢܐ. f) Sam. רוליד. g) Sam. נמרוד, and in v. 9. h) Sam. נכור, and in v. 9. i) LXX. add אלהים. j) Sam. וכלהן. k) Sam. ורעמה. l) Sam. להדים. m) Sam. עינים. n) Syr. ܥܝܢܝܢ.

14 לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ: וְהָיָה בְּעֲנֻנִי עָנָן עַל־הָאָרֶץ
 וְנִרְאָתָה חֲקֻשָׁת בְּעָנָן: וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם^a) מ
 וּבֵין בְּלִנְפֹשׁ חַיָּה^b) בְּכָל־בָּשָׂר וְלֹא־יָהִי עוֹד הַמָּוִם לִמְבוֹל
 לִשְׁחָת^c) כָּל־בָּשָׂר: וְהָיְתָה חֲקֻשָׁת^d) בְּעָנָן וְרֹאִיתִיהָ לְזָכָר^e) בְּרִית
 עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים^f) וּבֵין בְּלִנְפֹשׁ חַיָּה^g) בְּכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־
 הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵל־גִּת גִּת אֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר
 הִקְמַתִי בֵּינִי וּבֵין כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ: פ וַיְהִי
 כִּנְי־נָתַת הַיְּצִאִים^h) מִן־הַתְּבֹהֶה שֵׁם נָחⁱ) וַיִּפֹּת וְנָח הוּא אָבִי
 כְּנָעַן: שְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים כִּנְי־נָתַת וּמֵאֵלֶיהָ^j) נִפְצָה כָּל־הָאָרֶץ: 19
 וַיַּחֲלֵל גִּת אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטֹּעַ בָּרֶם: וַיִּשְׁתֵּן מִן־הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר^k)
 וַיַּחֲגֹל בַּתּוֹךְ אֶהֱלֶה^l): וַיֵּרָא חָם אָבִי כְּנָעַן אֶת עֶרְתָּת אִבּוֹ
 וַיַּגִּד לְשְׁנֵי־אָחָיו בַּחוּץ: וַיִּקַּח שָׁם וַיִּפֹּת אֶת־הַשְּׂמֶלֶה 23
 וַיִּשְׁמֹו^m) עַל־שִׁבְּם שְׁנֵיהֶם וַיַּלְכּוּ אֶתְרֵגִּית וַיַּכּוּ אֶת עֶרְוַת
 אֲבִיהֶם וַיִּפְנִיחֶם אֶתְרֵגִּית וְעֶרְוַת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ: וַיִּקְצֹץⁿ) גִּת 24
 מֵיָּינוּ וַיִּדַּע אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן: וַיֹּאמֶר
 אֲרִיר כְּנָעַן
 עָבַד עָבָדִים יִהְיֶה לְאָחָיו:

26

וַיֹּאמֶר

בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי שָׁם
 וַיְהִי כְּנָעַן עָבַד לָמוֹ:
 27 יָפַת אֱלֹהִים לְיֹפֶת
 וַיִּשְׁכֵּן בְּאַחֲזֵי־שָׁם
 וַיְהִי כְּנָעַן עָבַד לָמוֹ:

a) Sam. וּבֵינֵיכֶם. b) Sam. הָרְחִיבָה אֲשֶׁר אַחֲכֶם. c) Sam. לִשְׁחָתָה.
 d) LXX. apparently קִשְׁחִי. e) Sam. וְרֹאִיתִיהָ לְזָכָרָה. f) LXX. ἀνὰ
 μέσσω ἐμοῦ καὶ τῆς γῆς. g) Sam. הָרְחִיבָה. h) Sam. הַיְּצִאִים.
 i) Sam. חָם. j) Sam. מֵאֵלֶיהָ. k) Sam. אֶהֱלֶה. l) Sam. וַיִּשְׁמֹו.
 m) Sam. וַיִּקְצֹץ.

ט 9

א ויברך אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת־בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פָּרוּ וּרְבוּ
 2 וּמְלֹאוּ אֶת־הָאָרֶץ׃ (וּמִרְאֵבם וּחֲתָבם^a) יְהִיָּה עַל כָּל־חַיַּת
 הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם כְּבָלִי^b) אֲשֶׁר תִּרְמָשׁ הָאָדָמָה
 3 וּבְכָל־דָּגֵי הַיָּם בִּידְכֶם נִתְּנוּ׃ כָּל־רֶמֶשׁ אֲשֶׁר הוּא־חַי לָכֶם
 4 יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ כִּי־רָק עֲשֵׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל־^c) אֵד בָּשָׂר
 הַבִּנְפֹּשׁ דָּמּוֹ לֹא תֹאכְלוּ׃ וְאֵד אֶת־דְּמָבָם^d) לְנַפְשֹׁתֵיכֶם אֲדָרְשׁ׃
 מִיֵּד כָּל־חַיָּה^e) אֲדָרְשָׁנוּ וּמִיֵּד^f) הָאָדָם מִיֵּד^g) אִישׁ אֶחָיו^h) אֲדָרְשׁ׃
 6 אֶת־נֶפֶשׁ הָאָדָם׃ שִׁפְךָ דָּם הָאָדָםⁱ) בָּאָדָם^j) דָּמוֹ וְשִׁפְךָ כִּי בָצַלְתָּ
 7 אֱלֹהִים עֲשֵׂה אֶת־הָאָדָם׃ וְאַתָּם פָּרוּ וּרְבוּ שִׂרְצוּ^k) בָּאָרֶץ
 8 וּרְבוּ־בָהּ׃ ׀ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ וְאֶל־בָּנָיו אִתּוֹ
 9 לֵאמֹר׃ וְאֲנִי הִנְנִי מַקְיָם אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת־זֶרְעֵכֶם
 י אֲחֵרֵיכֶם׃ וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בְּעוֹף בְּבִהְמָה^l)
 וּבְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכָּל יֹצְאֵי הַתְּבֹהֶה לְכָל חַיַּת הָאָרֶץ׃^m)
 11 וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא־יִכָּרֵתⁿ) כָּל־בָּשָׂר עוֹד מִמֶּנִּי
 12 הַמְּכּוּל וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד מְכּוּל לְשַׁחַת^o) הָאָרֶץ׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
 וְאֵת אֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר־אֲנִי נֹחַן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם^p) וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ
 13 חַיָּה^q) אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם׃ אֶת־קִשְׁתִּי נָתַתִּי בַעֲנָן וְהָיְתָה

f) LXX. supply: καὶ κατακατασφύσσετε αὐτὴν. g) Sam. ובכל. h) Cdd. 2. Sam. cdd. 4. LXX. Syr. Saad. ומראבם וחחחבם. i) Sam. נחתיו. j) Sam. הכל. k) Sam. omits אך and reads ואת. l) LXX. omit. m) Sam. חי. n) Sam. מיד. o) Cd. 1. LXX. ומיד. p) Cdd. Sam. Vulg. Syr. ואחיו. q) Sam. חדרש. r) Sam. אדם. s) LXX. Vulg. omit. t) Cdd. Sam. LXX. Syr. Vulg. Onk. cdd. 3. ושרצו. u) Cdd. Sam. LXX. Syr. Saad. Ps.-Jon. Onk. cdd. 7. וכבהמה. v) LXX. omit 'הא' לכל ח' הא' w) Sam. adds עוד here, and omits it after בשר. x) Sam. המכול להשחית. y) Sam. ובינכם. z) Sam. החיה.

אֶל-הַתֶּבֶה: וַיַּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּסַּף שֵׁלַח אֶת־י
 הַיּוֹנָה מִן-הַתֶּבֶה: וַתָּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לֵעֵת עֶרֶב וְהָנָה עָלֶיהָ-¹¹
 וַיֵּת טָרֶף בִּפְּיָה וַיַּדַּע נָח בִּיָּקְלוֹ הַיָּמִים מַעַל הָאָרֶץ: וַיִּתְחַלֵּם¹²
 עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה וְלֹא-יָסֻפָּה
 שׁוֹבֵב-אֵלָיו¹³ עוֹד: וַיְהִי בָאֶחָת וָשֶׁשׁ-מֵאוֹת שָׁנָה¹⁴ בְּרֹאשׁוֹן¹⁵
 בָּאֶחָד לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַיָּמִים מַעַל הָאָרֶץ וַיָּסֶר נֹחַ אֶת-מִבְּנֵה
 הַתֶּבֶה וַיֵּרָא וְהָנָה חָרְבוּ פָנֵי הָאָדָמָה: וַיַּחֲדֹשׁ הַשָּׁנִי בִשְׁבַעָה¹⁴
 וַעֲשָׂרִים יוֹם לַחֹדֶשׁ וַיִּבְשָׁה הָאָרֶץ: ס וַיַּדְבֵּר אֱלֹהִים¹⁶
 אֶל-נֹחַ לֵאמֹר: צֵא מִן-הַתֶּבֶה אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֶיךָ¹⁷ וְנָשִׂי-
 בְּנֵיךָ אִתָּךְ: כָּל-חַיָּה¹⁸ אֲשֶׁר-אִתָּךְ מִכָּל-בֶּשֶׂר בְּעוֹף וּבַבְּהֵמָה¹⁹
 וּבְכָל-הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל-הָאָרֶץ הוֹצֵא²⁰ אִתָּךְ וַיֵּשְׂרְצוּ בָאָרֶץ²¹
 וַיִּפְּרוּ וַיִּרְבוּ עַל-הָאָרֶץ: וַיֵּצֵא נֹחַ וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשִׂי-בְנָיו¹⁸
 אִתּוֹ: כָּל-חַיָּה²² כָּל-הָרֶמֶשׂ²³ וְכָל-הָעוֹף כָּלָם²⁴ רוֹמֵשׂ עַל-הָאָרֶץ
 לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם²⁵ וַיֵּצְאוּ מִן-הַתֶּבֶה: וַיֵּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקַּח כ
 מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלָתָ²⁶
 בַּמִּזְבֵּחַ: וַיִּרַח יְהוָה אֶת-קִיֵּי הַמִּזְבֵּחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-לִבָּא²⁷
 לֹא אֶסַּף לְקַלֵּל עוֹד²⁸ אֶת-הָאָדָמָה בְּעִקְבֵּי הָאָדָם כִּי יָצָר לִבִּי
 הָאָדָם רָע מִנְעֻרָיו וְלֹא-אֶסְפָּה²⁹ עוֹד לְהַכּוֹת אֶת-כָּל-חַי בְּאִשֶּׁר
 עָשִׂיתִי: עַד כָּל-יְמֵי הָאָרֶץ זָרַע וְקָצִיר וְקֹר וְחֹם וְקִיץ³⁰ וְחָרֶף³¹
 וַיּוֹם³² וְלֵילָה לֹא יִשְׁבְּתוּ:

1) Cd. 1. Sam. עלי. m) Sam. ויחל. n) Sam. 'א. שוכה.
 o) LXX. insert: *ἐν τῇ ζῳῇ τοῦ Νῶε*. p) Sam. בראשון. q) Cd. 1.
 LXX. יהוה. יהוה אלהים. r) Cdd. 2. Syr. ובניך ואשתך. s) Sam.
 'ה. וכל ה'. t) Sam. הוציא ק'; Sam. הוציא. u) LXX. omit בארץ. v) Cdd.
 2. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. 'ה. וכל ה'. w) Vid. n. Cdd. וכל הרמש.
 x) Cdd. וכל. y) Sam. למשפחותיהם. z) Sam. עלות. a) Vid. n.
 b) Sam. לקלל עוד. c) Sam. אוסף. d) Sam. קיץ. e) Sam. יומם.
 e) Sam. יומם.

כ השמים: חמש עשרה אמה מלמעלה וגברו המים ויכסו
 21 ההרים^ו): ויגזע כל־בשרו הרמש על־הארץ בעוף ובבהמה
 22 ובחיה ובכל־השרץ השרץ על־הארץ וכל האדם: כל אשר
 23 נשמת־רוח חיים באפו מכל אשר בחרבה מתו: וימח את־
 כל־היקום אשרו על־פני האדמה מאדם עד־בהמה עד־רמש
 ועד־עוף^ז השמים וימחו מן־הארץ וישאר^ח אד־נח ואשר
 24 אתו בתבה: וגברו המים על־הארץ חמשים ומאת. ויום:

ח 8

א ויזכר אלהים את־נח ואת כל־החיה ואת־כל־הבהמה^י
 אשר אתו בתבה ויעבר אלהים רוח על־הארץ וישכו
 2 המים: ויסכרו מעינות^ז תהום וארבת^א השמים ויכלא^ב הגשם
 3 מן־השמים: וישכו המים מעל הארץ הלוד ושוב^ג ויחסרו
 4 המים מקצה^ד חמשים ומאת יום: ותגה התבה בתרש
 ה השביעי בשבעה־עשר^ה יום לחדש על הרי אררט^ו): והמים
 היו הלוד וחזור^ז עד התרש^ח העשירי בעשירי באחד לחדש
 6 נראו ראשי ההרים: ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח
 7 את־חלון התבה אשר עשה: וישלח את־הערכ ויצא וצוא
 8 ושוב^א) עד־יבשת המים מעל הארץ: וישלח את־היונה
 9 מאתו לראות הקלו המים מעל פני האדמה: ולא־מצאה
 היונה מנוח לכף־רגלה ותשב אליו אל־התבה כי מים
 על־פני כל־הארץ וישלח ידו^ב ויקחה ויבא אתה אליו

v) LXX. πάντα τα ὄρη τὰ ὑψηλά; Syr. ܐܬܪܐ ܕܥܠܝܐ "the high mountains". w) Sam. עד עוף. x) Sam. הישאר. y) LXX. insert: καὶ πάντων τῶν πετεινῶν καὶ πάντων τῶν ἐρπετῶν τῶν ἐρπόντων. z) Sam. מעינות. a) Sam. וארכות. b) Sam. ויכל. c) Sam. הלכו ושכו. d) Sam. מקץ. e) LXX. ἐβδόμη καὶ δικάδι. f) Sam. הררט. g) Sam. הלכו וחסרו. h) Sam. חדש. i) Sam. ושב. j) Cdd. 2. LXX. omit. k) Sam. את ידו.

וַיַּעַשׂ נֹחַ כָּכָל אֲשֶׁר-צִוָּהוּ יְהוָה^ה): וְנָח בֶן-שָׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה⁶
וַהֲמָבִיל הָיָה מַיִם עַל-הָאָרֶץ: וַיָּבֹא נֹחַ וּכְנֹו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשָׂי־⁷
כָּנֹו אִתּוֹ אֶל-הַתֵּבָה מִפְּנֵי מִי הַמָּבִיל: מִן-הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה⁸
וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה טְהוֹרָה וּמִן-הָעוֹף⁹ וְכָל¹⁰ אֲשֶׁר-רָמַשׁ
עַל-הָאֲדָמָה: שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתֵּבָה זָכָר וּנְקֵבָה⁹
כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים⁹ אֶת-נֹחַ: וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וּמִי הַמָּבִיל¹
הָיוּ עַל-הָאָרֶץ: בִּשְׁנַת שָׁשׁ-מֵאוֹת¹ שָׁנָה לַחַי־נֹחַ בַּחֹדֶשׁ¹¹
הַשְּׁנִי בִשְׁבָעָה-עָשָׂר¹² יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה¹² נִבְקְעוּ כָל-מַעֲיֵנוֹת
תְּהוֹם רַבָּה וְאַרְבַּת¹³ הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ: וַיְהִי¹³ הַנֶּשֶׁם עַל-הָאָרֶץ¹³
אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשָׁם-¹³
וְחָם¹³ וַיִּפֹּת בְּנֵי-נֹחַ וְאִשָּׁת נֹחַ וַעֲלָשֶׁת נָשִׁי-כָנֹו אִתָּם אֶל-
הַתֵּבָה: הִמָּח¹⁴ וְכָל-הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל-הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל-¹⁴
הָרֶמֶשׁ הָרֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְכָל-הָעוֹף לְמִינָהּ כָּל-
צִפּוֹר כָּל-בְּנֵי¹⁵: וַיָּבֹאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתֵּבָה שְׁנַיִם שְׁנַיִם מִכָּל-¹⁵
הַבָּשָׂר¹⁵ אֲשֶׁר-בּוֹ רוּחַ חַיִּים: וַהֲבָאִים זָכָר וּנְקֵבָה¹⁶ מִכָּל-בָּשָׂר¹⁶
בָּאוּ כָאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים וַיִּסְגֹּר יְהוָה¹⁷ בַּעֲדוֹ: וַיְהִי¹⁷
הַמָּבִיל אַרְבָּעִים יוֹם¹⁷ עַל-הָאָרֶץ וַיָּרְבוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת-
הַתֵּבָה וַתָּרָם מֵעַל הָאָרֶץ: וַיִּנָּבְרוּ הַמַּיִם וַיָּרְבוּ מְאֹד עַל-¹⁸
הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ הַתֵּבָה עַל-פְּנֵי הַמַּיִם: וַהֲמַיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד¹⁹
עַל-הָאָרֶץ וַיָּכֹסוּ כָל-הַחַיִּים הַנִּבְהִים אֲשֶׁר-תָּחַת כָּל-¹⁹

a) LXX. supply אלהים. b) Sam. הטהרה. c) LXX. *καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν τῶν κατὰ τῶν ἀπὸ τῶν πετεινῶν τῶν κατὰ τῶν πετεινῶν*. d) Sam. ומכל. e) Cd. 1. Sam. Vulg. Onk. יהוה. f) Sam. 'השש מ'. g) LXX. *ἐβδόμη καὶ εἰκάδι*. h) Cd. 1. Vulg. omit היה. i) Sam. וארכו. j) Sam. נפתחה. k) Sam. יהיה. l) Sam. שם. m) Sam. חם. n) Sam. הם; LXX. omit. o) LXX. omit זכר ונקבה זכר ונקבה. p) Sam. בשר. q) Sam. ונקבה זכר ונקבה. r) LXX. supply אלהים. s) Sam. יהיה. t) LXX. add: *καὶ τὰ σαυράκινα νύκτας*. u) Cdd. 2. LXX. omit.

מִיָּם עַל-הָאָרֶץ לַשְּׁחָתֹם) כָּל-בָּשָׂר אֲשֶׁר-בּוֹ רֵיחַ חַיִּים מִתְחַת
 18 הַשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר-בָּאָרֶץ וְגֹנֹעַ: וַתִּקְמָתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתָּךְ
 וּבָאתִי אֶל-הַתֵּבָה אִתָּךְ וּבִנִּיךָ וְאִשְׁתְּךָ וְנָשֵׁי-בְנֶיךָ אִתָּךְ:
 19 (וּמִכָּל-הַחַיִּי) מִכָּל-בָּשָׂר^a) שְׁנַיִם מִכָּל תָּבִיא אֶל-הַתֵּבָה לְהַחֲיִיתָ^b)
 כ אִתָּךְ וְזָכָר וּנְקֵבָה יְהִי^c): מִהֶעוֹף^d) לְמִינֵהוּ וּמִן-הַבְּהֵמָה^e) לְמִינָהּ
 מִכָּל רֶמֶשׂ^f) הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ^g) שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחְיֹת:
 21 וְאִתָּךְ קַח-לָךְ מִכָּל-מֵאֵל אֲשֶׁר יֹאבֵל וְאִסְפַּת אֵלֶיךָ וְהָיָה
 22 לָךְ, וְלָהֶם לְאֻכְלָה: וַיַּעַשׂ נָח כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים^h)
 בֶּן עֶשְׂרֵה:

71

א וַיֹּאמֶר יְהוָהⁱ) (לְנַח^j) בָּא-אִתָּךְ וּכְלִבְיֹתֶךָ אֶל-הַתֵּבָה כִּי-אִתָּךְ
 2 רָאִיתִי צְדִיק לִפְנֵי בְדֹר הַזֶּה: מִכָּל הַבְּהֵמָה^k) הַטְּהוֹרָה^l)
 תִּקַּח-לָךְ, שְׁבָעָה שְׁבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ^m) וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא
 3 טְהוֹרָה הוּא שְׁנַיִםⁿ) אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ^o): גַּם-מֵעוֹף^p) הַשָּׁמַיִם^q) שְׁבָעָה
 4 שְׁבָעָה וְזָכָר וּנְקֵבָה^r) לְחַיֹּת וְרַע עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ: כִּי לְיָמִים
 עוֹד שְׁבָעָה אָנֹכִי מִמָּטֵיר עַל-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים
 לַיְלָה וְאֶחָדִי אֶת-כָּל-הַיְּקִים אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה^s):

e) Sam. לשחית. f) Sam. בהא בקמץ. g) Sam. והיה החיה. LXX. και ἀπὸ πάντων τῶν ἐρπετῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἐρπετῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ὀφειῶν. h) Sam. ומכל. i) Sam. ומכל בשר. j) Sam. ומכל. k) Sam. והיות. l) Sam. omits יהיו and adds to the beginning of the next verse והיה. m) Sam. מכל העוף. n) LXX. מכל הבהמה. o) Sam. ומכל אשר רמש על. p) Sam. למיניהם. q) LXX. יהוה אלהים. r) Cdd. 2. Syr. Sam. אלהים; LXX. יהוה אלהים. s) Sam. הטהרה. t) Sam. אל נח. u) Cd. 1. LXX. מן הבהמה. v) Sam. שנים שנים. w) Sam. וזכר ונקבה. x) Sam. LXX. Syr. supply הטהור. y) LXX. insert: καὶ ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τῶν μὴ αἰθάρων. z) LXX. Syr. Onk. Vulg. כל הארמה.

רוחי באדם לעלם" בְּשָׁנָם הָיָא בָּשָׂר וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים
 שָׁנָה: הַנִּפְלִיִּים^q) הָיוּ בָּאָרֶץ בְּיָמֵי הָהֵם וְגַם אַחֲרֵיהֶן אֲשֶׁר
 יָבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶל-בָּנוֹת הָאָדָם וַיִּלְדוּ^r) לָהֶם הַבָּרִים
 אֲשֶׁר מְעוֹלָם אָנְשֵׁי הַשָּׁם: פ וַיֵּרָא יְהוָה^s) כִּי רַבָּה רָעַתָּה
 הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל-יֹצֵר מִחֲשַׁבְתּוֹ^t) לִבּוֹ רָק רָע כָּל-הַיּוֹם:
 וַיִּנָּחֵם יְהוָה כִּי-עָשָׂה אֶת-הָאָדָם בָּאָרֶץ וַיַּחְעֹצֵב אֶל-לִבּוֹ: 6
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֲמַחֶה אֶת-הָאָדָם אֲשֶׁר-בְּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי 7
 הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה עַד-רֶמֶשׂ וְעַד-עוֹף^u) הַשָּׁמַיִם כִּי
 נַחֲמָתִי כִּי עָשִׂיתִם^v): וְנָח מִצָּא הֵן בְּעֵינֵי יְהוָה^w): פ 8
 אֵלֶּה הַדּוֹלֵדֹת נָח נָח אִישׁ צִדִּיק תָּמִים^x) הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת-9
 הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ-נֹחַ: וַיּוֹלֵד נָח שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת-שֵׁם אֶת-י
 חָם וְאֶת-יֹפֶת: וַחֲשַׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַחֲמָלָא הָאָרֶץ^y) 11
 חָמָם: וַיֵּרָא אֱלֹהִים^z) אֶת-הָאָרֶץ וַהֲגִתָּה נִשְׁחָתָה כִּי-הִשְׁחִית
 כָּל-בָּשָׂר אֶת-דֶּרֶכָּו עַל-הָאָרֶץ: ס וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים^a) לְנֹחַ 13
 קַץ כָּל-בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי כִּי-מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָם מִפְּנֵיהֶם
 וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם^b) אֶת-הָאָרֶץ: עֲשֵׂה^c) לְךָ תֵּבָת עֲצֵי-גִפְרִית קָנִים 14
 תַּעֲשֶׂה אֶת-הַתֵּבָה וּבִפְרֶתָ אֹתָהּ מִבֵּית וּמִחוּץ בַּכֶּפֶר: זָוָה טו
 אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אָרְךָ תִּהְיֶה חֲמִשִּׁים^d)
 אַמָּה רָחְבָּהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ: צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה 16
 וְאֶל-אַמָּה תִּכְלֶנָּה מִלְּמַעַלָּה וּפֶתַח הַתֵּבָה בַּצִּדָּה תִּשָּׂא
 תַּחְתִּים שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים^e) תַּעֲשֶׂה: וְאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת-הַמָּבּוּל 17

n) Sam. לעולם. o) Sam. והנפלים. p) Sam. ויולידו. q) Sam. הם.
 r) LXX. supply אלהים; the Vulg. appears to have read אלהים
 instead of יהוה. s) Sam. מוחשכות. t) Cdd. Sam. עוף. u) Cdd.
 mult. Sam. עשׂוים. v) LXX. supply אלהים. w) Sam. וחמים.
 x) Omitted in Cdd. 2. Vulg. Saad. y) LXX. יהוה אלהים. z) LXX.
 יהוה אלהים. a) Sam. משחיתים. b) Sam. עשי. c) Sam. וחמשים.
 d) Sam. ושלישים.

22 אֶת־מִתְּשֶׁלַח: וַיַּחְלֶקְהָ חֲנוּךְ אֶת־הָאֱלֹהִים אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ
 23 אֶת־מִתְּשֶׁלַח שְׁלֹשׁ מֵאוֹת^ו) שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְהִי^ז)
 24 כָּל־יְמֵי חֲנוּךְ חֲמִשׁ וָשָׁשִׁים שָׁנָה וְשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה: וַיַּחְלֶקְהָ
 כֹּה חֲנוּךְ אֶת־הָאֱלֹהִים וַאֲנִיָּנוּ כִּי־לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים: ס וַיְחִי
 מִתְּשֶׁלַח שִׁבְעַת וָשָׁנִים^ח) שָׁנָה וַמָּאֹת שָׁנָה^י) וַיּוֹלֶד אֶת־לִמְךָ:
 26 וַיְחִי מִתְּשֶׁלַח אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־לִמְךָ שְׁתֵּים וָשָׁנָה וְשָׁמוֹנִים שָׁנָה
 27 וְשִׁבְעַת מֵאוֹת שָׁנָה^י) וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַהֲלִי כָל־יְמֵי מִתְּשֶׁלַח
 תִּשְׁעִי וָשָׁשִׁים שָׁנָה וְחֲשָׁעִי^י) מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ס
 29 וַיְחִי־לִמְךָ שְׁתֵּים וָשָׁנָה וְשָׁמוֹנִים שָׁנָה וַמָּאֹת שָׁנָה^י) וַיּוֹלֶד בָּנִים:
 29 וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ נֹחַ לְאָמֶר זֶה יִנְחָמֵנוּ מִפְּעֻשָׁנוּ^י) וּמִגְּצָחוֹן
 ל יְדִינוּ^י) מִן־הָאָדָמָה^י) אֲשֶׁר אִבְרָהָה יְהוָה^י): וַיְחִי־לִמְךָ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ
 אֶת־נֹחַ חֲמִשׁ וָחֲשָׁעִים שָׁנָה וְחֲמִשׁ מֵאוֹת שָׁנָה^י) וַיּוֹלֶד בָּנִים
 31 וּבָנוֹת: וַיְהִי^י) כָּל־יְמֵי־לִמְךָ שִׁבְעַת וָשָׁנָה וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְשִׁבְעִי^י) מֵאוֹת
 32 שָׁנָה וַיָּמָת: ס וַיְהִי־נֹחַ בֶּן־חָמֶשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
 נֹחַ^י) אֶת־שֵׁם אֶדְנֶתָם וְאֶת־יִפֶּת:

6 י

א וַיְהִי כִי־הִחֵל הָאָדָם לָרֵב עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה וּבָנוֹת וַיִּלְדוּ
 2 לָהֶם: וַיִּרְאוּ בְנֵי־הָאֱלֹהִים אֶת־בָּנוֹת הָאָדָם כִּי טָבוֹת^י) הָנָה
 3 וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכָּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ: וַיֹּאמֶר יְהוָה^י) לֹא־יִדּוֹן

v) LXX. διακόσια. w) Cdd. Sam. ויהיו. x) Sam. LXX. שלש וחמשים. y) Cdd. 3. Sam. omit שנה ומאת שנה. z) Sam. שלש וחמשים שנה. LXX. δύο και ὀτακόσια ἔτη. a) Sam. עשרים שנה ושבע. b) Sam. שלש וחמשים שנה. LXX. ὀκτώ και ὀγδοήκοντα και ἑκατὸν ἔτη. c) Cdd. mult. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. ממעשינו. d) Cdd. 3. ידנו. e) LXX. Syr. האדמה. f) LXX. supply אלהים. g) Sam. שש מאות שנה. h) Cdd. Sam. ויהיו. i) Sam. שלש וחמשים שנה ושש. k) Omitted in Cdd. 2. Sam. LXX. Vulg. Saad. l) Sam. טובות. m) LXX. supply אלהים; the Vulg. appears to have read אלהים instead of יהוה.

אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שֵׁשׁ שָׁמְנָה מֵאוֹת¹⁾ שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ה
 וַיְהִי כָל־יְמֵי אָדָם אֲשֶׁר־חַי הָשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה
 וַיָּמָת: ׀ וַיְחִי־יֶשֶׁת חָמֵשׁ שָׁנִים וּמֵאוֹת²⁾ שָׁנָה וַיּוֹלֶד
 אֶת־אֱנוֹשׁ: וַיְחִי־יֶשֶׁת אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־אֱנוֹשׁ שִׁבְעַת שָׁנִים
 וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת³⁾ שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְהִי כָל־יְמֵי־יֶשֶׁת
 שְׁתַּיִם עָשָׂרָה שָׁנָה וַחֲשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ׀
 וַיְחִי אֱנוֹשׁ הַשְּׁעִים⁴⁾ שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־קִינָן: וַיְחִי אֱנוֹשׁ אַחֲרֵי
 הוֹלִידוֹ אֶת־קִינָן חָמֵשׁ עָשָׂרָה שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת⁵⁾ שָׁנָה וַיּוֹלֶד
 בָּנִים וּבָנוֹת. וַיְהִי כָל־יְמֵי אֱנוֹשׁ חָמֵשׁ שָׁנִים וַחֲשַׁע מֵאוֹת
 שָׁנָה וַיָּמָת: ׀ וַיְחִי קִינָן שִׁבְעִים⁶⁾ שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־
 מִתְלָלָאֵל: וַיְחִי קִינָן אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־מִתְלָלָאֵל אַרְבָּעִים
 שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת⁷⁾ שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְהִי כָל־יְמֵי
 קִינָן עָשָׂר שָׁנִים וַחֲשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ׀ וַיְחִי טו
 מִתְלָלָאֵל חָמֵשׁ שָׁנִים וּשְׁשִׁים שָׁנָה⁸⁾ וַיּוֹלֶד אֶת־יֶרֶד: וַיְחִי
 מִתְלָלָאֵל אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־יֶרֶד שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת⁹⁾
 שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְהִי כָל־יְמֵי מִתְלָלָאֵל חָמֵשׁ
 וַחֲשַׁעִים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ׀ וַיְחִי־יֶרֶד
 שְׁתַּיִם וּשְׁשִׁים שָׁנָה וּמֵאוֹת שָׁנָה¹⁰⁾ וַיּוֹלֶד אֶת־חֲנוּךְ: וַיְחִי־יֶרֶד
 אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־חֲנוּךְ שְׁמֹנֶה¹¹⁾ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים
 וּבָנוֹת: וַיְהִי כָל־יְמֵי־יֶרֶד שְׁתַּיִם וּשְׁשִׁים שָׁנָה וַחֲשַׁע¹²⁾ מֵאוֹת כ
 שָׁנָה וַיָּמָת: ׀ וַיְחִי חֲנוּךְ חָמֵשׁ וּשְׁשִׁים שָׁנָה¹³⁾ וַיּוֹלֶד

i) Sam. מֵאוֹת. LXX. ἑπτακόσια. j) LXX. πέντε καὶ διακόσια.
 k) LXX. ἐπὶ ἔτη καὶ ἑπτακόσια. l) LXX. ἑκατὸν ἐνενήκοντα.
 m) LXX. πεντεκαίδεκα ἔτη καὶ ἑπτακόσια. n) LXX. ἑβδομή-
 κοντα καὶ ἑκατόν. o) LXX. τεσσαράκοντα καὶ ἑπτακόσια. p) LXX.
 add καὶ ἑκατόν. q) LXX. ἔτη τριᾶκοντα καὶ ἑπτακόσια.
 r) Cd. 1. Sam. omit שָׁנָה וּמֵאוֹת. s) Sam. חָמֵשׁ וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה
 וּשְׁבַע. t) Sam. שְׁמֹנֶה וּשְׁמֹנֶה. u) LXX. add καὶ
 ἑκατὸν ἔτη.

- 17 גִּידָה^א) קְדָמָה-עֶדֶן: וַיֵּדַע קַיִן אֶת-אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת-חֲנוּךְ
 18 וַיְהִי בְנָה עֵיר וַיִּקְרָא שָׁם^י) הָעִיר בְּשֵׁם^מ) בְּנוֹ חֲנוּךְ: וַיּוֹלֶד^נ)
 לְחֲנוּךְ אֶת-עֵיזָר^ו) וַעֵיזָר וַלֶד אֶת-מְהוּיָאֵל וּמְהוּיָאֵל^ז) וַלֶד
 19 אֶת-מְתוּשָׁאֵל^ח) וּמְתוּשָׁאֵל וַלֶד אֶת-לָמֶךְ: וַיִּקַּח-לּוֹ לְמֶדֶה
 כ שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם הָאֶחָת עֵדָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית צִלְחָה: וַתֵּלֶד עֵדָה
 21 אֶת-יָבֶל הוּא הָיָה אָבִי יֶשֶׁב אָהֵל וּמִקְנֶה: וְשֵׁם אָחִיו יוֹבֵל
 22 הוּא הָיָה אָבִי כָל-תַּפְשׁ בְּנוֹר וְעֹגֶב^ט): וַצִּלְחָה גַם-הִיא וַלֶדָה
 אֶת-תּוֹבֵל קַיִן^י) לְמֹשֶׁה כָּל-חֶרֶשׁ^י) נַחֲשָׁת וּבְרָזָל וְאַחֲזֵת תּוֹבֵל-
 23 קַיִן^י) נַעֲמָה: וַיֹּאמֶר לָמֶדֶה לְנָשִׁיו
 עֵדָה וַצִּלְחָה שָׁמַעַן קוֹלִי נָשִׁי לָמֶדֶה הָאֻנָּה^י) אִמְרָתִי
 כִּי אִישׁ תְּרַגְּמֵנִי לִפְעֻעִי וַלֶד לְחִבְרָתִי:
 24 כִּי שִׁבְעָתַיִם יָקָם-קַיִן וּלְמֶדֶה שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה:
 י כִּה וַיֵּדַע אָדָם עוֹל אֶת-אִשְׁתּוֹ^י) וַתֵּלֶד^י) בֵּן וַתִּקְרָא^י) אֶת-
 שָׁמוֹ שֵׁת כִּי שָׁחֲלִי אֱלֹהִים זָרַע אַחֲרֵי תַחַת הָרָבֵל כִּי הִרְגוּ
 26 קַיִן: וּלְשֵׁת גַּם-הִוא^י) וַלֶד-בֶּן וַיִּקְרָא אֶת-שָׁמוֹ אָנֹשׁ אֵין הוֹחֵל^י)
 לִקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה^י): ס

ה 5

- א וְהָיָה הַפֶּרֶד תּוֹלֵדֵת אָדָם בְּיוֹם בְּרָא אֱלֹהִים אָדָם בְּדָמוֹת אֱלֹהִים
 2 עָשָׂה אֹתוֹ: זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאם וַיִּבְרָךְ אֹתָם^א) וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמֵם
 3 אָדָם בְּיוֹם הַבְּרָאָם: וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמֵאֹת^ב) שָׁנָה וַיּוֹלֶד^ג)
 4 בְּדָמוֹתוֹ^ד) בְּצִלְמוֹ^ה) וַיִּקְרָא אֶת-שָׁמוֹ שֵׁת: וַיְהִי יָמֵי-אָדָם^ו)

k) Sam. נר. l) Sam. אח שם. m) Cdd. 11. (Onk.) בשם. n) Sam.
 וילד. o) LXX. *Γαῖδάδ*, Syr. *جَدَّاد*. p) Vid. n. q) LXX. *Μαθου-*
σάλα. r) Sam. כנר - וענב. s) LXX. omit קין. t) LXX. omit כל.
 u) LXX. omit קין. v) Sam. האונינה. w) LXX. Syr. אשרו. x) Cd. 1. LXX. Syr. ויהרר וחלד. y) Cd. 1. Sam. ויקרא. z) LXX.
 omit הוא גם. a) Sam. החל. b) LXX. יהוה אלהים. c) Cdd. 2. Syr.
 ויברך אחם אלהים. d) LXX. *τριάκοντα και διακόσια*. e) Sam. ויולד.
 The Sam. always uses this form. f) Cdd. 3. כדמותו. g) Cdd. mult.
 כעלמו, Cdd. 2. LXX. Vulg. ובצלמו. h) LXX. add *ὡς ἐξῆλθε*; comp. v. 5.

47

וְהָאֲדָמָה יָדַע אֶת־חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת־לָמָן וַתֹּאמֶר א
קָנִיתִי אִישׁ אֶת־יְהוָה: וַתִּסָּף לָלֶדֶת אֶת־אָחִיו אֶת־הָבֶל 2
וַיְהִי־הָבֶל רֹעֵה צֹאן וְלָמָן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה: וַיְהִי מִקֵּץ 3
יָמִים וַיָּבֵא לָמָן מִפְּרִי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַיהוָה: וְהָבֶל הָבִיא 4
גַּם־הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמִחִלְבָּתָן^q וַיִּשַׁע יְהוָה^r אֶל־הָבֶל
וְאֶל־מִנְחָתוֹ: וְאֶל־לָמָן וְאֶל־מִנְחָתוֹ^s לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לָמָן ה 5
מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָנָיו: וַיֹּאמֶר יְהוָה^t אֶל־לָמָן חָרָה לְךָ 6
וְלִמָּחָה גְּפִילָה פָּנֶיךָ: הֲלוֹא אִם־תֵּיטִיב^u שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵיטִיב^v 7
לִפְתָּח חַטָּאת רֹבֵץ^w וְאֵלֶיךָ תִּשְׁוָקוּ וְאַתָּה תִּמְשָׁל־בוֹ: וַיֹּאמֶר
לָמָן אֶל־הָבֶל אָחִיו [נִלְבָּה הַשָּׂדֶה]^x וַיְהִי בִּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה וַיִּקָּם לָמָן 8
אֶל־הָבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לָמָן אֵי^y הָבֶל אָחֶיךָ 9
וַיֹּאמֶר לֹא יָדַעְתִּי הַשֹּׁמֵר אָחִי אָנֹכִי: וַיֹּאמֶר^z מָה עָשִׂיתָ
קוֹל דְּבָרִי אָחֶיךָ צֹעֲקִים^a אֵלַי מִן־הָאֲדָמָה: וַעֲשֵׂה אֲדָמָה 10
מִן־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת־פִּיהָ לְקַחַת אֶת־דָּמִי^b אָחֶיךָ
מִיָּדֶךָ^c: כִּי תַעֲבֹל אֶת־הָאֲדָמָה לֹא־תִכְבֵּה תַח־כִּכְהָ^d לָךְ גַּע 11
וְגַד תִּהְיֶה בָּאָרֶץ: וַיֹּאמֶר לָמָן אֶל־יְהוָה^e גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשֹׂא^f: 12
הֵן גִּרְשִׁית אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפְּנֵיךָ אֶסְתַּר^g וַיְהִי־תִי 13
גַּע וְגַד בָּאָרֶץ וַיְהִי כָל־מִצְאֵי יַהַרְגֵנִי: וַיֹּאמֶר לֹא יְהוָה^h לָכֵןⁱ 14
כָּל־הָרֹג לָמָן שְׂבָעֵתַיִם יָקָם וַיִּשָּׂם יְהוָה לָמָן אוֹת לְבִלְתִּי
הַכּוֹת־אֹהֶו כָּל־מִצְאוֹ: וַיֵּצֵא לָמָן מִלְּפָנֵי יְהוָה^j וַיָּשָׁב בָּאָרֶץ־ 15

q) Sam. ומחלביהן; vid. n. r) LXX. אלהים. s) Sam. מנחמו. t) LXX. חטיב. u) Sam. חטיב. v) Sam. omits. w) Sam. inserts חטיב. x) Vid. n. y) Sam. איה. z) LXX. supply יהוה. a) Sam. צעק. b) Sam. דם. c) Cdd. 2. Syr. Gr.-Ven. מידך. d) Sam. חוסף. e) LXX. מסחיר. f) Sam. מנשא. g) Sam. אסתיר. h) LXX. יהוה אלהים. i) So all cdd. Sam. Aq. Onk. Saad., but LXX. Syr. Vulg. Symm. Theod. seem to have read כן. j) LXX. אלהים.

12 וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הוּא נִתְּנָה-לִּי מִן־
 13 הָעֵץ וְאָכַל: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לְאִשָּׁה מַה-זֹּאת עָשִׂית
 14 וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הִנֵּחַשׁ הִשְׁיֵאנִי^א) וְאָכַל: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים
 אֶל-הָחַיִּשׁ כִּי עָשִׂיתָ זֹאת אָרוּר אַתָּה מִכָּל-הַבְּהֵמָה וּמִכָּל־
 חַיַּת הַשָּׂדֶה עַל-נִהְיֶנְךָ^ב) תֵּלֵךְ וְעָפָר תֹּאכַל כָּל-יְמֵי חַיֶּיךָ:
 טו וַיֹּאיְבֹהוּ אִשִּׁית בֵּינָךְ וּבִין הָאִשָּׁה וּבִין זֶרְעָךָ וּבִין זֶרְעָהּ הוּא^ג)
 16 וַיִּשְׁפֹּךְ רֹאשׁ וְאַחֶה תְּשׁוּפֶנּוּ עֵקֶב: ׀ אֶל-הָאִשָּׁה^ד)
 אָמַר הִרְבֵּה אֲדִבָּה עֲצֹבֹנְךָ^ה) וְהִרְנֶךָ בְּעֵצֶב^ו) תֵּלְדִי בָנִים וְאֶל־
 17 אִישׁךָ תִּשְׁקָתֶךָ וְהוּא יִמְשַׁל־בָּךְ: ׀ וְלָאָדָם אָמַר
 כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ וַתֹּאכַל מִן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר
 לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ^ז) אֲרִירָה הָאָדָמָה בְּעִבְיָיִךָ^ח) בְּעֵצֶבֶן תֹּאבִלְנָהּ
 18 כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת־עֵשֶׂב
 19 הַשָּׂדֶה: בְּזַעַת אִפְּיָךְ תֹּאכַל לֶחֶם^ט) עַד שׁוֹבֶךְ אֶל־הָאָדָמָה כִּי
 כִּמְצָה לִקְחָהּ כִּי־עָפָר אַתָּה וְאֶל־עָפָר^י) תָּשׁוּב: וַיִּקְרָא הָאָדָם^י)
 21 שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִיא הִיטָה אִם כָּל־חַי: וַעֲשֵׂי יְהוָה
 22 אֱלֹהִים לָאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוֹת^כ) עוֹר וְיִלְבָּשׁ: פ וַיֹּאמְרוּ
 יְהוָה^ל) אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִפְּנֵי לָדַעַת טוֹב וָרָע
 וַעֲתָהוּ פֶן־יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וְחַי לְעֹלָם^מ):
 23 וַיִּשְׁלַחְהוּ יְהוָה אֱלֹהִים מִן־עֵדֶן לַעֲבֹד אֶת־הָאָדָמָה אֲשֶׁר
 24 לָקַח מִיָּשָׁם: וַיִּגְרֹשׁ אֶת־הָאָדָם וַיִּשְׁכֹּן מִקְדָּם לְגַן־עֵדֶן אֶת־
 הַכְּרוֹבִים^נ) וְאֵת לַחַט הַחֲרֹב הַמַּתְּהַפֵּכֶת לְשֹׂמֵר אֶת־דֶּרֶךְ עֵץ
 הַחַיִּים: ׀

b) Sam. אשיני. c) LXX. ἐπὶ τῇ στήθει σου καὶ τῇ κοιλίᾳ.
 d) Vid. n. e) Cdd. 6. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. (Onk.)
 ואל האשה f) Sam. cdd. 6. LXX. Vulg. Syr. Onk. Ps.-Jon. עצבונך.
 g) Sam. הריוונך בעצבון. h) LXX. add, as in v. 11, μόνον, and
 insert ἀπ' αὐτοῦ ἐφραγες. i) LXX. Symm. read בעבודך,
 „in thy works“, Cd. 1. Vulg. בעבודך, in opere tuo.
 j) Cd. 1. LXX. לחמך. k) Sam. עפרך. l) Cd. 1. Sam. אדם.
 m) Sam. כיתנות. n) LXX. omit. o) Sam. לעולם. p) Sam. הכרוכים.

בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ^א) לְבָשָׂר אֶחָד: וַיְהִי שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִּים^ב) הָאָדָם^ג) כֹּה וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יָחַבְשׁוּ:

ג 3

וַהֲנַחֵשׁ הָיָה עֲרוֹם מִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אַף כִּי־אָמַר אֱלֹהִים לֹא הָאִכְלוּ מִכָּל עֵץ הָגֶן: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־הַנָּחֶשׁ^א) מִפְּרִי עֵץ־^ב הָגֶן^ג) נֹאכַל: וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּחֹדֶף־הָגֶן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ בּוֹ פֶּן־תָּמָתוּן: וַיֹּאמֶר הַנָּחֶשׁ אֶל־^ד הָאִשָּׁה לֹא־מוֹת תָּמָתוּן: כִּי יָדַע אֱלֹהִים כִּי בְיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וַנִּפְקְחוּ עֵינֵיכֶם וַהֲיִיתֶם כְּאֱלֹהִים יֹדְעֵי טוֹב וָרָע: וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תִאֲוָה־הוּא לְעֵינַיִם וַנִּחְמַד הָעֵץ^ה) (לְהַשְׁכִּיל^ו) וַתִּקַּח מִפְּרִיָּו וַתֹּאכַל וַתֵּתֶן גַּם־לְאִישָׁהּ עִמָּהּ וַיֹּאכַל^ז): וַתִּפְקְחֶנָּה עֵינֶי שְׁנֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי עֲרוּמִם^ח) הֵם וַיִּתְּפְרוּ עֲלֵהּ^ט) תִּאֲוָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֹרֶת^י): וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־קוֹל יְהוָה אֱלֹהִים מִחוּלְדָּ בָּגֶן לַרְיֹם הַיּוֹם וַיִּתְּחַבֵּא הָאָדָם^י) וְאִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי עֲרֹה אֱלֹהִים בְּחֹדֶף עֵץ הָגֶן: וַיִּקְרָא יְהוָה אֱלֹהִים אֶל־הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ^א) אֵיכָה^ב): וַיֹּאמֶר^ג) אֶת־קִלְדָּי^ד) שָׁמַעְתִּי בָּגֶן^ה) וַאֲכָלָם^ו) וַיֹּאמֶר לוֹ^ז) אֵיכָה^ח) אָנֹכִי וַאֲחַבָּא: וַיֹּאמֶר^ט) מִי־הִגִּיד לָךְ כִּי עֲרֹם^י) אָתָּה הַמֶּן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לִבְלֹתִי אֲכָל־מִמֶּנּוּ^א) אָכַלְתָּ:

g) Sam. ערמים. Sam. רגש אחר שורק. vid. n. h) והיה משניהם. g) Sam. ערמים. i) Sam. אדם. j) Sam. reads here הכחש „the liar“. k) Syr. כל עץ הגן; LXX. cod. Alex. ἀπὸ παντὸς ξύλου κ. τ. λ. l) LXX. omit. m) Sam. להשכל. n) Sam. LXX. ויאכלו. o) Sam. ערמים. p) Sam. עלי, which is also the reading of some cdd. The vss. cannot. be cited in support of this reading, as עלה must be rendered collectively. q) Sam. חגורה. r) Sam. ויתחבה אדם. s) LXX. insert אדם. t) Sam. איך. u) Cd. 1. LXX. ויאמר לו. v) Sam. קולך. w) LXX. περιπατοῦντος ἐν τῇ παραδείσῳ, supplying מחרלך. x) Sam. ואיירה. y) Sam. ערום. z) LXX. supply אלהים. a) LXX. add μόνου.

9 יהוה^q) אלהים^r) מן-הָאֲדָמָה כָּל-עֵץ^s) נָחֲמַד לְמִרְאָה וְטוֹב
 לְמֵאֵכֶל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגֵּן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע: וְנָהָל
 י יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת-הַגֵּן וּמִשָּׁם יִפְלֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה
 11 רְאשִׁים: שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן (הוּא הַסֹּבֵב^t) אֶת כָּל-אֶרֶץ הַחֲוִילָה^u)
 12 אֲשֶׁר-שֵׁם הַנְּהָב: וְנָהָב הָאֶרֶץ הַהִוא^v) טוֹב^w) שֵׁם הַבְּדֵלָח
 13 וְאֵכֶן הַשֵּׁחַם: וְשֵׁם-הַנְּהָר הַשְּׁנִי גִיחוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֶת
 14 כָּל-אֶרֶץ כּוּשׁ: וְשֵׁם-הַנְּהָר הַשְּׁלִישִׁי תִדְקֵל^x) הוּא הַחֲלָף
 טו קִדְמַת אֲשׁוּר וְהַנְּהָר הַרְבִּיעִי הוּא פָּרָת: וַיִּקַּח יְהוָה אֱלֹהִים
 16 אֶת-הָאָדָם^y) וַיַּנְחֵהוּ בְּגֶן-עֵדֶן לְעִבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ: וַיֹּצֵל יְהוָה
 17 אֱלֹהִים עַל-הָאָדָם לֵאמֹר מִכָּל עֵץ-הַגֵּן אָכַל תֹּאכֵל: וּמֵעֵץ
 הַדַּעַת טוֹב וְרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִטְּמֵנוּ מוֹת
 18 תָּמוּת: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לֹא-טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ
 19 אֶעֱשֶׂה-לוֹ^z) עֹזֵר בְּנִגְדּוֹ: וַיִּצְרֵ יְהוָה אֱלֹהִים^a) מִן-הָאֲדָמָה כָּל-
 חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל-עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל-הָאָדָם לְרְאוֹתָם
 מִדֶּה-יִקְרָא-לוֹ וְכָל^b) אֲשֶׁר יִקְרָא-לוֹ הָאָדָם נָפֶשׁ חַיָּה^c) הוּא שְׁמוֹ:
 כ וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל-הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל חַיַּת
 21 הַשָּׂדֶה וּלְאָדָם לֹא-מֵצָא עֹזֵר בְּנִגְדּוֹ: וַיִּפְלֵ יְהוָה אֱלֹהִים^d)
 תְּרֻמָּה עַל-הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אֶת־הַצֵּלָע מִצִּלְעוֹ וַיַּסְגֵּר בָּשָׂר
 22 תַּחֲתָנָהּ^e): וַיִּבֶן יְהוָה אֱלֹהִים אֶת-הַצֵּלָע אֲשֶׁר-לָקַח מִן-
 23 הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבָאָהּ^f) אֶל-הָאָדָם: וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִפְעָם
 עָצָם מִעֲצָמִי וּבָשָׂר מִבָּשָׂרִי לְזָאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ^g)
 24 לָקַחָהּ-זֹאת: עַל-כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת-אָבִיו וְאֶת-אִמּוֹ וְדָבַק

q) LXX. omit. r) LXX. insert here *ἐτι*, i. e. עוד. s) Sam. אח הוא עץ. t) Sam. הסובב. u) Sam. חוילה. v) Sam. ההיא. When הוא is fem., the Sam. always has היא. w) Cd. 1. Sam. Vulg. טוב מאד. x) Sam. הרקל. y) LXX. insert *ὃν ἐπλάσσε*. z) LXX. Aq. Vulg. נעשה לו. a) Sam. LXX. Vulg. insert עוד. b) Sam. כל חיה. c) Cd. 1. שם נפש חיה; so Saad. *بالسم*. d) Sam. תחתיה. e) Sam. מבעלה. f) Sam. מאישה; so LXX. *ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς*, and Onk. *מבעלה*. g) Sam. ויביאה.

אֲתָם: וַיִּכְרְךָ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים²⁸ פָּרוּ וּרְבוּ
 וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וּבְשֵׁהָ וּרְאוּ בְדִגַּת הַיָּם וּבַעֹף הַשָּׁמַיִם²⁹
 וּבְכָל־חַיָּה³⁰ הָרֹמֶשֶׁת עַל־הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תִּהְיֶה נַחֲתִי
 לָכֶם אֶת־כָּל־עֵשֶׂב³¹ זֶרַע זָרַע³² אֲשֶׁל עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וְאֶת־
 כָּל־הָעֵץ אֲשֶׁר־בּוֹ פְרִי־עֵץ זֶרַע זָרַע לָכֶם וְהָיָה לְאֹכְלָה:
 וּלְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל־רֹמֶשׁ עַל־
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה³³ אֶת־כָּל־יֶרֶק³⁴ עֵשֶׂב לְאֹכְלָה וַיְהִי־
 כֵּן: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד וַיְהִי־
 עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי: פ

ב 2

וַיְבָרֶךְ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צִבְאָם: וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים בְּיוֹם²
 הַשְּׁבִיעִי³ מִלֵּאבָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל־
 מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיִּכְרְךָ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשֵׁהוּ
 אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מִכָּל־מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:
 פ אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת⁴ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם: בְּיוֹם⁵
 עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ וּשְׁמַיִם⁶ וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־הַיָּם וְאֶת־הָאָרֶץ
 וְהַיָּה בְּאָרֶץ וְכָל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרֶם וַיִּצְמַח כִּי לֹא הָיָה טָרֶם
 יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לַעֲבֹד אֶת־הָאָדָמָה:
 וְאֵד יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת־כָּל־פְּנֵי הָאָדָמָה: וַיִּצְרֵף⁷
 יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עָפָר מִן־הָאָדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפִּיו⁸
 נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם⁹ לְגִפְשׁ חַיָּה: וַיִּטֵּעַ יְהוָה אֱלֹהִים
 גֶּן עֵדֶן מִקְדָּם וַיִּשָּׂם שָׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר: וַיִּצְמַח

c) Cdd. 6. LXX. Vulg. Onk. cdd. 2. omit. d) Sam. כבשוה.
 e) LXX. add: *καὶ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς*. Syr.
 inserts וּבְכָל־חַיָּה. f) Sam. הוֹחִיָּה. g) LXX. add *σπέρμιον*. h) Cd. 1.
 and Onk. cd. 1. omit זרע זרע. i) Cd. 1. הוֹחִיָּה. j) Cdd. 15. LXX.
 (Onk.) וְאֵת כָּל יֶרֶק. k) Sam. הַשְּׁשִׁי; vid. n. l) Sam. חוֹלְדָה. m) Sam.
 שָׁמַיִם וָאָרֶץ. n) LXX. omit. o) Sam. וַיִּצָּר. p) Sam. אָדָם.

13 וַיֵּרָא אֱלֹהִים בִּי־טוֹב: וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי: פ
 14 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מָאֹרֶת¹⁾ בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם²⁾ (לְחִבְדִּיל³⁾ בֵּין
 הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וַהֲיִי לְאֹת⁴⁾ וְלִמְעָדִים וְלַיָּמִים וְשָׁנִים: וַהֲיִי
 טו לְמֹאֲרֹת⁵⁾ בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן: וַיַּעַשׂ
 16 אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי הַמָּאֹרֹת⁶⁾ הַגְּדֹלִים אֶת־הַמָּאֹר הַגָּדֹל⁷⁾ לְמַמְשֶׁלֶת
 17 הַיּוֹם וְאֶת־הַמָּאֹר⁸⁾ הַקָּטָן לְמַמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים: וַיִּתֵּן
 18 אֹתָם אֱלֹהִים בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ: וְלַמָּשָׁל בַּיּוֹם
 19 וּבַלַּיְלָה וּלְחִבְדִּיל בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא אֱלֹהִים בִּי־טוֹב:
 כ וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר⁹⁾ יוֹם רְבִיעִי: פ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
 יִשְׂרְצוּ הַפְּיִים שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יַעֲוֹף¹⁰⁾ עַל־הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי
 21 רִקְיעַ הַשָּׁמַיִם¹¹⁾: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הַתַּיִנִּים הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ
 הַחַיָּה הַרְמִשָּׁת אֲשֶׁר שָׂרְצוּ הַפְּיִים לְמִינֵהֶם¹²⁾ וְאֵת כָּל־עוֹף
 22 הַבָּיִת לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים בִּי־טוֹב: וַיִּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים
 לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הַפְּיִים בַּיּוֹמִים וְהָעוֹף יִרְבֶּה¹³⁾
 23 בָּאָרֶץ: וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם חֲמִישִׁי: פ
 24 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וְרֶמֶשׂ
 כה וְחַיֹּת־אָרֶץ¹⁴⁾ לְמִינָהּ וַיְהִי־כֵן: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַיֹּת הָאָרֶץ
 לְמִינָהּ וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל־רֶמֶשׂ הָאֲרָצָה לְמִינָהּ
 26 וַיֵּרָא אֱלֹהִים בִּי־טוֹב: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ
 בְּדְמוּתֵנוּ¹⁵⁾ וְיִרְדּוּ בִדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־¹⁶⁾
 27 הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים
 אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ¹⁷⁾ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא

1) Sam. מאורות. m) Cd. 1. Sam. LXX. insert על הארץ להאיר.
 n) Sam. ולהכדיל. o) Sam. לאחות. p) Sam. למאורות. q) Sam.
 והיה בקר וירי ערב. r) Sam. גדול. s) Sam. האות המאור. t) Sam. ויהי
 u) Sam. יעפף. v) LXX. add כן וירי. w) Sam. לטניהם. x) Sam.
 בדמותנו. y) Sam. וחי. z) Cdd. 6. Onk. Ps.-Jon. read כדמותנו, Sam.
 and LXX. וכדמותנו. a) Syr. inserts חיה. b) LXX. omit.

בראשית

א 1

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: וְהָאָרֶץ
הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְהַשֶּׁדַּי עַל-פְּנֵי הַמָּיִם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת
עַל-פְּנֵי הַמָּיִם: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי אוֹר וַיְהי-אוֹר: וַיֵּרָא
אֱלֹהִים אֶת-הָאֹר כִּי-טוֹב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ:
וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם וּלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה וַיְהי-עֶרֶב וַיְהי-ה'
בָּקָר יוֹם אֶחָד: פ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי רִקְיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם
וַיְהי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לַמַּיִם^א): וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הָרִקְיעַ וַיְבָרֶךְ
בֵּין הַמַּיִם אֶשֶׁר מִתַּחַת לָרִקְיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֶשֶׁר מֵעַל לָרִקְיעַ וַיְהי-
כֵן^ב): וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרִקְיעַ שָׁמַיִם^ג) וַיְהי-עֶרֶב וַיְהי-בָקָר יוֹם
שֵׁנִי: פ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל-מָקוֹם
אֶחָד^ד) וַתֵּרָא הַיַּבְשָׁה וַיְהי-כֵן^ה): וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבְשָׁה אָרֶץ
וּלְמִקְנֵה הַמַּיִם קָרָא יָמִים וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
תִּדְשֵׁא הָאָרֶץ דָּשָׁא עֹשֶׁב מִזְרִיעַ^ו) וְרֹעַ עֵץ^ז) פִּרְי עֵשֶׂה פִּרְי
לְמִינָו^ח) אֶשֶׁר וְרֹעוּכוֹ עַל-הָאָרֶץ וַיְהי-כֵן: וַתֵּצֵא הָאָרֶץ דָּשָׁא
עֹשֶׁב מִזְרִיעַ וְרֹעַ לְמִינָהוּ^ט) וְעֵץ עֵשֶׂה-פִּרְי אֶשֶׁר וְרֹעוּכוֹ לְמִינָהוּ^י)

a) LXX. add וַיְהי כן. b) LXX. supply אלהים. c) LXX. omit וַיְהי כן. d) LXX. insert כי טוב; vid. n. e) Vid. n. f) LXX. add: καὶ συνήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συνωγαγὰς αὐτῶν καὶ ὠφθη ἡ ξηρά. g) Sam. מזרע. h) Cdd. 3. Sam. LXX. Syr. Vulg. Onk. Ps.-Jon. Saad. read ועץ. i) Vid. n. j) LXX. add καὶ ὁμοιότητά. k) Cd. 1. and LXX. insert על הארץ.

ספר

ב ר א ש י ת.

